A BEREGMEGYEI GÖRÖGSZERTARTÁSU KATHOLIKUS LELKÉSZSÉGEK TÖRTÉNETE

A XIX. SZÁZAD VÉGEIG.

ÍRTA

LEHOCZKY TIVADAR.

MINDEN JOG FENTARTVA.

MUNKÁCS,
NYOMATOTT GRÜNSTEIN MÓR KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1904.

I. Általános történeti rész.

A kit a mult nem érdekel,
Az jobb jövöt nem érdemel.

1. Ruthéneink telepedése.

Beregmegyének ugy a sik mint hegyes területén már évezredek előtt éltek és tartózkodtak emberek, kik a hal- és vaddus rengetegekben, posványos vadonokban s kényelmes életmódot nyujtó szelid lejtőkön bizonyára nemcsak átmenőleg, hanem itt megtelepedve huzamosabb ideig laktak. Ezt igazolják a megye különböző helyein előfordult kő- és utána következett bronzkorbeli emlékek és ereklyék, melyek e sorok irójánál is egész tárakká növekedtek; a Krisztus előtti IV—II. századokban pedig e tájon, különösen a mai Lovácska és Gallishegy környékén kelták vagyis ógermánok tanyáztak, kik nemcsak vadászat és halászatból éltek, hanem földmiveléssel is foglalkoztak, mire a nagymennyiségben napfényre került ásók, kapák, fejszék és trachit kőből szépen kifaragott kézi őrlő kövek mutatnak.[1] E kelták a Háthegy tájékán, különösen az Árdánháza felett fennmaradt földvárnál az akkor ott tartózkodott, ugy látszik, szláv ajku néppel hadat is viseltek, mit a »*Bogoszlav*« nevü emlitett földvár alatti mezőn, valamint az e tájon feljebb fekvő Sztánfalva lejtőin kiásott azon korbeli fegyverzettel ellátott vitézek maradványai is igazolnak. S igy bizonyára a magyarok beköltezése idején is éltek mostani megyénk területén különféle nemzetiségü emberek, a Tisza körül bolgárok, tovább Munkács, Beregszász és Háthegy táján szlávok és oláhok, mig a Munkácstól a Beszkid határhegységig elnyuló nagy terjedelmü rengetegekben *pásztorkodó ruthének* tanyásztak, kik az ugyszólván uratlan erdőkben, havasokon nyájaikat legeltették s egyik oromról a másikra költözködtek. Bizonyosnak vehető az is, hogy a magyarokkal beköltözött *kievi rut-*

[1] Kimeritő leirásukat ábrákkal közöltem az Archaeologiai Értesitő 1901. évi 2., 3. és 4. füzeteiben.

hének közül, kik között a Galicia vezérétől nyert kétezer ijász és háromezer paraszt volt, többen a honfoglalás után az ország e határszéli tájain is letelepittettek határőrökül, mely határőrvidék az ő nyelvükön *Krajnának* mondatott és a mai Bereg, Ung, Zemplén és Sárosmegyék határszéleire kiterjedt és századokon át fennállott, mig a *harciasabb orosz ijászok* a fejedelmeknél örökül s kisérőkül alkalmaztattak. A Krajna-őrök élén egy vajda állott, ki nem csekély tekintélyü lehetett, mert még a XIII. században is Gergely beregi főispán (1299—1307) »Officiális dux ruthenorum« cimmel is illettetett . . .

Megyénk orosz lakói később is Kálmán és II. István királyok alatt a szomszéd Orosz- és Lengyelországból bevándorolt hitsorsaikkal folyvást gyarapodván, azokkal bizonyára lelkipásztorok is bejöttek, főleg, midőn a XIV. században Nagy Lajos király dicső kormányzata alatt az itt lakott s községeikből kizavart *oláhok* elköltözvén, azok elhagyott számos helységeibe *Koriathovics Tódor* podóliai és litván herceg uj ruthéneket telepitett, kik a vadon tájékon nem csekély élénkséget gerjesztettek s itt csakhamar meghonosodtak.

Ruthén községek később ugy fent a Beszkid alatti nyulványokon, az ugynevezett *Verhovinán* — hegyvidéken, — mint lentebb Szolyva és Szentmiklós tájain, különösen a XV. és XVI. századokban a nagyobbára puszta, lakatlan rengetegek közepén s egyes völgyekben a munkácsi és szentmiklósi uradalmak akkori birtokosai által megbizott és meghatalmazott kenézek és soltészok által alakitattak, kik a nyert megbizás szerint, a kijelölt helyekre idegen parasztokat szállitottak s ez által itt a ruthén földmivelők és jobbágyok számát nem kevésbbé szaporiták. Kétségtelen immár, hogy mint ezen uj, mint a régiebb ruthén telepek lakói folyvást gyarapodván, jámbor természetök és hitbuzgóságra való hajlamuknál fogva, vágyakoztak lelki pásztor után s már századokkal előbb találtak erre vállalkozó oly egyéneket, kik őket a hitvilágában oktatták s vezették. Ezen kevésbbé művelt s velük rokon érzésü papokat hiveik családiasan, patriarchaliter *batykóknak,* atyjoknak nevezték, mely sajátságos elnevezés azután sokáig századokon át szokásban megmaradt, még akkor is, midőn a hivek a XVII. században az orthodox ugynevezett Óhitet elhagyván, a római katholikusokkal egyesültek s görög szertartásaikat s egyéb némely szokásaikat megtarták; mi több, a schizmatikus hitü orosz, rác, bolgárok és szerbek még jelenben is igy hivják papjaikat. A ruthén vallásos nép itt bizonyára már századokkal előbb emelt falujának határában, szokása szerint feltünőbb magaslaton, szép fekvésü dombon vagy lejtőn fából

szerény imolát, melyeket később a hivek szaporodtával, sajátságos orosz izlés szerint stilizálva, diszesebbé alakitottak, elől, nyugatról tornáccal s hol harangra tehettek szert, zsindellel vagy pikkelyes falemezekkel fedett toronykával ellátták, mig a szegényebb egyházak s különösen templomnélküli fiókközségek megelégedtek *kongó fatáblával* is, melyet két póznára függesztettek s harangozás helyett kalapácscsal kongattak. A helyenkint gyönyörü alaku fatemplomok megyénkben századokon át fennállottak s mondhatni, hogy voltaképen csupán az 1848-diki forradalom lezajlása s a nyomasztó hübéri viszony megszüntetése után kezdtek végkép eltünedezni, melyeket azután tisztes, tágas kőtemplomok felváltának.

2. A ruthén nép és papjaik sorsa az Unio (egyesülés) előtt.

Koriathovics herceget Munkács uradalmának birtokosát, ki maga is orthodox hitü vala, bizonyára szintén csak a vallás a hitbuzgalom és hitsorsosai iránt érzett keresztény kegyelet s jóindulat vezeté, midőn Munkács mellett a Latorca jobb partján a Csernekhegyen bazilita-rendü szerzeteseket telepitett s azok számára ott fából lakot és templomkát épittetett s azok fentartásáról bő adományozással gondoskodott. Alig kétkedhetni, hogy azon alkalommal még külön is hitterjesztőkről s lelki pásztorokról ne gondoskodott s hogy *Makarián* és *Sarkadon* valamint *Szolyván* s más helyeken, hol lelkészek még nem voltak, papokat nem alkalmazott volna; jól tudván, hogy más felekezetütől e tekintetben gyámolitást ugy sem várhatott a szegény, de vallásos ruthénség, melyet az akkori római katholikusok még keresztényeknek sem tekintettek, mint az az egy fél századaddal később, t. i. 1418. évben kelt birói ügyiratból kitünik.

Ugyanis a XIV. század végén Dolhay Bogdán, ki különösen a megye keleti szélén és akkor Bereghez tartozott Bronyka, Kerecke, Kusnica, Zadnya, Dolha és Rókamező nevü helységeken kivül rokona Koriathovics Tódor jóvoltából adományul nyert Sarkad, Makaria és más itteni falukat birta s mint ilyen hatalmasul nemcsak a szomszédos birtokosokkal, hanem a felsőbbséggel is viszálykodásba keveredett, később hütlenség miatt vagyonelkobzásra itéltetvén, midőn ennek végrehajtása 1418-dik évben megtörtént s ennek folyamában Perényi Péter országbiró által Haraszti Eraszm királyi ember Bálint nevü leleszi konventbeli pappal jószágait összeirta és megbecsülte, *Sarkadra* vonatkozólag feljegyzé, hogy Dolhay itteni birtokához tartozik tizenegy népes és öt puszta jobbágytelek, egy nemesi udvarhely és két fából épült kápolna, egyik

lévén toronynyal *a keresztényeké és a másik ruthéneké*[1] és hogy mindkettő cinteremmel és sirbolttal van ellátva. Ehez hasonló kifejezéssel jegyeztetett be a végrehajtási irásba a *makariai* keresztény és ruthén két fatemplom is. Bizonyára voltak e két helységben már akkor ruthén papok is, kiket a Koriathovics-család, melyhez mint érintém, az akkor tetemesen megszaporodott Dolhay másképp Hosszumezei családbeliek is tartoztak s a herceg jóakaratából és gondoskodásából itt és Máramaros megyében terjedelmes jószágokkal elláttattak, gyámolitott. Maga Tódor herceg ez időben elhunyván (1418. évban, neje *Annus* »ducissa de Munkács« özvegyül emlittetik), utána csak néhány évtizedig tartá fen magát a folyvást viszálykodó Dolhay-család, mennyiben 1465-ben Dolha helység a többi ahoz tartozó jószágokkal együtt már Szilágyi Erzsébet birtokába került s ezzel az óhitü népség is hitsorsosi gyámtól is elesett és ismét előbbi elhagyatottságába visszazökkent, mi magával hozta azt is, hogy még a kétségessé tett Koriathovics-féle 1360. évi édománylevél is elveszté erejét s az általa a csernekhegyi bazilita szerzet részére csak nem rég tett alapitványul adott két Bubuliska és Lauka nevü helység is elvétetett attól, mennyiben 1458-ban Mátyás király neje Beatrix beleegyezésével fia Jánosnak adományozván a munkácsi uradalmat, annak a két nevezett helység már akkor kiegészitő részét képezé s ennek következtében azok ahoz a XVII. század végeig tartoztak.

Igy magokra hagyatván a szegény ruthén jobbágyok, a velük ugyszólván egy értelmü és műveltségü papok, »batykók«[2] lelki gondozása mellett nyugodtan éltek szerény gunyhóikban s szétszórt faluikban napjaikat minden vágyódás nélkül jobblétre s viszont a papokul beállott egyének, kik más javadalmazás hiányában, mint hiveik szintugy müvelék a jobbágytelket, hőn osztozkodtak velük a közös sorsban, zugolódás nélkül megelégedvén a szegényes helyzettel, melyben születtek és megöregedtek. Megyénk orosz lakóinak s a közéjök a szomszéd Lengvelországból folyvást beszivárgó jövevényeknek, pásztoroknak és földmivelőknek. a XV. századig kü-

[1] Aestimarunt in possessione Sarkad duas capellas ligneas, unam videlicet *christianorum* cumturri lignea aliam *ruthenorum*, ambas cum cimiterio et sepultura Leleszi levéltár Prot. Act. B. B. II. Nro 24.

[2] A *„batykó"* régi elnevezést sokan most már gunyosnak tekintik, holott nem az, mert az hü kifejezője az akkori viszonyoknak s patriarchális életnek. Különben századok előtt a római kath. hiveknek sem voltak oly művelt és képzett papjaik, mint most; hiszen Oláh Miklós esztergomi primás volt első, ki 1567-ben Nagyszombatban az első szemináriumot alakitá, mely eleintén szintén csak tengődött. Ruthén községekben a batykó nemcsak pap, de igazi atyjok, vezetőjök volt hiveinek s a katholikusok római feje is pápának vagyis atyának mondatik.

lön püspökjük nem lévén, természetes, hogy hierarchiai rendszer hiányában az egyházi kormányzat egyáltalában nem létezett, a legközelebbi *premisslei* püspöki hatóság befolyása vajmi csekély lehetvén.[1] Midőn azonban a XV. század végén Ulászló király alatt *János* nevü pap lett püspökké, ő bizonyára a teljesen elhanyagolt vallási és egyházi ügyet is fokozatosan rendezé s a hivek közt szaporitá a lelkészeket, kiknek sorsuk, értelmük és társadalmi állásuk azonban a közjobbágyokétól még sokáig nem különbözött; még akkor is, midőn Európában a XVI. században a *hitujitás*, a *protestántizmus* kezde terjedni, melynek viharos árja azonban a mi hitbuzgó s vallásos ruthéneinket nem igen érinté, még akkor sem, mtdőn Zápolya és I. Ferdinánd a magyar trón birtoklása fölött versengvén, az ország pártokra szakadt, ennek következtében a jogrend felbomlott s a hosszas háboruskodás viharjai közt kizárólag az *önérdek* és önkény uralkodott.

De még akkor is, midőn a munkácsi uradalom, melynek jobbágysága legnagyobb számban óhitü ruthénekből állott, protestáns hitü s a koronás királylyal szemben álló oligarchák birtokában volt s a munkácsi szikla várban korlátlanul uralkodtak, sem tántorodtak el hitüktől ők, sőt ahoz még hatásosabb rajongással ragaszkodtak, bizonyára azon okból is, mert nemzeti, anyai nyelvükön gyakorlák vallási szertartásaikat s mert ebben uraik által legkevésbbé sem akadályoztattak, annál inkább, mert uraikhoz mindenkor hük lévén, hadi soraikban megállták helyüket s igy elismerésüket kiérdemlék. De nemcsak a protestantizmus, hanem a flórenci és ferrarai 1439-dik évi zsinatok határozatai, melyek a nyugoti és keleti egyházak egyesitése, az *Unio* eszméjét kezdék terjeszteni, sem voltak hatással a világ nagy zajától oly távol eső hegyek rejtett völgyeiben csendesen élősködő ruthéneinkre, kiket e felekezeti ujitás érintetlenül hagyott s csak teljes két század elmultával nagy nehezen megérinté.

Ők, valamint papjaik, ugylátszik, teljesen megelégedtek nyomasztó sorsukkal, mindazon nélkülözésekkel, mellőzésekkel és terheltetéssel, mely őket környezé, mindaddig, mig a XVII. században végre egyesülvén a római katholikusokkal, a lelkészek sorsa is némileg javulni kezde, jóllehet ez utóbbiaknak még sokáig egy egész századon át azon telektől, melyet megélhetés végett müveltek, jobbágyi szolgálatot tenniök annyiban

[1]A jelen mü keretét tulhaladná a munkácsi püspökség történetének még vázlatos előádása is; azért tartózkodom itt annak megemlitésétől is, hogy az a XV. század elött létezett-e már valóban és mily alakban.

kellett, hogy kézi robotolás helyett nyestet vagy e helyett négy forintot évenként a földes uraságnak beadni tartoztak.

Bizonyára már az előbbi években, a XVI. században, Beregmegye minden nagyobb ruthén helységében voltak papok, kik a nép lelki atyjáiul müködtek, de ezeknek neveik sajnos, nem maradtak emlékezetben. A régiebb lelkészségek közül a makariain és sarkadin kivül okmányilag emlittetik 1523-ban a drágabártfalvi, 1565-ben a szolyvai, majd a duszinai, malmosi, (sztrojnai), holubinai és ploszkói (dombosteleki); s ekkor hova tovább nagyobb mértékben kezdettek a papok szaporodni, annyira, hogy némely helységben aránytalan nagy fölösleges számban is müködtek s főleg a kenézi családokból kerültek ki s ily telekből éltek is, mig viszont más vidéken egy sem találtatott. Az ily papok azonban akkor még a műveltség és tudományos képzettség nagyon alacsony fokán állhattak és sokan csupán a cirill-betükkel nyomatott szertartásos orosz könyvekből tudtak olvasni, más tudományból és hittanból pedig csekély vagy éppen semmi ismeretekkel sem birtak. Ennek következtében éppen nem csodálkozhatni, ha őket hiveiken kivül, kik még akkor is kegyelettel környezék, ha velük cimboráskodva fraternizáltak, vagy, ha alkalmilag az intésnek és szép szónak hatása nem volt, meg is ütlegelték, — más idegenek s főleg a megyei uradalmi s földesuri tisztek kevés becsülésben részesiték s velük mint más közjobbágygyal bántak s kik ily körülmények közt haladásukat s tökéletesbedésüket talán nem is óhajták, tudván, hogy igy az uraságval szemben illetéktelen érdekeiket inkább megóvhatják.

E viszonynak lehet tulajdonitanunk azt is, mit Rákóczy György erdélyi feledelem és Munkács ura 1640. évben *Taraszovics Vazul*, munkácsi püspök irányában elkövetett, midőn parancsára várkapitánya *gelsei Balling János* őt azon évi december hó 13-kán a csernekhegyi kolostor templomából elfogatva a várba hurcoltatta és III. Ferdinánd király s más tekintélyek közbejárása dacára 1642. április elejéig ott börtönöztette.[1]

Ez időből különben fenmaradtak az akkori papok, vagyis az azon korbeli urbéri összeirásokban kizárólag ugynevezett batykók nevei is, kik 1649-ben a következők: Munkácson Pap Péter és Márton, Oroszvégen Pap Mihály, Szolocsinán Kalabiska Gergely, Ujbisztrán Zicsko Prokóp, Izvoron Uchal Vaszil, Ploszkon (Dombostelek) Lizanecz Demeter, Perekresznán Szucsánszki Simon, Nagy-Rosztokán Pap János, Szkotarszkán Ruszin Koszty, Hukliván (Zugó) Pap Demeter, Kanorán

[1] L. ez esetre vonatkozólag bővebbet Beregvármegye monografiája II. k. 34. lapján és Történelmi Tár 1887. folyama 129. stb. lapjain e szerzőtől.

Csupovics Koszty, Talamáson Pap Lukács, Volócon Olexikovics Prokóp, Tibaván Pap Sztanko, Roszoson Pap György, Plávián Janovics Vaszil, Malmoson (Sztrojna) Sándor Péter, Melnicsnán Hriczikovics György, Nagybisztrán Pap Lázár, Nagybresztón (Ormód) Pap Simon, Bukovinkán Holcza Lukács, Nagylánfalván Pap Ferenc és Miklós, Papfalván Pap Demeter, Fogarason Pap Mihály és András, Sztánfalván Pap Szaniszló és János, Závidfalván Oláh Miklós, Oláh Tamás és Hodos Pap Demeter; Hátmegen Pap Koszty, Sándor Péter és Márton Lázár; Feketepatakon Pap Lukács, Medencén Pap Máté, Demjén és János; Árdánházán Pap Ferenc és István és Csupor István; Drágabártfalván Juszka Mihály és László és Roszpopa Lázár; Nyiresfalván Thomás Ferenc, Bártházán Pap Ferenc idősbb és ifjabb; Pisztraházán Pap Lukács, Makarián Pap Mihály, Sarkadon Pap Mihály, Lucskán Pap Miklós, Pap Demeter és Simon; Sztrabicsón Pap György, Dénes és László, Ruszkócon Pap János, Bubuliskán Pap Ferenc és Péter, Cserlenón Pap János, Laukán Pap István, Kis-Ivániban Pap János, Nagylobón (B.-Szőlős) Pap Kozma, Hribócon (Gombis) Pap János, Nagymogyoróson Pap László, Kismogyoróson Pap Ferenc, Trosztanicán Pap Száva, (később Tega Demeter, előbbi Lengyelországba visszamenvén); Sándorfalván László Pál és Csokoly János, Felső-Viznicén Pap Pál, Gergely és Mihály, valamint Pap Ferenc és János; Közép-Viznicén Puskás Péter, Alsó-Viznicén Pap János, Dunkófalván Pap Péter, Zimbrilován Pap László, Kockaszálláson Pap Prokóp, Iglincen Pap László, Kisbelebelén Pap János, Csabinán Csabinai László és Alsó-Hrabonicán Pap Péter.

E szerint találtatott 1649-ben a Rákóczy György özvegye Lorántfy Zsuzsána birtokában lévő, a munkácsi uradalom területéhez tartozott 186 községben 84 és a szentmiklósi kastélyhoz tartozott 33 helységben 30 ruthén pap, összesen tehát 114; a munkácsi uradalmi 84 pap kezén volt 35 jobbágytelek és valának nekik fiaik 128, kiket az uradalmi tiszttartó épen ugy összeirt és számbavett, mint a robotolásra szánt jobbágyok fiait; volt e papoknak 106 lovuk, 317 ökrük, 69 tinójuk, 189 tehenök, 770 juhok, 649 sertésök és 136 méhkasuk s igy azok vagyoni állapota nem volt épen szüknek mondható, annál inkább, mivel földeiket bizonyára hiveik munkálták s őket ágybérrel s egyéb járulékokkal és stóla fizetéssel is ellátták.

A fentebbi névsort figyelemmel kisérvén, feltünik, hogy a munkácsi uradalmi területen müködött 84 lelkész közül többnek a felénél, vagyis ötvennek vezeték neve *Pap* volt, mi arra enged következtetni, hogy a községbeli jobbágyfi, kit ruthénül

Popovics-nak mondottak, ha atyja hivatásába lépett, elhagyván eredeti családi nevét, a Pap nevet vevé fel s ilyenül vezették be az urbárium-készitő uradalmi tisztek a lajstromba; ezt világosan igazolja az 1649-iki urbáriumban Trosztanica helységnél előfordult e feljegyzés ottani lelkész *Pap Szaváról: »ez lengyelországi volt és visszament«*, tehát jövevény létére itteni tartózkodása idején magyar vezetéknévvel illettetett. A papok száma idővel emelkedett; Lippay esztergomi érsek 1654. évben Romába a pápai consistoriumhoz e tekintetben jelentést tevén, abban kiemelte, hogy a felsőmagyarországi orosz papok hatszáznyi létszámából *Beregmegyére százötven esik.*

3. A papok és hiveik állapota az Unio után.

Az óhitü papok sorsa anyagi és szellemi tekintetben nem csekély mértékben kezdett emelkedni az 1649. április hó 24-én Ungváron *Rosztosinszky Partén Péter* vezetése alatt munkácsi egyházmegyének 63 papja jelenlétében történt ugvnevezett *Unio*, vagvis a Schizmatikusoknak a római katholikusokkal való *egyesülése* következtében, melyre az elszakadottak azon három lényeges feltétel alatt állottak, hogy 1. a görög szertartást megtartsák, 2. hogy a római egyház minden jogaiban és kiváltságaiban azzal egyenlően részesüljenek és 3. hogy püspökeiket szabadon választhassák s azokat a pápák igv megerősitsék.

Azonban az egyesülés tényleg lassan fejlődött, mert az ősi hithez szilárdul és konokul ragaszkodó tudatlan nép kellően fel nem világosittatván, sőt némely elégedetlen és izgága pap által felbujtatván, az igy fanatizáltak sokhelyt a felsőbbségnek még ellenállani is merészkedtek, kijelentvén, hogy a pápa által megerősitendő püspöknek hódolni nem fognak. E zilált állapot félszázadnál tovább tartott s abban a ruthén papok müvelődés tekintetében nem sokra haladván, közülök sokan akkor sem voltak különbek paraszt hiveiknél, mennyiben a régibb papok fiaikat, vagy ezek hiányában a kántorok fiait tanitották cirill-irás olvasására s az egyszerü szertartásokra s mint ilyeneket elvezetvén azután a püspökhöz, az vagy pappá diákonussá szentelte s igy a papok száma nem hogy csökkent volna, hanem emelkedett, Bacsinszky szerint: levén annyi papocska, ahány patakocska. S valószinüen magok a püspökök csekély javadalmazásuk mellett, ily felszentelésekből hasznot huzván, nem igen voltak válogatók a papirend megállapitásánál s e szentség osztogatásánál. Hiszen az Unio következtében Lipót császár és király csupán annyiban érezteté kegyelmét a munkácsi püspökkel, hogy 1655. évben Partén Péter püspök-

nek a munkácsi kamarai jövedelemből évi járulékul kétszáz forintot juttatott.

De a papok vidéki községeikben továbbra is ragaszkodtak előbbi állapotaikhoz és szokásaikhoz s nem igen éreztek lelkifurdalást attól, hogy első nejök elhunytával, ismét uj házasságra léptek; igy 1672. évben, az akkor szerkesztett urbéri összeirás szerint találtatván a munkácsi uradalomhoz tartozó helységekben összesen 93 pap, *ezek közt volt kilenc második feleségü.* A papok még folyvást teljesiték jóbbágyi szolgálmányaikat akép, hogy összesen évenként nyestek helyet 404 forintot tartoztak az uradalmi pénztárba beadni; birtokolván akkor az uradalmat *Báthory Zsófia*, ki minden alkalommal akadályozá a ruthén papok másodizbeni házasságát. Tiz évvel később, tehát 1682. évben *Thököly Imre* kuruc király idejében, ki *Zrinyi Ilona* kezével a munkácsi és szentmiklósi uradalmak birtokába jutott, találtatott e területen összesen 107 ruthén pap, még pedig: a felső vidéki ispáni kerületben 36, a krajnaiban 26, bártháziban 7, lucskaiban 5, kajdanóiban 6, bubuliskaiban 12 és a vizniceiben 15; ellenben kántor, kiket már régóta a nép *gyaknak*, ezen az összeiró magyar uradalmi tisztek által használt orosz »*deák*« szótól eredőleg igy nevezett, — csupán 4, még pedig 1 a lucskai, 1 a krajnai és 2 a viznicei kerületben; kik tartoztak évenként egy-egy nyestet vagy e helyett 4—4 forintot beszolgálni. Fenmaradtak neveik azon papoknak, kik akkor második nőt birtak feleségül; ilyen volt Hodos János Závidfalván, Tenkács András Kutkafalván, Balog János Deskofalván, Pap Mihály Kerepeckén (ma Felső-Schönborn), Lengyel János Kucsován (akkor Korcsova), Lengyel Pap János Krajna-Martinkán és Pap Sándor Papgyörgyfalván. Azonban ezekkel szemben szigoruan viselkedett a papi előjáróság, menynyiben eltiltá őket attól, hogy mint másodszor nősültek, a papok tiszte szerint szolgáljanak a templomban; miért is azután az uradalmi tisztek sem nagyon kimélték őket és mint más jobbágyokat a közönséges paraszteher viselésére szoritották. A munkácsi uradalmi tisztek Thököly Imre Munkács ura idejében az 1682-iki urbáriumba erre vonatkozólag ezt foglalták be utasitásul:

»A másodfeleségü papok azért iratnak meg, hogy levelök continentiója szerint a második feleségü batykók *nem csak nem szolgálhatnak batykói tisztök szerint* az Cerkomban, de sőt paraszt onus alá redeálnak és jobbágysággal tartoznak szolgálni, mint ezt megláthatni az izvori batyko levelében« . . .

Nem lesz érdektelen itt még felemliteni azt a viszonyt, mely a földesuraság és a papok közt hübéri tekintetből akkor fennállott. Igy az 1682-iki emlitett urbérben erre vonatkozó-

lag ez fordul elő: »Némely faluban 2—3 batykó is van, holott elég lenne egy is és nem is igen hasznos az, hogy *valamely jobbágyból lett batykó, holott sokszor nem is alkalmatos arra,* egy nyest adással, a többi uri szolgálattól mindjárt felmentse magát; azért az olyanok levelében bejegyezni kellene, hogy valameddig bizonyos ecclesiája nem lészen, addig szolgálni tartozzék«.

Továbbá ez is jegyeztetett még fel az urbéri összeirásban: »ha valamely batykó parasztelken lakik s a földesurtól levele által nem mentetett fel, a telekadót fizetni köteles; azonfelül tartozik a nyestet pénzzel (census martutinalis), ha a templomhoz, cerkumhoz való szabad helyen laknék is, megváltani; ezzel tartozik akkor is, ha jövevény, mert a földesur határáról él mind maga, mind marhája. Insuper ugy tudatik, hogy akár jövevény, *akár jobbágyból lett* batyko légyen, de a munkácsi jószágban akárhol lakjék, tartozzék a nyestpénzzel, ha uraink ő nagyságok kegyelmesen meg nem engedik. Item minden batykó tartozzék *egy heti ganajozást prestálni ott, a hova a tisztek rendelik,* vagy a helyében egyéb munkát végezni; ezen lábor (munka), noha három batykó leveleiből kihagyattatott, mindazonáltal observáltatott, a mint a felsővidéki esperes elismeri mostan.«

E tekintetben a felsővidéken földesurilag következők rendeltettek: »1. Ha valamelyik jobbágynak a fia batyko lészen, és ő ngától census-levele lesz batykóságra, azzal az ő atyjának parasztszolgálata és adózója tiltatik, de akkor nem, ha az atyja öcscse vagy bátyja egy kenyérre állnak vele. 2. A batyko telkére, ha valamely atyafiai vonták magokat: mindenkor külön kenyérre kell őket vinni s a censust és árendát reájuk limitálni. 3. *A jobbágyból lett batykónak, ha írástudatlan parasztot és házasságot ér,* ugyancsak paraszteher alá kerül ezentul, mert ebben is eddig sok ravaszság volt.«

Mindezekből az tünik ki immár, hogy jóllehet 1649. évben az Unio megtörtént, ez nem nagy hatással volt a papokra, ámbár azóta már harmincegy év mult el, sőt mint annak előtte, most is a vidéki papok nagyobb része minden hittani oktatás nélkül a jobbágyok vagy papok fiaiból került ki s a püspök által minden megszoritás nélkül alkalmaztattak. Nem csuda tehát, ha a földesuraság szintén nem nagy becsülésben részesité őket s közönséges jobbágyaiul tekinteté, tisztei őket igy élvezett telkeik után robotolással terhelvén, mely viszony pedig még sokáig tarta, mert nyoma van, hogy még 1761. évben is megkereste a munkácsi gk. püspök az uradalmi főtisztséget, hogy

a papok fiait, a popovicsokat, a jobbágyi szolgálatoktól mentené fel, mit azonban ez meg nem engede.

1691. évben müködtek a szentmiklósi uradalom harmincháron községében következő ruthén papok: Szentmiklóson Pap Mihály, Kölcsinben Pap János, Szolyván Pap Demeter, Hársfalván Pap Simon, Holubinán Pap Miklós, Polenán Kucskir Luka, Pudpolócon (Vezérszállás) Pap Fedor, Hankovicán Pap János és Pap Péter, Paulován Pap János, Alsó-Vereckén Popovics Mikita, Laturkán Pap János, Tissován Pap Gergely, Felsőkisbisztrán Pap János és Tőkésen Pap István. Itt is feltünő, hogy a 17 pap közül tizenhárom elhagyván atyja nevét, a Pap nevet vevé fel. E papok az akkor dühöngött folytonos hadakozások következtében néptelenné vált hegyes vidéken nagy nyomoruságban élhettek, mi onnan is kitünik, hogy az azon évi urbéri összeirásnál az uradalmi tiszt majd mindenik batykónál e naiv megjegyzést tevé: »Ez szegény ember, azért adója is négy forint helyett csak két forint legyen.«

4. Kolonics Lipót bibornok müködése.

Ez időben *Kolonics Lipót* primás és bibornok lévén a Rákóczy Ferenc és Zrinyi Ilona árváinak gyámja s a munkácsi és szentmiklósi uradalmak főgondnoka s mint ilyen, szomoruan tapasztalván az e vidékbeli ruthén papok elhagyatottságát s elmaradottságát, lelkiismeretbeli dolgot vélt teljesiteni azzal, hogy sanyaru sorsukon segitsen. Ez okból mindenekelőtt azon törekedett, hogy a megürült püspöki székbe olyat helyezthessen, ki az egyházi és papi ügyeket szilárd kézzel vezetni képes legyen s a régi zilált állapotokat gyökeresen megváltoztatni s a lábrakapott visszaéléseket kiirtani birja. Ilyenül szemelte ő ki *De Camelis János Józsefet*, kivel Rómában létekor megismerkedett s később 1690. évben itteni püspökségre való kinevéztetését kieszközlé. Ez azután mint püspök mindenekelőtt az Unio megszilárditását óhajtván, azt nagy erélylyel kezdé érvényesitetni, az ellenszegülők ellen még erőhatalmat is alkalmaztatván s hogy annak hasznos voltáról papságát meggyőzhesse, Munkácsra április 24-re s később december 30 ra zsinatot hivott egybe, melyre mintegy negyvenen jöttek be, de a vidéki papság nagyobb reszben gubában, bocskorban és tarisznyával az oldalán jelent meg, mi a püspököt később arra vezeté, hogy a papok tisztességes öltözését elrendelje, a minthogy az alkalmatlan papokat elmozditá s arra törekedett, hogy azokat diszes hivatásukhoz képest arra méltóvá és tisztességesekké tegye. Kinevezé egyszersmind esperesekké Lochovszki Jánost a lohói, Viznicki Bazilt a latorcai, Závidovszki Jánost a krajnai és Susta

Pált a huklivai kerületbe, valamint Verecsánszki Bazilt. A zsinaton De Camelis püspök szükségesnek látta az egész orosz nép nevében ujolag kimondani az egyesülést; és hogy a papok helyzetén javithasson, közbejárt a felségnél is, minek folytán *Lipót király* még 1692. augusztus hó 23-án megrendelé, hogy a görögkatholikus papok a jobbágyi szolgálatoktól mentesittessenek, veréssel ne illettessenek s a római kath. papokkal egyenlő tisztességben tartassanak; megrendelé, hogy gyermekeik szabadok legyenek, ha önként paraszttelekre nem szállnak; a papok földei az urbéri összeirásból vétessenek ki stb. A király e kegyes intézkedését később VI. Károly 1720. augusztus hó 13-án, valamint a pozsonyi országgyülés is 1721-ben megerősité és jóváhagyá. Ez intézkedések következtében *Klobusiczky Ferenc* munkácsi uradalmi igazgató még 1691. január 23-án kelt kibocsátványában felmenteté a görög-egyesült papságot az uri szolgálatok teljesitésétől, sőt azok javadalmazására minden nagyobb községben egy-egy fél vagy egész jobbágytelket rendelt kiadatni; mire azután leginkább az elpusztult, deficiált telkek fordittattak.

S hogy a ruthén papok a hittudományokból is kellő oktatást és kiképzést nyerhessenek, 1701. évben Kolonics bibornok engedélyével De Camelis püspök kieszközlé, hogy Jahn Jakab pécsi kanonok alapitványából három munkács-egyházmegyei növendék a nagyszombati papnöveldében neveltessék; mi alapját s kezdeményét képezte a később fejlődésnek indult rendszeres papképeztetésnek; mi azonban lassu tempóban ment, mert még évtizedeken át a régi papok müködtek léhán ruthén hiveik hitközségeiben.

De jóllehet Klobusiczky 1691-ben felmenté az uradalmi területen müködő g. k. papságot a robotolástól, azok mégis a nyest-adót tovább is prestálták. Érdekes adatot szolgál e tekintetben a következő eset. Midőn 1688. évben gróf Caraffa Antal cs. hadvezérnek Zrinyi Ilona a munkácsi várat feladá s ő a kiskoru Rákóczy Ferenc és Juliával Bécsbe vitetett, ott a király a két árva főgyámjául Kolonics Lipót érseket és bibornokot nevezé ki, mig a Rákóczy-féle javak jogkezelőségét Klobusiczky Ferenc zempléni alispánra bizta. Julia négy év mulva 1692-ben Bécsben gróf Aspermont Ferdinánd Góbert cs. tábornokhoz férjez menvén s óhajtván szülői vagyonából őt illető részét kezéhez venni, 1693. március 10-kén öcsével II. Rákóczy Ferenccel ezer arany kötbér megállapitása mellett egyességre lépett a vagyon felosztása iránt. Ugyanakkor leszámolt Kolonics eddigi gyámi működéséről is, a felmutatott adatokkal kimutatván s beigazolván, hogy a két árva neki 5483

renus forinttal adósa maradt, egyszersmind kijelenté Kolonics, hogy ez összeget a munkácsi görög egyesült pöspök sorsának javitására alapitványul leteszi sőt azt igy további rendelkezésig a két árvánál kamatfizetés mellett meghagyja.

Ennek következtében Aspermontné és Rákóczy Ferenc 1693. április 16-kán ezen alapitványi összegről kötelezvényt állitottak ki, igérvén abban az 5 százalék fizetését. 1693-ban Rákóczy szintén átvette ősi birtokát és 1697-ben Julia növérével uj osztályra lépett. Aspermontné azután, hogy minden ügyét végleg rendezze, 1701-ben a Kolonics-féle alapitványból őt illető fele részt, vagyis 2741 frt 90 krt, de Camelis József püspöknek kifizette, ellenben Rákóczy Ferenc az őt terhelő alapitvány másik felerésze iránt akép egyezkedett ki a nevezett püspökkel, hogy mennyiben a pénzt most lefizetni nem akarja, azt tőkéül továbbra is megtartja és a 2741 frt 35 krajcár után járó 5% kamatul 137 frt 04 krt évenként akép törlesztendi, hogy feljogositja a püspököt, miszerint ezen kamatjárulék fejében a munkácsi és szentmiklósi uradalmakban *szokásos papi nyest-pénzeket* a következő helységekbeli batykoktól közvetlenül szedje vagy szedesse be a kamatösszeg erejeig, kötelezvén a kijelölt papokat, hogy a 4—4 frtnyi nyest-pénzt a püspöknek közvetlenül fizessék, mig ő vagy utódai a tőkét le nem fizetik. A nyestpénzt fizetni kötelezett papok ezek valának: Suszta Pál, Melles Pap és Popadinee Jakab huklivai, Pap László verebesi, másik Pap László vereckei, harmadik Pap László kisbisztrai, Pap Lőrinc uj-rosztokai, ismét Pap László kanorai, ugy a szkotárszkai, timsori, ábránkai, szolocsinai, zsdenyovai, polenai, laturkai, uklinai, tissovai, drahusóci, pisztraházi, ploszkói, olenovai, izvori, serbóci, bártházi, remetei, sarkadi, lucskai, lécfalvi, martinkai, gorondi, iványi, lohói, bresztói, nagytibavai, roszosi, pláviai, duszinai és sztrojnai. A nagybisztrai pap tartozott 4 frt 8 denárt, a bukóci 4 frt 20 denárt és a zavadkai (Rákóczy-szállás) szintén annyit fizetni. Kiköttetett a kötelezvényben az is, hogy ha idő folytában a megnevezett papok közül valamelyik elhalna, vagy a helység, melyben lakik, teljesen elpusztulna, akkor az előbbi helyet más fog részére megállapittatni s ekép a kamatjárulék a püspök részére mindég teljesen biztosittatni.

Igy folytak azután az évek mindaddig, mig 1703. évben kiütött Beregmegyében, hol a rengeteg erdőkben az elégültelenek gyülekeztek és tanácskoztak, május hó 18-án pedig a beregszászi vásár alkulmával Esze Tamás és társai a Rákóczytól Lengyelországból hozott *Prolibertate* feliratu zászlókat kibontották, a szabadságharc, mely 1711. junius 24-ikéig tartott,

amikor a munkácsi vár fokáról elhangzott az utolsó ágyu dörrenés, mely a szabadságharc gyászos bevégzését jelzé s abba Löffelholz József cs. k. tábornok csapatai bevonultak.

5. A ruthének dolga II. Rákóczy Ferenc alatt.

Köztudomásu, hogy az itteni ruthén lakosság s a papok ugy, mint a jobbágyok, a legnagyobb lelkesedéssel karolták fel urok *II. Rákóczy Ferenc* ügyét s készséggel és örömmel állván be harci soraiba, a deli férfiak részint mint *palotásai*, testőrei, részint mint hajdui és karabélyosai a legvitézebben harcoltak s vérzettek el az ország függetlenségéért és szabadságáért. Ennek maga a fejedelem több izben nyiltan kifejezé hő elismerését, kiáltványaiban, a nemzethez intézett felhivásaiban és okirataiban ugy emlékezvén meg a magyar ruthénekről *mint fidelissima ac clementissima natioról* vagvis mint leghüségesebb és legkészségesebb nemzetségről; (mely jellegét és szép tulajdonjogát e nép azután is folyvást megőrzé és alkalmilag, mint 1848-ban, tényleg és hüségesen meg is nyilatkoztatá.) E fejedelem 1704. évben *Kamenszky József Jánost* nevezé ki munkácsi püspökké, hálából Lengyelországban neki tett hű szolgálataiért; de ezt a pápa épen ugy nem akarta megerősiteni, mint 1707. évben *Hodermarszki Józsefet,* kit József király neveze ki s e helyett *Filipovics Polikárp* nevü bazilita szerzetest kijelölé munkácsi főpapnak bodoni püspöki cimmel s igy e háborus időkben egyszerre három egyházmegyei főnök volt.

1704. évben voltak a munkácsi uradalom területén következő ruthén papok: *Bártházán* Pap András, Pisztraházán Pap László és János, Remetén Kenéz Demeter, Sarkadon Szerepko Miklós, Makarián Pap László, *Gorondon* Pap Tamás, Nagylucskán Pap László, Sztrabicsón Lengyel Pap János, Kajdanón Pap Panasz János, Cserlenón Pap Ruszkóci János, Fagyos László kiérdemült pap; a kálniki Pap Illés Tiszántulra ment működni; Ruszkócon Pap György, Nagylohón Pap János, Nagy-Mogyoróson Pap András, Puznyákfalván Pap Mihály, Szerencsfalván Pap Illés György, Kutkafalván Tenkács Ferenc és veje Kancsi Gergely; Ivaskófalvánál megjegyeztetett az összeirásban, hogy a pap onnan megszökött; Feketepatakon működött Lengyel Demeter; Nagy-Ábránkán Pap László, Hátmegen Szidor Mihály és Mátyás, Tőkésen Pap István, Drágabártfalván Jaczkó Miklós (kántor Koszta Lázár); Árdánházán Pap István, Medencén Pap Mihály, Závidfalván Oláh Dániel és Bilics János, Sztánfalván Holya István, Fogarason Csiga László és Tirnavaskó Gergely jövevény, Izvoron Ukaly Elek, Ploszkón (Dombostelek) Lizanec Ferenc, Uklinán Kuckir Pál, Szo-

locsinán Kalabiska Lukács, Nagytibaván Pap Gergely, Kis-Martinkán Pap Bazil, Roszoson Mihovics Mihály, Plávián Pap János, Nagy-Melnicsnán Füzér Péter, Nagy-Bisztrán Civanko Péter, Paszikán Pap János, Nagy-Bresztón (Ormód) Pap Ferenc, Bukovinkán Pap Bazil, Felső-Viznicén Zavera Sándor, Szidorfalván Pap Gergely, Dunkófalván Pap Máté, Kockaszálláson Pap Demeter, Klocskófalván Zavera Pap János, Közép-Viznicén Puskás Pap János, *Hukliván* (Zugó) Melles Pál, ennek fiai Popadinec András, Popadinec Sándor és Popadinec Mihály papok; egy más féltelken pedig laktak: *Szuszta Pál* esperes és fiai László, Tamás és János, kik szintén preszbiterek valának; mig Popadinec Jakab mint kántor működött; e szerint e nagy községben két telken akkor nyolc papi személy tartózkodott. Szkotárszkán volt pap Petrokovics Mátyás, Kanorán Csuprovics László; Volócon Melles László, Verbiáson (Verebes) Pap László, Uj-Rosztokán Gyitkovics Gábor, Timsoron Plesovics Konstansz, Nagy-Ábránkán Korolovics János, Bukócon Pap Sándor és Nagy-Rosztokán Vaszilkovics András. A munkácsi uradalom községeiben összesen 70.

A *szentmiklósi uradalom területén* pedig működtek: *Repedén* Pap Jakab, Kölcsinben Pap János, Szentmiklóson szintén Pap János, Szolyván Sian Ferenc és elhunytával Pap János; Hársfalván Pap Simon, Holubinán Zareva Miklós, Polenán Kucskir máskép Pap Lukács, Paulován Pap Gergely, Hankovicán Pap István idősb és ifjabb; Pudpolócon (Vezérszállás) Pap Pál, Zavadkán (Rákóczy-szállás) Tetács János; *Alsó-Vereckén* Jeszino Bazil és veje Mikics János; Felső-Vereckén Ritkovics György (kántor volt Rontovics Mihály) Laturkán Maszaló Lukács, Tissován Kottan Pap János (kántor Ruszin Bazil), Zagyilszkán Pap Bazil, Kisbisztrán Mikitics Bazil, Zsdenován Pap Elek, Serbócon Vladár Bazil, kiről feljegyeztetett, hogy mióta a tatár fogságból kiszabadult, Bukócon lakik; és végre Drahusácon Pradilovics Ferenc. E szerint ez uradalomban találtatott 22 pap. Feltünő, hogy ez időben is még a kilencvenkét ruthén pap közül negyvennégyen viselék a *Pap vezeték* nevet.

Mindezek tartoztak az uradalom pénztarába nyestpénzül 1 és illetve 4 forintot fizetni évenkint s hogy még mindig a műveltség igen alacsony fokán állottak, kitünik azon korból fenmaradt adatokból.

6. Az egri r. k. püspökség fennhatósága.

Mennyiben VIII. Kelemen pápa még 1595. évi augusztus hó 15-én kelt bullájában meghatározta, hogy a munkácsi rut-

hének fejei, mint püspök nem szerepelhetnek ők *vikáriusi* cimet viseljenek s mint ilyenek *az egri római katholikus* püspök fennhatósága alatt legyenek s attól függjenek s ennek alapján azután a XVIII. század elején is a munkácsi g. k. püspöki egyházmegye nem *dioecesisnek* hanem districtus-nak neveztetett: az egri püspökök arra törekedtek, hogy a ruthén papokat római kath. szellemben neveljék s őket e vallás követésére szoktassák; miért is gróf Erdődy Gábor egri püspök, midőn 1716. évben Munkácson kanonikai visitatio végett megjelent, élvéne jogával, kifogásolta a ruthén papok önkényes viselkedését, nekik tudatlanságuk miatt szemrehányást tett, sőt őket *stupidissimus* (legostobább) cimmel illette s tőbbeket második házasságuk miatt meg is birságolt; Bizanczy György vikáriust pedig 1718-ban irásban felelőssé tette azért, hogy a ruthén papok az ő engedélye nélkül templomokat épitettek, r. kath. hiveket megeskettettek, a latin ünnepeket meg nem ülték s papokat fölszenteltek; később pedig a panasza következtében a római congregatio de propaganda fide 1718. junius 20-án oda utasitá a nevezett vikáriust, hogy az egyesült hivekkel tartassa meg a latin ünnepeket, ő pedig papokat föl ne szenteljen, parochusokat ki ne nevezzen s templomot föl ne szenteljen az ő beleegyezése nélkül.

Természetes, hogy ez intézkedések a ruthén papok közt recensust csináltak s a r. kath. hierarchia ellen zugolódván, konokul ragaszkodtak előbbi szokásaikhoz, minek jeleit különösen akkor is adák, midőn 1748-ban julius 15-én *gróf Barkóczy Ferenc*, egri püspök fényes kisérettel Munkácson kanonikai látogatás végett megjelenvén s alkalmas elszállásolás hiányában kün a mezőn tábort ütött s ott fogadá a küldöttségek tisztelgését; ettől azonban a ruthén papok tüntetőleg elmaradtak, min a püspök megbotránkozván, Olsavszky Mihály püspököt három kanonok által levélben később maga elé idéztette s őt kegyetlenül leszidván, papjait tudatlanoknak jellemezte, szemére vetvén szintén, hogy a ruthének nem járnak a latin templomba a szent ünnepeken, hanem e helyett inkább otthon tétlenül henyélnek s fenyegetéseivel annyira meglágyitá Olsavszkyt, hogy az megbánván konok viselkedését, hódolati esküt tett s igy megengesztelé a gróf püspököt, igérvén, hogy papjai közt többé fenhatósága ellen agitálni nem fog . . . Mind amellett a ruthénség idegen érzelmeket táplált, mire az is mutat, hogy Barkóczy szintén mint előde 1726-ban az egri papnöveldében hat ruthén növendék részére helyet alapitván s arra a királytól 1200 frtnyi segélyt is kieszközölvén, célját még sem érheté el, mert a ruthén ifjak közül arra csupán egy jelentkezett s később

erővel kellett a hatot beállitani. Ily viszálykodás és türelmetlenkedés tartott 1770. évig, amidőn végre *Bacsinszky András* főesperes közbejérására Mária Terézia kimondá a munkácsi görögkatholikus püspökség önállósitását legtöbb kegyuri jogánál fogva, mit november 24-én kelt Brevében a pápa is helyeselt....

7. Részleges vágyódás a diszunióra.

A nem egyesültek közül épen ugy, mint az egyesültekből többen ez időben is még visszaemlékezvén a hajdani patriarchális időkre, midőn laikusok a papi hivatás gyakorlására könnyü módon szerezhettek jogositványt, arra törekedtek, hogy a hivek között e szellemet terjeszszék. A 18-ik század közepén erre ösztönt leginkább az aradvidéki orthodoxok nyujtottak, midőn 1759-ben az Aradon lakó g. n. e. püspök arra kérte ő felségét, Mária Terézia királynőt, hogy Nagváradnak *Velence* nevü városrészében a templomot megnagyobbittassa s hogy ő Aradról Nagyváradra tehesse át lakását. A királynő azonban Bécsből azon évi május 7-ről gról Batthyány Imre, vármegyei főispán, hétszemélynök és a nagyváradi presidium királyi biztosához intézett levelében azt rendelé, hogy a templomjavitásra nézve a g. n. e. püspöktől kivánja be a tervet és költségvetést, de attól hogy Nagyváradra költözzék s ott működjék, egyelőre tartóztassa vissza. Egyszersmind meghagyta, hogy bizonyos *Popovics* János nevü pópát azért, mert egy tiszttartó ellen hamis vádat emelt, mint »sinister delatort« s olyant, ki a lakosságot felbujtogatta s ott titkos gyülekezeteket tartott, mások példájára, illően megfenyittesse s a megbántott tiszttartónak elégtételt szerezzen.

E Popovics János két év mulva, 1761-ben Beregmegyében is hasonló zavart okozott, csábitani kezdvén a Verchovinán lakó görögegyesült ruthéneket arra, hogy fiaikat az aradi nem egyesült püspöknél szenteltessék fel s itt a schizmatikus vallást terjeszszék. Többen, mint Popovics János kanorai, Gesznyó Mihály zsdenyovai, Kikovics Gergely zavadkai kántor, ki Galiciából Kirde-ből eredt, Melles máskép Popovics János roszosi, Troincsin István laturkai és Grega Elek kisbisztrai lakosok össze is beszéltek, hogy a felhivásnak engedve, pénzt gyüjtsenek utiköltségre és dijazásra s hogy Máramaroson át elmennek Aradra a rác püspökhöz s ott papokká felavattatván, itt telepednek meg s a hiveknek lelki atyjokká váladnak.

Terveiket azonban a lelkészek elárulván, a *beregmegyei hatóság* nem késett a dolognak nagy fontosságot tulajdonitani, vallás elleni felbujtásnak tekinteni s igy a nevezetteket május

hó végén pandurokkal elfogatván, elzáratta; a midőn azután egy heti fogság után őket önkéntes vallatás alá vevén, egyenkint számtalan kérdőpontra kihallgatta.

Igy Grega vallomásából kiderült, hogy Máramarosból Ricska nevü faluból Marinec Popovics János volt földmivelő gazda, de az aradi Vladika által felszentelt pap, Kanorára Popovics Jánoshoz érkezvén, mondá, hogyha nevezett rác püspöknek 40 forintot fizetnek s neki mint vezetőnek tiz máriást adnak, kieszközli azt, hogy papokká fölszenteltetnek. Husvét után igy el is mentek a vádlottak Máramarosba Ricskára, hogy őket onnan Aradra kisérje, de mennyiben őt otthon nem találták, mert néhány ily szándéku máramarosi emberrel elutazott volt Aradra, re infecta visszatértek. Hallották, hogy az aradi püspök ily magukformáju embereket, a kik csupán irni, olvasni és énekelni tudnak, csakugyan fölszentelt s papokul alkalmazott, s midőn a vizsgáló bizottság a felül is tisztába jönni akart, hogy valjon tudnak-e a vádlottak irni, olvasni és énekelni, ott azonnal megexaminálta és megénekeltette őket s az eredményt jegyzőkönybe foglalta. *Kikovics* Gergely a többi közt naivul azt is kijelenté, hogy hallotta, mikép a nevezett püspök csupán a *pénzre* néz és nem a tudományra s hogy a képzettebbtől kevesebbet, ellenben a tudatlantól többet szokott követelni. A feltett kérdésre vallá azt is, hogy vádlott tudja mi a *szimonia*, t. i., hogy szentelt dolognak illetéktelen vétele és eladása; de hogy ez bünt képezne, arról nincs tudomása; hisz, megjegyzé, az ő apja is Sztojka máramarosi püspöktől szerezte volt ily módon a papi felszentelést, mások meg a lengyel püspöktől.

Arra a kérdésre pedig, hogy ha az aradi rác püspök felszentelt volna, mily alakban tanitottad volna a hitet? felelé; »*ha juhok közt lennék, mint juh; ha kecskék közt, mint kecske s ha tehenek közt, mint tehén*«. Ebből azután megértheté a vizsgáló bizottság a szándékát és hatását; de arról, hogy mi légyen a Schizma s ki légyen a schizmatikus, annyi tudomása volt, hogy ki nem görög egyesült, az schizmatikusnak mondatik, de hogy mi külömbség légyen a két vallás közt, arról már fogalma sem volt. Ő, mint mondá, fölszenteltetése által csupán azt akarta elérni, hogy misét szolgálhasson s hogy hiveit a jóra serkentse és intse. Szerinte ily módon óhajtottak még papságra vergődni társai közül Popovics András, szkotárszkai, Csubircsák Iván és Hujvan Popovics Bazil huklivai lakosok s ottani papok fiai, kiket ez okon Popovicsoknak neveztek. Vallá azt is, hogy egy Csiburcsák Mihály nevü zsdenyovai földmives nem rég Lengyelországban csakugyan fölszenteltetett

igy pappá, jóllehet képzettsége csupán abból állott, hogy *tudott ruthénul olvasni és énekelni.*

Czuprovics Popovics János pedig kijelenté, hogy Marinec János Máramarosból maga vezetett Aradra a rác püspökhöz fölszentelés végett husvét előtt Hidegpatakról 2, Iszkáról és Pilipecről 2, Rosztokáról 2, Kelecsenről 1, Lyachovecről 2, Tyuskáról 2, Hricsováról 1 és Volovórúl szintén egy lakost.

A hatoságot különösen azaz aggodalom vezeté a vizsgálattételnél, hogy nem létezik-e titkos szövetkezés a ruthén népek közt arra nézve, hogy az Unio ellen törekedvén, ismét a régi vallásra, melyet a nép *Óhit*-nek nevezett, térjenek; ez irányban ki is hallgatott a bizottság különféle vidékről való embereket és falusi előjárókat; de annak nyomára nem jöhetvén, a több hétig letartóztatott pap-jelölteket ismét kibocsátá a fogságból, kiknek, mint egy 1761. junius hó 30-án kelt s a megyei alispánhoz intézett jelentésből kitünik, bünül csupán az tulajdonittatott, hogy könnyü módon és pénzért volt szándékuk a papi rendbe jutni, jóllehet hogy ez időben a működő papok nagy része még ily módon jutott volt a javadalomhoz s igy tudatlan és nem képesitett egyénekből állott; de voltak már olyanok is, kik a theológiát rendesen elvégezték s a műveltség megfelelő fokán állottak. Sőt vannak adataink, melyekből kitünik, hogy már két századdal előbb is voltak az egyház megyében teljesen kiképezett papok; igy Bethlen Gábor fejedelem 1623. febr. 10-én kelt kinevezési okmányában *Petronius* püspököt buzgósága és jártassága miatt megdicséri; 1627. január 12. Kassáról kelt iratában pedig Gregori máskép Gregorovics János lelkésznek a latin és más nyelvekben való jártasságát, kitünő műveltségét s tudományát, valamint erkölcsösségét kiemelvén, s az egyházmegye sinlődő állapotát, valamint a müveletlen, elhagyott ruthén nép szomoru sorsát megemlitvén, kinevezé püspökké s ajánlá a vármegye és vártisztség oltalmába. Egy Vladimirban 1617. október 23-án kelt okmányban pedig bizonyittatik, hogy János az *akadémiát* elvégezte és jámbor viseletü. (Pozsonyi káptalani levéltár 2. csomó 7 szám.)

8. Ruthéneink állapota a gróf Schönborn Buchheim-család urasága alatt.

Hogy az évtizedeken át tartott harci mozgalmakban a ruthénség tetemesen megfogyott, képzelhető, midőn 1728-ban, a Rákóczytól elkobzott s adig a kincstár által kezelt munkácsi és szentmiklósi uradalmak a gróf Schönborn-családnak királyilag adományoztattak, azon évben Szenczy Ferenc harmincados és Ocskai György ügyész összeirták az uradalmak állapo-

tát s azokban 894½ elpusztult, néptelenné vált jobbágytelket találtak; minek következtében természetesen a ruthén papok sorsa is nyomasztóvá válhatott.

1733-ban március és április hónapokban Olsavszki Simon sebasteni püspök és munkácsi vikárius-generális összeiratván a beregmegyei g. kath. lelkészségeket, paplakokat, templomokat, harangjait, a papok járandóságát és stoláját, nem lesz érdektelen e kimutatást itt közölni, mely következő:

Szuszkón lelkész Chomicki Simon, paplak kényelmes, fatemplom 1 haranggal, járandósága a hivektől 2 kenyér, mérő élet, stóla keresztelésért 8 póltura, esketésért 1 frt, temetés 20 kr.

Paszikán lelkész Tarkovics Simon, fatemplom, 1 harang, stólája csekély.

Szolyván lelkész Cvjankovics Tódor, lak jó, fatemplom szalmatetővel, 2 harang, gazdálkodásból él, stólája középszerü.

Nagybisztrán lelkész Cvjankovics Péter, a paplakot 10 frtért vette, fatemplom, van ágybére.

Szaszókán lelkész Popadinec Dániel, fatemplom, 1 haranggal.

Sztrojnán lelkész Füzér György, fatemplom két haranggal. Szent-Mihály tiszteletére.

Duszinán lelkész Mihovics Gergely, fatemplom 2 haranggal, Szent-Mihály tiszteletére.

Plávián lelkészek Janovics János és Tódor, fatemplom 2 haranggal, Mihály tiszteletére, járandósága semmi.

Roszoson lelkész Melles György, fatemplom, Mihály tiszteletére, van ágybére.

Nagytibaván lelkész Ivasko Gergely, fatemplom 2 haranggal.

Hársfalván lelkész Füzér János, fatemplom 1 haranggal, Mihály tiszteletére.

Holubinán lelkész Zarevics Pál, fatemplom 2 haranggal, lakik parasztelken.

Szolocsinán lelkész Kalabicska János, parasztelken, fatemplom 2 haranggal, Miklós tiszteletére.

Hankovicán lelkész Gergely János, parasztelken, fatemplom 1 haranggal, Miklós tiszteletére.

Uklinán lelkész Veszdelvics Jakab, parasztelken, fatemplom 1 haranggal, Miklós tiszteletére.

Ploszkón lelkész Schafi János, parasztelken, fatemplom 2 haranggal, Mihály tiszteletére.

Martinkán lelkész Konchin Simon, laka elpusztult, fatemplom 1 haranggal, Mihály tiszteletére.

Bukócon lelkész Bukóczi Bazil, temploma fából 4 haranggal, Miklós tiszteletére.

Nagy-Rosztokán lelkész Javorszki András, fatemploma diszes, Mihály tiszteletére.

Perekresznán lelkész Pletyakovics Tódor, parasztelken lakik, fatemploma Mihály tiszteletére.

Serbócon lelkész Huczkovics István, laka szük, fatemplom 2 haranggal Szentlélek tiszteletére.

Zsdenyován lelkész Gergely János, laka 2 szobával, fatemplom 1 haranggal, Miklós tiszteletére.

Zagyilszkán lelkész Zagyilszki Tódor, kenéz házban lakik, miért fizet 2 frtot; fatemplom 1 haranggal, Miklós tiszteletére.

Volócon lelkész Meleg Gergely, parasztházban lakik, fatemplom 2 haranggal, Miklós tiszteletére.

Hukliván lelkészek: felső végén Kapus Bazil és Hujdak Mihály, egy telken laknak a Sennyey-féle házban s fizetnek 8 forintot érte; a felső templom fából szép és van négy harangja. Az alsó végi paplakban élnek Melles János és Brenig Gergely papok, az alsó végi fatemplom nagy, Miklós tiszteletére 3 haranggal.

Szkotárszkán lelkész Petrovics Jakab, a lakért fizet 4 frtot, fatemploma Mihály tiszteletére.

Kanorán lelkész Csuprovicz János, jó laka, fatemplom 3 haranggal, Mihály tiszteletére,

Laziban (Timsor) lelkész Lyachovics János, maga házában lakik, fatemploma 3 haranggal, Mihály tiszteletére.

Felső-Vereckén lelkészek Suszta János és Elek (deficiens), kenéz telken laknak és fizetnek érte 3 frtot, fatemplom 4 haranggal, Miklós tiszteletére.

Petrusovicán lelkész Petrusz Bazil kenéz telken lakik és fizet 2 máriást a részért, fatemplom 2 haranggal, Mihály tiszteletére.

Verbiáson lelkészek Gallin Bazil és Bobig Gergely, kenéz telken laknak és fizetnek 21 poltrát a kertért, fatemplom 2 haranggal, Mihály tiszteletére; ágybérül kapnak 2 korec (mérő) zabot.

Rosztokán lelkész Beges Illés, kenézség harmadán lakik s fizet 3 frtot, fatemploma 3 haranggal, kap minden gazdától 1 mérő zabot.

Alsó-Vereckén lelkészek Kovordán Jakab és Kurák Márkusz, magok szabad telken laknak, van szép fatemplom 3 haranggal, János tiszteletére; kap a pap ágybérül egy mérő zabot, avatás és esketésért 4 poltrát, temetésért 2 frtot.

Tissován lelkész Lyachovics János, kenéz telken lakik, fatemploma 2 haranggal Bazil tiszteletére.

F.-Kisbisztrán lelkész Peindzil János, paplak, a fatemplom 2 haranggal, Szentlélek tiszteletére.

Laturkán lelkészek Primics Jakab és Nasztalinec Miklós, az előbbi lakik a paptelken, az utóbbi egy 37 frton vett telken, melyért 1 frt bért fizet; fatemploma 2 haranggal, Mihály tiszteletére.

Nagy-Abránkán lelkészek Szuranovics Gergely és Kocskodányi Gergely, az előbbi papi telken, az utóbbi pedig kenéz házban lakván, fizet bérül 1 frtot, a fatemplom 3 haranggal, bold. szüz Mária tiszteletére épült.

Pudpolócon (Vezérszállás) lelkész Szimeghi Illés, régi parochiális telken lakott, a fatemplom bir 2 haranggal, Mihály tiszteletére. Minden gazda ad a papnak 2 kenyeret és ágybérül 1 mérő zabot.

Nagyberesztón (Ormód) lelkész Beresztovszki András, papi telken, fatemplom 1 haranggal, Mihály tiszteletére.

Lécfalván lelkész Lecovics Dániel, mennyiben a papi telek távol esik, ő a kenéz telken lakik és fizet azért 2 frtot, fatemplom 2 haranggal, Mihály tiszteletére.

Repedén lelkész elhunyt, fatemploma 2 haranggal, Mihály tiszteletére szenteltetett fel; a pap kap hiveitől 1 mérő életet és 1 napi munkát, stólája: avatás és keresztelésért egy máriás, temetésért 1 máriástól 1 frtig.

Szentmiklóson lelkész Cvenkovics Bazil, van paplaka, a kőtemplom pusztul, Miklós tiszteletére 2 haranggal; kap 1 mérő életet minden gazdától.

Kölcsinben lelkész Szalevics Bazil, van papi telek, fatemplom 2 haranggal, Mihály tiszteletére, kap 1 mérő tengerit.

Selesztón Svalagin János a lelkész, lakik a Szolyvai-féle papi telken, fatemplom 3 haranggal, Mihály tiszteletére.

Dunkófalván lelkész Popovics Tódor, lakik a kántor telkén, mennyiben a papét a kenéz elfoglalta, fatemploma 1 haranggal, Miklós tiszteletére épült.

Kockaszálláson lelkész Rohács János, van papi telke, fatemploma 1 haranggal, Miklós tiszteletére; egy-egy gazdától a pap ágybére 1 mérő élet és 1 kenyér.

Közép-Viznicén lelkész Kapacz János, van papi telke de ő lakik kenéz telken, kis fatemploma 1 haranggal, Mihály tiszteletére; fiókja Runofalva, Dévénfalva és Kis-Belebele.

Felső-Viznicén lelkészek Hrabár János és Zareva János, amaz a papi telken, ez egy szobában lakik, van két fatemplom

egy haranggal, Szüz Mária és Miklós tiszteletére; az egyik papnak jár ágybérül 1—1 mérő élet és 2 kenyér, a másiknak 1 mérő élet.

Szidorfalván lelkész Leviczki Bazil, van paplaka, fatemploma 2 haranggal, Mihály tiszteletére, ágybére semmi.

Puznyákfalván lelkész Hucza György, van paplaka, fatemploma 1 haranggal, Mihály tiszteletére, stólája: avatás és esketésért 1 máriás, házasok temetésétől 1 forint, nőtlenektől 4 garas.

Nagy-mogyoróson lelkész Bumbás Lukács, van régi paplaka, fatemploma Bazil tiszteletére harang nélkül, (tehát fatáblán kopogtattak), ágybére 1—1 mérő tengeri.

Szerencsfalván lelkész Karpincsik Miksa, a papi telket a falutól kapta, fatemploma Mihály tiszteletére 2 haranggal.

Hribócon (Gombás) lelkész Kontratovszki Tódor, lakik régi papi telken, fatemploma Mihály tiszteletére áll kis haranggal; ágybére 2 kenyér és 1 napszám házanként.

Bubuliskán lelkész Boboczki Bazil szerzetes, régi papi telken, fatemploma 1 haranggal, Mária tiszteletére, ágybére 2 kenyér és 1 napszám.

Laukán lelkész Kozicsák Demeter, van paplaka, fatemploma 1 haranggal, Miklós tiszteletére, fiókegyháza Klacsanó fatemplommal, ágybére 1—1 mérő tengeri és 1 napszám.

Munkácson lelkész Olsavszki Mihály, van kőlaka, a telket vette a hitközség s egy részét adományozta Rácz Péter, Rákóczi felmentette az adózástól; fizetése 30 forintra felmegy, stólája: avatástól 30 denár, temetéstől a gazdától 4 máriás, nőtlenektől 4 garas; fatemploma Mária fagantatása tiszteletére épült.

Uj-Dávidházán lelkész Ladányi János, van saját telke, fatemploma Mihály tiszteletére; ágybére 1—1 mérő rozs, vagy tengeri; stólája: kereszteléstől 24 denár, temetéstől 1 f. 2 denár, nőtlentől 24 denár, esketéstől 68 denár.

Lucskán lelkész Firczák István, van saját papi telke, fatemploma Demeter tiszteletére; stólája: kereszteléstől 34 denár, temetéstől 1 f. 2 denár, nőtlentől 48 denár, esketéstől egyezkedés szerint.

Sztrabicsón lelkész Nalivajko János, van paplaka és fatemploma Demeter tiszteletére.

Ignéczen lelkész Pazuchanics János, van régi parochiája, fatemploma, Mária tiszteletére.

Ó-Dávidházán lelkész Szalaevics János, a papi telket Hodermarszki György adományozta, fatemploma Mihály tiszteletére; ágybére mint 1 mérő élet és 2 kenyér.

Iványiban lelkész Deskó Tódor, van paplaka, fatemploma Demeter tiszteletére; ágybére házanként 2 kenyér 1 napszám.

Ruszkócon lelkész Kelevajda János, telke van Báthory Zsófiától, fatemploma Demeter tiszteletére.

Gorondon lelkész Szimbrila Mihály, van papi telke, 24 pozsonyi mérős szántóföldje, 3 szekérnyi kaszálója, ágybére 1—1 mérő élet, fatemploma Demeter tiszteletére.

Rákoson lelkész Babilya Jakab, van papi telke Báthory Zsófiától, fatemploma Mihály tiszteletére, ágybére 1—1 mérő élet és 2 kenyér.

Cserlenón lelkész Szalevics Mihály, régi papi telken lakik, fatemploma Bazil tiszteletére.

Oroszvégen lelkész Szemák János, van papi telke és 8 mérős földe, fatemploma Mihály tiszteletére, stólája: keresztelés és avatástól 1 máriás, esketés 2—3 máriás, temetés 6 máriás, nőtlentől 3 máriás.

Beregszászon lelkész Kornicki János, van a szepesi kamarától utalványozott papi telke külső föld nélkül, fatemploma Szüz Mária tiszteletére, ágybére 1—1 mérő élet és 1 napszám. Stólája: keresztelés és avatástól 1 máriás, temetésért 1—3 máriás.

Remetén lelkész Reviczky Tódor, lakik kenéz telken, fatemploma Bazil tiszteletére; ágybére 1—1 mérő élet.

Medencében lelkész Oniszkanics János, a telket a pap vette 38 frtért, van fatemploma, ágybére fél napi munka,

Árdánházán lelkész Hadzsega Tódor, lakik régi parochián, fatemplom, ágybére 1 napszám.

Deskofalván lelkész Desko János, a kenéz telkért fizet bérül 5 frtot; fetemploma Miklós tiszteletére épült, ágybére 2—2 napszám.

Tőkésen lelkész Keleman István, régi papi telken, van szalmás fedelü fatemploma, Miklós tiszteletére, egy kis haranggal, ágybére 1—1 napszám; stólája: kereszteléstől 8 poltra, avatástól 3 p. temetéstől 1—3 máriás.

Feketepatakon lelkész Bilunka János, régi telken, van fatemploma szalmás fedéllel és 1 nagy haranggal, Mihály tiszteletére; ágybére 1—1 napszám és két kenyér.

Krajna-Martinkán lelkész Mindig Gergely, van papi telke, szalmával fedett fatemploma, Miklós tiszteletére 3 haranggal; fiókja Kisábránka szegényes fatemplommal.

Nagy-ábránkán lelkészek Mesko Gergely és Cziczey Bazil, kik kenéz telken laknak, melyért 10 máriást fizet bérül, fatemplom (Mária tiszteletére) megégvén, most épül uj, van 1 harangja; ágybére 1—1 napszám. Stólája: avatás és kereszte-

léstől 1 máriás, temetéstől a gazdáktól 4 máriás, nőtlenektől 12 poltura.

Hátmegen a lelkészek Szidor Mihály és Panyko Pál, kik egyszersmind kölcsönösen a kántorságot is végzik, az egyik papi a másik kenéz telken lakik, fatemploma 2 haranggal, Miklós tiszteletére épült; ágybére 1—1 napszám, stólája: keresztelőtől 2 kenyér, temetéstől 4 máriás, nőtlentől 1 máriás, esketéstől egyezkedés szerint. Fiókja Gálfalva, Kelemenfalva és Sztankofalva.

Sztánfalván lelkész Sztanovics Gergely, lakik papi telken, fatemploma Péter Pál tiszteletére épült, stólája: keresztelés és avatástól 1, temetéstől 1—4 máriás, esketéstől egyezkedés szerint; javadalma 1 mérő rozs és 1 napszám egyes gazdáktól.

Záyidfalván lelkészek Paulovics Todor és Popovics András, kik kölcsönös kántorok is, előbbi a Hermanovec-féle s utóbbi a kenéz telket haszhálja; javadalma 1—1 napszám; fatemploma Mihály tiszteletére emeltetett.

Maszárfalván lelkész Csepák János, van papi telke és fatemploma, Miklós tiszteletére.

Kis-Almáson pap Szimoczki Illés, ki a Dolinay-féle telekért annak 16 napot szolgál, fatemploma 3 haranggal, Ker. János tiszteletére épült. Stólája: keresztelés és avatástól 1 máriás, esketéstől 8 poltra, temetéstől 3 máriás, gyermektől 8 poltra. Javadalma 1—1 napszám.

Pisztraházán lelkész Visni Tódor, régi papi telken, fatemplom szalmával fedett, van 2 harangja, felszenteltetett Sz. Mária tiszteletére. Javadalma volt azelőtt minden gazdától 1 napszám és 2 kenyér, most semmi, csak a szerény stóla.

Bártházán a pap Kozmos Lukács, régi telken, fatemplomában van egy kis harang s Mária tiszteletére áll; javadalma egy-egy mérő rozs és 1—1 napszám.

Leányfalván a lelkész Nitka Simon, papi és kántoralis telken, fatemplomában van egy harang, javadalma egy—egy mérő élet és a stóla.

Podheringen lelkész Podhoránszki Dániel, papi telken, van fatemploma Mihály tiszteletére 2 haranggal, javadalma a stólán kivül 1—1 mérő rozs, 3 poltura és 1 napszám.

Bábafalván a pap Delegán Bazil, a papi és kántor-telek együttes, Mihály tiszteletére emelt fatemplomában van 2 hareng, ágybére 2—2 kenyér és 1 napszám.

Papfalván a lelkész Pap Gergely, ki mennyiben a papi telek csekély, lakik a kenéz telkén és fizet azért 5 frtot, fatemploma Mihály tiszteletére épült 1 haranggal, ágybére 1—1 napszám. Az esketésért kap 4 poltrát.

Sarkadon a pap Pap Bazil, régi papi telken, fatemploma 1 haranggal Mihály tiszteletére szenteltetett fel, ágybére 1—1 mérő rozs és a csekély stóla.

Fogarason a pap Juszevics Tódor, van papi telke, szalmával fedett fatemploma egy haranggal, mig Nagy-Almás fiókegyházban szintén egy templom van; javadalma 1—1 mérő rozs és napszám.

Drágabártfalván a pap Juszkovics Péter, ki a kántorral együtt lakja a papi telket a templomnál, mely fából Miklós tiszteletére épült 2 haranggal; javadalma mint a fogarasinak; végre

Zsukón a lelkész Pap Bazil N., kinek paptelke van, fatemploma Ker. János tiszteletére áll; javadalmazásául kapott a hivektől egy szekérnyi szénát termő rétet.

A fönebbiektől kitetszik immár, hogy a 92 templom közül, csupán egy, a szentmiklósi s hajdan eredetileg ez is a római katholikusok számára volt kőből épitve, a többi mind faalkotmány és számos csupán szalmával fedett; e templomkák közül volt 76-nak védszente Szent-Mihály, 22 nek Szent-Miklós, 7-nek Szüz Mária, 4-nek Szent Bazil, 5-nek Demeter, 3-nak a Szentlélek és 3-nak Szent János. A paplakok természetesen szintén fából és kis méretben valának épitve, sőt többen parasztházakban laktak, melyek akkor nem sokban külömböztek a füstös gunyhóktól; s mi mind arra enged következtetni, hogy a szegény ruthén papok, dacára az egyesülésnek, még mindig a jólét alacsony fokán állottak s müveltségi állapotukhoz képest, kevés és szerény igényekkel megelégedtek. Különben magok a püspökjeik, helyesebben vikáriusok, kik még folyvást az egri püspök fenhatóságától függtek s kik a csernekhegyi monostor szük falai közt meghuzódva, szerényen éltek, jártak e tekintetben jó példával, mert 200 forintnál nagyobb fizetést nem kaptak az állami kincstártól s csupán Blasovszky Gábor munkácsi vikárius volt első, kinek gróf Erdődy egri püspök ezer forintnyi segélyösszeget kieszközölt fentartására azért, mert 1738. táján irányában mély hódolatot tanusitott . . .

Iskolák hiányában természetes, hogy a nép szellemileg egészen müveletlen maradt s mint ilyen, vakon hódolt a balhitnek és babonaságnak. Ennek lehet tulajdonitani, hogy egyéb hasonló esetek közlését mellőzvén, *Filipka Péter*, petrusovicai ruthén földmives 1740. évi május hónapban, midőn nővére hirtelen elhunyt és fivére szintén megbetegedett, tanácsért a szomszéd Lengyelországba utazott egy paphoz, kitől ugy értesült, hogy a bajt más nem okozhátja, mint a *Vampir*, vagyis oly eltemetett személy, ki őt és a bátyját rontja, miért is menjen

ki a temetőbe, ott egy kijelölt sirt bontson fel, a hullának szájából kifolyó, kibugyogó vért fogja fel egy pohárba s ittassa meg a bátyjával, ki ettől meggyógyul, de azután a hullát tegye ártalmatlanná az által, hogy azt feldarabolja. Filipka ugy is tett, hazajövén egy felfogadott férfival felásták elhunyt nővére sirját, a hullát, mely még egészen ép és merev volt, megszemlélte s mennyiben ugy találta, hogy szájából csakugyan vér bugyog, azt egy edénybe felfogta s a hullát, melynek szerinte haja és körmei a sirban megnőttek, felaprózta s a vért bátyjával megitatta, ki dacára e kuruzslásnak, csakhamar szintén meghalt; de a betegség terjedése, hite szerint megszünt s ez által a falut a további bajtól megmentette. A sirbontó és szentségtelenitő e büntett miatt azután az uri széktől keményen megbüntettetett.

A papok és kántorok jövedelmeiket szaporitani óhajtván, itt-ott a falukban kenézi és jobbágyi telektartozmányu földeket vásároltak s helyenként zálog cimen is szerezgettek; mit az uradalmi tisztség megtudván, 1747-ben okt. 30-án a Beregszászon tartott megyei közgyülésen Malatinszky Gábor uradalmi ügyésze *óvást tett ez ellen*, mert ily szerzeményekkel az adózás és teherviselés alapja csökkentetik.

Midőn 1748-ban gróf Barkóczy Ferenc egri püspök Beregmegyében egyházi látogatást tett, azon alkalommal kinyomozta és jegyzőkönyvbe bevezettette a görög katholikus papok és kántorok állapotát is; igy kiemelé, hogy a beregszászi g. k. fatemplom 1725. évben épült 2 nyolcvan fontos haranggal stb. Amint azt a részletes leirásban illető községeknél felsorolandom. Nem különben kiterjeszté figyelmét a református egyházi ügyekre is, melyeket szintén jegyzőkönyvbe foglaltatott.

1750-ben hatóságilag összeirattak következő g. k. anyaegyházak:

A krajnai kerületben: Fogaras, Sztánfalva, Závidfalva, Drágabártfalva, Árdánháza, Nyiresfalva, Hátmeg, Feketepatak, Nagy-Ábránka, Papfalva és Podhering.

A szolyvai és duszinai kerületben: Szentmiklós, Repede, Nagybresztó, Szuszkó, Szolocsina, Hankovica. Ploszkó, Szolyva, Hársfalva, Nagytibava, Sztrojna, Duszina.

A viznicziei kerületben: Kockaszállás, Felsőviznice, Puznyákfalva, Szerencsfalva, Nagymogyorós és Nagylohó.

A kajdanói kerületben: Iványi és Rákos.

A lucskai kerületben: Lucska, Gorond és Jánosi.

A bártházi kerületben: Remete, Makeria.

A verchovinai kerületben: Pudpolóc, Voloc, Timsor, Drahusóc, Hlubokapatak, Zavadka, Alsó-Verecke, Laturka, Tisova, Zsdenyova és Perekreszna.

Később emlittetett még: Dunkofalva, Bubuliska, Selesztó, Martinka, Holubina, Lánfalva, Krajna-Martinka, Munkács és Dávidháza is.

1755. évben Návay Ferenc összeirta a Verchovinán levő lelkészségek állományait, melyekről illető helyein majd megemlékszem.

9. A g. k. lelkészségek rendezése a 18. században.

1760. évben helytartósági intezvény következtében a g. k. lelkészségek rendezése s azok javadalmazásának rendszeresitése felhozatván az uradalmi főtisztségnél, ajánltatott, hogy a ruthén papok a római kath. papság mintájára helyeztessenek el anyaegyházakba, melyekhez a környékbeli községek fiókegyházakul tartoznának, ugy, hogy azokban a pap megszabott sorban tartaná a folyó ünnepnapokon istentiszteletet s épen azért az illető lelkész csupán az anyaegyházat képezendő székhelyén dotáltatnék földdel és kongruával a parochusok pénztárából. A lelkészek elhunytával azok fiai és utódai a parochiális telket ne használják s azokat elhagyniok kellene; ily papi helyekül a falukban találtató alkalmas pusztatelkek fordittatnának és benépesitett telekről a jobbágyok ki ne mozdittassanak. Egy-egy ily parochiális telek a szlavon- és horvátországi rendezés szerint méretnék ki s állana a sikföldön 24, lejtős helyeken 32 és hegyes és kevésbé termékeny vidékeken 42 holdból, minden holdat három pozsonyi merő vetésre számitva, mely holdak az osztrák tartományokban 1600, a kisebbek pedig 800 □ öllel számittatnak; ezen felül egy-egy telekhez még 8 holdnyi kaszáló rétség is adatnék; a kimérés osztrák mérték szerint történendvén.

Azon évi december hó 11-én *De Corte Antal,* uradalmi ügyész még kimeritőbb javaslatot is dolgozott ki e tekintetben, összefüggőleg az 1723. évi 71-ik törvénycikkel, kiindulván a következő elvekből: 1. hogy a parochiális belső telkek 1500 □ ölből álljanak s lehetőleg közel a templomhoz mérettessenek ki; 2. hogy a paplakot s melléképületeket a lakosok emeljék akép, hogy elől legyen a lakóház egy szobával és kamarával, udvarfelől egy szoba a család részére és a közepén bejáróban egy konyha; 3. a lakosok épitsenek egy tiz darab marhára való istállót és sertésólat; 4. az udvar kerittessék be sövénynyel, melyet azután a pap gondozzon; 5. külső földekül kapjon két fordulóban a kántorral együtt a lelkész $10^1/_2 - 10^1/_2$

holdat és kaszálóul használandó, 1100 □ ölével számitandó 12 holdat. 6. Ágybérül kapjon a pap minden jobbágytól egynegyed mérő rozst vagy tengerit Munkács táján és félmérő zabot a hegyes vidékeken s azon felül itt még egy-egy napi munkával is szolgáljanak neki régi szokás szerint. 7. Élvezzék a papok és kántorok ezentul is a szokásos *stólát.* A *kántor* a belső telek és külső földekből kapjon egyharmadot, azonkivül lakásul egy szobával és kamrával ellátott külön házat és három marhára való istállót. Tüzi faizast ott élvezzenek, hol a községbeli jobbágyok s hol ezek a makkoltatásért dijt fizetnek, ezek is ugy fizessenek; de kiköttetett, hogy a falusi lelkészek és kántorok magán földeiket s rétjeiket, mint jobbágyi tartozmányt, az uradalomnak visszaadni kötelesek.

Munkácson, mivel itt a szabad adás-vevés divatozik, a lelkész földet nem igényelhet az uradalomtól.

Javasolta továbbá: hogy a papok fiai (popovicsok) és nem alkalmazott kántorok urasági hatóság alá kerüljenek s az 1723. évi 61. és 69. törvényeikkek szerint kötelesek viselkedni, különben a földről eltávoztatandók; meghagyandó, hogy a parochus azontul csupán egy kántort tarthat s fiait sem erre, sem presbiterül nem alkalmazhatja maga mellett, mert e kiváltságos helyzet az ország, a király és a földesur kárára és hátrányára szolgálna. Megtiltandó, hogy azontul a pap s a kántor pálinkát főzzön, mert ez ürügy alatt a regále jogot csonkitják; továbbá pedig a papok, kántorok és popovicsok az általok birt és használt malmokat kibecslés mellett az uradalomnak visszabocsátani köteleztessenek.

Hosszasabb tárgyalások folytak azután az uradalom és *Olsavszky Mánuel* püspök közt a ruthén parochiák és azok kerületei rendezése iránt, mig végre 1761. évben nagyrészben megtörtént, nem azonban a nélkül, hogy a javadalmazás iránt panaszok ne keletkezzenek. Igy 1761. április 2-ról Munkácsról (in cathedra episcopali) irja a nevezett püspök Schmaltzer András akkori urad. prefektusnak, hogy a következő papoktól a még hét év előtt nekik rezolvált földeiket részint vissza vették és másokkal nem helyettesiték, részint ki sem oszták s igy megélhetésök szerfelett nehézzé vált. 1. A *munkácsi* parochusnak a kamarától nyert házhelyen kivül egyéb javadalma nincs s igy ha valamit vetni akar, attól kettős tizedet kell adnia valamint a makkoltatástól is. 2. Hogy az oroszvégi papnak csupán házhelye van, földje pedig épen ugy, mint a podheringi és sztánfalvai parochusoknak nem adatott. 3. Hogy a repedei és závidfalvi papoknak sem belső, sem külső földje nincs. 4. A szolyvai pap kapott ugyan földet, de rosszat és oly helyen,

hol az átmenő katonák és más emberek rongálják. 5. Hogy a vereckei pap már 3 év óta zsellérségen ül és türedelmesen szenved. 6. Hogy a szuszkói pap még mindig nejével együtt jobbágytelken lakik s hogy most közelebb az uradalmi gazdatiszt négy ökrét elvette állitólag azért, mert taxával adós. 7. Hogy a pisztraházi kántornak egyik sertését a makkon a munkácsi biró lelövette, jóllehet ő előbbi szokás szerint használta az erdőt s végre 8. hogy a nagy-ábránkai, tőkési, sztánfalvai, deskófalvi, papfalvi, bábafalvi, hátmegi és más ruthén hiveket s lakosokat nem lehet rá venni, hogy a papnak évdiját fizessenek. . . .

Az uradalmi igazgatóság a püspök közbejárásával igyekezett a parochiák rendezése és dotálása körül a lehetőt elkövetni s megállapittatott, hogy a papoknak a stóla és egyéb javadalmazás a hivektől pontosan kiszolgáltassék; a hivek köteleztettek a pap és kántor részére a lakokat és mellékhelyiségeket felépitetni s arra, hogy minden jobbágy a lelkésznek évenként fél mérő tengerit vagy rozst Munkács körül, a hegyeken pedig egy köböl zabot és egy napi munkát adjon s azonfelül minden jobbágy még külön egy-egy kenyeret is. A kántort illesse minden gazdától egy *korec* (félmérő, véka) rozs vagy tengeri, lent és a hegyes tájékon két korec zab. A fáizás és makkoltatás mindkettőnek szabad legyen, mert, mint az illető püspöki körözvényben megjegyeztetett: »Cum servos ecclesiae taxare non conveniat.« (Az egyház szolgáit fizettetni nem illik.)

Megállapittatott ez alkalommal az egyházi müködésekről járó dijazat, stóla is, következőképen: a lelkésznek járjon nagyobb temetéstől 51 krajcár, kisebbtől 24, szónaklattól 51, keresztelés és avatástól 18, misétől 18, esketéstől 51, halotti zsoltár olvasástól 51 kr., evangelium olvasástól 4 forint; a *kántornak* pedig nagyobb temetéstől 24, kisebbtől 12 és templomban való segédkezéstől 6 krajcár.

Az uradalom pedig összeirta azon földeket, melyeket különösen a Verhovinán a papok fiai illetéktelenül használtak; igy 1765. szeptember 24-én Bertekovics István vereckei kulcsár talált ily földeket *Petrusovicán* Gulin Mátyás, Gergely és Bobik Mátyás kántornál, Bobik Bazil és Ferencnél, Petrusz Gergely kántor és Petrusz Timótnál; Kis-Bisztrán Popovics Lukács, Gergely és Mihálynál; Tissován Popovics Simonnál, Zavadkán Kikovics Gergely kántornál és Kikovics Elek diakonusnál; Volócon Popovics Ferenc és János kántornál, Lázárpatakon Popovics Eleknél, Timsoron Lyahovics Istvánnál, Bukócon Popovics Konstantinnál és Jánosnál; Alsó-Vereckén

Szoffrigán János kántornál és Pudpolócon Marcsisin Gergely kántornál.

És összeiratván az akkori (1765-iki) lelkészségek, ezek a következők valának:

A szentmiklósi kerületben:

Anyaegyház:	*Fiókegyház:*
Szentmiklós,	Hrabonica, Iglinc.
Repede,	Bukovinka, Dubrovica, Egereske.
Nagybresztó,	Lécfalva, Colánfalva, Ploszkánfalva.
Dunkofalva,	Dubina, Kockaszállás.
Középviznice,	Alsó-Viznice, Klocskofalva.
Puznyákfalva,	Szidorfalva.
Szerencsfalva,	Ilkóc, Fedelesfalva.
Nagymogyorós,	Kismogyorós, (Mikulóc)
Bubuliska,	Hribóc, Vorotnica.
Nagylohó,	Lauka.
Selesztó,	Kölcsin.

Szolyvai kerületben:

Szolyva,	Nagybisztra.
Sztrojna,	Csernik, Brusztopatak.
Duszina,	Plávia, Roszos.
Martinka,	Nagytibava.
Hársfalva,	Szaszóka, Hankovica.
Ploszkó,	Izvor, Olena, Paulova, Kisbisztra, Kismelnicsna.
Szolocsina,	Polena, Uklina, Dickovica.
Holubina,	—
Szuszkó,	Paszika, Jobovica.

Krajnai kerületben:

Árdánháza,	Medence.
Nyiresfalva,	Sarkad,
Remete,	Beregujfalu.
Makaria,	Bártháza.
Jánosi,	Beregszász.
Fogaras,	Romocsaháza, Nagy- és Kis-Almás.
Lánfalva,	Pisztraháza.
Sztánfalva,	Kis-Lucska.
Závidfalva,	Klastromfalva.
Drágabártfalva,	—
Hátmeg,	Tőkés, Szundákfalva, Kelemenfalva.
Feketepatak,	Deskofalva, Papgyörgyfalva, Krajna-Martinka.
Nagy-Ábránka,	Kis-Ábránka, Ivaskofalva, Gálfalva.
Papfalva,	Bábafalva, Kutkafalva.
Podhering,	Kustánfalva, Kendereske.

A róna-kerületben:

Anyaegyház:	*Fiókegyház:*
Munkács,	Palánka, Váralja.
Gorond,	Izsnyéte.
Lucska,	—
Ujdávidháza,	—
Iványi,	Ruszkóc.
Rákos,	Kajdanó, Cserleno.

A verchovinán pedig: Uj-Rosztoka, Verbiás, Zavadka, Timsor, Volóc, Nagy-Ábránka, Nagy-Rosztoka, Perekreszna, Serbóc, Tissova, Kis-bisztra, Alsó-Verecke, Felső-Verecke, Zagyilszka, Laturka, Pudpolóc, Zsdenyova, Pereszirova és Bukóc. Itt azonban a parochiák beosztása sok nehézséggel járt, mert a nagy hegyektől övedzett völgyek, járhatatlan és uttalan vadonságok miatt a fiókegyházakul kiszemelt községek nehezen nélkülözték a papot, kihez szokva voltak; s igy már 1761-ben Zsdenova és Serbóc községek folyamodtak a főtisztséghez, hogy mivel az ujabb felosztás szerint a *nagyábránkai* parochushoz tartoznak Kis-Ábránka, Zagyilszka, Pudpolóc, Jalova, Felső-Hrabonica és Romanóc helységek; Rosztokához pedig pedig Nagy- és Kis-Rosztoka, Kicsorna, Perekreszna és Bukóc s e községek két mértföldnyi távolságra esnek a folyamodó községektől s a zsdenovai pap elhunyta folytán két év óta nélkülözik a lelki pásztort s többen halotti szentség felvétele nélkül haltak meg, kérik, hogy *Zsdenova*, Serbóc, Zbun, Paskóc, Hrabonica és Pudpolóc külön parochiát képezzenek.

S épen a különféle akadályok miatt a parochiák kikerekitése s megállapitása nehezen haladván, hosszu évek sora mult el, mig az teljesen megtörtént. Igy 1771. julius 25-én is Detrich László uradalmi ügyész és Petróczy Ferenc tiszttartó összeirták Bacsinszky András munkácsi püspök és gróf Schönborn Ervin Jenő rendelkezése folytán a verchovinai bukóci völgyben levő parochiák javadalmait fiókegyházaikkal együtt s igy megállapiták azok földbeli birtokait Bukóc, Nagy-Rosztoka, Serbóc és Zsdenova helységekben.

Különösen érdeklődött e tekintetben *Olsavszky Mánuel* és utóda *Bradacs János* püspök, ki 1766-ban abban is buzgólkodott ugy Mária Terézia királynőnél, mint gróf Schönborn Ervin Jenőnél, hogy papjai kiképeztetése végett Munkácson *papnöveldét* létesithessen; közbenjárása folytán azon évi december 6-án irta a gróf munkácsi igazgatóságának, hogy menynyiben a királynő Munkácson g. k. papnöveldét szándékszik önköltségén teljesitetni, annak fenntartásához ő is kiván hozzájárulni és egyelőre a theologiai tanár fizetésére hatszáz fo-

rintnyi főispáni járulékát ajánlja fel; továbbá irja, hogy az intézet helyiségeül legcélszerübb lenne a püspöki lak melletti terület s felhivja *Kobold Lajos*, gazdasági felügyelőjét, hogy tegyen ez irányban mielőbb megfelelő tervezetet és javaslatot. 1767. augusztus hó 21-én ugy intézkedett a gróf, hogy addig is, mig a szeminárium felépülne és berendeztetnék, Egerből az ottani papnöveldéből hat g. k. növendék Szentmihály napján tétessék át ide és még más kettővel uradalmi épületben helyeztessenek el, mire a felügyelő a kellő utasitással elláttatott; azon évi december hó 16-án Zatl János György ácspallér költségvetést tevén, abban előfordul, hogy a papnevelő intézet épületére szükségeltetik 1395 darab szál fa, 51 krajcárjával számitva, ennek ára lenne 1185 frt 54 kr, 2600 léc 3 krval = 13 frt, tizenötezer lécszög 3 krval = 45 frt, az ácsmunka pedig 1250 frtba stb. Ugyanakkor ajándékozott a gróf az épülő püspöki lakra 129 hordó meszet és negyvenötezer téglát is. Igy készült el azután a *szeminárium*, melyben a ruthén papok a hittudományból nyertek rendszeres kiképzést, még annak előtte a csernekhegyi kolostorban felületesen s a kiválóbb növendékek az egri és nagyszombati r. k. papnöveldében képeztettek; midőn pedig 1780. évben a püspöki székkel együtt a szeminárium is Ungvárra tétetett át, azóta ott neveltetnek a ruthén kispapok.

10. A lelkészségek szervezése Bacsinszky András püspök alatt.

E közben a helytartóság intézkedése folytán a parochiak végleges rendezése és javadalmazása lassan folyván, Bacsinszky András püspök 1778. május 9-én ismét közbejárt az uradalomnál annak keresztülvitelére nézve s beadta *Reflexioit*, melyekre az uradalmi tisztség május 22-én válaszolt s igy oly megállapodásra jutottak, hogy 1-ször abban a helységben, hol a parochusnak egész telek nem adathatnék, elégedjék meg ő az anyaközségben 12 hold szántóföldde, miből a kántor használjon négyet; a rétből a pap hat és a kántor két szekér szénát termő kaszálóval; fiókegyházakban pedig az éneklész csupán belső telket kapjon. 2-szor a halászat és vadászat uri jog levén, attól ők tartózkodjanak; 3-szor. Szeszes italul a pap csupán egy akónyit főzhessen a maga használatára, több 12 vft birság alatt tiltatván, ellenben a kántor elkobzás terhe alatt mit sem főzhessen. 4-szer. A pap és kántor földeket csupán az uraság tudtával és előjogának fentartása mellett szerezhessen. 5. Hogy a korcsmáros az egyház szolgáinak csupán négy forintig hitelezhessen; mire az uradalmi tisztek felügyeljenek. 6. Mivel

Beregszászon kevés a g. k. lakosság, de a földek szabad adásvevés tárgyát képezik, itt ne legyen anyaegyház, hanem tartozzék fiókul Makkos-Jánosihoz; külömben a püspök határozza meg az anya és fiók-egyházakat.

Ugyanakkor bemutatja a püspök az uradalom területén levő parochiák jegyzékét, mely következő:

I. Krajnai kerület:

Anyaegyház:	*Fiókegyház:* templommal	templom nélkül
1. Munkács	—	Váralja
2. Nagylánfalva	Fogaras	—
3. Sztánfalva	—	Kislucska, Klamtromalja
4. Závidfalva	—	—
5. Drágabártfalva	—	—
6. Árdánháza	Medence	—
7. Nyiresfalva	Sarkad	Romocsaháza
8. Hátmeg	Tőkés	Szundákfalva
9. Feketepatak	Deskofalva, Krajna-Martinka	Papgyörgyfalva
10. Nagy-Ábránka	Kis-Ábránka, Ivaskofalva	Gálfalva, Kelementalva
11. Papfalva	Bábafalva	Kutkafalva
12. Podhering	Kustánfalva	Kendereske
összesen 12	10	10

II. Szolyvai kerület:

13. Szentmiklós	Alsó-Hrabonica, Iglinc	—
14. Repede	Bukovinka	Dubrovica, Egereske
15. Nagybereszto	Lécfalva	Kisbreszto, Ploszkánfalva, Colánfalva.
16. Szuszko	Paszika	Jobovica
17. Holubina,	Szolocsina	Dickovica.
18. Hankovica	Polena, Uklina	—
19. Ploszkó	Izvor	Olena, Paulova, Kis-Melnicsna, Kisbisztra.
20. Szolyva	Nagybisztra	—
21. Hársfalva	Szaszóka	—
22. Nagytibava	Kis-Martinka	Kistibava
23. Sztrojna	—	Brusztopatak, Cernik
24. Duszina	Plávia, Roszos	—
összesen 12	14	14

III. Viznicei kerület:

Anyaegyház:	*Fiókegyház:* templommal	templom nélkül
25. Kockaszállás	Dunkofalva, Közép-viznice	Csabina
26. Felső-Viznice	Klocskófalva, Dubina	Kisbelebele
27. Puznyákfalva	Szidorfalva, Fedelesfalva	—
28. Szerencsfalva	Hribóc	Hercfalva, Ilkóc
29. Nagymogyorós	Kismogyorós	Balázsfalva
30. Nagylohó	—	Vorotnica
31. Selesztó	Kölcsin	—
összesen 7	9	7

IV. Kajdanói kerület:

32. Ruszkóc	Iványi	—
33. Kajdanó	Rákos, Cserleno	—
összesen 2	3	—

V. Lucskai kerület:

34. Oroszvég	—	—
35. Lucska	—	—
36. Uj-Dávidháza	Ó-Dávidháza	—
37. Sztrabicsó	Gorond, Izsnyéte	—
38. Makkos-Jánosi	—	—
39. Beregszász	—	—
összesen 6	3	—

VI. Bártházai kerület:

40. Remete	—	Beregujfalu
41. Makaria	Bártháza, Pisztraháza	—
összesen 2	2	1

VII. Verchovinai kerület:

42. Pudpolóc	Romanóc, Nagy-Ábránka	Felső-Hrabonica, Kis-Ábránka.
43. Volóc	Kanora	Almamező
44. Timsor	—	—
45. Drahusóc	Lázárpatak, Felső-Verecke	Beregóc
46. Hlubokapatak	Verbiás, Uj-Rosztoka	Petrusovica
47. Zavadka	—	Pereszirova
48. Alsó-Verecke	Zagyilszka	—
49. Laturka	Bilaszovica, Miskarovica, Borszucsina	—

Anyaegyház:	*Fiókegyház:* templommal	templom nélkül
50. Tissova	Medvezsa, Kotilnica, Bisztra	—
51. Zsdenova	Serbóc	Zbun, Paskóc, Jalova
52. Bukóc	Perekreszna, Kis- N.-Rosztoka	Kicsorna
53. Hukliva	—	Veretecső
54. Szkotárszka	Talomás	—
összesen 13	18	11

S ekép felment az összes szám 54 anyaegyházra, 59 fiókegyházra, hol templom volt és 43 fiókközségre templom nélkül.

Az azon (1778.) évben a szatmári püspökség által végzett kanonikai vizitáció alkalmával az illető látogatási jegyzőkönyvbe felvétetvén a görög katholikusok ügye is, e szerint volt a ruthén népesség száma következő: Lánfalván 121 g. k. lélek, Kendereskén 39, Klucsárkán 75, Klacsanón 55, a vasgyárban 7, Váralján 215, Podheringen 313, Szentmiklóson 522, Szolyván 218, A.-Vereckén 263, Felső-Vereckén 154, Volócon 171, Nagylucskán 553, Rákoson 289, Ujdávidházán 302, Ó-Dávidházán 168, Dubrovicán 19, Kustánfalván 129, Gorondon 175, Szrabicsón 140, Izsnyéten 83, Iványiban 127, Kajdanón 208, Ignécen 216, Ruszkócon 116, Cserlenón 78, Benedikén 122, Csapóckán 110, Zsukón 88, Kálnikon 338, Kuzminán 172, Kucsován 67, Medvegyócon 86, Skuratócon 30, Gajdoson 31, Patkanócon 307, Nagymogyoróson 135, Kismogyoróson 66, Szerencsfalván 70, Hercfalván 19, Hribócon 99, Trosztanicán 53, Fedelesfalván 58, Puznyákfalván 51, Voratnicán 23, Bubuliskán 265, Nagylohón 237, Kislohón 55, Laukán 196, Cserejócon 37, Ilkócon 16, Oroszvégen 309, Klastromalján 52, Kölcsinben 159, Selesztón 272, Felső-Viznicén 215, Runofalván 31, Alsó-Viznicén 65, Szidorfalván 109, Dubinán 56, Kockaszálláson 117, Dunkofalván 99, Alsó-Hrabonicán 135, Iglincen 108, Klocskofalván 56, Dévénfalván 42, Kisbelebelén 29, Szuszkón 61, Jobovicán 177, Paszikán 142, Holubinán 207, Szolocsinán 99, Uklinán 28, Izvoron 74, Kisbisztrán 35, Olenován 52, Ploszkón 47, Paulován 41, Polenán 90, Dickovicán 23, Hársfalván 264, Kismelnicsnán 28, Szaszókán 117, Hankovicán 148, Nagytibaván 162, Kistibaván 23, Kismartinkán 34, Roszoson 88, Duszinán 122, Plávián 87, Brusztopatakon 10, Sztrojnán 182, Cserniken 32, F.-Hrabonicán 16, Nagybisztrán 255, Romanócon 10, Pudpolócon 48, Zsdenován 58, Zbunón 11, Paskócon 14, Serbócon 97, Perekresznán 78, Kicsornán 65, Nagy-Rosztokán 64, Kis-Rosztokán

39, Zagyilszkán 108, Jalován 39, Tissován 47, Felsőkisbisztrán 26, Miskarovicán 32, Bilaszovicán 17, Borszucsinán 23, Medvezsán 23, Kotelnicán 30, Laturkán 183, Pereszirován 63, Zavadkán 79, Hlubokapatakon 72, Bablyukon 5, Uj-Rosztokán 88, Verbiás-Petrusovicán 291, Lázárpatakon 42, Beregócon 46, Drahusócon 77, Almamezőn 29, Kanorán 145, Talomáson 90, Szkotárszkán 173, Hukliván 266, Szvalyovkán 55, Veretecsőn 47, Nagyábránkán 98, Kisábránkán 46.

A következő 1779. évben március 22-én Bacsinszky püspök ismét megkereste az uradalmi igazgatóságot, kérvén azt, hogy a papi és kántorális földilletőségek kimérését ne bizza csupán egy mérnökre, mert igy husz év alatt sem lesz az átadható, holott azok sürgősen szükséglik.

1781. évben volt a munkács-szentmiklósi uradalom területén összesen 59 lelkészség, tehát oly nagy számban, mely a hivek mennyiségével nem volt arányban s minthogy éppen ebben találta a kormány egyik okát annak, hogy a ruthén papok a legtöbb helyen szegényesen éltek, azon ugy vélt segiteni, hogy nemcsak négyezer forintnyi kongruát utalványozott volt, hanem a Helytartóság Pozsonyból 1782. február 14-én 1139. szám alatt Beregvármegyéhez intézett rendeletében akép intézkedett, hogy mennyiben az aránytalan nagyszámu parochiák összevonása s a megállapitandók számára kimérendő telki állományok adományozása és más nemü dotálása által lehetne legbiztosabban a ruthén papok sanyaru helyzetén segiteni, a vármegye a püspök közbejöttével alakitson bizottságokat, melyek feladata legyen egy év lefolyta alatt a parochiák s javadalmaik összeirását eszközölni s a parochiák összesitését és rendezését tervezni; arra az egy évre pedig a négyezer forintnyi subsidiumot még megutalványozza; folytatólag április 25-én 2795. sz. a. pedig megrendelé, hogy az éneklésztanitók (ludimagiszter) sorsa is rendeztessék, a mostaniak és javadalmaik összeirandók s jövőre legalább ott, hol az anyaközségekben mulhatlanul szükségesek, féltelki állománynyal láttasanek el.

Ez intézkedés következtében a vármegye egyetértve a püspökkel és uradalommal összeiró bizottságokat küldött ki, kik eljárásukban az illető esperesek jelenlétében a jövedelem kiszámitásánál alapul vették a belső és külső földbirtokok jövedelmét; az ágybérnél a gabona árát és a stólát; mely utóbbi azon időben természetesen, igen csekély volt; igy rendesen az avatás és keresztelés dija volt 3, 6, 17 krajcár; esketésé 1 frt 8 kr., hirdetés dija 10 kr. és a temetés dija 24—51 krajcár; mig az éneklész kapott a keresztelésnél való működéseért 3

krt, esketéstől 6 krt, temetéstől 12—24 krt és házszenteléstől (coleda) 10 krt. Tanitással akkor az éneklész még nem foglalkozván, ily cimen jövedelme nem emlittetett.

A megye felső vidékén működtek bizottsági tagokul Iobszty György helyettes szolgabiró, Guthy Zsigmond esküdt és Kovordányi András alsó-vereckei esperes; kik ott a leltározást s összeirást 1782. julius 16—26-án eszközlék.

A bizottságok által beterjesztett munkálat következő összeirást tartalmazott:

Anyaegyház	Összes jövedelme a lelkésznek frt	kr.	a kántornak frt	kr.	Anyaegyház	Összes jövedelme a lelkésznek frt	kr.	a kántornak frt	kr.
Alsó-Verecke	160	15	27	52	Ignéc	89	20	21	26
Felső-Verecke	102	46	28	09	Iványi, Ruszkóc				
Hukliva	102	07	42	58	és Klacsanó	155	06	—	—
Szkotárszka	76	56	17	23	Nagylohó	49	47	—	—
Volóc	85	54	23	25	Nagymogyorós	79	33	19	09
Verbiás-Petruso-	74	14	24	12	Puznyákfalva	66	03	14	27
Laturka [vica	66	49	22	32	Hribóc	68	51	18	01
Felső-Kis-Bisztra	78	41	25	26	Repede	79	51	13	08
Nagy-Rosztoka	61	53	19	40	Nagybresztó	71	34	18	14
Serbóc	63	08	14	22	Szolyva	106	04	25	46
Pudpolóc	68	45	17	41	Sztrojna	61	50	22	12
Árdánháza	68	12	26	39	Duszina	81	42	18	41
Drága-Bártfalva	91	06	34	54	Kistibava	58	21	13	28
Závidfalva	99	47	36	17	Hársfalva	95	23	22	54
Sztánfalva	73	52	28	21	Hánykovica	29	49	—	—
Nagylánfalva	71	32	22	17	Szuszkó	77	36	21	52
Makaria	85	45	22	44	Ploszkó	52	12	15	52
Kis-Almás	86	04	06	18	Holubina	102	14	22	25
Nyiresfalva	80	13	19	01	Szentmiklós	135	12	37	15
Remete	21	38	—	—	Dunkófalva	74	55	13	25
Medence	49	21	22	56	Felső-Viznice	77	37	17	56
Hátmeg	92	13	21	03	Selesztó	91	12	23	40
Feketepatak	72	01	19	22	Munkács	212	42	44	28
Nagy-Abránka	76	21	17	24	Oroszvég	81	19	18	57
Papfalva	74	18	17	59	Podhering	99	53	30	22
Rákos	150	28	28	52	Patkanóc	119	10	—	—

1792-ben müködtek Beregmegye területén következő görög katholikus lelkészek: *Munkácson* Kutka János, *N.-Lohón* Szabó József, *Bubuliskán* Peplanovics Mátyás, *Hribócon* (Gombás) Kustán János, *N.-Mogyoróson* Steficska Péter, *Puznyákfalván* Siskovics Vaszil, *Papfalván* Pap András, *N.-Abránkán* Szakallovics János, *Feketepatakon—Ilátmegen* Niffor János, *Árdánházán* Manajlo Elek, *Medencén* Mesko András, *Nyiresfalván* Cserszki János, *Drágabártfalván* Viscsák Elek, *N.-Lánfalván* Orincsai Péter, *Pisztraházán* Fazekas Mihály, *Makarián* Csopej János, *Remetén* Ortutai Illés, *Beregszászon* Zámborszki Mihály, *Uj-Dávidházán* Orlai Mihály, *N.-Lucskán* Humenovics Mihály, *Sztrabicsón* Kremniczki János, *Rákoson* Verebesi Tódor, *Ruszkócon* Jajkun Tódor, *Iványiban* Desko János, *Oroszvégen* Desko Gábor, *Podhereingen* Cserszki János, *Selesztón* Halász N., *F.-Viznicén* Szidor János, *Dunkofalván* Viscsák Vaszil, *Szuszkón* Popopics Gergely, *Szent-Miklóson* Javorszki András, *Holubinán* Likovics Mátyás, *Szolocsinán* Sipovics János, *Ploszkón* Dolhai Pál, *N.-Bresztón* Sztankovics Mátyás, *Repedén* Hrabár György, *Szolyván* Kossun Gergely, *Hársfalván* Boksai János, *Sztrojnán* Krecsun András, *Duszinán* Mihovics János, *Kis-Martinkán* Hrabár Tódor, *Hankovicán* Feninecz Tódor, *A.-Vereckén* Kovordányi Elek, *Hukliván* Grigási Mihály, *Szkotárszkán* Szuszta Tódor, *Volócon* Fusár András, *F.-Vereckén* Komárniczki István, *Verbiás—Petruszovicán* Kossun Simon, *Laturkán* Griga Elek, *F.-Kisbisztrán* Pinzeli Mihály *Pudpolócon* Petyuk János, *Serbócon* Hiszem János és *Nagy-Rosztokán* Serbán Bazil. — Összesen ötvenhatan.

II. A lelkészségek további rendezése s javadalmazása.

1797. julius hó 25-én a Helytartótanács 14342. szám alatt ujabbi intézvényt bocsátott ki a vármegyéhez, melyben közli, hogy megállapittatván a munkács-egyházmegyei g. k. parochiák, a megye válaszszon bizottságot, mely irja össze e megállapitott anyaegyházakban levő paplakokat, templomokat és fölszereléseit; hol ujak szükségesek, tegyen ez iránt a fölszerelések beszerzésére nézve is költségvetést s a kerületi esperesek közbejöttével világositassa fel a ruthéneket, hogy e rendezés s a parochiak számának leszállitása s áthelyezése ugy az egyházi müködések és lelki ügyek jobb kezelése, mint a hivek terhein való könnyebbitése céljából történik. A megye közönsége azon év szeptember hó 4-én Beregszászon tartott közgyülésén tárgyalta e leiratot s megválasztá a müködendő küldöttség tagjaivá *Bornemisza György* alispánt, Bösz János uradalmi prefektust (tisztfőnököt), Neupauer Sámuel urad. ügyészt,

Jobszty György szolgabirót és Bornemisza Imre esküdtöt, kik azután az illető esperesekkel ez ügyben eljártak.

A helytartóságilag megállapitott parochiák iránti intézvény ezt tartalmazta:

1. Meghagyta, hogy *Bubuliskán* parochia szerveztessék még akkor is, ha ahhoz Hribóc (Gombás) csatoltatnék, káplani állomás nem állapittatik meg, de megengedi, hogy az előhaladt koru lelkész a fiát segédül alkalmazhassa, de e cimen fizetést nem igényelhet.

2. Felsőviznicéhez csatoltassék Klocskofalva fiókul Hribóctól.

3. Nagymogyorós megmarad.

4. Patkanóctól Gajdos csatoltatik Köblérhez.

5. A kálniki parochiából szerveztetik a Kuzminai, melyet egyelőre a kálniki kezelend.

6. Iványiból állittatik lelkészség Roszkócon.

7. Zsukóhoz csatoltassanak a rákosi filiák.

8. Rákos.

9. Polena és

10. Holubina egy parochiát képeznek, de a holubinai pap mellé káplán adassék.

11. Nagybresztóhoz Paszika adatik.

12. Kistibavához a sztrojnai parochiától adatnak fiókközségek.

13. *Beregszászon* a g. k. hivek csekély száma miatt csak káplánság legyen s távolfekvő filiái más anyaegyházakhoz csatoltassanak, a helyi papot a raboskodó hivek is igénylik.

13. Puznyákfalva nagy hegyek közt feküdvén, meghagyatik.

15. Szolyvához csatoltassék Csernik.

16. Makaria Pisztraházával egyesittessék s káplánság szerveztessék.

17. Serbóci

18. Rosztokai és

19. Bukóci parochiákra nézve végeztetett, hogy a két előbbi egyesittessék és Bukócon káplánság szerveztessék paroch a helyett.

20. Duszina Brusztopatakkal káplánságot képezzen.

21. Munkácson még segédlelkészség is állittassék, melyet az állam mellőzésével a földesuraság dotáljon.

22. Maszárfalva és

23. Árdánháza egyesittessenek s a parochia székhelye *Maszárfalván* legyen, hol a lelkek száma nagyobb.

24. Kövesd és

25. Kisfalud egyesittessenek s mennyiben a lelkek száma 1398, egyházhatóságilag állapittassék meg, hogy szükséges-e káplánság is?

26. Ignécen a hivek csekélysége miatt csak káplánság legyen.

27. *Kisalmáshoz* csatoltassék Fogaras fiókul s mennyiben a rozzant templom alig 50 egyént képes befogadni, uj templom épitése szorgalmaztazsék.

28. Ploszkó (Dombostelek) szintén parochia helyett káplánság legyen.

29. Sztrabicsó és

30. Kovászó is.

31. Nagylánfalvához csatoltassék fiókul a sztánfalvai parochia s a lánfalvi lelkész szedje jövedelmét.

32. Nyiresfalvai és

33. Laturkai parochiák a hivek csekély száma miatt káplániák legvenek.

34. A szentmiklósi parochiától Alsó-Hrabonica elvonatik s Dunkófalvához adatik.

35. Szajkófalvi parochia feloldassék s a szomszédos parochiákhoz osztassék; a későbbi szükséghez képest majd segédlelkészség iránt javaslat tétessék.

36. Makkosjánosi meghagyatik ugyan, de káplániává tétetik parochia helyett.

37. Uj-Dávidháza mostani állapotjában megmarad.

38. Dunkófalvához A.-Hrabonica adatván, a negyven egyénre épült s elavult templom helyett más uj épitése iránt a javaslat felterjesztendő.

39. Felső-Kis-Bisztráról a fiókközségek más parochiához csatoltatván, itt káplánság legyen.

40. Alsó-Verecke marad.

41. Pudpolóc káplánia legyen; ugy a

42. Nagyábránkai parochia is a hivek csekély száma miatt.

43. Papfalva és

44. Dobos hasonlóul.

45. Oroszvég a csernekhegyi monostorhoz csatoltassék s az itteni parochust helyezze át máshová a püspök.

46. Hátmeg meghagyatik; ugy

47. a miszticei is, de a templom befejezése iránt javaslat teendő.

48. Remetei parochia egyetlenegy fiókjával a Salánkihoz csatolandó, ki most is kezeli.

49. Bilke megmarad mostani állapotjában.

50. Huklivához (Zugó) csatoltatik Talamás a szkotárszkai parochiától.

51. A *hankovicai* parochiából káplánság legyen és a püspök a pap ujabb ellátása végett a 2000 frtnyi segélyalapból resolváljon számára kongruát.

52. Szkotárszka szintén káplánság legyen s alája a szomszéd helységekből Talamás helyett adassanak más községek jobb kezelés végett.

53. Ilosva marad.

54. Podhering és

55. a selesztói parochiák káplániák lesznek kevés hiveik miatt; ugy

56. Hársfalva is, romladozott temploma helyett uj épitendő s erre nézve a javaslat megteendő.

57. Volóc megmarad mostani helyzetében; de a vizáradások miatt a távol fekvő fiók községei jobb elhelyezése iránt javaslat terjesztessék fel.

58. Felső-Verecke marad; ugy

59. Ilonca is, hol a két templom fölösleges lévén, az egyik, mely alkalmatlanabb helyen áll, megszüntetendő s anyaga az előbbinek kijavitására forditandó.

60. Feketepatak,

61. Repede és

62. Petrusovicán levő parochiák a hivek kevés száma miatt káplánságok legyenek s mivel a két utóbbi helyen a templomok szerfelett szükek, ezek megnagyobbitása iránt javaslat teendő.

64. Drágabártfalvai parochia a hivek csekély száma miatt káplánság legyen.

65. Nagylucska megmarad mostani állapotjában.

66. Dubrokai parochia káplánsággá tétetik.

67. Lohó marad; de szük templomának kibővitése iránt javaslat teendő felsőbb helyre.

68. Závidfalva szintén helyi káplánsággá tétessék hivei csekély száma miatt.

A megyeileg kiküldött bizottság pedig, melylyel a ruthén lelkészek közül közreműködtek Grigásy Mihály huklivai pap és vereckei esperes, Kovordányi András alsó-vereckei pap, Kutka András munkácsi esperes, Lyahovics János lucskai, Szidor Tódor beregszászi esperes, Gribovszki András jánosi lelkész, Kossun György szolyvai esperes, Sztankovics Márk bresztói pap, Vaszkó Lukács rosztokai lelkész és Polyánszki György kisfalusi parochus, munkálkodását a javaslattal beadá, mely következő:

Sz.	Anyaegyház	annak gk. népessége	temploma	paplaka	Szükséglete: uj paplakra (frt)	Szükséglete: uj templomra (frt)	Szükséglete: templom felszerelésre (frt)	Megjegyzés
1	Bubuliska	460	kő	fa, szalmás	800	1650	1012	fiókjai: Hribóc 180, Ilkóc 27 lélekkel.
2	Felső-Viznice	307	fa	fa, szalmás	800	1300	82	fiókjai: Klockófalva 60, A.-Viznice 136, Kisbelebele 57, Gévénfalva 42 lélekkel.
3	Nagy-Mogyorós	200	fa, jó	fa, rosz, egy szobával	800	2500	136	fiókjai: Szerencsfalva 114, Medvegyóc 164, Balásfalva 90 lélekkel
4	Patkanyóc	560	fa	fa, rosz, két szobával	800	2800	96	fiókjai: Kismogyorós 173, Skuratóc 84 lélekkel.
5	Kálnik	558	kő	fa, szalmás	800	200	1106	a fatemploma tiz év előtt összes felszerelésével együtt megégvén, igy ujonnan felszerelendő, az uj templom befejezése 200 frtot igényel.
6	Iványi	376	fa	fa, szalmás	800	2800	632	Klacsanó fiókja 260 lélekkel.
7	Zsukó	295	fa, csekély	Csapóckán volt	800	2800	1001	Ebből 800 frt a képekre; eddig Rákoshoz tartozott Csapócka. Fiókja Csapócka 214 és Benedike 221 lélekkel.
8	Rákos	452	fa, rosz	szalmás, fa	800	4600	56	Káplánlakká alakitandó át a régi paplak 300 frtér. Fiókjai: Kajdanó 368, Ruszkóc 335 lélekkel.
9	Polena	187	fa, rosz	—	800	1300	714	Káplán-helyül ajánltatik.
10	Holubina	439	fa	fa, 3 szobával	800	4600	956	ebből az ikonásztra 800 frt javasoltatik. Fiókjai: Szolocsina 252, Dickovica 48, Polena 187, Uklina 58, Szuszkó 123, Jobovica 106 lélekkel.
11	Nagy-Bresztó	128	fa, uj	fa, szalmás	800	1300	726	Ebből 600 frt a képtárra. Fiókjai: Ploszkánfalva 78, Colánfalva 74, Lécfalva 182, Paszika 268 lélekkel.

Sz.	Anyaegyház	annak gk. népessége	temploma	paplaka	Szükséglete: uj paplakra frt	Szükséglete: uj templomra frt	Szükséglete: templom felszerelésre frt	Megjegyzés
12	Kistibava és Kis-Martinka	65 50	fa	fa, uj	200	1300	714	600 frt a képfalra. Fiókjai: Nagytibava 321, Sztrojna 296 lélekkel; Sztrojna helyett itt lenne a parochia a helytartói intézvény szerint.
13	Beregszász	197	fa	náddal fedett faépület két szobával	800	1300	714	Ebből az ikonosztára 600 frt. Fiókjai: Csoma 173, Vári 22, Macsola 17, Ardó 24, Gecse 13, Surány 1, Márokpapi 48, Csaroda 0, Borsova 2, Muzsaj 4, Hetyen 1, Asztéj 6, Badalló 3 és Kigyós 2 ruthén lélekkel.
14	Puznyákfalva	107	fa	szalmás, fa	800	2800	868	Ebből a képekre 800 frt. Fiókjai: Szidorfalva 142; Trosztanica 150, Herzfalva 28, Fedelesfalva 101 lélekkel.
15	Szolyva	504	csekély, kö	fa, szalmás	1300	2800	1360	Ebből az ikonosztára 1200 frt. Fiókjai: Csernik 56, Nagybisztra 214 lélekkel.
16	Makaria	352	köalapon fa	»	800	200	683	Ebből a képtárra 600 frt. Fiókjai: Bártháza 268, Pisztraházán 270 lélekkel.
17	Serbóc	137	fa	» uj	30	—	280	Fiókjai: Zsdenova 113, Zbun 20, Paskóc 17 lélekkel.
18	Nagy-Rosztoka Kicsorna (fiók)	107 122	kicsiny, fa	fa, szalmás	800	1300	658	600 frt ebből az ikonosztára. Fiók: Kis-Rosztoka 142 lélekkel.
19	Bukóc	238	fa	uj, fa	800	200	668	Fiók: Perekreszna 184 lakossal, hol most a parochia és templom is van. Ajánlja a bizottság, hogy mind a három tartassék fenn, mint káplánság, mert a nagy hegyek és hó miatt a nép nem járhat más községbe a templomba.

Sz.	Anyaegyház	annak gk. népessége	temploma	paplaka	Szükséglete: uj paplakra (frt)	Szükséglete: uj templomra (frt)	Szükséglete: templom felszerelésre (frt)	Megjegyzés
20	Duszina	254	kicsiny, fa	uj, fa	200	1300	732	Ebböl az ikonasztára 600 frt javasoltatik. Fiókok: Roszos 202, Plávia 147, Brusztópatak 14 lakossal.
21	*Munkács*	769	kicsiny, köböl	fából, 4 szobával	1300	4600	34	A szükséglet gyertyára 74 frt, de mivel az egyháznak 40 frt jövedelme van, a 34 frt lenne csak pótlandó. Fiókok: Váralja 257, Palánka 182, Pósaháza 16, A.-Schönborn 9, Dercen 1 lakossal. Fornos 0.
22	Maszárfalva	539	fa	régi, fából konyha nélkül	800	1300	99	Egyesitendö lenne Árdánházával.
23	Árdánháza	529	szük, fa	rendö, fából	800	1300	641	Ebböl a képekre 600 frt szükséges.
24	Kisfalud	318	régi, fa	szalmás, fa	800	1300	041	Egyesitendö lenne a két helység, most Kisfalud a székhely és Kövesd fiók, ugy Medence is 628 lakossal. Falucska 180, Papfalva 246 lélekkel, Kövesd filiái.
25	*Kövesd*	284	fa	» 1 szobával	800	1300	76	
26	Ignéc	562	kicsiny, fa	romlott, fa	800	2800	745	Ebböl 600 frt az ikonosztára. Fiók Cserlenó 190 lakossal.
27	Kis-Almás	228	szük, fa	fa, 2 szobával	800	1300	728	» Fiókjai: Fogaras 127, Romocsaháza 102, Nagy-Almás 140 lakossal
28	Ploszkó	151	kicsiny, uj, fa	»	400	2800	990	Fiókok: Kisbisztra 60, Izvor, 145, Paulova-Kismelnicsna 107, Olenova 81 lakossal.
29	Sztrabicsó	396	fa, uj	szalmás, fa	800	—	136	Eiókok: Gorond 360, Izsnyéte 136, Kis-Gut 1, Barkaszó 24, Szernye 5, Csomonya 3, N.-Dobrony 4, Kis-Dobrony 3, Agtelek 2, Rafajnaujfalu 13 lakossal. Mivel pedig még a következö helyeken is vannak gk. lakosok, u. m. Somban 20, Kaszonyban 4, Barabáson 3, Kislónyán

Sz.	Anyaegyház	annak gk. népessége	temploma	paplaka	Szükséglete: uj paplakra	Szükséglete: uj templomra	Szükséglete: templom felszerelésre	Megjegyzés
					frt	frt	frt	
								15, Haranglábon 3, Bótrágyon 54, Szalókán 1, Zápszonyban 2, Csonkapapiban 20, Atyában 9, Nagylónyán 7, Hettyenben 14 és Mátyuson 6, összesen 158 lélek, javasoltatik, hogy *Somban* mint középponton állittassék káplánság, melyhez a telket Lónyay Ferenc felajánlja.
30	Kovászó	250	ronda, fa	szalmás, fa	400	1300	762	Ebből 600 frt a képekre. Fiók: Oroszi 61, Bene 5 gk. lélekkel.
31	Nagylánfalva	248	fa	elavult, fa	800	1300	74	Fiók: Sztánfalva 348, Kislucska 80 lakossal.
32	*Nyiresfalva*	299		szalmás,	400	1300	736	Ebből 600 frt esnék az ikonosztára.
	(fiók Sarkad)	171	kicsiny, fa	fa, ronda				
33	Laturka	593	uj, fa	uj, fa			113	
34	Szentmiklós	478	kicsiny, köböl	uj kényelmes	—	1300	698	Ebből 600 frt a képekre. Fiók: Iglinc 184 lakossal.
35	Szájkófalva							
36	Makkos-Jánosi	152	fa, rosz	szalmás, fából 2 szobával	400	1300	804	Fiókjai: Homoki 120, Balazsér 93, Déda 36, Gát 5, Nagybégány 20, Kisbégány 6, Kaszony 7, Barabás 3 lakossal.
37	Uj-Dávidháza	570	most épül uj köböl	fa, rosz	800	1100	931	Ebből 800 frt a képtárra. Fiókok: Ó-Dávidháza 313, Klucsárka 203 lélekkel.
38	Dunkófalva	114	távoleső, fából	rosz, fa	800	1300	704	Fiókok: Kockaszállás 132, Dubina 117, Csabina 48, Zimbrilova 45, A.-Hrabonica 169 lakossal.
39	Felsö-Kis-Bisztra	90	1760. épült fából	1764. épült fából, 2 szoba	400	1300	106	Fiókok: Tisova 141, Kotelnica 68, Medvezsa 83, Bilaszovica 62, Miskarovica 71, Borszucsina 68 lakossal

Sz.	Anyaegyház	annak gk. népessége	temploma	paplaka	Szükséglete: uj paplakra frt	Szükséglete: uj templomra frt	Szükséglete: templom felszerelésre frt	Megjegyzés
40	Alsó-Verecke	506	1784. épült fából	szük, fa	800	2800	978	Ebből 800 frt az ikonosztára. Fiókok: Zavadka 260, Pereszirova 143 lélekkel.
41	Pudpolóc	90	reves, fa	uj, fa	400	1300	118	Fiókok: Romanóc 25, F.-Hrabonica 49, N.-Ábránka 150, Kis-Ábránka 82, Zagyilszka 162, Jalova 54 lakossal.
42	Nagy-Ábránka	112	sötét, fából	rosz, fából	400	1300	646	Ebből a képekre lenne 600 frt. Fiókok: Krajna Martinka 151, Kis-Ábránka 76, Ivaskofalva 82, Gálfalva 18 lélekkel.
43	Pápfalva	140	szük, fa	jó, fából	—	1300	167	Fiók: Bábafalva 150, Kutkafalva 163 lakossal.
44	Dobos	327	paticsos fa	szalmás, fa	250	1300	760	A szük telket adta báró Perényi család. Fiókok: Szamosszeg 18, Vitka 56, Namény 12, Gulács 5, Jánd 5, Olcsvaapáti 9 és Semjen 6 gk. lélekkel.
45	Oroszvég	535	kicsiny, fából	fa				A Klastromhoz csatolandó.
46	Hátmeg	365	régi, fa	régi fából	800	2800	971	Ebből 800 frt a képekre. Fiókok: Kelemenfalva 15, Szundákfalva 35, Tökés 256, Deskofalva 135 gk. lakóval.
47	Misztice	700	uj, köböl	nincs	800	—	920	Ebből 800 frt az ikonosztára. Fiók: Lukova 234 lakossal.
48	Remete	244	fa, szalmás	uj, fából	200		683	Fiók: Bereg és B.-Ujfalu 17 gk. lakossal. Az ikonosztára 600 frt lenne forditandó.
49	Bilke	1500	kicsiny, fából	szalmás, fa, 2 szobával	800	4600	1232	1200 frt a képekre. A régi paplak a káplán részére 150 frt. átigazitható. Fiók: Szajkófalva 478 lakossal.
50	Hukliva	875	kicsiny, fa, épült 1762.	fa	800	4600	48	Fiókok: Talamás 193, Veretecső 87 lakossal.

Sz.	Anyaegyház	annak gk. népessége	temploma	paplaka	Szükséglete: uj paplakra frt	Szükséglete: uj templomra frt	Szükséglete: templom felszerelésre frt	Megjegyzés
51	H nkovica	163	szük, fából	szalmás, fa	400	1300	442	Ebből 400 frt a képekre.
52	Szkotárszka	384	jó, fából	szalmás; uj, fából	200	—	108	Fiók: Szvalyovka 86 lakossal.
53	Ilosva	461	szük, fa	»	800	2800	931	Ebből 800 frt az ikonosztára. Fiók: Bród 361 lakossal.
54	Podhering	404	uj, fából	uj, szalmás	800	2800	64	Fiókok: Kustánfalva 228, Kendereske 74 lakossal.
55	Selesztó	340	»	»	800	—	89	Fiókok: Kölcsin 241, Runofalva 49 lélekkel.
56	Hársfalva	353	1758-ban épült fából	uj, fából	200	1300	262	Ebből 200 frt a képekre. Fiók: Szaszóka 268 lakossal.
57	Volóc	440	fából	szalmás, fa	800	2800	709	Ebből 600 frt a képtárra. Fiókok: Kanora 356, Almamező 65 lakóval.
58	Felső-Verecke	280	uj, fából	rosz, fa	800	600	708	600 frt a képtárra javasoltatik. Fiókok: Drahusóc 107, Lázárpatak 108, Beregóc 71, Timsor 336 lélekkel.
59	Ilonca	1203	uj, köből	fa, 2 szobával,	800	216	971	Ebből 800 frt az ikonosztára lenne forditandó.
60	Feketepatak	318	régi, fa	rosz, fából	800	1300	770	Ebből 600 frt a képtárra esnék. Fiókok: Oláhcsertész 453. Papgyörgyfalva 9 lakossal.
61	Repede	291	uj, fából	régi, fa, szalmás	800	-	445	Ebből 400 frt a képekre. Fiókok: Egereske 69, Dubrovica 47, Bukovinka 197 lakossal.
62	Verbias-Petrusovica	400	»	»	800	250	132	Fiókok: Hlubokapatak 34, Uj-Rosztoka 206 lakossal.

Sz.	Anyaegyház	annak gk. népessége	temploma	paplaka	Szükséglete: uj paplakra	Szükséglete: uj templomra	Szükséglete: templom felszerelésre	Megjegyzés
					frt	frt	frt	
63	Polyánka (Lazi)	462	régi, kicsiny, fából	régi, fa, szalmás	800	1300	667	Ebből 600 frt a képtárra esnék. Fiók: Karaszló 341 lakossal.
64	Drágabártfalva	654	»	»	800	1300	708	»
65	Nagylucska	1161	fa	ujat most épitenek	800	4600	1274	Ebből 1200 frt az ikonosztára.
66	Dubróka	351	fa, kicsiny	nincs	800	1300	759	Ebből 600 frt a képekre. E parochia egyesitve van az ugocsai rosztokaival s a hegy alatt tartja lakását a pap, miért is javasolja a bizottság, hogy Dubrokán káplánság legyen.
67	Nagylohó	323	szük, fából	1797-ben megégett	800	2800	282	Nagylohó fiókjai: Kislohó 80, Cserejóc 62 és Lauka 283 lakossal.
68	Závidfalva	524	uj, fából	uj, fából, két szobával	250	—	66	Fiókegyház Klastromfalva 80 lélekkel.

E javaslatot és összeirást a bizottság aláirta Beregszászon 1798. december hó 3-ikán fel is terjesztette, de eredménye nem volt, mert a Helytartótanácsnál nyoma veszett.

E felvétel szerint akkor a paplakok egy-kettő kivételével mind szükök, fából épültek és szalmával fedettek voltak, többnyire egy szobával, melyben még a konyha is volt, a templomok pedig, kivévén a munkácsit, kálnikit (beregsárrét), szolyvait és szentmiklósit szintén fából kis méretben valának épitve; Ujdávidházán és Iloncán pedig akkor épitettek uj kőegyházakat.

Emlitett helytartósági intézvények következtében a munkácsi uradalom részéről még 1765. évben Olsavszky Manuel g. k. püspök közbejöttével s folytatólag 1798-ban a vidéki g. k. parochusok részére a megfelelő *belsőséget és egész telki illetőséget, a kántorok részére féltelket kiadván,* igy lassan kényelmesebb paplakok és templomok kezdettek emeltetni, jóllehet a megszokott fatemplomok mindig többségben valának s hol a régiek megégtek vagy elpusztultak, ott azok helyein ismét csak a soktornyu és kupolás csinos idomu fatemplomok keltek ki hamvaikból, melyekről, különösen József császár korából a kétfejü sasok sem hiányzottak, sőt több helyen, mint Alsó-Vereckén, ily sasalakra még a fából faragott többkaru diszes csillár is alkalmaztatott, a minthogy az egyházi zászlókrudjain is ott terpeszkedett.

Mind a mellett, hogy az uradalom rendszeresen dotálta a falusi parochiákat, időközben mégis merültek fel panaszok ez iránt; igy 1824. március 8-án a beregvármegyei közgyülés a beadvány szerint szegényesen javadalmazott Hankovica, Bukóc, Serbóc és Verbiás helységbeli lelkészek vagyoni állapotának megvizsgálására a Helytartótanácsnak 1823. évi augusztus 18. 20.486. sz. a. kelt intézvényéhez képest Joó Imrét és Ilosvay Menyhért szolgabirót; Remetére, Nagy-Ábránkára, Feketepatakára és Papfalvára pedig Komlóssy Károlyt s Ilosvay Gedeon szolgabirót küldé ki; a püspökség részéről Vaszócsik András jánosii, Koflanovics Mihály závidfalvi, Ljpeczky János szolyvai és Kovordányi János huklivai lelkészek bizatván meg.

Igy a megyebeli lelkészségek és éneklészek állomásainak javadalmáza, szervezése és megállapitása időről-időre az egyházi és világi hatóságok hő feladatát képezte s a munkácsi és szentmiklósi uradalmak grófi birtokosai, mint az illető ruthén lakosságu helységek és községek volt földesurai, nem is késtek kötelezettségöknek eleget tenni, még akkor is, midőn később-ben 1848. évben a hübéri viszony hazánkban törvényileg megszüntettetvén, a volt ruthén jobbágyok, kizárólag uradalmi alattvalók szabadok és függetlenekké lettek. Az uradalom sohasem zárkózott el a kérelmezők elől, nemcsak önkéntes adományozásokkal és segélyezésekkel gyámolitá alkalmilag az egyes egyházakat és községeket, hanem a bekövetkezett törvényszabta urbéri szabályozások, birtokrendezések, tagositások s a volt urbéreseket illető erdő és legelőelkülönitések alkalmával is mindenkor különös figyelmet forditott az egyházak, a lelkészségek, éneklészek és néptanitók, valamint községi iskolák javadalmazására. Eltekintve attól, hogy az 1836. évi V. VI. és X. és az 1871. évi 53-ik törvénycikkek szerint az urbéri szabályo-

zások alkalmával minden anyaközségben a lelkésznek egy egész és az éneklésznek egy fél telek után járó legelő és erdőilletőség, sőt ott, hol különös igények fennállottak, ezeknél jóval több is kiméretett s elkülönittetett, számtalan helyekre még a papi és éneklészi birtok is méltányos kiegészitést nyert s az mindenhol az óhajtott legalkalmasabb helyen kihasittatott, ugy a temető, faiskola és községi iskolának járó illetmény is. E sorok irója ez uradalmakban harmincévi ügyészi müködésében a megye különböző vidékein *nyolcvannégy* községben ily urbéri szabályozást, tagositást és elkülönitést eszközölvén, módjában volt e tekintetben megbizója nemes intenciójához képest a méltányosság és jogérzete szerint eljárni. A régi nyomasztó hübéri viszonynak ily teljes megszüntetése, a megállapitott vagyon tulajdonsága és szabadbirtoklása immár ott, hol a korlátoktól megmenekült volt jobbágygazda okszerüen látott a kezeléshez, csakhamar érezteté jótékony hatását, mig viszont ott, hol a gyámoltalan előbbi gondatlanságát s léha, kárhozatos életmódját folytatá, mielőbb vált könnyelmüségének áldozatává; általában pedig a ruthén községek önállóságukban gyorsan és láthatóan kezdének fejlődni s jobblétökben emelkedni. Ennek üdvös eredményét leginkább hirdeték a felszabaditást követő nehány évtized lefolyása alatt keletkezett saámos kőtemplomok, paplakok és iskolák, melyek az előbbi elavult, szerény faimolák és igénytelen, szük, többnyire fából épült parochiális lakházak helyein emeltettek s a régieknek még nyomait is elenyésztették. Bizonyára az ugynevezett *ruthén akcio*, vagyis a ruthén hegyvidébelieknek folyamatban levő állami segélyezése s gyámolitásától is sok jót lehet remélni, annál inkább, mert annak müködési körébe immár nemcsak a beregmegyei, hanem a hasonló sorsu és természetü szomszéd Ung, Zemplén, Ugocsa és Máramarosmegyei ruthénség területe is bevonatott.

12. Beregmegyei g. k. esperességek kerületei a XIX. században.

E század elején 1804-ben Bacsinszky András püspök alatt hét esperesi kerületre voltak felosztva a lelkészségek következően:

1. Beregszászi kerületben volt esperes Szidor Tódor s tartozott ahhoz 8 parochia;

2. a borsovai kerületben volt esperes Vaszko Lukács s tartozott ahhoz 8 parochia;

3. bubuliskai kerületben volt esperes Kutka András s tartozott ahhoz 13 parochia;

4. krajnai kerületben volt esperes Koczán Bazil s tartozott ahhoz 14 parochia;

5. munkács—szentmiklósi kerületben volt esperes Kutka András s tartozott ahhoz 12 parochia;

6. szolyvai kerületben volt esperes Kossun Gergely s tartozott ahhoz 11 parochia;

7. vereckei kerületben volt esperes Kovordányi Sándor s tartozott ahhoz 12 parochia. Összesen 78 parochia.

Tiz évvel később 1814-ben volt a borsovai esperesi kerületben 8 lelkészség és 8597 g. k. lélek; a beregszásziban 7 parochia és 4262. g. k., bubuliskaiban 12 lelkészség és 8191 hive; a krajnaiban 14 lelkészség és 8126 lakos, a munkácsiban 12 lelkész és 12590 g. k.; a szolyvai 11 parochus és 6029 lélek s végre a vereckeiben 12 lelkészség és 8177. hive; igy összesen 76 lelkész és 55952 görög katholikus. Névszerint volt paroshiális hely a *beregszászi* kerületben: Beregszász, Makkos-Jánosi, Kovászó, Kövesd, Makaria, Bártháza és Remete. — A *borsovai* kerületben: Bilke, Dubroka (most Cserhalom) Ilonca, Ilosva, Kisfalud, Misztice, Polyánka és Szajkófalva. — A *bubuliskai* kerületben: Bubuliska, Gombás, Ignéc, Beregsárrét, Beregszilvás, Nagylohó, Nagymogyorós, Patkanóc, Puznyákfalva, Rákos, Ruszkóc és Zsukó. — A *krajnai* kerületben: Nagy-Ábránka, Kis-Almás, Árdánháza, Drágabártfalva, Feketepatak, Hátmeg, Nagylánfalva, Maszárfalva, Medence, Nyiresfalva, Papfalva, Sztánfalva, Tőkés és Závidfalva. — A *munkácsi* kerületben: Munkács, Uj-Dávidháza, Dunkofalva, Iványi, Nagy-Lucska, Oroszvég, Podhering, Repede, Selesztó, Szentmiklós. Sztrabicsó és Viznice. — A *szolyvai* kerületben: Ormód, Duszina, Hankovica, Holubina, Kis-Martinka, Hársfalva, Ploszkó (Dombostelek), Szolocsin, Szolyva, Malmos (Sztrojna) és Bányafalva (Szuszkó); végre a *vereckei* kerületben: Felső-Bisztra, Bukóc, Hukliva (Zugó), Laturka, Vezérszállás (Pudpolóc), Nagy-Rosztoka, Serbóc, Szkotárszka, Verebes, Alsó-Verecke, Felső-Verecke és Volóc.

1835-ben a beregmegyei parochiák száma egygyel csökkent; ellenben a fiók községeké volt 201 és a hivek száma 67729, mi folytonos emelkedést jelez.*)

1847. évben találtatott a hét esperesi kerületben 75 anya- és 225 fiókegyházban 69310 görög katholikus és 1761 tanuló. 1856. évben már nyolc esperesi kerületre volt felosztva a be-

---

*) A lelkészeknek mellékjövedelmét az ugynevezett *stóla* képezvén, nem lesz érdektelen itt felhozni, hogy az egyházi müködésért a papnak járó e dijazás, a fönnebb érintett 1761.

regmegyei főesperesség, mennyiben a *szentmiklósi* elkülönittetett. Ekkor a 76 plébánia és 231 fiókegyházban találtatott 67870 g. k. vallásu s e szerint a hivek száma 1847-től 1449 lélekkel csökkent; ellenben 1861-ik évig ismét 4707-tel szaporodott, lévén akkor a 76 anya- és 237 fiókegyházban a lelkek száma 72577 és a tanulóké 4590. Három év mulva volt a Beregmegyében levő ruthének száma 74340 és a tanulóké 4903, 1868-ban pedig a megszaporodott hivek száma 78295 s a tanulóké 5728. Az 1872. évi egyházi összeirás szerint volt a nyolc esperesi kerületben 77 anya- és 239 fiókegyházban 82894 g. k. lakos és 6626 tanuló. E szerint e hivek száma négy év alatt 4599-el és a tanulóké 898-al emelkedett. De az országos összeirás szerint mig 1870-ben a ruthének létszáma 81195-re felment, mi a megyei népségnek 50·99 százalékát tette, már tiz év multán e szám 76308-ra sülyedt s e mennyiség azóta csak

---

és 1781-diki dijjegyzékek félretételével, 1836. évben hatóságilag következően megállapittatott:

1. Gyermekágyas asszony avatásért a papnak	—	frt	24	kr.,	a	kántornak	3	kr.
2. Háromszori kihirdetésért	—	»	9	»	»	»	—	»
3. hirdetési bizonylat és elbocsátólevél	—	»	18	»	»	»	—	»
4. Esketésért	1	»	8	»	»	»	6	»
5. Menyasszony avatásért	—	»	12	»	»	»	—	»
6. Utolsó kenet ingyen.								
7. Egyszerü nagyobb temetésért	—	»	51	»	»	»	24	»
8. Az előkészületért	—	»	51	»	»	»	18	»
9. Evangelisták olvasásáért	4	»	—	»	»	»	—	»
10. Zsoltárok olvasásáért	—	»	—	»	»	»	3	»
11. A temetésnél evangelium olvasásáért	—	»	17	»	»	»	—	»
12. Temetési predikáció és bucsuztatóért szabaddij, de ez öt frtot meg nem haladhat	—	»	—	»	»	»	—	»
13. Kis temetésért	—	»	24	»	»	»	12	»
14. Énekes miséért	—	»	42	»	»	»	6	»
15. Olvasott miséért	—	»	21	»	»	»	3	»
16. Templomban szentelés misével	2	»	—	»	»	»	—	»
17. Ház szentelésért	—	»	51	»	»	»	9	»

Husvéti kenyér- és étel-szentelésért semmi; vizkereszti áldásért a mit adnak. Azonkivül a lelkész és kántor részére

lassan változott, mégis fokonként emelkedett, ugy, hogy hazánk fennállásának ezredik évét képező 1896. évben a beregmegyei görög katholikusok száma 90268-ra felszállt. Ekkor már *Deskó János* szentszéki ülnök, munkácsi lelkész és beregmegyei ruthén elemi iskolák főfelügyelőjének főesperessége alatt a tiz alesperesi kerületre felosztott megyei főesperesség következő volt:

1. Beregszászi kerületben 7 parochia, 37 fiókegyház; templom anya községben 7, fiókegyházban 4.

2. Borsovai kerületben 8 parochia, 6 fiókegyház; templom anyaközségben 10, fiókegyházban 5.

3. Bubuliskai kerületben 12 parochia, 16 fiókegyház; templom anyaközségben 12, fiókegyház 7.

4. Kisalmási kerületben 7 parochia, 11 fiókegyház; templom anyaközségben 7, fiókegyházban 3.

5. Krajnai kerületben 7 parochia, 15 fiókegyház; templom anyaközségben 9, fiókegyházban 4.

6. Munkácsi kerületben 10 parochia, 39 fiókegyház; templom anyaközségben 10, fiókegyházban 4.

7. Szentmiklósi kerületben 8 parochia, 21 fiókegyház; templom anyaközségben 9, fiókegyházban 10.

8. Szolyvai kerületben 10 parochia, 23 fiókegyház; templom anyaközségben 10, fiókegyházban 8.

9. Vereckei kerületben 6 parochia, 14 fiókegyház; templom anyaközségben 6, fiókegyházban 5.

10. Volóci kerületben 6 parochia, 16 fiókegyház; templom anya községben 8, fiókegyházban 5.

Összesen 81 parochia, 198 fiókegyház; templom anya községben 88, fiókegyházban 55.

évi járandósága fejében megállapittatott, hogy minden gazda tartozik adni a papnak 2 és a kántornak 1 mérő életet, gabonát, a milyen megterem; a házas zsellér pedig egy és illetve a kántornak fél mérőt. Minden gazda köteles a papnak dolgozni évenkint egy igás vagy két gyalog napot, a zsellér egy napot, a házatlan zsellér pedig egy napi kézi munkát. Irányadóul meghatározta a Helytartótanács még 1828. julius 15-én 18680. sz. a. kelt intézményében, hogy gazdának tekintessék az, ki legalább $^1/_8$ jobbágy telket bir, vagy megfelelő külső földei vagy irtásai vannak; zselléreknek azok, kiknek földeik nincsenek vagy csak bérelnek. Az egy házban lakók és egy kenyéren élők egy gazdának tekintendők; ha együtt laknak ugyan, de földeiket felosztva müvelik, ugy az egyikök gazdának, a többiek zselléreknek tekintessenek; végre ha külön házban laknak s felosztott földeket müvelnek, ugy mindenikök külön gazdának vétessék.

Müvelődés-történelmi szempontból is érdekes tudni azt, hogy hajdan az egész megyében a *ruthén templomok* épen ugy mint a paplakok fából valának épitve és gyakran legtöbb helyen csupán szalmával fedve; egy század óta lassan azonban az elavult, összedőlt vagy megégett fatemplomok helyén szentegyházakat és parochiális házakat kőből kezdettek épiteni, annyira, hogy 1843-ik évben a Beregmegyében akkor fennállott 122 templom közül vala *fatemplom* 100 és kőből épült 22; a 73 *paplakból* pedig volt 67 fa és csak 6 kő. 1847-ben volt 26 kő és 95 fatemplom és 12 kő és 59 fapaplak; 1856-ban 49 kő és 87 fatemplom és 39 kő és 36 faparochiális ház; 1865-ben 63 kőtemplom és 70 fa, 42 kő és 32 fapaplak. — 1872-ben már 72 kő és 61 fatemplom; és 50 kő és 25 fapapház; 1881-ben 76 kő és 51 fatemplom és 56 kő és 16 faparochia; végre az ezredéves 1896-ban 90 kő és csak 40 fatemplom és 70 kő- és csupán 5 parochiális faház, mi mindenesetre arra mutat, hogy a forradalom óta a ruthén egyházügy tetemes lendületnek indult, mert az uj épitések többnyire a hivek adakozásából keletkeztek, jóllehet némely részben ő felsége s a vallásalap, valamint az uradalom is hozzájárult némi segélyezéssel... A fentebbi adatok szerint 1843. óta tehát 53 év alatt összesen 68 templom és 64 paplak lett kőből épitve.

Jellemző adat az is, hogy mig 1682-ben Beregmegyében 107 ruthén pap mellett csupán 5, akkor ugynevezett orosz deák, (gyák) vagyis éneklész tanitó (ludimagister) müködött, addig kétszázad multán vagyis az ezredévben találtatott a beregszászi felekezeti tankerületben 13, a borzsovaiban 15, a bubuliskaibau 20, a kisalmásiban 10, a krajnaiban 11, a munkácsiban 18, a szentmiklósiban 18, a szolyvaiban 17, a vereckeiben 7 és a volóci tankerületben 11 éneklész és illetőleg néptanitó, s igy összesen 140, kik részint az illető kitfelekezetek, részint az állam által tartatnak. A *tanulók száma pedig* a beregszászi tankerületben 1136, a borzsovaiban 1098, a bubuliskaiban 1832, a kisalmásiban 1149, a krajnaiban 778, a munkácsiban 1284, a szentmiklósiban 824, a szolyvaiban 1018, a vereckeiben 637 és a volóciban 752, vagyis a tiz tankerületben összesen 10498. Emlékezet okáért följegyzem még, hogy a történetileg nevezetes 1896. évben megvei felekezeti tanfelügyelő volt Deskó János, főesperes; tanfelügyelők pedig: a beregszászi felekezeti tankerületben Dudits András beregszászi lelkész és esperes; a borzsovaiban Gorzó Leontin miszticzei esperes, a bubuliskaiban Suba György ignéci lelkész és esperes; a kisalmásiban Koflanovics Bazil kisalmási esperes; a krajnaiban Ferencsik Miklós dávidfalvi esperes; a munkácsiban Bacsinszky

Mihály nagylucskai esperes-lelkész; a szentmiklósiban Zichor Pál ottani lelkész, a szolyvaiban Zsatkovics Kálmán György, malmosi helyettes esperes-lelkész, a vereckeiben Halaktovics Bertalan alsó vereckei esperes-lelkész és a volóciban Halaktovics János felső-vereckei esperes-lelkész.

13. A munkácsi egyházmegye a XIX. században.

Köztudomásu, hogy e régi püspökséget,[1] melynek viszontagságos multjában a létért való folytonos küzdelemben főleg az egri római kath. püspökökkel szemben sokat kellett türnie és vajmi gyakran méltatlan megaláztatást szenvednie, végre 1771. évben XIV. Kelemen pápa szeptember hó 19-én kiadott bullával megállapitá s önállósitotta Bradács János püspöksége idejében, kit a következő évben Bacsinszky András követett, ki azután mint a bécsi udvarnál kedvelt főpap megyéje érdekében ugy szellemi mint anyagi tekintetben sok üdvös és kiható intézményeket létesitett és kedvező eredményeket eszközölt ki. Igy Mária Terézia királynő 1775-ben az ungvári jezsuita kolostort ajándékozá a püspökségnek, mely uj székhelyeül berendeztetett; ugyanott a Drugeth-féle vár papnöveldének alakittatott át; intézkedett, hogy Ungvártt hét tagból álló káptalan alakittassék s kellő jövedelemmel elláttassék; a munkácsi püspök számára alapitá a tapolcai Péter-Páli apaturságot s azt tizenkétezer forintnyi jövedelemmel összekapcsolá; 1779-ben február 14-én a papnöveldét 40 növendékre való jövedelmi alappal ellátta s Bécsben is 48 növendékre Borbála cimü intézetet alapitott, hol a munkácsi püspöki megyéből 9 s a Bazilrendből két egyén számára biztositott helyet stb. E buzgó főpap 1780-ban költözött át végleg Munkácsról Ungvárra, hol 1809. nov. 19-én meghalván, utána Bradács Mihály dorylli püspök cimmel vezette 1814-ig a püspöki teendőket. Ekkor (1814.) voltak a káptalan tagjai Schavniczki Mihály, Tabakovics Mihály, Pap Vazil, Tarkovics Gergely, Krucsay Mihály és Olsavszky János. Hittanárokul működtek Ungváron: Hodermarszki József, Anderko Péter, Petrecki Péter és Habina János, kik oktattak a IV. osztályban 20, a III. osztályban 7, a II-ban 7 és az I. osztályban 6, összesen 40, a szemináriumban elhelyezett kispapot, mig bejáratosokul tanultak a III. osztályban 12, a II-ban 9 és az I-ső osztályban 12-en; ezeken kivül volt elhelyezve papnövendékül a bécsi cs. k. intézetben három

[1] Vannak irók, kik állitják, hogy a munkácsi püspökség egyike ama hét pannoniai püspökségnek, melyeket Szent Methód első pannoniai g. k. metropolita a IX. században szervezett és kormányzott. Ez azonban igy, igénytelen nézetem szerint, még kellően beigazolva nincs.

III-ik osztálybeli, egy II-od és négy I-ső osztálybeli theológus; a budapesti központi papnöveldében 2, a nagyszombati primási szemináriumban IV-ik osztályt hallgató 10, III-ik osztálybeli 2. II-ik osztálybeli 8 és I-ső évi bölcsészethallgatóul 2 s igy az összes növendékek száma 107-re ment és tizen voltak, kik a hittanokat elvégezvén, alkalmaztatásukra vártak.

1816-ban megszaporodott az ungvári theológiai tanárikar még Andrusovich István kanonok és Cserszky Mihály papnöveldei főnök és könyvtárossal s igy ekkor hatan tanitottak itt negyven belső növendéket, 35 bejárót és 13 első- és másodévi bölcsészethallgatót; mig a bécsi növeldében volt 8, a nagyszombatiban 22 és a pestiben 2. Természetes, hogy ily rendszeres oktatás és képeztetés következtében a görög katholikus működő papság tekintélye fokozatosan emelkedett s hivatásának üdvös eredménye a népre is kihatott.

Ez időben (1814.) a munkácsi egyházmegye még szerfelett nagyterjedelmü volt, mennyiben ahoz Bereg, Ung, Borsod, Máramaros, Sáros, Szepes, Gömör, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, Zemplén, Abauj és Torna vármegyék tartoztak; s abban szervezett 11 fő, 60 alesperesi kerület, 729 parochia és 13 káplánság volt; mig a görög katholikus hiveinek száma 560, 472-re felment. 1816. évben február hó 6-án 3518. szám alatt hozott helytartósági intézvénynyel azonban az eperjesi és nagyváradi uj püspökségek alakittatván, 1820-ban a munkácsi egyházmegyéből átadatott az eperjesi püspökséghez az abaujvári, borsodi, sárosi és szepesi megyék valamennyi főesperesi kerülete, a zemplénmegyei eperjesi kerületből pedig a felsővidékeken levő öt, ugymint a homonnai, hastovi, laborci, sztropkói és varannói összesen 193 lelkészség 148.987 g. k. lélekkel; mig később, 1856-ban a szamosujvári g. k. püspöki megyéhez 94 plébánia csatoltatott.

A szatmármegyei esperesi kerületekből adatott a *nagyváradi püspökséghez* szintén öt kerület, ugymint a bikaljai, erdődi, erdőszádi, nagykárolyi és nyiri; a szatmári kerületből hat lelkészség, névszerint a bagosi, dobi, óvári, porcsalmai, csengeri, ujfalvi és vetési, összesen 72 lelkészség 47.687 hivével; ezek azonban tényleg csak nyolc év multával adattak át.

E szerint maradtak a *munkácsi* g. k. egyházmegyénél a beregi, máramarosi, szabolcsi, ugocsai és ungvári főesperesi kerületek; a szatmári főkerületből Szamosontulról az avasi, felsőbányai, nagybányai és szinérváraljai kerületből 9 parochia és a zemplénmegyei alsó hat, vagyis Bodrogköz, Gálszécs, Hegyalja, Nagy-Mihály, Ujhely és Zanaszta nevü kerület, összesen 467 lelkészség és 378.829 lélek.

Hat év mulva, 1822. évben, Pócsi Elek püspök kormányzata mellett *találtatott a munkácsi egyházmegyében*, melyhez a Szatmármegyéből a nagyváradi püspökséghez 1816-ban csatolt 72 egyház még tényleg tartozott, — 6 kanonoki állás és 4 tényleges kanonok, 3 apátság, 7 főesperes, 2 helynök, 2 konsistoriális szék, Ungváron 14 és Szigeten 11 szentszéki ülnök, 43 alesperesi kerület, 35 alesperes, alesperesi helyettes 8, segédlelkész 15, parochia 538, ebből tényleges 499, megürült 39, fiókegyház templommal 200, templom nélkül 829, papnöveldei főnök 4, theologiai tanár 4, gimnáziumi tanár 2, végzett theológus alkalmazáson kivül 21, papnövendék 87, jelesül: IV. osztálybeli 17, III-ik osztálybeli 20, II. oszt. 17, I. oszt. 11, első évi bölcsész 11 és másodévi 11. Az eperjesi egyházmegyéből tanult az ungvári szemináriumban 24 kispap, kiérdemült pap volt 19, szerzetház 6 s azokban szerzetes 45. Az egyházmegyei összes hivek száma felment 426.032-re, miből a beregmegyei hét alesperesi kerületre esett 58.637.

1825. évben volt a munkácsi egyházmegyében a g. k. hivek száma 400.768, mikből a beregmegyei 77 egyházra és 193 fiókközségre esett 61.102 lélek. Négy év mulva e szám felment 64.750-re s az összes egyházmegye területén 426.915-re; a *papnövendékek* száma volt 76, kikből Bécsben tanult 3, Pesten 2 és Nagyszombatban 15; azokon felül tanult az ungvári szemináriumban az eperjesi egyházmegyéből 17 és a nagyváradiból 8 növendék.

Öt év mulva (1831.) volt a beregi 7 esperesi kerületben és 77 anya és 200 fiókegyházban a g. k. lakosok száma 65.453; a tanuló papnövendékek száma tett 76 és 15 volt az állásra várakozóké. Ez évben jul. 11-én elhunyt a fentnevezett püspök.

1837-ben március 16-án *Popovics Vazul* munkácsi püspökké kineveztetvén, erélyesen kezelé egyháza ügyeit s a papnövendékek kiképeztetésére szintén különös gondot forditott. Igy 1843-ik évben tanult az ungvári szemináriumban összesen 113, kikből az eperjesi egyházmegyéből való volt 24 és a nagyváradiból 7; azonfelöl mint rendesen, tanult a bécsi konviktusban 2, a pesti központi növeldében 2 és a nagyszombati primási intézetben 15. A beregmegyei 75 anyaplébánia és 224 fiókegyházban volt ekkor a g. k. hivek száma 69.475. — 1847. évben találtatott a munkácsi egyházmegyében 464 anya és 1089 fiók-egyházban 468.687 g. k. lakos és 10.614 elemi tanuló; az ungvári papnöveldében 95 kispap, az eperjesi egyházmegyéből 6 és a nagyváradiból öt. A hittant végzettek s a várományosok száma fölment 22-re, mig az utóbbiak száma

1856-ban 11-re leszállt; lévén akkor Ungváron papnövendék 97 s az eperjesi megyéből 17, a nagyváradiból pedig 5, mig a bécsi g. k. szemináriumban volt elhelyezve négy, ezek között mint másodévi theológus *Fircząk Gyula*, (ki később munkácsi püspökké lett); mig a pesti központi papnöveldében tanult két egyén. 1861-ben volt az ungvári papnövendékek száma 62, az állomásokra várakozóké pedig, kik fölszenteltettek, 15 s kik csupán végzettek voltak 26. 1868-ban 19 végzett növendék várt alkalmaztatására és tanult Ungváron 33, az eperjesi megyéből 11 és a nagyváradiból 6; mig a bécsi növeldében lakott 4 és a pestiben 2, kormányozván akkor a püspöki megyét *Pankovics István*, ki 1866. szeptember 14-én kineveztetett és 1867. május hó 5-én beiktattatott. 1872-ben volt a munkácsi egyhazmegyében 375 anya és 1069 fiók-községben 421.775 görög katholikus és 33.372 tanuló; papnövendék a munkácsi egyházmegyéből 61, az eperjesi megyéből 13 és a nagyváradiból 2. Papnöveldei ösztöndijt élvezett hatvanegy ifju.

14. Egyházmegyei ügyek 1896-ban.

1896. évben, hazánk fennállásának ez általán megünnepelt ezeredik évében a munkácsi egyházmegyét kormányozá *Fircząk Gyula* püspök és tapolcai apát, ki Horlyón 1836. aug. 22-én született, 1861. szept. 28-án Ungváron pappá szenteltetett és 1891. május 25-én munkácsi püspökké kineveztetett; azon évi dec. 17-én Rómában megerősittetvén, 1892. április 10-én Eperjesen fölszenteltetett és május hó 1-én Ungváron ünnepélyesen beiktattatott s később számos kitünő érdemei jutalmául valóságos belső titkos tanácsosi rangra emeltetettt és a Lipót-renddel kitüntettetett. Eszerint ő most itt a 29-ik püspök, elődje Pásztélyi Kovács János 1891-ben elhunyván. A káptalan tagjai voltak ezek: *Gebe Viktor* prépost († 1896.), Kanonokok: Jámbor Antal, Jakovics János, Fejér Emánuel szent-lazari prépost és Turjai János. Tiszteletbeli kanonokok: Bacsinszky Jenő lyutai lelkész, Nizsalovszky János nagybocskói lelkész († 1896.), Demjanovich András dolhai lelkész, Mikita Sándor hittanár és Somlyay Mihály nagykállói lelkész.

Főesperesek ezek: Deskó János beregmegyei, Fankovics Sándor máramarosi († 1896.), Fekete István nyiregyházi lelkész szabolcsi, Boksay Antal szatmárnémeti lelkész szatmármegyei, Hrabár János nagykomjáti lelkész ugocsai, Csopej Gábor perecsenyi lelkész ungi és Puza Sándor sárospataki lelkész zempléni.

A szentszék tagjai a püspök elnöklete mellett és a valódi

és tiszteletbeli kanonokokon kivül ezek: Popovics András nyug. lelkész, Brana János bogdáni lelkész, Iványi János tornyospálcai lelkész, Suba Mihály nyug. tanár, Ujhelyi Ignác gorondi lelkész, Görög Pál bökönyi lelkész, Melles Mihály tarackközi lelkész, Holovács János talabori lelkész, Nehrebeczky András gézsényi lelkész, Ilniczky István nyug. iloncai lelkész, Melles Demeter daróci lelkész, Saxun József tőketerebesi lelkész, Falisznyó Ambrus nyirlugosi lelkész, Bendász József, nyug. lelkész, Seregély József sárközujlaki lelkész, Bukovszky Antal cserhalmi lelkész, Musztyánovics Mih. kusnicai lelk., Béres János leveleki l., Tabákovics Mih. irholci l., Barna Antal balsai l., Antalóczy Imre leleszpolyánai lelkész († 1896.), Firczák Sándor turjapaszikai l., Leukanics Jnnocent, a bazilitaszerzet főnöke, Szitovszky Antal ungvári főgimn. hittanár, Vaszkó János huszti lel., Lengyel András nagykállói l., Kecskés Antal ökörmezői l., Gebé Demeter tanár, Miklósy István, s.-ujhelyi lelkész, Jenkovszky Ágoston száldobosi lelk., Molnár Ágoston timári l., Bányay János szerencsi l., Lengyel János gyulaji l., Fesztóry József vécsei l., Balogh Mih. vörösmarti l., Dolinay Miklós szászfalusi l. és Vályi Sándor kállósemjéni lelkész.

Ügyész Nehrebeczky György. ungvári ügyvéd; szentszéki konsistoriális *orvosok:* Novák András és Lewy József.

A *lembergi* egyházmegyére nézve házassági és egyházi birósági ügyekben III-ik foku szék tagjai voltak Gebé Viktor elnöklete mellett, Jámbor Antal, Jakovics János, Fejér Emánuel és Turjay János kanonokok. Védő Mikita Sándor, Jegyző Hadzsega Bazil; ugyanezek müködtek mint a középiskolák hittanárainak vizsgálói is.

Az ungvári hittanoda tagjai: Jámbor Antal főigazgató, hittanárok: Gebé Demeter, Mikita Sándor, Gebé András ifj., Suba György, Mattyacko Tódor, Gebé Péter, Csucska Gyula és Novák András.

A *tanitóképezde állt* hét tanárból, az *árvaintézet négy oktatóból,* a papi *leányárvaintézet* négy nőtanitóból és 11 a gazdászati ügyekkel foglalkozó tagokból.

A különálló tanulói alumneumban (tápintézetben) három felügyelő alatt 140 tanuló részesült ellátásban.

Ezek előrebocsátása után immár előadom, hogy a Munkácsegyházmegyében találtattak akkor: a szervezett hét kanoniki állásban hat kanonok, tiszteletbeli 7 állás után öt; apát és prépost 4, tiszteletbeli cimzetes 2; továbbá 7 főesperesség, 2 helynökség, szentszéki ülnök 55, máramarosi 13, hajdudorogi 9, pápai kamarás 1, pápai káplán 4, alesperesi kerület 48, alesperes 43, ily helyettes 6 és tiszteletbeli 45; összesen 388 pa-

rókia (lelkészség), mikből 92 kegyuraság alatt áll, püspöki rendelkezés alatt pedig 296. Anyaközség templommal 396, kápolnával 2, fiókegyház 1256, ily templommal biró 171. Lelkész müködött 181, helyettes (administrator) 188, ideiglenes 14. Volt helyi káplánság 1, káplán 50, hiányzott 10. Jubiláris lelkész találtatott 19, kiérdemült és nyugdijazott 13, különböző helyeken és az egyházmegyén kivül 30; várományos pap 4, hivatalon kivül 1, a papok összes létszáma 527. Papnövendéki ösztöndij vala 62, tanuló-papnövendék 38, I-ső évi hittanhallgató 8, II-od évi 6, III-ad évi 8 és IV. évi 6. A nagyvaradi egyházmegyéből 8 és a kőrösiből 2. A budapesti központi neveldében tanult 4 és az esztergomiban 2. Gimnáziumba járt 20. Bazilita rendü szerzetház volt 5 s azokban 28 szerzetes; ily rendház volt a megyén kivül 3. Az egész püspökimegyében találtatott e nevezetes évben összesen — 468.097 görög katholikus, 211.675 római katholikus, 223 óhitü, 26.973 ágostai evangelikus, 396.915 helvét hitvallásu és 134.826 izraelita. E létszámból esett Beregmegyére a 90.268 görög katholikuson kivül 15.901 római katholikus, 37 görögkeleti, 657 ágostai és 44.137 helvét hitvallásu és 23.107 zsidó, összesen 174.107 lélek. Érdemes a feljegyzésre még az is, hogy az egyházközségből 283 parochián kizárólag a ruthén nyelv divik; 63-ban a ruthén és magyar; 40-ben kizárólag a magyar, egyben a ruthén és oláh és egyben a ruthén, magyar és oláhnyelv.

A lelkészségek *kegyurai* a következők: gróf Andrássy Aladár Hradiscsa és Velejtén; gróf Andrássy Géza és Sermage Artur Vécsen; az előbbi Topolyán is; gr. Andrássy Tivadar Nagy-Ruszka és Tőke-Terebesen; gr. Apponyi Bezőn; Beaufort-Spontin Frigyes Kálnarosztokán, Ulics és Ulics Kriván. *A kincstár:* Aknarához, Alsókörösmező, Alsó-Neresznice, Bocskóráhó, Bogdán, Brusztura, Bustyaháza, Dombó, F.-Kőrösmező, F.-Neresznice, F.-Róna, Hosszumező, Huszt, Iza, Kabolapolyána, Kaszópolyana, Kis-Lonka, Kökényes, Körtvélyes, M.-Sziget, Nagy-Berezna, N.-Bocskó, Orosz-Mokra, Rónaszék, Ruszkova, Száldobos, Talaborfalva, Técső, Timár, Tiszaujlak, Tokaj, Trebusa, Ungvár és Visk községekben. — Hajdudorog közönsége a kegyuraság H.-Dorogon; Rákóczi közbirtokosság ott és Szacsuron; — gróf Csáky Vásárhelyen, gr. Dessewffy Miklós Balsa, Nyir-Béltek és Oroson; báró Fischer Lajos Bacskón és Gálszécsen; a vallásalapitvány Kuzmina és Tolcsván; gróf Barkóczy András Csábóc, Dávidvágás, Klenova és Technán; Holländer Lajos Szécskereszturon, Kazinczy család Falkuson; Kornis Ferenc Tiszabüdön; herceg Lobkovic Rudolf Dubravka, Kolonica, Ublya és Zboj községekben; Hajduböszörmény ha-

tósága ugyanott; Lónyay Ödön Bodrogolasziban; a leleszi prépostság Leleszpolyánán; herceg Reusz Henrik Antalócon; gróf Schönborn család Munkácson és Alsó-Vereckén; gr. Somogyi Ilona S.-A.-Ujhelyen; gr. Széchenyi Imre Márkcsemernyén és Örmezőn; gr. Széchenyi Sándor M.-Izsép és Isztáncson; gróf Sztáray család Hliviscse, Gézsény, Jósza, Klokocsó, Nagymihály, Sárosreviscse, Tarna és Topolyán községekben; a gróf Sztáray és Balzam család Felsőribnicén; Wertheimer Adalbert Váralján és herceg Windischgrätz Lajos Végardón és Sárospatakon.

15. Egyházmegyei egyházi és beregi g. k. tanügy állása a XIX. század végén.

Az 1899. évben *Firczák Gyula* püspök kormányzata alatt a főprépost Jakovics János, olvasó-kanonok Fejér Emánuel, éneklő kanonok Turjay János, őrkanonok Mikita Sándor, iskolás kanonok Dolinay Miklós és kancellár kanonok Somlyay Mihály; a hetedik állomás üres. Tiszteletbeli kanonok ezek: Demjanovics András, Béress János, Iványi János, Saxun József és Vaszkó János. Főesperesek: beregi Deskó János, máramarosi Balogh Mihály, szabolcsi Fekete István, szatmári üresedésben, ugocsai Hrabár János zámi apát, ungi Csopey Gábor és zempléni Puza Sándor lechnitzi prépost. — A szentszék tagjai a püspök elnöklete alatt: Brana János ráhói, Ujhelyi Ignác gorondi, Ihnatko János nagymihályi, Görög Pál bökönyi, Melles Mihály taracközi. Nehrebeczky András gézsényi, Melles Demeter daróci, Bendász Jozsef fekete-ardói, Bukovszky Antal cserhalmi, Musztyánovics Mihály kusnicai, Tabákovics Mihály iskolai, Barna Antal balsai, Antalóczy Imre lelesz-polyányai, Firczák Sándor turjapaszikai lelkész; Leukanics Jnnocent bazilitarendi főnök, Szitovszky Antal gimnáziumi hittanár, Lengyel András nagykállói, Kecskés Antal kökönyösdi, Miklóssy István s.-a.-ujhelyi, Jenkovszky Ágoston száldobosi, Molnár Ágoston timóci, Bányay János szerencsi, Lengyel János ujfejértói, Fesztóry József vécsei, Vályi Sándor kálló-semjéni, Hadzsega Miklós ölyvösi, Dudinszky Tódor zaricsói, Roskovics Emánuel gimn. tanár, Matyaczkó Tódor papneveldei igazgató, Kaminszky Győző képezdei igazgató és Jaczkovics Mihály tápintézeti igazgato. A lembergi egyházi és házassági ügybeni itélőszék tagjai Jakovics János elnöklete alatt: Fejér Emánuel, Turjay János, Mikita Sándor és Dolinay Miklós, védő Hadzsega Bazil, jegyző Suba György és ügyész Remeniczky Mihály. A könyvtár főnöke Mikita Sándor és őre Bendász Mihály.

A papnövelde tanárai ezek: igazgató Jakovics János, tanárok: Mikita Sándor, Gebé András, Hadzsega Bazil, Suba György,

Matyaczkó Tódor, Kaminszky Győző, Gebé Péter, Csucska Gyula, Novák András és Nitsmann Jenő.

A tanitók és éneklészek képezdéjének főnöke Dolinay Mikós kanonok, ki egyszersmind egyházmegyei főtanfelügyelő is; igazgató Kaminszky Győző, hitszónok Hrabár Bazil és tanárok: Dudinszky István, Melles Gyula, Zseltvay Emilian, Petridesz János, Wladimir János, Malinics József és Wolosin Ágoston. Hitszónok Melles Gyula.

A papi flu-árvaintézet igazgatója Hadzsega Bazil s tanitók Fedák Miklós és Zloczky Mihály; *a leány árvaintézetben* pedig igazgató Turjay János, hitszónok Gebé Péter, nevelőnők: özvegy Weinné szül. Héthársy Mária igazgatónő; Sima Gizella, Thern Auguszta, Vaszócsik Emilia, Volosin Olga, Kótán Anna és Chira Paula; gazd. kezelőnő: Hacskajló Ilona; felsőbb osztályokban tanitónők: Bräyer Zsófia és özvegy Hrabárné Holovács Emilia; ezeken kivül az ungvári főgimnáziumnak tanárai közül: Volosin Ágoston, Dani Ödön, Horostsák Gyula, Kovalóczy Rudolf, Medvigy János, Pogány Gyula és Wladimir János. Neveltetik pedig itt g. kath. leány 125, r. k. 54, ág. ev. 2, reform. 21 és izraelita 42, összesen 244.

Az egyházmegyei papi tápintézetben, melynek 68 benlakó és 18 bejáró növendéke van, püspöki biztosul müködik Fejér Emanuel, igazgató Jaczkovics Mihály s oktatók Hrabár Konstantin és Orosz József hittanhallgatók. Az éneklész- és tanitóképezdében 153 ifju nyer elhelyezést s a segélyző-bizottság elnöke Dobinay Miklós, igazgató Kaminszky Győző és lelkigazgató Hrabár Bazil.

Az egyházmegyében van összen 7 fő- és 48 alesperesi kerület; nevezetesen Beregmegyében 10, Máramarosban 11, Szamármegyében 2, Szabolcsban 6, Ugocsában 3, Ungban 8 és Zemplénben 8.

Ezeknek létszáma következő: van a

	lelkészség	fiókegyház	anyaegyházban templom	fiókegyházban templom	g. k. nép
Beregi főesperességben	80	198	86	58	95381
Máramarosiban	91	94	97	34	139188
Szabolcsiban	36	297	36	8	57428
Szatmáriban	16	121	16	3	17933
Ugocsaiban	29	63	29	11	35457
Ungiban	69	192	72	44	79617
Zempléniben	66	296	67	21	63119

Találtatik e szerint azokban összesen 387 g. k. lelkészség (paróchia), 1261 fiókegyház, 403 templom az anya- és 179 a fiókközségekben; 488123 g. k., tehát 20026-tal több mint 1896-ban; 212934 r. k., 227 nem egyesült, 23556 ág. ev., 404759 helv. hitvall. és 138810 zsidó. Van 381 lelkész és 44 káplán; a megyén kivül 27. Az egyházmegyei papok közül 19 jelenleg Amerikában tartózkodik. Jubiláris pap él husz és kiérdemült s nyugdijas állapotban lévő tizenhárom. Végzett theologus van 9, papnövendék pedig 40, a budapesti központi szemináriumban 4, az esztergomi primásiban 2 és a gimnáziumban 14. Nagyváradi egyházmegyéből 6 és a kőrösiből 2. A papság összes száma 512.

Megörökitésre méltó, hogy mennyiben hazánk mostani sanyaru és mostoha viszonyai következtében néhány év óta honunk északkeleti vidékeiről is jobb megélhetés és biztosabb munkabérkeresés végett számos ruthén család és munkás *Amerikába* elvándorol; sajnálkozva, nehéz szivvel válván el édes szülőföldjétől, sivar bérces otthonától, hogy messze idegenben kereshesse kenyerét és jobb jövőjét; az időről-időre ott igy megszaporodott munkás telepekhez elsőül *Dzubay Sándor* görög katholikus lelkész költözködött ki lelkipásztorul, kit azután, mennyiben a ruthén munkások Amerika különböző államaiban és tájain elterjedtek, más papjaink is követtek, annyira, hogy most tizenkilencre megy azoknak száma, kik ott megtelepedve hiveik közt végzik egyházi hivatásukat. E buzgó lelkészek következők: Balogh Bálint Scratonban Pa (Pennsyvánia), Csurgovics János Trentonban N. Y., Damjanovich Tódor Brocklyn-Newyorkban, *Dzubay Sándor* Leisenringnél New-Haven Pa, Dzubay Hilárion Johnstownban Pa., Gulovics György Minersvillében Pa., Hrabár János Charlevoiban Pa., Ilyasevics Kornél Wilkes-Barreban Pa., Jacskovics István Homesteadban Pa., Kaminszky Ákos Yonkersben N. Y., Laurisin Kornél Shenandoahban Pa., Matyaczko Irén Clevelandban O., Seregélly Miklós Globewillében, Colo., Szabó János Lindseyben Pa., Szatala Jenő Passaicban N. Y., Volenszky Nesztor Traugerben Pa., Volkay Jenő Filadelfiában Pa., Volosin Bazil Mahanoy Cityben Pa, és Zloczky Oreszt Hazlesonban Pa.,

Az egyházmegyei felekezeti tanügyi állapot következő e század végén:

Beregvármegyében tanuló 10812, tanitó 134, kántori állomás 21.

Máramarosmegyében tanuló 10136, tanitó 115, kántori állomás 13.

Szabolcs és Hajdumegyében tanuló 5564, tanitó 63, kántori állomás 5.

Szatmármegyében tanuló 1388, tanitó 24, kántori állomás 1.

Ugocsamegyében tanuló 3835, tanitó 49, kántori állomás 2.

Ungmegyében tanuló 9294, tanitó 117, kántori állomás 16.

Zemplénmegyében tanuló 5889, tanuló 83, kántori állomás 4.

Összesen tanuló 46918, tanitó 585, kántori állomás 62.

E szerint husz év alatt megszaporodott a tanulók száma 13546-tal; 1896. óta pedig 314-el.

Beregvármegyében pedig *Deskó János* főesperes tanfelügyelősége alatt, tiz következő kerületi tanfelügyelő és esperes müködik, ugymint: a beregszásziban Holozsnyay Tódor, a borsovaiban Gorzó Leontin, a bubuliskaiban Suba György, a kisalmásiban Kossey Elek, a krajnaiban Ferencsik Miklós, a munkácsiban Bacsinszky Mihály, a szentmiklósiban Szabó Oreszt, a szolyvaiban Sztripszky János, a vereckeiben Halaktovics Bertalan és a volóciban Halaktovics János, mig helyi igazgatókul az illető lelkészek foglalkoznak.

Az iskolák és tanitók nevei következők:

I. A beregszászi tankerületben:

Iskolák	tanitók:	tanulók száma:
Alsó-Remete	Simon Mihály	55
Makaria	Malyár János és György	173
Bárdháza	Csorej Bazil	72
Beregszász	Pataki György	60
Csoma	Keresztény Andr.	61
Homok	Drohobeczky János	52
Déda	Spák Mihály	49
Daróc	Ignácz Mihály	68
Kövesd	Kalabiska János	43
Falucska	Hadzsega János	90
Balazsér	Török Antal	60
Nagybégány	Csontos György	80
	összesen	864

II. A borsovai tankerületben:

Cserhalom	Petrasko Antal	96
Gázló és Rosztoka	Klin János	93
Ilonca	Petrasko János	63
Novoszelica	Riczu Sándor	90
Ilosva	Lichtej János	50
Bród	Suszta Tódor	160
Kisfalud	Szocska János	60

Iskolák	tanitók	tanulók száma:
Misztice	Ivancso Ág. és Máthé József	150
Lukova	Stegura Simon	50
Polyánka	Pavuk Antal	80
Felső-Karaszló	Gyorgyaj Bazil	60
Szajkófalva	Jaczina Mihály	80
	összesen	1032

III. A bubuliskai tankerületben:

Beregrákos	Oláh Emil	175
Beregszilvás	Puha János	45
Beregsárrét	Terebesi Timót	258
Beregszőllős	Terentyák Márton	144
Lauka	Artimovics János	89
Bubuliska	Popovics János	163
Gombás	Gorej János	67
Szerencsfalva	— — —	36
Ignéc	Pavuk János és Homa János	304
Cserleno	Pazuchanics János	100
Kajdanó	Dankó János	118
Nagy-Mogyorós	Izay Cirill	109
Kis-Mogyorós	— — —	39
Patkanyóc	Mikulaninec Emil	240
Medvegyóc	— — —	45
Bereg-Halmos	— — —	25
Ruszkóc	Hornyák András	138
Benedike	Szmosanszki János	88
Zsukó	Derkács János	92
Csapócka	Volkay Bertalan	45
Kucsova	— — —	25
	összesen	2340

IV. Kisalmási tankerületben:

Árdánháza	Tigyir Tódor	178
Fogaras	Lukács Sándor	54
Kis-Almás	Popovics András	136
Leányfalva	Puha János	70
Medence	Kobaly Vaszil	104
Nagy-Almás	Csorej György	44
Nyiresfalva	Zavagyák Mihály	99
Pisztraháza	Selyko György	128
Sarkad	Bulecza János	108
Sztánfalva	Hegedüs Mihály	159
	összesen	1080

V. A krajnai kerületben:

Iskolák	tanitók	tanulók száma:
Ábránka	— — —	84
Kis-Ábránka	Szuchan Bazil	25
Iváskófalva	Kövér Bazil	64
Krajna-Mártinka	Szidor János	57
Dávidfalva	Koncs János	81
Drágabártfalva	Kaszarda György	195
Feketepatak	Tóth Sándor	72
Oláhcsertész	Csepák András	78
Hátmeg	Baksay Mihály	35
Maszárfalva	Tegze András	80
Deskófalva	— — —	50
	összesen	821

VI. A munkácsi kerületben:

Gorond	Selesztai Mihály és Endre	156
Izsnyéte	Hrabucsák János	88
Iványi	Marczunyák Mihály	116
Klucsárka	Medvigy Jenő	84
Munkács	Kiss Gyula, Magdinec Antal	150
Nagylucska	Czapári Endre, Mucsicska Gizella, Balázs Endre, Kabáczi Kornél	248
Podhering	Haskó János	95
Kustánfalva	Paczkán Mihály	62
Ujdávidháza	Pindzsolya Mih. Küzma Gy.	140
Ódávidháza	Hornyák Péter	40
	összesen	1264

VII. A szentmiklósi tankerületben:

Ormód	— — —	75
Lécfalva	Popovics Bazil	80
Papfalva	Vakaró Bazil	70
Bábakut	Dolgos Mihály	175
Puznyákfalva	Firczák Illés	60
Szidorfalva	Mihalovics Sándor	43
Fedelesfalva	— — —	33
Repede	Marinecz Antal	88
Bukovinka	Szidor Bazil	53
Selesztó	Szkiba János	82
Kölcsin	Dankanics János	80
Iglénc	Dobra Antal	53
Alsó-Viznice	Tóth János	32
	összesen	924

VIII. Szolyvai tankerület:

Iskolák	tanitók	tanulók száma:
Izvor	— — —	132
Duszina	Ivancso Péter	90
Roszos	Romzsa Sándor	110
Plávia	Fujáros István	50
Hánykovica	Méhes Mihály	43
Hársfalva	Dobos János	127
Szaszóka	— — —	77
Malmos	Papp János	75
Mártonka	— — —	32
Nagytibava	Medvigy Ödön	57
Szolocsin	Teszlovics János	66
Polena	— — —	85
Nagybisztra	— — —	43
Bányafalva	Ivancso Endre	60
Paszika	Popovics Bazil	73
	összesen	1120

IX. Vereckei tankerület:

Alsó-Verecke	Hrabár Jenő	72
Rákóczi-Szállás	Páchir János	60
Zsdenova	Bohut László	80
Serbóc	Györgyei László	60
Bereg-Bukóc	— — —	82
Perekreszna	— — —	28
Nagy-Rosztoka	— — —	90
Laturka	Wladimir Mihály	70
Miskarovica	— — —	22
	összesen	564

X. Volóci tankerület:

Felső-Verecke	Gorzó Emil	85
Timsor	Koczáka Bazil	38
Kis-Szolyva	Lomaga Mihály	125
Verebes	Irsák Ferenc	109
Vezérszállás	Danko József	60
Zagyilszka	Popovics Péter	55
Nagy-Ábránka	— — —	68
Volóc	Felybába András	72
Kanora	Kalabiska György	70
Zugó	Timkovics János	98
Zugó-Talamás	— — —	68
	összesen	804

S igy az összes tiz kerületben müködik 134 többnyire okleveles tanitó és 10812 tanuló; kiknek száma 1860 óta 6222-vel emelkedett, mi folytonos tetemes haladásra mutat.

Éneklészek: Munkácson Magdinec Antal, Makkosjánosiban Zozulya János, Bilkén Zékány Antal és Dóré Bazil, B.-Rákoson Medvigy Illés, Tőkésen Jaczina György, Klacsanón Karpinec Maxim, Oroszvégen Simon János, Sztrabicsón Pákh Tódor; Dunkófalván Sepeghi János, Dubinán Rizák András, Szentmiklóson Fenczik Mihály, F.-Viznicén Laskai Sándor, A.-Hrabonicán Ivánczo György, Dombostelken Hodinecz Mihály, Szolyván Hadzsega Péter, Holubinán Czimbolinecz János, Hánykovicán Missó Illés, F.-Kisbisztrán Bihan Mihály, Tisován Mogis Pál és Polenán Dohánics János.

16. A bazilitarendü szerzet.

Az 1360. évben Koriathovics Tódor podoliai herceg által Munkács közelében alapitott bazilita-kolostor a vidéknek egyik fő ékességét képezi s a fölemlitésre itt annál méltóbb, mert 1807. évben VII. Pius pápától nyert engedélyénél fogva, az itt évenkint tartatni szokott bucsujárások igen látogatottak, azok teljes bünbocsánattal lévén ellátva. Hosszu időkön át nagy áhitattal s buzgósággal közelednek évenkint ruthéneink a kolostor templomához s itt kegyeletesen végzik gyónásukat és ájtatosságukat. A rend jelenlegi főnöke már több év óta itt *Leukánics Jnnocent,* mig a többi hivatást Jozevics Joannicius, Dankánics Jeremiás, Homa Joachim, Eckel Izidor és Kraliczky Methód végzik. A Bereg- és Ungmegyében levő többi monostorokban élnek a következő szerzetesek: a *Miszticeiben:* Mikulics Cirill és Máté József; a kis-bereznaiban Dudics Jnnocent és Rokiczky Athanász; a szabolcsmegyei *mária-pócsi*-ban Tóda Fülöp hegumen, Zubriczky Tódor, Lupis Szilveszter; Maczkó Hilárion, Vámos Demeter, Kovács Jászon, Ruszinko Mánuel és Popovics Elek. VII. Piusz pápa 1807. julius 3-án itt is megengede bucsutartást, melyre ruthéneink, de más felekezetü keresztények is évenkint nagysokaságban szoktak elzarándokolni. Végre a máramarosmegyei husztboronyai monostorban működnek szerzetesekül Vrabely Máté hegumen, Soltész Jenő és Lochian Cirill. A munkácsi egyházmegyén kivül tartozik még a munkácsi csernekhegyi bazilitarendhez Zemplénmegyében a *krasznobrodi* monostor, hol Gojdics Antal a hegumen; a *bukóci,* hol Szegedy Bazil a hegumen és Szatmármegyében a *bikszádi,* melynek előjárója Pásztory Árkád. E szerint a szerzetesek összes száma most 24. Azelőtt a nyolc monostor létszáma sokkal nagyobb volt; igy 1814-ben élt 75,

1825-ben 55, 1829-ben 48, 1835-ben 62, 1845-ben 54, 1856-ban 48, 1864-ben 45, 1872-ben 39, 1893-ban 35 és 1896-ban 27. Ezekből a munkácsi főmonostorban tartózkodott rendszerint 10—11 szerzetes; igy 1835. évben 11 áldozár mellett volt 19 theológus is, 1845-ben 9, 1856-ban 7, 1864-ben 13, 1872-ben 5 és 1893-ban ismét 9 novicius. E részletezett adatokból kitünik immár, hogy a szerzetesek létszáma évről-évre csökken, annyira, hogy most alig találkozik tanuló, ki a szerzetbe felvétetni akarna; miért is nehány év előtt közgyülésileg elhatározták, hogy *Máriapócson* szerzetesházat nyitnak és alapitanak, melybe árvafiukat felvesznek a végből, hogy fölneveltetvén, belőlük bazilita szerzeteseket képezzenek.

Talán nem lesz érdektelen a bazilitarendü tartományi főnökeit is a XIX. század folyamából itt felsorolni. 1800-ban volt *Bazilovics Joannicius,* ki a rendtörténetét latinnyelven 1814-ben megirta és kiadá; 1825-ben követé őt Sztromeczky Bonifác, 1829-ben Jelenyák Maxim; 1831-ben volt megválasztva Bovánkovics Jakab; 1843-ban Jaczin Benjámin, 1847-ben Halecskovics Elek, 1864-ben Zelny János Irén, 1868-ban ismét Halecskovics Elek, 1872-ben Mikita Máté és 1893. óta Leukánics Jnnocent.

II. rész,

mely a mostani s hajdani lelkészségek multját s jelenét tárgyalja.

Ábránka.

E krajnakerületi ruthén faluban már a mult századokban működött lelkész, ilyen volt 1682-ben *Ábránkai Pap Vaszil,* ki odavaló jobbágy családból származván, akkor hat rokonával egy féltelken lakott és egy nyesttel adózott, mig többi rokonai marhával szolgáltak; neki külön volt az urbéri összeirás szerint, gazdaságában egy tehene, 30 juha és 2 sertése. 1699-ben lelkészkedett *Pap László,* ki fia volt Demeter András jobbágynak s kinek 1690-ben rendelte az uradalom javadalomul a Pap László-féle telket, melyet a lelkész azelőtt nem birt. 1704. évben, II. Rákóczi Ferenc alatt, fizetett Pap László lelkész kegyelemből csak fél nyestadót vagyis 2 frtot; a kenéz volt akkor Picsera János itt.

1710. évben a papot s a községet váratlan veszély érte; ugyanis a Rákóczi táborában segédesapatokul szolgált Szaniszló lengyel király testőrei és a svéd király lovasai fellázadván, az egri táborból éjjel titkon felkerekedtek s szökve Moldova felé tartva gyors menetben megyénkbe érkeztek, hol különösen a munkácsi uradalom területén a majorokat és jobbágyait kirabolták; igy Patkanóctól Kövesdig, a hátvidéki, borsovai, viznicei s bubuliskai völgyeket teljesen kifosztották, a községektől barmokat, lovakat, fogatokat s élelmet rekviráltak s erőszakosan elvittek, itt-ott a falukat, csüröket felgyujtották, a templomokat, melyekbe a nép féltettebb ingóságait elrejté, felverték s elhurcolták, a siránkozó vagy ellenkező lakosokat pedig megverték. Mindezekre nézve később egy ugocsamegyei bizottság kimeritő vizsgálatot tett s az okozott károkat is megbecsülte.

1733-ban két lelkész lakott itt, névszerint Meskó Gergely és Cziczey Bazil, kik kenéztelken laktak s fizettek azért

bérül tiz máriást s mennyiben a bold. Szüz Mária tiszteletére emelt fatemplom megégett, most épitettek a hivek ujat, lévén abban egy harang is. A hivek csupán egy-egy napszámot adtak a lelkésznek, ki stólául kapott keresztelés és avatástól egy máriást, temetéstől pedig ifjutól 12 poltrát és felnőttől 4 máriást. 1765-ben voltak filiái: Kis-Ábránka, Ivaskófalva és Gálfalva; 1778-ban még Kelemenfalva is. 1792-ben volt a lelkész *Szakállovics János;* ekkor becsültetett a pap évi jövedelme 76 frt 21 krra és a kántoré 17 frt 24 krra. 1798-ban találtatott Nagy-Ábránkán 112 gk. lakos, egy düledező fapaplak és sötét, homályos kis fatemplom; Krajna-Martinkán 151, Kis-Ábránkán 76, Ivaskófalván 82 és Gálfalván 18 lakos. Azontul voltak lelkészei ezek: Szemjánszky György, 1820-tól Bereghi András, 1828. ifj. Koflanovics Mihály, 1835. Leskovics János, 1842. Ruttkay János; 1844. Grigási Mihály, 1854. Telmányik Mihály, 1880. Bacsinszky Mihály, 1890. Kaminszky Ákos és 1895. óta miszticei Zékány János.

1826. megméretett a lelkész földje, mely volt 40 holdnyi.

Jelenleg *Ábránkán,* mely Nagy- és Kis-Ábránka egyesüléséből lett, van két templom, egy fából, a másik kőből Mária tiszteletére; a paplak uj szilárd anyagból épült. Anyakönyve 1822. vezettetik. A pap kongruájának pótléka 202 frt 94 kr. a vallásalapból. Hiveinek száma: anyaközségben 366, Kis-Ábránkán kőtemplommal 200, Ivaskófalván fatemplommal 280, Krajna-Martinkán kőtemplommal 417, Gálfalván 46 és Dubiban 4.

1672-ben volt *Ivaskófalván* pap Lippay János, 1682-ben *Ivaskó Pap Lukács,* ki rokonaival Ivaskó Sándor és Dankóval lakott egy féltelken, Lippay Pap János pedig külön Lippay Lászlóval egy más féltelken. 1699-ről az áll az urbérben feljegyezve, kogy Ivaskó Pap János a Nyirbe szökött, ha előjön adója lesz egy nyest; 1704-ben pedig ez áll róla: »a pap megszökött.« Aminthogy ezentul lelkészről emlités nem is történik többé.

Krajna-Martinkán 1733. Mindigh Gergely mint lelkész lakott a papi telken s a szalmásfedelü templom 3 haranggal volt ellátva, filiája volt Kis-Ábránka, szegényes templommal a pap stólája 3 polturától 3 máriásig terjedt s ágybére 1—1 napszám és 2—2 kenyér a gazdáktól.

Alsó-Remete.

A Borsova jobb partján festőien emelkedő magaslaton, bizonyára hajdan vadon és rengeteg erdőség közepette állott a XIV. században az Erzsébet királyné által itt alapitott Remete

Pál-rendü szerzet kolostora, mely sokáig, a hitujitás harcias korszakáig fennállott s *Kis-Bereg*-nek neveztetett. A protesztántizmus fejlődésekor keletkezett zavarokban azután a XVI. században a szerzetesek szétoszolván, vagyonuk elkoboztatott. A kolostor a hozzáragasztott templommal együtt épen a Borsova feletti magaslaton állott, mig alatta a folyón a rendház kétkerekü malma kelepelt. A klastromhelyet azon állott romokkal együtt 1590. táján megvette Mágocsy Gáspártól egy Kenéz nevü soltésze, mely család ivadékai még most is élnek, nevezetesen 1872. évben, midőn én a romokat megszemléltem és felmértem, élt Kenéz Iván és Vaszil, kiknek kertjében a hajdani kolostor és templom alapfalai 54 öl hosszu és 23 öl széles területen még láthatók valának; de én még előbb, 1856. évben is jártam itt s akkor a templom falai két méternyi magas falakkal, gót faragványu ablak kerettel s a festés nyomaival még állottak, a keletelt fekvésü templom mellett nyugotról állott a kolostor, mig melléképületei a kőfallal keritett udvar északi részein nyultak el; az alapfalakat meglehetett mérni, ásatás közben feltüntek a vizlevezető csatornák téglából rakott tagozatai s egy helyen tömérdek cserép edény töredékei. Mint a szomszédok is beszélik, a romok falaiból nemcsak az uradalom gazdatisztjei, hanem midőn a helybeli g. k. templom épült, arra is 140 ölnél több követ hordottak ahoz a hivek. A kolostor egyik harangja, e felirattal: Sanctus Paulus, ora pro nobis! (Szent Pál, imádkozzál miérettünk) *most a kigyósi ref. templom* kis fatornyában csüng, a templomban pedig láttam egy cintányért, melyen domborműben az apostolok alakjai öntvék, ily megjelöléssel »*Sanctus Paulus*« stb., mi azonban a kigyósi hajdan római katholikus templomból is eredhet.

Az itteni g. k. lelkészség régi. Az általános részben felhozott adatokon kivül, felhozom, hogy 1699—1704-ben volt *Kenéz Demeter* főkenéz és batykó is s fizetett 4 frt nyestadóul 1733-ban pedig *Reviczky Tódor* a pap. 1748-ban a fatemplomban két harang volt; a papnak külön parochiális háza nem lévén, a magáéban lakott, melytől az uradalomnak bér fejében 2 frt 16 krt fizetett évenként; jövedelmét összesen hat véka gabonára és hat rénus forintra becsülték; emellett saját jobbágy telkét művelte. Az 1775. évi összeirás szerint, melyet Ilkovics Elek főesperes és püspöki kiküldött és Nagy Mátyás megyei táblabiró eszközölt, az itteni akkori fatemplom réginek mondatik, a fából készült paplak egy kenéztelken állott, melyért az uradalomnak még mindig évenkint 2 frt 16 krt kellett fizetni dijul; abban lakott akkor lelkészül *Popovics Lukács*, ki-

nek jövedelmét 17 frt 23 krajcárra becsülte a bizottság. A kántor, *Kenéz Bazil*, szintén kenéztelken lakott egy-egy szobából álló szalmás fedelü faházikóban s évi jövedelmét 55 krajcárra tették az összeirók; eszerint a templomkában talált kehely ólomból való volt, az ostyatartó edény pedig fából. 1792. volt a pap *Ortutay Illés*, később azonban 1797-ben a Helytartó tanács *a salánki* parochiához akarta csatoltatni, melynek papja akkor kezelte is.

1823. évben a lelkészség még mindig egyike a legszegényebbeknek volt, azon évi augusztus 18-án 20486. sz. a. kelt intézvényében a Helytartótanács meghagyta, hogy a megye egyéb szegény javadalmazásu parochiákon névszerint a hankovicai, bukóci, serbóci, verbiási, nagyábránkai, feketepataki és papfalvin kivül, a remetei lelkész állapotának megvizsgálására és rendezésére küldjön ki bizottságot, minek következtében ide s a nevezett krajnai lelkészségekbe kiküldettek Komlóssy Károly és Ilosvai Gedeon szolgabiró, a fönebb nevezettekbe pedig Joó Imre és Ilosvay Menyhért szolgabirák; kik azután 1824. évben eljártak ez ügyben. 1825. évben Blasko László fel is mérte a remetei lelkész birtokában volt földeket, melyek $33^{6}/_{8}$ és kántor birtoka $18^{7}/_{8}$ holdra felmentek.

1836. évben történt összeirás szerint volt akkor a lelkész *Holis Vazul*, az 1830. évben emelt paplak szük, a fatemplom pedig 2 öl széles és 4 öl hosszu a szentélyen kivül s képcsarnoka (ikonosztázia) pedig hiányzott; hiveinek száma volt: az anyaegyházban 299, Beregujfalubán 14, Nagyberegen és Kigyóson egyetlenegy sem; évi stólája mennyiségét becsülték igy: nyolc avatásért 24 kr., egy esketésért 1 frt 8 kr., három nagyobb temetésért 2 frt 33 kr., hét kisebb temetésért 2 frt 48 kr., mig a vallásalapból járt kongrua tett 16 frtot.

A XIX. század elején volt a lelkész itt *Popovics Bazil*, 1816-ban *Végső Mihály*, 1824-ben *Popovics Mihály*, 1836. *Holis Bazil*, 1842. *Ortutay Sándor*, 1864. *Volenszky Tamás*, 1878. *Berecz Jenő*, 1890. *Cserszky Sándor* és káplánja *Szegedy Bazil*, 1895-től *Sztzipszky Vladimir*, 1899. *Stéfán Emil*. *A templom* és paplak kőépületek, amaz épült 1894-ben. Anyakönyve 1788-ból való. A lelkész pótfizetése a vallásalapból 231 frt 79 kr. Hiveinek száma: A.-Remetén 331, F.-Remetén 243, Nagy-Beregen 37, Bereg-Ujfaluban 29, és Kigyóson 6.

Alsó-Verecke.

Az ország északkeleti szélén fekvő ezen mezőváros, mely nevét a *kaput* jelentő ruthén *vereje* szótól vette, már a legrégibb időkben birt ruthén lelkészséggel. 1691. volt a pap Popo-

vics Mikita. 1704-ben II. Rákóczy Ferenc birtoklása idejében Jeszinó Bazil volt a pap, ki veje Mikics Jánossal együtt müködött. 1733-ban voltak papok Kovordán Jakab és Kurák Márkusz.

Az 1755-ik évi összeirás szerint a parochiához tartozó fél telek a Puczek Sámuel-féle jobbágytelekből méretett ki, melyet akkor rendes lelkész hiányában Szoffrigan, másképp Popovics János és Bazil kántorok használtak. A kántor különben birt más földeket is, melyeket temetés dija fejében kapott Szikora Istvántól a Sanyu dülőn, Tessanics Pétertől a Vocsincu hegyen; Kurák Márkusz pap örökösei Popovics Jakab, Bazil és Román pedig szereztek külön egynegyed jobbágy telket.

1760-ban Koverdán József itteni éneklész panaszkodott az uradalmi főtisztségnél Terebesi István vereckei tiszttartó ellen, hogy bizonyos rétjét elfoglalta; erre Schmalzer András prefektus azt irta a kérvény hátára, hogy a kántor a parochiális házban lakik s onnan Fischer és Künsburg irnok felhivására sem akar kivonulni, mert a lakért fizet a püspöknek a hiányzó parochus helyett 9 és magáért 3 máriást bérül s hogy e szerint a püspök alaptalanul kiván más telket a pap részére. Szoffrigan János kántor még 1765-ben is lakott itt. Majd 1776-ban a parochus dotátiojára utalványozott gróf Schönborn Ervin Jenő további tetszéseig évi 30 forintot, mely időtől a pap állandóul tartózkodott itt s ez időtől az anyakönyvek is rendszeresen vezettettek. 1778-ban lelkészkedett Kovordányi András, ki az uradalomtól a 30 forintot szintugy huzta, azért is, hogy az itteni huszonegyre menő római katholikusokat is kiszolgálja.

1785. évben épült a Latorcza folyó felett emelkedő magaslatokon az uradalmi lak mellett a három tornyu és nyilt csarnokkal ellátott fatemplom, mely 1893. évig fennállott, a mikor 1860-ban épülni kezdett kőtemplom befejeztetett s az előtte délfelől állott régi kupolás fatemplom elhordatott, melyben a II. József császár korszellemére emlékeztetőleg a fából készült csillár kétfejü sast ábrázolt; az utolsó itéletet drasztikus jelenetekben feltüntető nagymérvü olajfestésü képe is érdekes volt.

1792-ben lelkészkedett itt Kovordányi Elek.

1786-ban volt itt a lelkész Kovordányi András, ki nevét *Koverdán*-ból önként igy megmagyarositá s ki a hiveit nem csak szép szóval, hanem kezével is terelte a közerkölcsiség utja felé; igy azon évben emeltek buzgó hivei panaszt ellene az uriszék előtt, állitván, hogy ő csupán gyanura és paráznasági vádra hiveit nyilvánosan botoztatja és korbácsoltatja; hogy gyakori kirándulásai s utazásai folytán olykor 7—8 hétig sem

tart misét és istentiszteletet, hogy midőn ez évben a fatemplom alapját letették, egy aranyat erőszakolt ki a községtől és a lakomára italokat s hogy az előbbi elavult templomka fájából magának Munkácson szőlőjében borházat épittetett; hogy Holovka János bukóci lakost és birót, csupán azért, mert hivei a kántorlak körül dolgozni nem akartak, 12 botütéssel fenyitette; hogy hiveit különféle pénzbirságokkal zsarolja, hogy megférhetlen természetü, ki az uradalmi tisztekkel is folyvást viszálykodik, névszerint Troll Imre itteni gazdatiszt és Delegán Demeter ellenőrrel, stb. Mindezeket én csupán az akkori kor illusztrációjára hozom fel, jeléül, hogy akkor a félreeső vidéken még a pap is mily zsarnokilag bánhatott tudatlan hiveivel. Később mégis elmozdittatott onnan a tulbuzgó lelkész; 1790. évi október 30-tól ugyanis Ungvárról tudatta Pasztélyi János éneklő kanonok a főtisztséggel, hogy Kovordányi A. onnan eltétetvén s mennyiben a gróf a helyébe kinevezendő pap megválasztását a püspöki székre bizta, az *Csiprics Pál,* lembergi kiérdemült alumneust s a munkácsi elemi iskola tanitóját nevezé ki oda. Ekkor összeiratván a parochus földállománya, ugy találtatott, hogy az alsó-vereckei határban van $16^1/_2$ és a zavadkai (Rákóczy-szállás) $17^1/_2$, összesen 34 holdja. 1797-ben volt a hivek száma A.-Vereckén 506. Zavadkán 250 és Pereszirován 143.

1839. évben szóba jövén az uj kőtemplom emeltetése, a püspök április 15-én meghagyta, hogy az 16 öl hosszuságra épittessék; ez ellen Freyseysen Dániel uradalmi prefektus aug. hó 31-én kifogást emelt, mondván, hogy a parochia és fiókjai összes népessége 1145 főre menvén, ha egy ölnyi térségre tizenöt ember számittatik, ugy 1200 embert véve, legalább 20—11 ölesnek kellene lennie a templomnak, akép, hogy a hajója 6 öl széles és egészben 80 □ ölnyi kiterjedésü legyen, miből a szentélyre 6—7 öl essék. Azonban az épitkezés akkor elmaradt; annál inkább, mert 1840. évi junius 21-én maga Alsóverecke községe felkérte az uradalmat, hogy a kőtemplom épitéséhez a gróf is hozzájáruljon, ennek ellenére Hlyudz Mihály akkori odavaló lelkész őszintén előterjeszté, hogy a templom helyett inkább megfelelő paplak és iskola épittessék most, mennyiben ő már husz év óta egy nyomorult kis viskóban lakik s az uj templom helye sincs még meghatározva; mert ott, hol a község kivánná, az uradalmi cséplőgép müködése miatt teljesen alkalmatlan s ha az ő laka mellé még a juhakol is áttétetnék, ugy állapota épen tarthatatlan lenne. Ugyanakkor kiszámitá Koller Ferenc pénztárnok, hogy Verecke követelése az 500 frtos és egyéb alapitványainak kamataira nézve 1833. évtől

fogva tesz 128 frt 24 krt s összesen 2140 frtra felmenő tőkéi járandósága 827 frt 15 krra felmegy.

Gróf Schönborn Jenő Ervin a község javát előmozditandó, még 1734. évben kieszközlé a vásárjogot s a kiváltságot átengedé a mezővárosnak, mely annak jövedelmét az egyház részére átbocsátá; 1803-ban pedig jobb megélhetés végett a papnak javadalmul egy egész, az éneklész-tanitónak pedig egy féltelki illetőséget adatott. Az uj lelkészlak kőből még 1840. évben épült. Azonfelül, huz a lelkész a gróf Schönborn családtól mint kegyurtól évenként 12 frt 60 krt, az éneklész-tanitó pedig 2·30 hektoliter buzát, 6.60 hliter rozst, 11 hliter zabot és 5.60 mmázsa szénát, mi 75 frt 60 krra becsültetik.

A XIX. század elején lelkészkedett itt *Kovordányi Sándor* esperes 1820-ig, utána *Hlyudsz Mihály*, kinek kántora volt Sepeghi János; — 1855-ben volt a parochus *Dujiskovics János* esperes, 1870-ben *Guthy Tódor*, 1877-ben *Szabados János*, 1890. *Baczinszky Mihály* és 1895. *Halaktovics Bertalan*, 1897-ben koronás arany érdemkereszttel kitüntetett jeles esperes. Anyakönyvek 1774. óta vezettetnek. A lelkész kongruapótléka 198 frt 80 kr. Hiveinek száma az anyaközségben 545, Rákóczy-szálláson (Zavadka és Pereszirova egyesült községben) pedig 490, itt szüz Mária tiszteletére kőtemplom is áll.

Megemlitem, hogy *Rákóczy-Szálláson* hajdan külön lelkész müködött, ilyen volt a XVIII. század elején *Takács János*, ki ilyenül későbben is előfordul, 1704-ben pedig Takács Simon kenéz veje *Pap András*; 1733-ban voltak lelkészek *Plessi András* és *Takács János* másképp Kőkevics; az előbbi lakott magán jobbágytelken, a másik pedig kenézségen, és fizetett 2 frt félnyestadót; a szentlélek tiszteletére emelt fatemplomban három harang volt; 1753. volt a lelkész *Kőkevics Lőrinc*, 1765-ben *Kikovics Elek*, (igy) diakonus, *Kikovics Gergely* pedig a kántor; a papról 1755-ben iratik, hogy két diákonussal és a kántorral kenéztelken lakott s földeket kapott temetés dija fejében Csorni Lőrinctől Petács Timóttól és Csorni Simontól.

1755-ben *Pereszirován* is volt pap, ki fiaival soltésztelken lakott és müvelésben tartott, a templom nehány év előtt épült, de papi telek még akkor nem volt, csak négy darab földrészlet, melyeket a *Ruszki pohár* dülőn Gulin Demeter ajándékozott a papnak.

Árdánháza.

A Krajnavidék e népes helységének már 1378-ban volt lelkészsége, a ruthéneknél akkor ugynevezett batykók kik a

mellett, hogy jobbágytelket müveltek, papokul is müködtek. Ilyenek voltak 1640. körül Pap Ferenc, Pap István és Csupor István; 1672-ben Pap Ferenc és Pap Sándor, 1680-ban Pap Jakab és Pap Simon, kik elkülönitve müveltek fél-fél telket és nyestadót fizettek. Az 1682-ki urbér feljegyzése szerint akkor Pap Sándornak anyja »a Cerkumhoz való telken lakván, reá census nem iratott«. 1704-ben a II. Rákóczy Ferenc háborui alkalmával müködött itt lelkészül Pap István, a mikor kenézül szolgált Mihovics János. 1733-ban volt a pap *Hadzsega Tódor,* ki régi papitelken lakott, fatemplomban misézett s hiveitől csupán napszámot kapott és stólát, t. i. keresztelés és avatástól egy máriást, ifjak temetésétől egy és idősbekétől három máriást. 1753 volt a parochus *Hadzsega Mihály,* ki ellen hiveivel való verekedés miatt panasz is tétetett az uradalomnál. 1769-ben már bizonyos Rebos Péter müködött lelkészül, ki Szabados György kerületi főesperesnél panaszkodott hivei ellen, hogy őt üldözik és a paplakból kitenni akarják; ennek folytán azután Bradács János püspök vizsgálatot rendelt el s az ügyet kiegyenlité. 1778-ban volt filiája Medence. 1790-ben volt a lelkésze Manajló Elek. 1783-ban becsültetett évi jövedelme 69 frt 12 kr.-ra és a kántoré 26 frt 39 kr.-ra. 1798-ben a Helytartótanács Maszárfalvával kivánta egyesitetni, lévén akkor hiveinek száma 529, a fapaplak düledező félben volt a fatemplom pedig szük.

A lelkészek névsora azóta ez: 1820. Manajló János, 1830. Popovics Mihály, 1830. Grigási Mihály, 1836. Prodán Sándor, 1842. Koflanovics Miklós, 1847. Mattusz János, 1864. Nagy Mihály és 1890-től Kossey Elek. A bold. szüz tiszteletére emelt templom most kőépület, olyan a paplak is. A lelkész kongruapótléka 197 frt 50 kr. Egykor Medence is volt filiája, most csupán Árdánházából áll a lelkészség területe 837 gk. lakossal.

Bányafalva. (Szuszkó.)

E helység a XVII. században nagyon kicsiny és laktalan volt; 1649-ben Lorántffy Zsuzsána idejében csak négy jobbágy lakott benne és negyven év mulva prediummá sülyedt, mely 1677-ben elpusztult, a mikor a két Cianko nevü jobbágya Nagybisztrára elköltözött, két más lakosa Zsitkovics Koszt és Fedor pedig elbujdosott. Tiz év mulva azonban ismét éledni kezdett a helység, mert 1691-ben már hét jobbágy család telepedett le, ott a régi fatemplom táján, melyről a volt batykó a nyomoruság miatt elköltözött. E templom a fensik keleti alján vizenyős helyen állott a szalmával fedett fából összerótt paplak közelében.

A XVIII. század elején azonban már akadt pap, ki itt élni akart hivatásának; ilyen volt 1730-ban *Chomiczky Simon,* kinek az 1733-iki összeirás szerint járadéka volt minden gazdától 2 kenyér és egy mérő életnemü, stólája pedig volt: kereszteléstől 8 póltra, esketés és temetéstől 20 kr. illetve nagytól 1 frt. A fatemplom is volt egy haranggal ellátva. 1765-ben volt fiókközsége Paszika és Jobovica. Az 1778-iki püspöki látogatási jegyzetek szerint Szuszkón 61 g. k. és 6 zsidó lakos találtatott, de a templom el volt pusztitva; mig Jobovicán 277 lakos és templom volt. Az 1782-iki felvétel szerint volt a pap jövedelme 77 frt 36 kr. és a kántoré 21 frt 52 kr. 1790-ben lelkészkedett itt *Popovics Gergely;* 1797-ben Holubinához csatoltatni terveztetett, lévén akkor 123 lakosa, de meghagyatott továbbra is, a mikor ifj. Kovács András volt a lelkésze; utána 1829-ben Csurgovics Mihály, 1831-ben Szilvay Antal, 1870-től fia Szilvay János, 1884. Duliskovics Elek végre 1895-től Romzsa Nesztor; ki kongrua cimen pótfizetésül kap 153 frt 2 krt a kir. adóhivataltól. Anyakönyve 1787-től, vezettetik. Anyaegyház bir 135, Jobovica 214 és Paszika 386 gk. lakossal.

1845. julius 21. kérte Szilvay Antal lelkész és a hitközség az urad. főtisztséget, hogy mennyiben a lent mocsáros helyen fekvő s elavult paplak többé nem használható, jelölne ki fent a magaslaton alkalmasabb telket e célra, mi tejesittetett is s igy ott husz évvel később az uj kényelmes papház és templom is felépült.

Paszikán hajdan szintén lelkészek lakván, kiemelem, hogy 1672-ben müködött itt, mint lelkiatya Ruszin Iván, 1682-ben Pap János, 1699-ben elhunyván utódok nélkül e pap, az urbérben feljegyeztetett ez: »Cerkum vagyon, parochiára rendeltetett Ruszin Iván deficialt féltelke, melyet mig batyko száll reá, Szitár Iván árendául kollál«. S csakugyan nemsokára *Pap János* foglalta el a parochiát, ki 1704-ben is müködött. 1733-ban volt itt az utolsó lelkész *Tarkovics Simon,* ki kényelmetlen lakban és csekély javadalom mellett élt nemes hivatásának s *apja volt Tarkovics Gergelynek, ki Eperjes egyházmegyének első püspökévé lett.* 1765-ben Paszika már Szuszkó filiájává emlittetik. 1778-ban még fatemplom állott a hegylejtőn, melynek helyén most csinos kőépület diszlik.

Bereg-Rákos.

Rákoson a XVII. században a lakosság legnagyobb részben protestans vallásu lévén, a ruthéneknek itt külön lelkészségök nem volt; az 1672-ik évi urbérben erre vonatkozólag ez áll: »Van 1 parochiális ház, mely exemta, az előtt paraszt-

hely volt, ab 1654. Iványiban más parochialis házon cserélte el a direktor;« de e század végén Báthory Zsófia II. Rákóczy György erdélyi fejedelem és Munkács urának özvegye erről is gondoskodott s a g. k. pap részére telket adományozott, melyen egy igénytelen faház állittatott a lelkész részére. Ilyenül emlittetik 1682-ben Pap György mint odavaló jobbágy fia, ki nyestadóul 4 frtot fizetett az uradalmi pénztárba, jóllehet egy egész telket müvelt. 1733-ban volt a pap Babilya Jakab, ki a hatósági összeirás szerint, az érintett adományozott parochiális telken lakott és istentiszteletet egy, Szent-Mihály tiszteletére épült fatemplomban végze. Az 1765. évi összeirás szerint Rákos filiái voltak Kajdanó és Cserlenó.

1778-ban találtatott itt 289 g. k. lélek 1787-ben felment a pap jövedelme 201 frt 40 krra. 1792-ben lelkészkedett itt *Verebesi Tódor*, az 1798-iki összeirás szerint a fából épült szük paplak, mely csupán egy szobából és kémény nélküli konyhából állott, oly ronda és zilált állapotu volt, hogy esős időben, a bizottság feljegyzése szerint, a szegény pap családjával együtt a szomszéd jobbágyokhoz kényszerült vonulni; oly állapotban volt különben a régi fatemplom is, de akkor a parochia meghagyandónak határoztatott.

1833. a munkácsi grófi uradalom az épitendő uj templom számára uj helyet adományozott és ahhoz épitési anyagokat is engedélyezett; 1834-ben az uradalom uj helyet adott a templom közelében a parochia részére is; 1839 ben a kántor és paplak kicseréltettek s az uradalom hozzájárulásával a mostani helyekre tétettek, adván még 1841-ben a paplak épitéséhez anyagokat; valamint még 1831-ben a temető nagyobbitásához telket.

Lelkészeinek névsora ez: 1797-től Mihalics János esperes, 1816-tól Hadzsega János esperes, 1822. Grigássi János esperes, 1834. Bacsinszky Miklós esperes, 1855. Kutka Pál esperes, 1860. Markos Mihály főesperes, 1877. Schivulszky János és 1890-től Puza Konstantin.

Mind a templom Szt. Mihály tiszteletére, mind a paplak most kőépületek. Anyakönyvei 1770-től vezettetnek A lelkész kongruapótléka 163 frt 75 kr. Hiveinek száma B.-Rákoson 826, Kis-Ruszkócon pedig 188.

Beregszász.

Jóllehet Beregszász már századok óta a vármegye központjául és székhelyéül szolgált, a ruthének itt mindig csekély számban laktak s többnyire a munkás és vagyontalan osztályt képezték s igy nem csodálkozhatni azon, hogy sokáig

nem birtak külön önálló hitközséggé alakulni, csupán a XVIII. szazad elején, midőn a Rákóczytól elkobzott uradalmat a szepesi kincstár kezelé s *Csathó Ádám* prefektus Ungváron igazgatá a nagy birtokot, a ruthén lakosok többszörös kérelmére 1725-ik évben eszközölt és méretett ki a görög katholikus lelkész részére a város északi szélén a Kis-Kassa nevü külső végen egy szük telket, melynek elején az utca felől a pap és hátulsó végén a kántor részére épült fából egy nagyon szük egy szobából álló lakás, melyet a hivek náddal befedtek; ugyanakkor fából épitettek Szűz Mária tiszteletére ott egy kis templomkát is, melynek tornyába két nyolcvan fontos 44 kilogrammos harangot illesztettek, mig a miséhez való kehely csupán ónból volt öntve. A pap részére azonban a kincstár sem külső földről, sem más rendbeli dotácioról nem gondoskodott s igy a papnak csupán azzal kellett megelégednie, hogy minden gazdától ágybérül egy-egy pozsonyi mérő életet és stólául az egyházi müködésért csekély dijat, igy keresztelés és avatásért egy és a temetésért 1—3 máriást kapjon. A XVIII. század közepe táján 1733. volt a lelkész *Korniczki János Mihály,* ki már a szepesi kamarától külső földek nélkül kiadott papitelken lakott s a gazdáktól ágybéren kivül még napszámot is kapott. Az 1772-diki felvétel szerint a paplak konyhájával és pincéjével együtt pusztulásnak indult; akkor lakott benne lelkészül *Javorszky András,* kinek jövedelmét a hatósági bizottság igy leltározá: a kertből bejött évenként 3 frt, dióból 1 frt, tüzifája megért 36 krt, stólából volt évi járuléka 11 frt, még pedig minden keresztelésért 17 kr, avatásért 3 kr, esketésért 51 kr, temetésért 24—51 kr, colledaért (házszentelés) 34 kr.

Természetes, hogy ily csekély javadalmazás mellett, nehezen vállalkoztak üresedés esetén ez állomásra és igy több izben pap nélkül maradtak a szegény hivek, mint különösen 1765-ik év táján is, midőn a Makkos-jánosii anyaegyházhoz tartozott a hitközség. Az 1772-iki összeirás szerint, *Javorszky* lelkész, ki a hivek kérelmére az ittmaradásra rászánta magát; jövedelmül kapott stólán kivül minden gazdától ágybér fejében egy-egy pozsonyi mérő rozst, mig a kézi napszám becsültetett 3 frt 7 krra s igy *összes évi jövedelme felment 23 frt 38 krra;* no de kántora Gáll János, ki ugyanazon parochiális telek végén egy nyomorult viskószerü házikóban lakott és tanitott is, sem dicsekedhetett dusabb jövedelemmel, mert a vegyes bizottság azt összesen 4 frt 51 krra becsülte. Mindamellett a pap türedelmesen kitartott s csekély nyáját, mely 82 hivéből állott, mig a nem áldozók száma csak 14-re felment, buzgón részesité egyházi müködésében. Többször fordult az uj Zám-

borszky Mihály nevü lelkész is nyomorának némi enyhitése végett segélyért az uradalomhoz, sőt felajánlá a gróf részére a kegyuri jogot is; de 1787-ben e kérelme elutasittatott s igy módjában nem állott sem parochiális telkét megnagyobbitani s az elavult rozoga kis lakházát kijavitani s megbőviteni, sem javadalmazás alapjául földbeli dotációt szerezni, minek következtében végre megunván a nyomasztó élet terheit, 1794-ben elhagyta állomását és másfelé fordult, megkapván a szentmiklósi javadalmat. Ekkor ismét fordult a beregszászi hitközség a grófhoz, lamentábilis kérvényében előadván, hogy mennyiben a lelkész a jövedelem hiánya miatt március 24-én elhagyta őket és mást helyébe nincs reménysége a csekély számu és szegény állapotban sinlődő hiveknek kaphatni, mert az előbbi is csak saját kezemunkájával keresé meg a mindennapi sovány kenyerét, könyörüljon a gróf sorsukon, nehogy mint pásztor nélküli nyáj oszoljanak szét s mint a gyámnélküli árvák vesszenek el s rezolváljon lelkészök javadalmazására legalább oly jutalékot, minőt a munkácsi g. k. lelkész élvez. De sikert nem érhetvén el, a hitközség huzamosb ideig pap nélkül tengődött és annál elhagyatottabbnak érzé magát, mert az anyaegyházhoz ez időben még egyetlen más fiókközség sem tartozott s épen ennek tulajdonithatni, hogy midőn 1797. évben a Helytartótanács Beregmegyében a g. k. parochiák rendezése iránt intézkedett, kimondá, hogy Beregszászon a hivek csekély száma miatt *csak káplánság legyen*, mely főleg azért szervezendő, hogy a székházban raboskodó ruthének lelkészi müködésben részesüljenek; pedig megelőzőleg a megyei kiküldött bizottság ajánlá, hogy Beregszászon kellően javadalmazott anyaegyház szerveztessék, melyhez fiókközségekül tartozzanak Csoma 173, Mezővári 22, Macsola 17, Ardó 24, Gecse 13, Surány 1, Márokpapi 48, Csaroda 0, Borsova 4, Muzsaj 4, Hettyen 1, Asztély 6, Badaló 3 és Kigyós 2 g. k. lakossal; mig a beregszászi g. k. vallásuak száma 197-re tétetett. Ez összeirás és javaslat szerint a parochiális faház még akkor is náddal fedett és düledező volt; 1792-ben azonban visszatért Zámborszky lelkész. A XIX. század első negyedében azután jobb napok virradtak a hitközségre, az Arokutcában szerzett nagyobb telken felépitette az egyházközség a paplakot és mellette délről 1825. évben a kőtemplomot is, melynek tornyára megujitás folytán 1879-ben illesztetett a mostani bádogtető, akkor a templom is tetemesen kijavittatván. Az előbbi eredeti papi telek pedig bizonyos Molnár nevü polgár birtokába került, ki azt lakásnak berendezte s igy legkisebb nyoma sem maradt előbbi rendeltetésének s az egykori fatemplomnak; csupán a nép száján él a rege arról, hogy e szentelt

területen olykor éjjel papi alakok tünnek fel, kiknek megjelenése e tájon tüneményszerüleg történik s leginkább viharos időket megelőznek.

Beregszászon e század elejéről következő lelkészek müködtek: Zloczky János, ki sokáig esperes is volt; utána 1836-ban Hajdu Jeromos, 1844. Sereghi István esperes, 1855. Csopej Gábor, 1867. Csopej Oresztesz, 1877. Fodorovszki József, 1881. Dudinszki Elek, 1885. Pajkossy Emánuel, 1890. óta Dudits András esperes, segédje Karczub András. Kongruapótléka 181 frt 92 kr. Anyakönyvek 1772-től vezettetnek. Hiveinek száma most helyben 1076, a 19 filiában, ugymint: Asztély, Badaló, B.-V.-Ardó, Borzsova, Bucsu, Csaroda, Csoma (fatemplommal) Fejérke, Gecse, Halábor, Hete, Macsola, Mezővári, Márokpapi, Surány, Tákos, Tarpa és Tivadar helységekben pedig összesen 1150.

Beregsárrét (Kálnik).

Az 1778-dik évi hatósági összeirás szerint volt e helységben fából emelt parochialis lakház és ilyen templom, melv utóbbi azonban 1788-ban porrá égvén, annak helyébe uj kőtemplom épitéséhez kezdtek a buzgó hivek, azonban áldozatukat felülmulván a tetemes szükséglet, az épitkezés lassan folyt s még tiz év mulva 1798-ban sem volt kész, de a vállalkozó kőmives és ács száz-száz forintnyi követeléssel zaklatta a hitközséget; a belső felszerelés pedig teljesen hiányzott, mennyiben az előbbi fatemplomban minden elhamvadt s legkisebb emlék sem maradt fenn. Akkor müködött lelkészül idősbb Legeza János, utána 1828-tól Dobé András, 1834. ormányi Bacskav Mihály, 1842. Reöthy János, 1855. Gebé Mihály, 1877. Puza Konstantin, 1890-től Gebé Tódor s most Jaczkovics Bazil. A kőtemplom Mária tiszteletére áll. A kőpaplak is eléggé kényelmes. Anyakönyve 1774-től kezdődik. A lelkész kongruapótléka 204 frt 70 kr. Hiveinek száma Beregsárréten, mint egyedül álló anyaközségben 617. A mult században tartozott még hozzá Beregszilvás (Kuzmina) és Kocsova is; amabban 1798-ban 271, ebben 121, Kálnikon pedig 558 lakos találtatott; a mikor a paplak még szegényesen fából volt épitve és szalmával fedve.

Beregszentmiklós.

A XIV. században római katholikus templom és parochia lévén itt, ugy látszik, hogy a lakosság többségét akkor ezek képezték, később azonban a ruthének megszaporodván, ezek a római kath. kőtemplomot is vették használatba s azt maiglan

birják. Ez keletelt idomu, hajója most deszkamenyezetü, de a keskenyebb, alacsonyabb s a nyolcszög három oldalával zárolt szentsége körboltozatu. A XVII. század másod felében két ruthén pap is müködött itt, ugymint *Pap Mihály* és *Primics János,* kik 1691-ben is éltek, 1704-ben pedig *Pap János* vitte az egyházi ügyeket.

1730-ban *Cenkovics Bazil* volt a lelkész, ki papi telken lakott s akkor a kőtemplom pusztulásnak indult, Miklós volt a védnöke s tornyában két harang csüngött. 1765-ben Alsó-Hrabonica és Iglinc voltak filiái, mindkét helyen fatemplommal, sőt az 1778-ki feljegyzés szerint, akkor Iglincen volt a parochia is. 1782 ben becsültetett a szentmiklósi pap évi jövedelme 135 frt 12 kr.-ra és a kántoré 37 frt 15 kr.-ra. Ekkor volt a lelkész *Zaluszki János.*

1788-ban benyujtott az ujon kinevezett lelkész *Javorszki András* kérvényt az uradalmi tisztséghez, melyben kérte, hogy mennyiben a parochialis ház a körötte levő nagy sár és mocsár miatt használhatatlan, cserélné el a *Dolgos Zsidó*-féle telekért, annyival inkább, mert hajdan azon állott a paplak. Ezt azonban Neupauer Sámuel ügyész tagadta, kinyomozván s jelentvén, hogy a papház ugyan romhoz hasonlit, de a hivek rajta ujat jól épithetnek, mert ezen a templom közelében álló száz lépés hosszu és száz lépés szélességü telek mindig parochialis telek volt, sőt az előbbi pap Zaluszki János is harminc évig lakott rajta. Ennek folytán csakugyan felépült itt az uj paplak, melyben Javorszki is jól érezhette magát, mi onnan is kitünik, hogy 1796-ban a parochia udvarán Szkiba János ifju feleségét lehuzatta és Kaminszki Péter kántor által 22 korbácsot üttetett rá azért, mert a menyecske a faluban eldicsekedett, hogy szerelemből a pap portióra is adott pénzt neki. Ez ügy azután uri szék előtt is megfordult s a korszellem feltüntetésére nyujt adatot.

Az 1797-diki rendezéskor Hrabonica elvonatott Szentmiklóstól s Dunkófalvához csatoltatott s volt akkor Szentmiklóson a hivek száma 478 és Iglincen 184. A kőtemplomot kicsinynek mondja az összeirás.

A XIX. század elején müködött lelkészül *Koflanovics Mihály,* 1816. *Hajdu Miklós* bölcsésztudor, 1822 *Eörmezey János,* 1829-ben *Hascsa Illés* E lelkész alatt a paplak ujonépitése elrendeltetvén, 1838. junius 8. kelt uradalmi tisztségi határozattal megengedte az uradalom Csurgovics János káptalani helynök és a hitközség kérelmére, hogy a szükséges anyag kiszolgáltassék. Ezt megelőzőleg még 1835. évben Blasko László urad. mérnök elkészité a tervet és költségvetést 847 frt 41 kr. elő-

irányzattal; 1834-ben pedig Benkner Frigyes ispán felvette a területet az uradalmi kerttel és kastélylyal együtt, oly módon, hogy a régi és uj ut közötti szögletben elől állott a kántor- s azontul a lelkész telke; ugyanakkor Petz Károly mérnök a lejtmérést is eszközlé. Az épitési terv szerint volt épitendő pitvar, ettől jobbra a cselédszoba, balra konyha és kamara, elől az utcára vendégszoba, ebédlő és a lelkészi szoba. Hascsa Illés itt azután sokáig müködött, mennyiben csak 1860-ban követé őt *Nizsalovszky János* esperes, 1870-ben *Duliskovics János,* cim. esperes és több ruthén nyelven kiadott történeti munkák irója; 1885-ben volt a lelkész *Jackovics János* esperes, 1890. óta pedig *Zichor Pál* szintén esperes. A lelkész kongruája 206 frt 71 kr.; anyakönyvek 1784. óta vezettetnek. Hiveinek száma anyaközségben 884, Iglincen 278, (fatemplommal) Alsó-Hrabonicán (kőtemplommal) 174 és Szinyákon 1.

Iglincen 1649-ben volt a batyko *Pap László,* ki jobbágytelket müvelt és nyestadót fizetett; *Alsó-Hrabonicán* pedig volt akkor *Pap Péter;* itt 1672-ben *Pap András,* ki öcscse Gergely és Jánossal egy telken lakott és 1 nyest adóul 4 frtot fizetett; ő 1682-ben is müködött, 1699-ben azonban ez iratott az urbáriumba: »Cerkum vagyon, egy batyko sem volt tempore conscriptionis, hogy ha ezután valahonnan jön, nyest adóval tartozik.« Azonban többé nem igen akadt ilyen uj jövevény.

Bereg-Szilvás (Kuzmina).

A XVIII. században már saját lelkészséggel és fatemplommal birt; 1778-iki összeirás szerint tartozván hozzá Kucsova fatemplommal, Skuratóc, Gajdos és Medvegyóccal, hol szintén csekély méretü fatemplom állott. Később azonban a helység sokáig pap nélkül volt s azért az 1797-ki rendezéskor kimondá a Helytartótanács, hogy a kálniki (Beregsárrét) parochiából szerveztessék uj lelkészség Kuzminán, melyet egyelőre a kálniki pap kezeljen; volt pedig akkor Kuzminán 271 és Kucsován 131 lakos; ezek Kálnikhoz és Medvegyóc, Balásfalva Nagy-Mogyoróshoz, Skuratóc pedig Patkanóchoz tartozott filiául.

Az akkori szervezés következtében lett itt a lelkész idősb *Keresztes Péter,* 1816-ban Cserszki János, 1822. ifj. Keresztes Péter, 1828-ben Varga Elek, 1835-ben Kuzminát a kálniki pap kezelte mint fiók-községet 1849-ig, amikor ismét visszaállittatván a parochia, lett lelkészévé *Danilovics József,* ki az eléggé kényelmes faházban lakott; utána 1871-ben költözött helyére *Szluk András,* 1885-ben *Petrik Jenő,* 1892-ben végre *Danielovics István,* ki immár kényelmes kőépületben lakik, a minthogy

a szt. Bazil tiszteletére épült templom is szilárd anyagból való, a réginek helyét pedig a temetőben az előbbi fatemplom oltárának nagy kőduca jelöli. Anyakönyvek 1827. óta vezettetnek. A pap pótfizetése 251 frt 35 kr., mi a munkácsi kir. adóhivatalnál van folyósitva, mint a többi hasonló kongruák is. Hiveinek száma 230, *Kucsova* fiókegyháznak pedig 120, hol Mihály őrangyal tiszteletére fatemplom áll.

Beregszőllős (Nagylohó).

A ruthén lakóknak itt régen századok előtt volt papjuk. 1640-ben *Pap Kozma*, ki jobbágytelket müvelt és nyesttel adózott; 1672-ben müködtek idősb és ifjabb *Pap János* nevü lelkészek, mig az egyiknek fia szintén Pap János mint orosz deák, azaz éneklész szerepelt. 1682-ben Thököly Imre kuruc fejedelem s Munkács ura idejében *Pap János* egyedül volt a pap és egyszersmind fél jobbágytelek kezelője. E papnak volt az 1699-ki összeirás szerint birtokában 1 ló, 2 ökör, 2 tehén és 6 sertés. Fia Iván Bubuliskán paposkodott. Ugyan ez urbáriumban ez is foglaltatik az itteni *Madarka Jakab*-féle telekre vonatkozólag: »Ha a bátyja *Csapóckán* paposkodik, a telket senki sem kollálja«. E szerint ez is mint pap koronként földmiveléssel foglalkozott. 1704-ben a II. Rákóczi Ferenc hadjáratai alatt volt itt a lelkész Pap János. Az 1765-ki összeirás szerint tartozott hozzá fiókközségül Lauka, 1778-ban pedig Vorotnica is s volt csekély méretü fatemploma. 1782-ben becsültetett a pap évi jövedelme 49 frt 47 kr.-ra; kántora akkor még nem volt. A lelkész volt *Szabó József*, ki itt hosszu ideig müködött, menynyiben még 1792-ben is emlittetik; 1797-ben megégett a szalmával fedett paplak; s akkor a Helytartótanács ugy rendelte, hogy a parochia meghagyandó, de szük templomának kibővitése iránt tegyenek a hatóságok felsőbb helyre javaslatot. Volt pedig akkor hiveinek száma következő: Beregszőllősön 323, Kislohón 80, Cserejócon 72 és Laukán 283.

A XIX. század elején volt itt lelkész *Mihovics István*, 1831-ben *Bereghi András*, 1842. *Lupes József*, 1854-ben *Csucska András*, 1881-ben megürült, 1882-ben *Csucska Gyula* lett a pap, 1895-ben pedig *Boksay József*. Mind a paplak, mind a templom most kőépület. Anyakönyve 1795-ben kezdődött. A lelkész kongruája 72 frt 21 kr. Hiveinek száma: a Nagy- és Kislohó egyesült s *Beregszőllős* nevet nyert községben 584, Cserejócon 84 és *Laukán*, hol szt. Miklós tiszteletére kőtemplom van, 330.

A VII. században Laukán is volt külön pap, ilyenül emlittetik 1649-ben Pap István, 1672-ben Pap László, ki egész

telket müvelt; 1682-ben Bodnár Pap János, ki nyest-adót fizetett, mig apja Bodnár Ferenc marhával szolgált. 1733-ban Koziscsák Demeter lakott papitelken, a Miklós tiszteletére épült fatemplomban egy harang volt, fiókegyháza volt Klacsanó templommal; a pap a gazdáktól kapott 1—1 mérő tengerit és napszámot és stólát, temetésért 4 garast, nagyoktól 4 máriást stb. 1765-ben már Nagylohó filiája volt.

Bilke.

Jóllehet *Bilke* lakosságának legnagyobb része hajdan, századok előtt a római katholikus hitet követvén, mint ilyen itt kőtemplommal is birt, mely azonban a reformáció idején, midőn a hivek az uj tant elfogadák, pusztulásnak indult; bizonyára e mellett voltak számos ruthének is, kik szintén külön hitközséget képeztek, sőt Bilkéhez hajdan két görög katholikus apátság is köttetett, mely ily cimmel adományoztatott: *Archimandria Sanctae crucis de Bilke;* mely feküdt Misztice és Lukova közt a Horodiscse nevü hegyen; a másik Archimandria de *Komoród* pedig, a bilkei ugynevezett *bornyuvégi temetőben*, hol nyomai látszanak s azelőtt *Szunyogmezőnek* is neveztetett, Komár ily rovart jelentvén.

1748-ik évben az itteni g. k. hiveknek két fatemplomjuk volt és ugyanannyi lelkészök; filiái valának Dubróka és Szajkófalva; a papok közül az egyik kántorral együtt kezelé Dubrókát és kapott a 120 lakostól ágybérül egy-egy véka rozst, mi összesen 4 köbölre felment és stólát, azonfelül a fiókközségbeliektől kapott házanként egy-egy napszámost, mig kántora 3 köböl rozst és a temetésért és harangozásért 12 krajcárt.

A másik parochus viszont kezelte *Szajkófalvát* s javadalamul huzott az anyaközségben stólát és életnemüt, a filiában pedig csupán stólát; a kántor 3 köböl életen felül temetés és harangozástól kapott 6—6 krt.

E század végén, az 1797-ik évi rendezés szerint, az 1500 g. k. lakossal biró Bilkén már csak egy parochia volt, de ugy a szalmával fedett és két szobából álló papház, mint a templomka fából való volt s javasolta a bizottság, hogy itt e régi paplak káplániának idomittassék át 150 frton; akkor csupán Szajkófalva volt még filiája 478 lakossal. Lelkésze volt akkor *Seregélyi János*, utána 1822. *Csopey Tódor* esperes, 1834. Ujhelyi Mihály esperes, 1855. *Talapkovics Bazil,* kinek segédje volt 1881-ben Talapkovics Bertalan, 1890-ben Schivulszky János esperes és 1895-től Lyahovics Mihály.

A kőből épült templom Szüz Mária tiszteletére áll és ab-

ban a pápától 1888-ban kelt bréve szerint julius 11-én Péter Pál ünnepén bucsu tartatik. E templomon kivül áll még két kápolna azokon a helyeken, melyeken hajdan a két fatemplom állott; a felső ur felmagasztalása, az alsó pedig boldogságos Szüz Mária tiszteletére emeltetvén. Anyakönyvei 1772-től vezettetnek. Hiveinek száma Bilkén 3210. A lelkésznek kongruapótlék nem jár.

Bubuliska.

Régi parochia. 1640-es években voltak papok Pap Ferenc és Pap Péter. 1672-ben Nagy Bobovistyének mondatik e helység s akkor is két lelkész működött, t. i. Pap János, kinek fia Sándor volt orosz deák. vagyis kántor öcscse Mihály pedig parasztember, kikkel egy jobbágytelken lakott ő is; a másik pap volt Pap Lukács, szintén jobbágytelken, mitől ő is nyestadót fizetett, vagyis 4 frtot az uradalomnak; 1682-ben is Pap Lukács és János voltak a papok, de akkor már Sándor deák is pappá lett. 1733-ban Boboczky Bazil szerzetes lakott a régi parochián, akkor a bubuliskai és laukai birtok már a csernekhegyi monostor bazilita szerzet birtokába visszaadatván az uradalomtól; 1778-ban a hribóci anyaegyházhoz tartozott fiókközségül; később önálló parochia lett ismét az 1797-iki rendezés folytán; a Helytartó tanács kimondván, hogy Bubuliskán parochia szerveztessék még akkor is, ha ahoz Gombás csatoltatnék, a káplánság nem állapittatik meg, hanem megengedtetik, hogy az előhaladt koru pap a fiát segédül alkalmazza, ugy, hogy e cimen mi kárpótlást sem igényelhet. Volt pedig akkor a lelkek száma Bubuliskán 460, Gombáson 180 és Ilkócon 27. A paplak szalmafedelü faház volt, a templom pedig kőből. Akkor volt lelkésze *Volosin András*, 1824-ben Chila Elek, 1829. Szteczovics Tódor, 1855. Gebé András, 1864. Mattusz János, 1877. Máté Mihály, 1890. Máté József, 1892. Lichvárcsik Mihály és 1895. óta Vaszócsik Ágoston.

Ugy a templom b. Szüz Mária tiszteletére, mint a paplak kőépitmény. Anyakönyvei 1784. óta vezettetnek. A lelkész pótfizetése 172 frt 57 kr. Hiveinek száma anyaközségben 700. Az itteni bazilita szerzet gazdasági udvarában áll egy kis kápolna Jézus nevének ajánlva.

Bukóc.

Ezen hajdan rengeteg erdők közt elrejtett helyen levő falunak már a XVII. században volt papja; 1664. évben szeptember 3-án kelt szerződés szerint, mint Ujfaluban (novus pagus) uj pap lett ottani jobbágy lakos Pletyák Sebő (Sabas) veje

Vladimérj Elek, kinek nevezett apósa javadalmazásul adott át egy telket és földeket a Lán szerü dülőben a Jaszenovczik és Ukirnik nevü patakok közt.

1671. febr. 1-én a munkácsi várban kelt oklevele szerint Rákóczy György fejedelem özvegye Báthory Zsófia meghagyta Cserni Pál uradalmi főnökének és Bornemissza Zsigmond tisztartójának s többi tiszteinek, hogy *Pap Sándor* nevü bukóci papot kérelmére felmenté a telke utáni paraszt teher viseléstől, de a szokásos 4 frtnyi nyestpénzt tőle szedjék tovább is; e felmentést a pap csak addig élvezze, mig hivatását betölti s meghalván mostani első felesége, azután mást ne vegyen el, különben ez »annuencionális levélnek semmi vigora ne legyen.*

1682-ben működtek itt mint papok Pap Olexa és Pap Vaszil, mely utóbbiról az áll az azon évi urbérben feljegyezve, hogy most Perekresznán lakik és ott fizeti a nyest-adót is.

1699-ben volt a pap Pap Sándor, kinek még 1690-ben dotációul a Ruszin Szandra fél telke adományoztatott.

1703. május 20-án Zavadkán (Vezérszálláson) tartott uradalmi Sztrongális ülésből igazolja Szentiványi János ügyész, Ignéczy Márton esküdt és Vári János számvevő (rationista), hogy *Pap Sándor* bukóci pap végrendeletileg akép intézkedett, hogy Pap László nevü fiára hagyja minden vagyonát, ki ha magtalanul elhalna, ugy öröksége többi gyermekei s már férjhez ment leányaira szálljon. Felhozatik, hogy mivel végrendelkező maga költségén épiteté fel Bukócon a »*cerkvót*« (tem-

---

* A felmentő levél tartalma a következő:

Sofia Báthory celsissimi quondam domini ***Georgii Rákóczy*** principis Transilvaniae, partium regni Hungariae domini et Siculorum Comitis etc relicta, Universis et Singulis Generoso ***Paulo Gserny*** universorum bonorum nostrorum praefecti egregiis item et nobilibus ***Sigismundo Bornemissza,*** bonorum provisori, rationistae ac aliis quibuslibet officialibus arcis nostrae ***Munkács*** cunctis etiam aliis quorum interest seu intererit modernis videlicet et futuris protempore constituendis Salutem cum favore. Munkácsi házunkhoz tartozó felsővidéki ***Bukovec*** faluban lakó ***Sándor papnak*** azért való alázatos instantiójára kegyelmes tekintetünk lévén s egyszersmind ecclesiai hivatalát is kegyelmesen meggondolván, házát a szállóknak condescensiójáról eximáltuk és más rendkivüli szolgálattól, szedéstől, vevéstől kegyelmesen immunissá tettük, ugy mint azonáltal, hogy ő is mint más több ezen vidékben lakó papok az urbárium szerint négy forint ***nyest-pénzt*** annuatim tartozik beszolgáltatni. Parancsolván kegyelmesen felülmegirt minden tiszteinknek, papságának szabadságában való megmaradására se maga személyében, se marhájában paraszt szolgálatra ne hajtassék, hanem mint más papok a szerint ő is köztük ily prerogativájával élhessen, valameddig igaz papságában szolgál ott et eadem conditione annexu: hogyha ezenfelül megnevezett pap a magok vallások erős tilalma ellen, meghalván mostani első felesége, azután mást venne magának, tehát eo facto ezen kegyelmes annuencionális levelünknek semmi vigora ne legyen, hanem minden punctuma simpliciter cassaltassék és maga is ezen pap jobbágyságra recedáljon. Melynek nagyobb bizonyságára adtuk kezünk irása és pecsétünkkel erősitett levelünket. Datum in arce nostra ***Munkács,*** die I-a Februarii Anno 1671. Sophia Báthory. (P. H.)

plomot), zálogban nála levő rétjeit a Javornicska, Szaliva, Jami, Bukóc és Csirna nevü dülőkön, mint saját szerzeményét, hagyja a templomra; ha pedig idővel a tulajdonosok e birtokot kiváltanák, ugy az illető pénz essék az egyház javára és kamatait élvezze a lelkész.

1733-ban Bukóci Bazil lévén a lelkész, midőn Olsavszki Simon püspök leltároztatta a parochiákat, a bukócit jónak minősitette, lévén a Mihály tiszteletére emelt templomban négy harang is; 1739. lelkészkedett *Popovics Bazil*, kit ez évben hive Turban György bántalmazván, azért a gazdatiszt 16 lapátütéssel fenyittette.

1755-ben pap nem működött itt, hanem Perekresznán lakott egy $^1/_4$ jobbágy telken, melyet művelt s igy helyette a kántor *Popovics Konstantin*, valószinüen a volt pap fia vagy fivére szállott a paplakba s művelte a kétnegyed volt jobbágy telket a Szenkü Ferenc-féle kenéz kaszálóját és a zálogos fönebb nevezett földeket, lévén a hatodik a Nad Jamov nevü dülőben; e Popovics, vagyis papfi még 1765-ben is birta e zálogos földeket, melyeket akkor mint uradalom tartozékait Bertekovics István kulcsár jegyzékbe vett; 1777. julius 25-én pedig Detrich László ügyész és Petróczy Ferenc tiszttartó irták össze e völgyben levő parochiális javadalmakat, különösen Bukócon, Nagy-Rosztokán, Serbócon és Zsdenován. Azon évi junius 7-én Bacsinszky András püspök az uradalmi igazgatósághoz intézett levelében előadja, hogy a fentebb érintett földeket a volt pap fia Vladimir Konstant magáénak tartja s azokat kiadni nem akarván, a parochussal összetüzött s őt megverte, miért börtönben ül s igy felkéri az uradalmat hogy a Helytartó tanácsnak 1783. nov. 13-án kelt rendeletéhez képest jelöljön ki a pap részére egy külön telki illetőséget, nehogy e miatt onnan eltávozni kényszerüljön. Ennek következtében még azon évi novemberben egy küldöttség, mely állott Ilkovics Elek beregi főesperes, Borovszki Gergely kanonok, Joó Mihály hadi pénztárnok és Alvinczy András szolgabiró s Andrássy János esküdtből, a bukóci völgyre nézve aként intézkedett, hogy Zsdenován legyen anyaegyház Serbóc és Zbun filiákkal; *Bukóc* szintén anyaegyház Perekreszna és Paskóccal; *Nagy-Rosztoka* Kis-Rosztoka és Kicsornával; végre *Alsó-Verecke* külön Zagyilszka és Jalova fiókközségekkel s hogy Heiszler Vencel urad. tiszttartó lássa el őket a megfelelő földállománynyal. 1797-ben határoztatott, hogy itt csak káplánság legyen; de nem történt meg. Igy azután Bukóc mint javadalmas állomás fenmaradt, annyira, hogy sokáig panaszkodás nélkül végezték működésüket az itteni lelkészek; 1824-ben

azonban ismét kezdének szegénységök iránt felszólalni a megyénél, minek folytán a kiküldött bizottság 1826-ban itt a pap kezén 43 holdnyi birtokot talált.

1815-ben volt a lelkész Kecskószky Mihály, 1822—1839-ig üresen állott a parochia, azután lett Gebe Antal lelkészévé, 1855-ben Popovics Mihály, 1864. Máté Mihály, 1867. Ihnátovics Sándor, 1871. Fenczik Jenő, 1880. Reőthy Szimeon, 1890. Tóth Sándor Ferenc és 1895-től Kvakószky János. A Szent-Miklós tiszteletére épült templom most is fából van, a paplak azonban kőből való. Anyakönyvei 1819-ből valók. A lelkész kongruája 253 frt $8^1/_2$ kr. Hiveinek száma Bukócon 362, Perekresznán pedig, hol b. Szüz Mária tiszteletére fatemplom is áll, 170.

Hajdan *Perekresząa* községben is önálló lelkész müködött, ilyen volt 1640. évben *Szucsánszki Simon*, 1672-ben *Bundász Szimko*, ottani kenéznek a fia, ki atyja telkén vele közösen élt; 1680-ban Pap Vaszil, szintén ottani kenéz fia; az 1699-iki urbérben pedig ez foglaltatik: »A cerkum elpusztult, a hivek Bukócra járnak, a parochiális telek pedig ujra jobbágyságra jutott.« Többé azután itt lelkészről említés nem történt egy ideig, azonban a 18-ik században a hivek ismét felépiték a templomot Mihály tiszteletére és Pletyakovics Tódor nevü lelkész közönséges parasztelken lakott; később azonban végleg Bukóc filiájává vált.

Cserhalom (Dubróvka).

1748-ban Cserhalom, akkor még *Dubróvka, Bilke* filiája volt, de oly módon, hogy Bilkén két pap lakván, azok egyik Dubrókát, a másik pedig Szajkófalvát kezelte; a dubrókainak kántora is volt és 120 hivétől kapott ágybérül járadékot és stólát; a kántor pedig kapott átalányul három köböl rozst, a temetés és harangozások után pedig 12 krajcárt. 1797-ben a Helytartótanács akép intézkedett, hogy Dubrókán parochia helyett csupán káplánság legyen, nem lévén akkor a 351 lakossal biró községben paplak s a fatemplom is parányinak találtatott, de a lajstromban megjegyeztetett, hogy e parochia egyesitve van az *ugocsai rosztokaival* s a pap a hegy alatt tartja lakását s épen azért a megyei bizottság is azt ajánlá, hogy Dubrókán káplánság állittassék. Mindamellett parochia szerveztetett, melyen 1800. elején volt a lelkész *Vaszko Lukács*, ki mint esperes itt 1828-ig müködött, utána lett 1828-ban lelkész Szteczovics János, ki itt negyven éven felül szolgált; 1862. *Popovics Tódor*, 1870-ben pedig *Nizsalovszky János* és 1885-ben *Bukovszky Antal* tölték be az állást; ez utóbbinak

segédlelkésze volt Zombory Kornél; most pedig Bacsinszky András.

A diszes kőtemplom *Mária* Isten anyja tiszteletére épült, a minthogy a paplak is eléggé kényelmes. Anyakönyvek 1826. óta vezettetnek. A lelkész kongruája 194 frt. Hiveinek száma: anyaközségben 595, Ugocsa-Rosztokában, hol kőtemplom is is áll, 180 és *Gázlón,* mely 1888 óta igy neveztetik s az előtt Bereg-Rosztoka nevet viselt, 395.

Dávidfalva.

Ezen a Hosszuhát nyugoti lejtőjén fekvő s az előtt *Závidfalvának* nevezett helységnek már a XVII. században volt lelkészsége; 1649-ben lévén egyszerre három papja is, ugymint Oláh Miklós, Oláh Tamás és Hodos Pap Demeter, kik családjuk telkén laktak s azokkal egy kenyéren éltek; Hodosnak később első neje meghalván, másodszor is megnősült, nem vevén akadályul az uniót, mely ezt tiltá; e miatt 1762-ben mintegy kirivólag az iratokban *másodfeleségü batykónak mondatik;* ekkor paptársaiul müködtek itt Oláh Dámel és Szkurka Miklos; tiz év mulva (1682-ben) pláne már négy pap fungált itt, névszerint: Fodor Pap János, Hodos Pap János, Oláh Pap Danko és Bilics Pap János, kik telkeket miveltek és egy-egy nyestet adtak adóul; Oláh Danko és Bilics még 1704-ben is paposkodtak. 1733-ban voltak itt papok Paulovics Tódor és Popovics András; kik oroszdeákok hiányában egymásnak az istentiszteletnél a kántori tisztet is teljesiték.

1760 ban a Businda-féle jobbágytelek utalványoztatott parochiális telekül, ezt megelőzőleg Businda János uradalmi jobbágy ugy egyezkedett *Bobovszki Mihály* ottani pappal, hogy átengedik neki lakását és telkét is, ha azért neki a kántorságot adja, ezt meg is igéré neki s igy beköltözött az uj lakásba, de igéretét meg nem tartván, a jobbágy, kit a pap szóváltás közben még *vén kutyának* is cimzett, abba a szorult helyzetbe jött, hogy mig telkét a pap használta, ő érte a robotot végezni és urét fizetni tartozott; mit végre Schmalzer András munkácsi uradalmi prefektusnak elpanaszolván, ez akép intézkedett, hogy más telket utalványozott neki, melyből $^1/_3$ rész Businda Lászlót is illette.

1782-ben becsültetett a pap évi jövedelme 99 frt 47 kr.-ra és a kántoré 36 frt 27 kr.-ra. 1797-ben a Helytartótanács káplánsággá akarta tétetni, lévén akkor 524 és Klastromfalvának 80 g. k. lakosa; a fából épült paplak uj volt két szobával, valamint a fatemplom is. Akkor volt a lelkésze Cserszky János, utána 1815-ben id. Koflanovics Mihály, esperes, 1836-ban Il-

niczky Bazil, 1844. Ruttkay János, 1860. Manajló Bazil, 1867. Legeza Mihály, 1870. *Ferencsik Miklós* esperes, ki jelenleg is buzgón müködik.

Závidfalva és Klastromfalva 1888. egyesittetvén a fönebb irt név alatt, hiveinek száma 1061. A b. szüz Mária tiszteletére emelt templom kőből van, olyan a paplak is. Anyakönyve 1803. kezdődik. A lelkész kongrua pótléka 267 frt 6 kr.

Dombostelek. (Ploszkó.)

A XVII. században az itteni akkori *Lizanec* kenéz családból való egyének viselték egyszersmind a lelkészi, ugynevezett batykói tisztséget is; ilyen volt 1648-ban *Lizanec Demeter*, ki nyestpénzül 4 frtot fizetett az uradalomnak; 1672-ben Demeteren kivül még Lizanec Iván is működött, ki az akkori urbér szerint, második feleségü batykó volt; 1680-ban *Lizanec Pap Ferenc* volt a lelkész; az 1699-iki urbéri összeirásban az áll, hogy Ploszkón *cerkóm vagyon* s a parochiához rendelte az uraság a Zadarlik Lázár-féle féltelket, 1704-ben működött Lizanec Pap Ferenc, míg a helységbeli kenéz vagyis elöljáró Lizanec János volt.

1733-ban Schaft János lelkész kezelte a parochiális paraszt telket, a Mihály tiszteletére emelt fatemplom két haranggal volt ellátva; fiókjai voltak Kis-Bisztra, Olena és Paulova; 1765-ben pedig még Izvor és Kis-Melnicsna.

1782. becsültetett a pap évi jövedelme 52 frt 12 krra s a kántoré 15 frt 52 krra. 1792-ben volt a lelkész *Dolhai Pál*. 1797-ben javasoltatott, hogy Ploszkón csak káplánság legyen, lévén hiveinek száma: Ploszkón 151, Kisbisztrán 60, Izvoron 145, Paulova Kismelnicsnán 107 és Olenán 81. Lelkészül működött akkor *Steczovics Tódor*, 1828—9-én üresen állt a lelkészség; 1830-ban volt a pap *Grigási Bazil*, 1837. Mitrák András, 1842. Pramer Ambrus; 1855. Mucha Bazil, 1864. Saxun Antal, 1877. Mattyackó György és 1885. óta Nátolya Mihály.

A lelkészi lak most kőből van, de a domb lejtőjén árnyékos hársfák közt álló diszes, csarnokos és tornyos templom fából épittetett. Anyakönyvek 1826. óta vezettetnek. A pap kongruája 190 frt 69 kr. *Fiókjai:* Izvor kőtemplommal és 286 lakossal; Izvorhuta 288 lakossal, Olenyova 244 és *Pálos* (azelőtt Paulova és Kis-Melnicsna) 287 lakossal.

Itt megemlitem, hogy *Izvor* helységben 1649-ben Ukal Vaszil volt a lelkész, 1682-ben pedig ő és a hasonnevü fia s megjegyzé az urbért összeiró tiszt, hogy papi levele csak Lászlónak (Vaszilnak) van s azért, hogy ő a fiát is batykónak tette, azért is kell adnia egy nyestet s »*igy lészen két nyest.*«

1699-ben *Ukalj Elek* volt a pap, ki 1704-ben is működött. A szabadságharc befejezte utáni időkben többé pap nem emlittetik.

Az is megörökitésre méltó, hogy a régi századokban a szomszéd *Olenyova* kis helységben is működtek ruthén papok; ilyen volt 1682-ben *Nalevajkó Iván*, ki sógora volt itteni zsellérnek Legeza Ivánnak s kiről azon évi urbérben ez áll: »Legezának semmi köze a batykói szabadsághoz, Nalivajkó Iván is az apja (t. i. a pap) mellett szabadságban akar élni, de mennyiben mindenik jobbágy, azért iratik cenzus és árenda reájok. Árenda alatt értette az uraság azt, hogy mennyiben az itteni felsővidéki jobbágyoknak a robotot természetben le dolgozniok módjukban nem volt, munka helyett bért fizettek megállapodás szerint. Az 1699-iki összeirásban pedig ez foglaltatik: »Itt cerkom vagyon egy, parochiaház nem volt, hanem 1690-ben rendeltetett Zádorlak negyed Sessioja cum appertinentiis oda.« Mindamellett már az 1704-iki összeiráskor sem volt itt többé pap alkalmazva, kanem a helyett a szomszéd Ploszkóra jártak a hivek.

1672-ben azonban még a kis terjedelmü *Paulova* községben is volt lelkész, akkor plane kettő egyszerre, ugy mint Mihovics Jurko és Mihovics Hritz (Gergely), 1682-ben már csak M. Pap György maga müködött és féI jobbágytelket müvelt; fia a házas Dankórúl feljegyeztetett az urbérben, hogy: »ez házas ember lévén, az apja árnyékában lakik, szabadságban akarván élni, de azért most adóra és árendára iratott.«

1690-ben paposkodott itt *Pap Zoltán*, 1704-ben pedig *Pap Gergely*, ki ugylátszik, itt az utolsó batyko volt.

De még Kis-Bisztrán is volt e században külön lelkész; ilyen volt 1682-ben *Fetyko* nevü batykó, ki egy egész jobbágy telket müvelt. Erről megjegyzé azon évi urbér ezt: »E session azelőtt a batyko élt és fizetett tőle egy nyestet, a batyko meghalt, a fia igen elszegényedett s nem is batyko, ez esztendőben árendájául meghagyatott ad fl 4., de ugy, hogy ő nagyságától kegyelmes választ szerez rá.« 1699-ben pedig ez foglaltatik a lelkészségre vonatkozólag: »A Cerkum elpusztult, a hivek Polenára járnak; Popovecz Iván orosz deák, Kalabiska Iván orosz deák 4—4 írt nyestpénzt fizetnek a telekért.«

Szolocsina, Kisbisztra és Kis-Melnicsna közt feküdt a XVII. század elején egy *Ujbisztra* másképp *Zsitkovica* nevü kis helység, melyben 1649-ben *Zicsko Prokóp* volt a pap.

Drágabártfalva.

Igen régi lelkészség. A XVII. század közepén voltak itt ugynevezett batykók Juszko Mihály, Juszko László és Rozpopa

Lázár, kik jobbágytelkeken laktak rokonaikkal és nyestadót fizettek külön-külön; 1672-ben paposkodtak Juszko Lőrinc, Juszko László és Juszko Lukács, tiz év mulva (1682.) Juszko Pap Lukács egy egész jobbágytelket müvelt s volt birtokában 1 ló, 6 ökör, 2 tehén és 7 sertés; batykó-adója volt egy nyest, de mivel személyére levele nem volt s jobbágyházban is lakott, azért census iratott reá. Másik paptársa Juszko Pap Miklós lakott öcscsének Juszko István Muskatéros telkén s volt egy lova és 6 sertése.

1704-ben a II. Rákóczy Ferenc-féle hadjárat idején volt a pap Juszko Miklós, a kántor pedig Koszta László.

1733-ben Juszkovics Péter pap lakott a templom közelében levő fából épült lakban a kántorral együtt; a Miklós tiszteletére emelt fatemplom két haranggal volt ellátva.

1752-ben az itteni pap *Karácsony Illést* megbüntette Herkály Jakab alispán azért, mert pálinka-méréssel és eladással foglalkozott. 1765 ben már nem volt filiája. 1790. müködött itt lelkészül *Viscsák Elek*, az 1797-iki rendezés alkalmával, ugy határozott a Helytartótanács, hogy itt a hivek csekély száma miatt (654 lélek volt, a paplak pedig fából és szalmával fedett, valamint a fatemplomka kicsiny volt) ezentul csak káplánság legyen, mi azonban nem vált be és *Desko Mátyás* esperes tovább is megmaradt parochusnak; utána lett 1820-ban ifjabb *Grigási Mihály*, 1830-ban pedig *Pásztélyi Kovács András*, ki itt az ötvenes évekig müködött; 1846 ban üres volt a lelkészség, de nemsokára *Danielovics Ágoston* helyeztetett oda, ki 1877-ig kezelte az ügyeket; akkor belépett mint ideiglenes kezelő *Toda Fülöp*, utána 1880-ban Kossey Antal, végre 1895-ben Tóth István, ki pótfizetésül huz a vallásalapból 259 frt 32 krt; anyakönyvei 1781 óta vezettetnek. Hiveinek száma Drágabártfalván 1085, az urad. majorokban 5. A Szt. Miklós tiszteletére épült kőtemplom most megfelelő, valamint a paplak is.

Dunkófalva.

A tizenhetedik század közepén II. Rákóczy György özvegye Lorántffy Zsuzsána idejében volt a batyko Pap Péter, ki az uradalomnak egy nyesttel, vagy e helyett 4 frttal adózott; 1672-ben volt a pap Pap Gergely, ki egy egész jobbágy telket müvelt; 1682-ben emlittetnek papokul Dunkofalusi Pap Iván és Pap Gergely, kik a Dunkofalusi nevü szabados, soltész családhoz tartoznak s ily telkeken laktak; később azonban ugy a lelkészség, mint a fatemplom elpusztult, mert az 1699-iki urbárium erről ily rövidesen emlékszik meg: »Cercum elpusztult, parochia nincs.« Mégis néhány év mulva, ismét Pap Máté

személyében uj batyko támadt fel, ki a megfogyatkozott hiveket vezette. 1733-ban Popovics Tódor paposkodott és ekkor a kántor telkén lakott, mennyiben a parochiális telket a kenéz elfoglalta volt; fatemplomában, mely Miklós tiszteletére emeltetett, egy kis harang csüngött; filiái voltak Alsó-Hrabonica, Dubina és Csabina. Az 1765-iki összeirás szerint tartozott hozzája fiókegyházul Dubina és Kockaszállás és később is meghagyatván, az 1778-iki bizottsági jelentés szerint Dunkofalvának volt 99 lakosa és Kis-Viznicével (igy) együtt Kockaszállás vala fiókegyháza; 1783-ban a pap jövedelme 74 frt 55 krra s a kántoré 13 frt 25 krra becsültetett. 1790-ben volt a lelkésze Viscsák Vaszil, hiveinek száma az anyaközségben 114, Kockaszálláson 132, Dubinán 117, Csabinán 48, Zimbrilován 45 és Alsó-Hrabonicán 169. Az 1797-iki helytartótanácsi intézvényben az foglaltatik, hogy mennyiben Dunkófalvához most A.-Hrabonica is adatott, a negyven egyénre épült s elromladozott fatemplom helyett uj templom épitendő s erre vonatkozó javaslat mielőbb beadandó.

Viscsák Bazil lelkész után 1821. következett Puza Antal, 1825. Gribovszki János, 1834. Szevera Pál, 1842. Jaczkovics András, 1844. Csucska András, 1856. Primics Gergely, 1868. Máté Mihály, 1878. Ivancso János, 1885. ifjabb Sztripszky János és 1895. óta Izay Antal.

188-ban egyesittetett *Dunkófalvával* Csabina és Dubina s igy hiveinek száma 548, Kockaszállás és Zimbrilován pedig, hol fatemplom is van 323, *Dubinán* is van régi fatemplom; a dunkofalvai pedig Mihály tiszteletére kőből épült. Anyakönyvei 1785-ben kezdődtek. A parochiaház uj kőből; a lelkész kongruája 120 frt 33 kr.

Kockaszállás fiókközségben is volt hajdan önálló lelkészség s igy megörökitésre érdemes multja.

1649-ben volt a batyko itt Pap Prokop, ki jobbágytelket müvelt és az uradalomnak nyesttel adózott. 1672-ben emlittetik lelkészül Pap Mihály, ki fiával, Demeterrel együtt $^1/_4$ telken lakott. 1682-ben két batykó is müködött itt, az elsőnek neve volt Lengyel Pap Mihály, ki veje volt Berengya Pál nevü itteni jobbágynak s annak telkét müvelte és használta, a másik pap pedig volt *Pap Sándor*, kiről azonkori urbér azt mondja: »ennek telke ab antiquo pap helye volt és adója egy nyest.« A tizennyolcadik század végén volt a pap Pap Demeter, kinek házas fia volt Mihály; kiről az 1699-iki összeirásban ez foglaltatik: a batyko bevetette Plessa Mátyás telkét, ki Hadászon lakik s fizet azért 50 denárt. 1704-ben Pap Demeter müködött; 1733-ban ült a papi telken Rohács János nevü lelkész, a fa-

templomkában, mely Miklóst dicséré, volt egy kis harang; fiókja vala Iglincz, hol szintén egy kis fatemplom állott. Az 1765-iki összeiráskor azonban e helység Dubinával együtt már Dunkófalvához tartozott mint fiókegyház, de 1778-ban ismét mint anyaegyházul kiszemelt emlittetik, de tényleg vissza nem állittatott, annyival inkább, mert népessége megfogyatkozott és régi fatemploma is teljesen elpusztult, az boldogságos szüz Mária tiszteletére lévén egykor emelve. Még 1747. évben annak ujból való kiépitését óhajtván a község, a szükséges költség gyüjtésére uradalmi igazgatósági engedélylyel kiküldé Lengyel Fedor és Pétert, kik azonban nem sok eredménnyel jártak.

Zimbrilován 1649-ben *Pap László* volt a külön lelkész, ki nyest-adót fizetett; 1672-ben pedig *Pap János*, ki öcscsével Péterrel, székely drabanttal és Ivánnal egy egész telket müvelt s azon lakott is.

Ugyanazon században volt 1649-ben *Csabinán* a batyko Csabinai László, 1672-ben pedig *Dubinán* Zamka Demeter, ki atyjával Lászlóval lakott egy jobbágy telken, a másik pap *Kuczák Iván* pedig második feleségével együtt szintén telkes gazda volt és földmiveléssel foglalkozott; ez utóbbi 1682-ben is lelkészkedett; 1704-ben pedig már egyikök sem emlittetik a papok névsorában.

Duszina.

1690-ben működött itt mint lelkész az itteni jobbágy családból származó *Mihovics Pap Dankó,* ki öcscsével Mikulással egy telken lakott s gazdálkodott, volt pedig ez öcscse az ő kántora, vagy amint akkor nevezték, oroszdeák, ki nyestadóul 2 és a pap 4 frtot fizetett. E pap még 1704-ben is lelkészkedett. Utána lett a pap *Mihovics Gergely*, ki 1733-ban emlittetik, valamint az, hogy a fapapház jókarban volt s a Szent Mihály tiszteletére állt fatemplom két haranggal volt ellátva. Filiái voltak Plávia* és Roszos. Később azonban a pap meghasonlott a hivekkel és 1752-ik év óta lelkész nélkül volt a hitközség. Akkor végre husz év mulva, 1772. február 28-án *Miskarovics János* nevü lelkész a hitközséggel oly irásbeli egyességre lépett, melyben magát kötelezte a közönség, hogy a parochiális pusztulásnak indult lakot felépiti, a pap földeit kellően művelni s a mult évről elmaradottal együtt 17 köböl zabbal bevetni fogja, valamint 13 szekérnyi szénatermését betakaritani. Továbbá kötelezte magát a hitközség, hogy mennyiben husz év óta a lelkész távollétében a földeket a lakosok elhasználták s

* *Plávián* hajdan külön lelkész is müködött. Ilyen volt 1640-ben Janovics Vaszil stb., miről alább lészen szó.

elfoglalták, azokat neki visszaadni s egy-egy napi munkát teljesiteni tartozzanak. Arra is kötezték magukat a hivek, hogy gyermekeiket a kántorhoz rendesen elküldik a keresztény oktatásra a püspök rendeletéhez képest, különben mulasztás esetében minden hétre egy-egy garast tartozzanak a templom részére fizetni. 1778-ban volt Duszinán 122 lakos. 1791-ben ismét a Mihovics jobbágy családból lett a pap: *Mihovics János* kinek részére 1791-ben kijelölt az uradalom földállományt 1797-ben javasolta a hatóság, hogy itt csak káplánság legyen és Brusztopatakkal egyesittessék. Volt pedig akkor hiveinek száma következő: Duszinán 254, Roszoson 202, Plávián 147 és Brusztopatakon 14 lakos. A fából épült papház ujnak találtatott, de a fatemplomka kicsinynek, mely mégis 1843-ig fennállott. 1782-ben becsültetett a pap jövedelme 81 frt 42 krra s a kántoré 18 frt 41 krra. Duszina azontul is parochia megmaradván, a XIX. század elején volt a lelkész *Hrabár János*, 1828-tól ifjabb Hrabár János, 1844—5-ben üresen állott; 1846-ban működött Rácz Péter, ki 1867-ig kezelte a hitközség lelki ügyeit; 1868-ban volt a lelkész Cserba György administratori minőségben, 1871-ben ifjabb Ilniczky István, 1877-ben Fenczik Jenő, 1885-ik évben *Neviczky Konstantin*, ki 1890. évig működött, amikor ideiglenesen Szatala Jenő jött az állomásra, 1892-ben *Sztankaninecz András*, végre 1895-ben *Mattyaczkó Miklós*. A paplak a hetvenes években épült, a kőtemplom pedig még előbb, mennyiben még 1843. junius 22-én kérte a hitközség az uradalmi főtisztséget, hogy az elavult és veszélyessé vált fatemplom helyén épitendő uj templomhoz szükséges anyaggal járuljon; mit az igazgatóság Buzinkay szolyvai tiszttartó ajánlatára engedélyezett is; az épitkezést Gerbon Antal ácsmester és épitész-pallér tervezvén.

A lelkész kongruapótléka 176 frt 17 kr. Anyakönyvei 1787 óta vezettetnek. Hiveinek mostani száma: Az anyaközségben 489, Roszoson, hol fatemplom áll, 471 és Plávián, hol szintén fatemplom van, Miklós tiszteletére, 306.

Különben hajdan *Roszvson* is volt külön lelkész; ilyen volt 1649-ben Pap György, 1682. Mihovics Pap András és *Plávián* Ivanovics Pap Iván, ki anyjával Vaszilnéval egy fél jobbágytelket művelt s ki 1699-ben, is működött itt sőt a lelkészség számára deficiált Ruszin Karpa féltelkét adományozta Rákóczy Ferenc. 1704-ben volt Plávián Pap János és Roszoson Mihovics Mihály a pap. 1733-ban pedig Roszoson Melles György és Plávián Ivanovics János és Tódor, mindkét helyen lévén paplak és fatemplom. Azontul a két helység Duszina fiókközségeiül emlittetnek.

Feketepatak.

Régi lelkészség, már 1640-ben volt itt a lelkész *Pap Lukács;* 1672-ben Bakosi Péter; 1699-ben Lengyel Pap Demeter. Az akkori összeirás szerint, itt rendszeresitett parochia és lakház nem volt, de akkor rendeltetett a pap részére Ábránkai Illés telke tartozékaival együtt. 1704-ben még mindig Lengyel Demeter működött. 1733-ik évben Bilunka János volt a lelkész ki szerény faházban lakott, mig a templomka is csak szalmával volt fedve, mely épült Szent Miklós tiszteletére és négy haranggal volt ellátva. E Bilunka 1733-ban is működött, szalmás faházban ilyen teplomban. 1778-ban Deskófalva és Krajna Martinka templomokkal voltak filiái, mig Papgyörgyfalván nem találtatott templom. 1782-ben becsültetett a pap jövedelme 72 frtra s a kántoré 19 frt 22 krra. 1792-ben volt a lelkész Niffor János. 1797-ben *Káplániának* javasoltatott, hiveinek csekély száma miatt, lévén az anyaközségben 318, Oláh Csertészen 453 és Pap György-falván 9 lakos. A parochia akkor is régi rossz faház volt s olyan a templom is. *Lelkészeinek* névsora ez: 1816 ig üres, 1821-ben működött Fazekas Demeter, 1825. ifj. Petrovics János, 1829. Balogh János, 1831. Ighnát György, 1843. Kutka Sándor, 1855. Volosin András, 1871. Gorzó Leontin és 1885 óta *Kontratovics Antal.* Hiveinek száma F.-Patakon 379, *Oláh Csertészen*, hol Szt. Mihály tiszteletére kőtemplom van 509 és Pap György-falván 76. Anyakönyvei 1774. A templom és paplak kőből van. A lelkész kongruája 192 frt 62 kr.

Felső-Kis-Bisztra.

1691. évben Pap János müködött itt lelkészül; 1704-ben pedig Mikitics Bazil, kinek javadamazásaként szolgált a Bombinecz István és Kurucz Demetter deficjált jobbágycsaládok féltelke, melyet az uradalmi tisztség még 1690. évben rezolvált a lelkészség részére még pedig Szentléleky Péter javaslatára, ki II. Rákóczy Ferenc és Julia tiszttartója volt. 1733-ban volt a pap Pindzil János, volt fából épült laka és ily régi temploma szentlélek tiszteletére, két haranggal ellátva; fiókjául tartozott hozzája Borszucsina, Miskarovica, Bilaszovica és Kotilnica. Az 1778-dik évi összeirás szerint volt az anyaegyházban 26, Miskarovicán templommal 32, Bilaszovicán 17, Borszucsinán 23 ruthén és 6 zsidó és Kotilnicán 30 lakos. 1782. becsültetett az itteni pap évi jövedelme 78 frt 41 kr. és a kántoré 25 frt 26 krra. 1792-ben volt a lelkész Pinzelj (igy) Mihály. E Pinzelj jobbágycsaládból több pap került ki s épen azért még 1735-ben Pindzelj János presbiter fiai épitették azon fél jobbágytel-

ken, melyet az uradalom papi fundusul rendelt, két lakházat, miért azután bérül 25 denárt fizettek s papi lakul is használták utódaik; ezek közt voltak az 1765. évi összeirás szerint Pindzelj popovicsok Lukács, Gergely és Mihály, kik uradalmi földeket is használtak; ez utóbbi (Pindzelj Mihály) volt 1788-ban presbiter, ki a helységben papi teendőket végzett. 1797-ben voltak filiái: Tisova 141, Kotelnica 68, Medvezsa 83, Bilaszovica 62, Miskarovica 71 és Borszucsina 68 lakossal; s ekkor a Helytartótanács azt határozta, hogy Felsőkisbisztráról, hol 90 lakos volt csak, a fiókközségek jobb helyre áttétetvén, itt csupán *káplánság* legyen. Mindamellett megmaradt régi állapotában s lelkésze volt *Malilyo János*, utána 1816. Firczák András, 1820. Brilla András, 1825. Maruszanics János, 1842. id. Musztyanovics Mihály, 1846. Gregorovics Demjén, 1855. Saxun Antal, 1864. Fodorovszky József, 1877. *Szabad Tódor*, 1899. Gorzó Jenő.

A fatemplom Szentlélek tiszteletére régi; a paplak azonban kőből van. Anyakönyve 1819-től vezettetik. A lelkész fizetéspótléka 186 frt 35 kr. Hiveinek mostani száma: anyaközségben 142, Bilaszovicán 80, Borszucsinán 82, Kotilnicán 185, Medvezsán 77, Miskarovicán, hol Miklós tiszteletére fatemplom is áll, 67; *Tisován* Bazil védnök tiszteletére épült fatemplommal, 176.

Fiókegyházai közül többeknek a mult századokban külön papjaik lévén, méltó a megörökitésre, hogy:

Tisován 1690-ben volt a lelkész Pap Gergely, 1704-ben az itteni kenéz családból való *Koltun* Pap János, mig Ruszin Bazil kántora volt, ki 2 frt nyestpénzt fizetett adóul, a pap pedig 4 frfot. Ez urbérben a templom réginek mondatik. 1733-ban volt a lelkész *Lyachovics János*, ki az összeirás szerint kenéz telken lakott, a Bazil tiszteletére emelt fatemplomban volt két harang s fiókegyháza Medvezsa volt; a pap minden gazdától kapott ágybérül egy mérő zabot, stolául 4-4 poltrát és temetésért 2 frtot.

1778-ban volt Tisova filiája Medvezsa, Kotilnica és Bisztra. Az 1755-iki adat szerint: a presbiter akkor Tisován egy kenéz telekből kihasitott parányi helyen lakott, melytől $7^1/_2$ krt kellendett fizetnie, kapván azt miséért Koltun András elődeitől, de mennyiben Koltun a kenéztelekért az egész dijat fizeté, őt azért külön nem zaklaták a tisztek. 1765-ben volt a pap itt *Popovics Simon*. Az 1792-ik évi rendezéskor megszünt lelkészség lenni. 1682-ben volt *Kotilnicán* a pap *Pap Vaszil*, kinek levele nem volt.

Medvezsón s a többi filiákban nem voltak papok.

Felső-Verecke.

Itt is, mint a verchovina (hegyvidék) minden nagyobb helységeiben már századok előtt müködött lelkész, a vallásos ruthén nép buzgón ragaszkodván hitéhez s Isteneihez, kitől minden jót vár. Már az 1691. évi urbéri összeirásban réginek mondatik az itteni fatemplom és lelkészség, a pap javadalmára már akkor rezolválván a Rákóczy-ház vagyonának kezelősége a kihalt Dubrinics-féle jobbágytelket, jóllehet akkor lelkész hiányában a hivek a szomszéd Drahusócra jártak templomba, azok száma szerfelett csekély lévén, mennyiben a 1657. évi lengyel betörés alkalmával a község felégettetett és tönkre tétetett. Azonban nemsokára ismét fellendült s a község papot is alkalmazhatott, még pedig *Riskovics György* személyében, ki mellett mint kántor 1704. évben Rontovics Mihály müködött. 1733-ban az előbbi pap Schuszta Elek megöregedvén, mellette Schuszta János vitte a papi teendőket, ki kenéz telken lakott és azért évi bérül az uradalomnak négy forintot fizetett; fatemplomában négy harang állott s Miklós tiszteletére szenteltetett fel. 1778-ban Drahusóchoz tartozott volna, de ismét meghagyatott; 1782-ben a pap jövedelme 102 frt 46 krra és a kántoré 28 frt 09 krra tétetett s igy az akkor összeirt anyaegyházak közt nem az utolsó helyen állott. 1790-ben müködött lelkészül Komárniczki István; utána pedig Grigási Mihály, ki 1793-ban mint ottani pap és egyszersmind kerületi esperes arra kérte az uradalmi tisztséget, hogy mennyiben *Schuszta Elek* felső-vereckei kántor Lázárpatakon tartózkodik ősi telkén, rendelne neki az uradalom itt a templom közelében egy telket, hogy igy hivatásának jobban megfelelhessen, mi azután meg is történt. Az 1797-diki rendezéskor meghagyatott, a mikor Fuczur András volt lelkésze.

Ez után volt a lelkész 1815. Simoga György, 1820. Kovordányi János, 1824. Saxun János, 1828. Rákószki Bazil, 1840. *Duliskovics János*, 1850. Gebé Sándor, 1864. *Medveczki Pál*, 1867. *Halaktovics János* esperes, ki maiglan buzgón oldja nemes feladatát.

1888. óta *Felső-Vereczke* néven egyesült községek Drahusóc, Beregóc és Lázárpatak 586 lakossal; mig Timsor fiókegyházban 342 lakos van. A templom és paplak kőből épült. Anyakönyve 1785. óta vezettetik. A lelkész Kongruapótléka a vallásalapból 157 frt 34 kr.

Emlékezet okáért ide iktatom, hogy *Drahusócon* egykor szintén lelkészség volt; igy II. Rákóczy Ferenc alatt lelkészkedett itt Pradilovics Ferenc, mig kenézekül szolgáltak Legesz-

tics Ferencz és Golyánya János. A pap használta akkor a Kriszkanics Ferenc-féle elpusztult telket, mely neki e végből adatott s melyet még 1755-ben használt *Szlaktics István* nevü presbiter, ki a Pohár nevü dülőben is birt Krasznik Miklós után szerzett három földrészletet; ő azonban kihágó lévén, ellene Eötvös Sándor alispán hivatalosan eljárt.

1778-ban tartozott Drahusóchoz mint anyaegyházban Beregóc 46, Lázárpatak 42 és Felső-Verecke 56 lakossal; 1787-ben azonban, mikor Komárniczky István volt a lelkész, egészben *Felső-Vereckéhez* adatott.

Hasonlóul volt *Timsor* is egykor anyaközség. Igy 1672-ben müködött itt mint pap *Pap D. Danko*, 1682. Pap Konstantin és Pap Sztanko. Ennek fia Gyurkórul irja azon évi urbér, hogy ő apjával egy kenyéren van s hogy most szentelték fel batykoságra s ha levelet (consensust) nem kapott ő nagyságától (t. i. Zrinyi Ilonától) akkor szolgál, mennyiben atyja fél telkét használja. Pap Koszty még 1690-ben is lelkészkedett, a mikor parochiára a deficiált Mikovics Hritz és Sztanko pusztatelkét kapta.

1704-ben volt a lelkész Plesovicz Konstansz, kenézekül pedig szolgáltak Puskárovics Ferenc és Birkovics Simon. 1733-ban *Lyachovics János* nevü pap maga házában lakott s a Mihály tiszteletére állott fatemplom három haranggal volt ellátva. 1755-ben lakott e lelkész a Torinaz Gergely féltelkén, az 1690. évi urbér rendelkezése folytán; más földet bir még a Minikovi Dolini nevü dülőn, melyet Pisovics Mihály kenéz eltemetéseért kapott. 1765-ben volt az utolsó lelkész itt *Lyachovics István*.

Felső-Viznice.

A *vizsnicei* völgyben három ily nevü helység volt az előbbi századokban, tudniillik a legtulsóbb neveztetett Felső, a második Közép és az utolsó *Alsó-Vizsnicének*; a középső később a XVIII. században beleolvadt az Alsóba s igy önálló községül megszünt; különben a 1728-diki adománylevélben még *középsőnek* emlittetik. Egykor mind a háromban müködtek ruthén papok, főleg midőn a nép még *batykokul* tisztelé őket, később azonban csupán Felső-Viznice állapittatott meg parochiális helyül.

Rendelkezésünkre álló adatok szerint 1649-ben volt lelkész Felső-Viznicén Pap Pál, Pap Gergely, Pap Mihály, Pap Ferenc és Pap János. Elegendő számmal, hogy hiveiket vallásosságban tartsák, ugyanakkor volt Közép-Viznicén Puskás Péter és Alsó-Viznicén Pap János a batyko.

1672-ben müködött *Felső-Viznicén* Zariva Pap Gergely idősbb és ifjabb, Pap János második feleségü pap, ottani székelynek fia és Pap Gergely, kik egy egész székelységgel járó jobbágytelket müveltek együttesen, miért azonban az uradalomnak csupán *nyest-adót* fizettek; *Középső-Viznicén* paposkodott Pap Gergely, ki vejével Lengyel Simonnal lakott egy fél telken, mig *Alsó-Viznicén* Pap Ferenc volt a batyko s K.-Viznicén müvelt fél telket. Tiz év mulva, 1682-ben lakott mint másodfeleségü pap *Wonanyik László* Felső-Viznicén tizennégy rokonával egy telken; e rokonok közül Vonanyik Mátyás volt orosz deák azaz kántor és fizetett nyestadót; Vonanyik László volt kék gyalog, V. Sándor volt várbeli szakács, V. Ferenc udvari lovász, V. András székely, V. János, Pál és Péter szintén székely-drabantok, V. Márton pedig hópénzes drabant. Második batyko volt itt *Zareva János*, szintén másodfeleségü pap, mig öcscse Mátyás kántora volt; Zareva Gergely harmadik lelkész, Zareva Péter pedig, mint másodfeleségü pap e miatt nemcsak a nyestadóra, hanem egyéb jobbágyi szolgálatra is köteleztetett.

Zareva Pál kántor öcscse Sándorról igy emlékszik meg ez urbér: »Sándor *irástudatlan kenéz*, marhával szolgál.«

Alsó-Viznicén volt akkor a batyko Pap Ferenc házas fia János, erről azt irja a nevezett urbér: hogy e batyko, mivel levele nincs, adója 1 nyest s mivel a kenézséget is szokta viselni, azért adóul külön egy nyestet és drabantpénzül 3 frtot fizet.

Közép-Viznicén volt lelkész Pap Iván és Puskás Pap Ferenc fia Puskás Mihály, ki egyszersmind paraszt jobbágy lévén, azért iratott rá census is és marhával szolgál.

1699-ben volt pap Puskás Pap János, kenéz családból való; *Alsó-Viznicén* pedig *Pap János*. Erről ez áll az urbérben: »Ez kenéz s egyszersmind batyko is, öcscse Pap Tamás, mind a két adónak meg nem felelhet, hanem in vigore resolutionis celsissimi principis pro tempore conscriptionis intinuente ad beneplacitum in medietate fizessenek, ugymint: kenéz-adóul 4 frtot, batyko-nyestadóul 2 frt, in toto 6 frt;« — mig Felső-Viznicén *Zareva Pap Sándor* müködött.

1704. évben II. Rákóczy Ferenc alatt volt a pap Felső-Viznicén Zareva Sándor, Közép-Viznicén Puskás Pap János, mig Alsó-Viznicén egy sem találtatott.

1733-ban volt pap *F.-Viznicén* Hrabár János és Zareva János, lévén egy papi telek és azon kis ház egy szobával és két fatemplom, egyik Mária, másik Miklós tiszteletére 1—1 haranggal emelve; *Közép-Viznicén* pedig paposkodott Kapacz János, ki kenéz telken lakott, jóllehet volt ott papi fundus is

és egy kis templom 1 haranggal Mihály tiszteletére épitve. 1750-ben volt a kántor Katrics János.

Az 1765-iki feljegyzés szerint tartozott *Közép-Viznicéhez* Alsó-Viznice filiául; 1778-ban pedig Kloczkafalva, Dubina és Kisbelebele, a két előbbiben fatemplomok is lévén; mig Felső-Viznice Kockaszálláshoz csatoltatott; azonban nemsokára önálló *anyaegyházzá* lőn, melynek papi jövedelme 1782-ben 77 frt 37 krra becsültetett, a kántoraé pedig 17 frt 56 krra.

1792-ben volt *Felső-Viznicén* a pap Szidor János. Az 1797-diki rendezéskor csatoltatott hozzá Klocskófalva, Gombastól s volt akkor hiveinek száma F.-Viznicén 307, Klocskófalván 60, A.-Viznicén 136, Kisbelebelén 57 és Gévénfalván 42.

Felső-Viznicének lelkészei voltak a XIX. század elején Szidor János, 1820. Szteczovics Bazil, 1828. Puza József, 1835. Kimák Tódor, 1844. Torma János, 1877. Jaczkovics Miklós és 1885. óta Kaminszky Antal.

A b. szüz Mária tiszteletére emelt templom és a paplak kőből van, anyakönyve 1769. óta vezettetik. A lelkész kongruája 141 frt 8 kr. Hiveinek száma: Felső-Viznicén 500, Alsó-Viznicén 205, Nagybelebelén 80, Rónafalun 135 (Gévénfalvával), Liszárnyán 135 és Ujklenócon 10.

A kis Belebele községben is lévén a 16. és 17-ik szazadban batyko, ilyenül müködött 1650 közül Pap János, odavaló jobbágyfi; 1682 ben *Petricska Sándor*, ki rokonaival Petricska Szaniszló és Jánossal lakott közösen egy fél telken, lévén ők székelyek a munkácsi várhoz; később nyoma veszett az itteni papságnak.

Gombás. (Hribóc.)

Régi parochia; már a XVII. század közepén volt saját temploma és papja 1649-ben emlittetik ilyenül Pap János, ki jobbágytelket művelt s tekintettel hivatására nyestadót fizetett az uradalomnak; 1682-ben Pap László batykó birt egy féltelket. Eközben a folytonos harcok következtében annyira elszegényedett itt is a lakosság, hogy e század végén, 1699. évben, midőn Berengya Ferenc volt a pap, az egész faluban nem találtatott több egy lónál, 4 ökörnél, 5 tehénnél, 10 juhnál és 16 sertésnél. E lelkész az ottani Berengye (igy) nevü kenézcsaládból eredett s bizonyára annak telkén lakott és élősködött is; őt még az 1704-ik évi urbéri összeirásban is papul emlitik.

1733-ban volt a pap Kondratovszki Tódor, ki az összeirás szerint régi paptelken lakott, a fatemplom két kis haranggal pedig még mindig fennállott s Mihály tiszteletére szolgált.

Az 1765-iki feljegyzés szerint Gombás már Bubuliska fiókegyháza volt Vorotnicával együtt és 1778-ban Herzfalva és Ilkóccal együtt Szerencsfalvához tartozott; nemsokára azonban ismét anyaegyházzá lőn, mert az 1782-ik évi lajstromozás szerint, a gombási parochus jövedelmét a kiküldött összeiró bizottság 68 frt 51 krra s a kántorét 18 frt 01 krra becsülte; 1792-ben volt itt lelkész Kustán János; ki különösen az 1798-iki rendezés folytán kezdett rendszeresen működni s anyakönyveket is vezetni; akkori kántora Bombák Mihály azonban erkölcstelen viselete miatt bünvádi kereset alá került. Lelkészül működött később *Mattusz Mihály,* 1828-tól Beregi András, 1831. Seregi Bazil, 1842-től Soltész Sándor, 1855. Holovacsko János, 1877. Vaszkó János, 1885-től Danielovics Ágoston, 1890. ifjabb Szabó János, 1893. ifj. Hrabár János és 1895. geszterédi *Szilvay Nesztor.*

A Szent Mihály tiszteletére épült templom most is a régi fa alkotás; aminthogy a paplak is ilyen; a lelkész kongruája 240 frt. Anyakönyvei 1789. vezettetnek.

Gombás és Vorotnica egyesült anyaközségben a lelkek száma 331, Ilkócon 73, Klyocskón 81, *Szerencsfalván*, hol fatemplom van, 141.

Szerencsfalván volt 1699-ben a lelkész Pap György Illés, ki 1704-ben is működött. 1733-ban Karpincsik Miksa a falutól kapott telken lakott s a Szt. Mihály tiszteletére emelt fatemplomban két harang volt; ágybért és stólát is kapott, még pedig avatás és kereszteléstől 1 máriást, temetésért 1 frt, gyermekétől 4 garast. 1778-ban tartozott Szerencsfalvához Hribóc és Herzfalva, meg Ilkóc. Azontul Gombás lett a székhely. *Kloczkófalván* is volt 1642-ben Zareva Pap János a lelkész, ki itt féltelket művelt; 1699-ben pedig Zareva Pap Péter; 1704-ben: Zareva Pap János.

Gorond.

Régi anyaegyház; 1672. évben *Pap György* működött mint ruthén lelkész, ki elhagyván ottani jobbágysági viszonyu *Füles* család nevét, egyedül *Pap* vezetéknevet használt; atyja Füles Lukács volt s fiának megengedé Báthory Zsófia a fejedelem asszony és Munkács urnője, 1671. január hó 10-én kelt irásában, hogy adómentességet élvezzen; de a nyestpénzt megadni tartozzék; az 1682-ik évi urbérben is rá vonatkozólag ez áll: »*Pap György batykó Füles örökjobbágy fia.*« Volt azonban akkor ott már egy más ily lelkész is, t. i. *Pap Tamás,* kiről az emlitett urbérben ez áll: »NB. Ez második feleségü batykó, azért paraszt szolgálat alá redeál. Van 1 tehene, 2 sertése.« E

pap lakott a cerkum (templom)-hoz való házban, melyről az urbáriumban ez foglaltatik: »Cerkumhoz való szabad helynek mondják, de semmit róla nem produkálhatnak, azért iratott cenzus reája (25 d.), supplikálják őnagyságokat az annuentiáról és collatiorul.« E Tamás nevü pap különben még 1699-ben is működött és $^1/_8$ telket művelt vejével együtt, kit Deák Péternek hivtak és kántor teendőket végzett.

1704-ben voltak a lelkészségen még mindig a fönebb nevezettek, az urbérben igy lévén ők beirva. Files Pap György predikátor, Pap Tamás batykó; mig kenézekül neveztettek s működtek a Nagy, Paskó, Szabados, Kerczi és Drága nevü Szabados családok.... 1733-ban volt a lelkész Zimbrila Mihály, kinek javadalma állott papitelekből, 24 pozsonyi mérőnyi szántó és 3 szekérnyi szénatermő kaszáló földből. 1765-ben a Róna kerülethez tartozott és Izsnyéte volt filiája; de később megszünt lenni anyaegyház és 1778-ban a lucskai kerülethez beosztott *sztrabicsói* anyaegyházhoz csatoltatott s azóta folyvást mint fiókegyház maradt, lévén az 1786-iki összeirás szerint 69 g. k. vallásu házaspár és 285 lélekből álló község. 1829. évben nov. 6-án Dóhovics Bazil munkácsi főesperes beadványt intézett Freyseysen Dániel uradalmi prefektushoz, melyben előadja, hogy a püspök a Gorondon egykor fennállott, de később megszüntetett és Sztrabicsóhoz csatolt parochiát visszaállitatni óhajtván, a hivek kérelmére esdeklik, hogy az egykori paptelket, melyet a pap eltávoztával s a plébánia megszüntetésével hat darab (a Kriszló, Balkovica, Hluboka és Csisztamocsár nevü dülőkben fekvő) földdel együtt a lakosok elfoglaltak, adassa vissza; felhozza továbbá, hogy a papi belső telket Ruszin Dániel nevü jobbágynak adta az uradalom annak idején, kiről Mucsicska Bazilra s erről Popovics Mihályra szállt s maiglan emlékezetül Popűvnyá-nak vagyis Papos-nak neveztetik. 1830. évben azután felmérte Maizlik Ferenc urad. mérnök a papi és kántori földeket itt és Sztrabicsón; e szerint volt Gorondon a parochiális föld 29 hold, a kántoré pedig $14^5/_8$ hold. 1778. óta Gorond 360 lakosával Sztrabicsó filiája volt, de tekintettel a hivek nagy számára jó reményben 1833-ban felépitett a hitközség rendes paplakot, melyben azóta káplánok tartózkodtak; ilyen volt 1831-től Orosz Antal adminisztrátor, 1837-től Holovács Tódor káplán s minden törekvése dacára, a parochia csupán 1862-ben állittatott vissza ténvleg, amikor *Novák Sándor* lett a lelkésze, utána 1885 től *Ujhelyi Ignác* esperes, ki maiglan müködik; oldalánál lévén segédül fia Ujhelyi Irén. Hiveinek száma Gorondon 1037 s itt a régi fatemplom helyén uj kőtemplom épült Szt. Mihály tiszteletére, valamint hogy a

hivek ily paplakot is emeltettek. A lelkész kongruapótlékul 184 frt 38 krt huz. Fiókközségei *Izsnyéte* 455 gk. lakossal, itt fatemplom is áll, azután Kis-Gut, Nagy-Gut, Rafajna-Ujfalu, Som, Mező-Kaszony, Zápszony, Hetyén és Csonkapapi, hol összesen 349 g. k. lakos találtatik. Az *izsnyétei* batykósághoz egykor tartozott javadalmat az 1672-iki összeirás szerint az ottani ref. pap Bába János vette használatba, amint azt elődei is »*ab antiquo*« használták. 1704-ben a g. k. fatemplom romokban hevert, mert a megelőzött mozgalmas években azt a német katonák felégették s később a hivek ismét felépiték.

Hankovica.

A Latorca balpartján, szük völgyben s meredek hegylejtőn fekvő e régi helység ruthéneinek már a XVII. században voltak papjaik; e század második felében kettő is müködött itt, jóllehet az egész lakosság csak öt jobbágy családból állott, kilenc a harc viharaiban elpusztulván. Az 1691-ki feljegyzés szerint voltak lelkészek Pap Fedor és Pap János, kik testvéreik István és Péterrel parasztelken laktak s bizonyára inkább földmiveléssel mind szellemi ügyekkel foglalkoztak. II. Rákóczy fejedelem alatt 1704-ben volt lelkész Pap István idősb és ifjabb. 1733-ban Gergely nevü pap még mindig jobbágytelken lakott s a Miklós tiszteletére emelt régi fatemplomban egy kis harang csüngött. 1778-ban tartozott e parochiához Polena és Uklina; az 1782-iki hatósági összeirás szerint becsültetett a pap jövedelme 29 frt 49 krra; kántor pedig akkor nem volt alkalmazva, e tisztet egyik másik buzgóbb pór teljesitvén.

A XVIII. században időközben pap nélkül volt a csekély kitközség, mely 1757-ben ez iránt kérvényt nyujtott be az uradalmi tisztséghez s igy némi javadalmazás mellett ismét akadt jámbor pap, ki e vadonságra szánta magát, azonban csak némi szünetelés után, mert az 1765. évi összeirás szerint mint fiókegyház Hársfalvához csatoltatott volt, melyhez tiz évig tartozott, midőn önállóságát ismét visszanyeré. Az ily vidéken a papok mily korlátlanul uralkodtak hiveik felett, kitünik onnan is, hogy 1796-ban az itteni pap Feninecz Tódor korbácscsal megverette Csekán Mihály feleségét fiára (Popovics Gergelyre) tett erkölcstelen hiresztelés miatt. 1797-ben volt a hivek száma 163, a pap szalmatetős házban lakott s a fatemplomka is szük volt, Innentul volt itt a lelkész Krecsun András, 1822—24. üresedésben volt, 1825. Durnavics János, 1834. Mitrák András, 1836. Maruszanics János, 1842. Torma János, 1844. Kubek József, 1855. Kozsanovics Athanáz, 1860. Sztripszky János, 1864. *Kajbas Péter,* hajduvidéki magyar, 1880. körül ismét

pap nélkül volt, 1885. Ivancsó Miklós és 1890. óta Méhes Mihály. A templom most is a régi faépület, de a paplak már uj kőből. Anyakönyve 1834-től vezettetik. Kongruapótlék 249 f. 64 kr. Hiveinek száma 302.

Hársfalva (Nelipina.)

Régi parochia, mely azonban főleg a XVII. században lefolyt viszontagságos időkben, gyakran sinylődött; ekkor ugyan is, az 1691. évi urbéri összeirás szerint, a régi 38 jobbágycsaládból huszonöt elpusztulván, csupán 13 benépesült telek találtatott s ezek vagyontalansága miatt, a lelkész, Pap Simon, szintén nyomorgott, miért az uradalom tisztsége négy forintnyi nyestadóját két forintra leszállitá, világosan megjegyezvén, hogy a szegénysége miatt történik; ugyan ez iratban ugy a lelkészség, mint a fatemplomka igen réginek mondatik.

1704-ben *Pap Simon* működött, kinek a Kocsis Elek-féle telek adatott papi házhelyül. 1733-ban pedig *Füzér János,* ki itteni jobbágyfi volt s a fából épült laka már kényelmesnek mondatik, mig a Mihály tiszteletére emelt fatemplomban csupán egy harang függött. 1765-ben tartozott hozzá Szaszóka és Hankovica; 1778-ban pedig csupán Szaszóka; ekkor lévén a papja Hrabár Gergely s találtatott itt 264 ruthén és 6 zsidó lakos. 1782-ben becsültetett a lelkész jövedelme 95 frt 23 krra, a kuntoré pedig 22 frt 54 krra. 1787-ben volt a papja *Boksay János,* kinek részére 1791-ben méretett ki az uradalom telkiállományu földeket. 1797-ben volt a lelkek száma Hársfalván 353 és Szaszókán 268. A század elején lelkészkedett itt Suskovics Bazil, 1821. Stegura Bazil, 1830. Duliskovics Bazil, 1835. Nizsalovszky József, 1844. Legeza Athanász esperes, 1867. *Matytyaczko Ananiász,* 1885. Kövér György és 1890 óta *Hrabár Bazil.*

A templom és a paplak kőépület most. Anyakönyve 1785 óta van. A lelkész kongruapótlása 156 frt 84 kr. Hiveinek száma: Hársfalván 749, *Szaszókán* hol kőtemplom áll Bazil tiszteletére, 395, Vócsi és Összában 20.

Szaszókán volt 1672-ben a pap Popadinec Vaszil, ki 1682-ben lakott atyjának fél kenéz telkén; házas fia Mikula fizetett az uradalomnak egy nyest-adót. Popadinecz Vaszil halálával jött ide egy Pap Vaszil nevü jövevény batyko, kinek Zrinyi Ilona adott levelet »további kegyelmességeig«. Ez még 1699-ben is élt s azonévi urbérben az foglaltatik, hogy menynyiben parochiális alap azelőtt nem volt, arra rendeltetett deficiált Fetykovicz Péter $^3/_4$ telke, Popadinec Mikula kántornak (oroszdeák) pedig Sztankovics Hritz fél sessiója. 1733-ban volt

a pap Popadinecz Dániel; a paplak jó volt s a fatemplomban egy harang csüngött. 1778-ban már Hársfalva filiája volt.

Hátmeg.

A Hosszuhát nevü hegyentuli magaslaton e ruthén helység parochiája igen régi; már a XVII. század közepén volt régi temploma is s hogy ekkor a hitközség tehetséges lehetett, kitünik onnan, hogy 1649-ben három batykója is volt, ugymint Pap Koszty, Sándor Péter és Márton Lázár, kik az uradalomnak 3 nyestet adtak évenként urbérül. 1672-ben volt a pap Tatár János és Tatár László, tiz év mulva pedig már négy müködött, névszerint Tatár Pap János, Nyistor Pap Panyko, Pap Iván és Pap Sándor, kinek öcscse Pap Jánossal egy féljobbágytelket müvelt s ki az urbér szerint mint »parasztjobbágy marhával szolgált«.

1704-ben a Rákóczy-féle szabadságharc idején, papokul müködtek Szidor Mihály és Szidor Mátyás; 1733-ban pedig Szidor Mihály és Panyko Pál, egymásnak egyszersmind különösen kántorokul is szolgálván; a Miklós tiszteletére emelt régi fatemplomka két haranggal volt ellátva. 1765-ben tartozott fiókegyházaiul Tőkés, Szundákfalva és Kelemenfalva; eszerint időközben tőle Gálfalva elvétetett és Nagy-Ábránkához csatoltatott; 1778-ban pedig már csak Tőkés és Szundákfalva tartoztak hozzája.

1782-ben becsültetett évi jövedelme 92 frt 13 krra, a kántoré pedig 21 frt 3 krra. 1792-ben volt a papja Niffor János; ki már a templom közelében levő uj paplakon tartózkodott, mennyiben még 1776-ban február hó 2-kán *Kutka András* munkácsi lelkész és főesperes beleegyezett, hogy az Ilkovics Elek beregi főesperes által tett javaslat szerint Lyuti és Szegincovtól az itteni parochus és kántor részére cseréltessenek el a távol fekvő egyházi telkek; ezek közül a papi telek még 1693. évben rezolváltatott volt lakásul, de mennyiben a templomtól igen távol esett, az később teljesen alkalmatlannak találtatott. E csere eszközlésénél jelenvoltak az uradalom részéről Detrich László ügyész és Cserszky András számvevő is. Az 1797-ki rendezéskor meghagyadandónak találtatott, lévén akkor Hátmegen 365 lakosa, régi fatemploma és ilyen faparochiaháza; Kelemenfalván volt a lelkek száma 15, Szundákfalván 35, Tőkésen 256 és Deskófalván 135.

Lelkészül müködött Palkovics Mihály, utána 1820. Turok János, 1825. Mitrovics Todor, 1831. Csepes János, 1846. Thoma János, 1867. Szkunzevics János, 1877. Sztankaninecz György és 1885. óta Ivancso János.

A b. szüz Mária tiszteletére emelt templom és paplak kőépitmény; anyakönyvei 1826-ban kezdődnek. A lelkész kongruapótléka 191 frt 39 kr. Hiveinek száma most: Hátmegen 1220 s a vidék üzleteiben 10.

Holubina.

1690-ben Pap Miklós volt ezen a szentmiklósi uradalomhoz tartozott helység papja, ki a Zareva nevü jobbágycsaládból való volt, 1704-ben is élt még, sőt *Zarevics Pál* nevü pap 1733. évben még mindig e családból származott, ki azon évi összeirás szerint jobbágytelken lakott s a szüz Mária tiszteletére emelt régi fatemplomban szolgált, mely két kis haranggal volt ellátva; harminc év mulva nem volt papja a lakosaiban megfogyatkozott községnek, 1778-ban azonban ismét visszaállittatott s a 207 hivekkel biró anyaegyházhoz Szolocsina és Dickovica csatoltatott. 1783-ban becsültetett a pap jövedelme 102 frt 14 krra és a kántoré 22 frt 25 krra. 1792-ben volt itt a lelkész *Likovics Mátyás*. 1797-ben elrendelé a Helytartótanács, hogy Polena és Holubina együtt maradjanak, de a holubinai pap mellé káplán adassék. Akkor volt Holubinán 439 lakos, a templom és paplak fából volt, ez utóbbi három szobával; a filiákban volt a népesség ez: Szolocsinán 252, Dickovicán 48, Polenán 187, Uklinán 58, Szuszkón 123 és Jobovicán 106. Lelkészül müködött a XIX. század elején Lipeczky János, 1820. Krivjánszky András, 1825. Brilla András, 1830. Molnár József, 1835. Luppes József, 1843. Bacsinszky Jenő, 1854 *Maruszanics Bazil* esperes, 1877. Sztripszky János esperes, 1895. Sztripszky János.

A sz. Mária tiszteletére épült templom és paplak most kőből van; anyakönyvei 1785. vezettetnek; a pap kongruapótléka 203 frt 28 kr. Hiveinek száma Holubinán 857, fiókközsége nincs. 1897. junius hónapban a villám a toronyba beütvén, azt tetemesen megrongálta, a vihar ellen harangozó suhancokat pedig megszédité.

Homok.

E faluban a ruthén lakosoknak már a XVII. század végén volt templomuk s valószinüen találtatott már ily pap is. 1748. évről erre vonatkozólag ez áll a kanonikai látogatási jegyzőkönyvben: Van 40 g. k. lakos, azoknak a fatemplomuk nyomorult; a g. k. presbiternek javadalma 3 köböl rozs, keresztelésétől kap 17 krt, esketéstől és temetéstől 51 krt, összes jövedelme filiáival együtt felmegy évenként *tiz forintra*. A kántor kap minden gazdától $^1/_8$ mérő életet, temetéstől és ha-

rangozástól 6 krt, összes jövedelme *négy forint.* Anyakönyvei 1786-tól vezettettek, később azonban a rendezés alkalmával a lelkészség megszüntettetett és csak 1890-ben állittatott ismét vissza, a mikor *Szabados Mihály* lett lelkészévé, ki maiglan ott működik.

A templom kőből van épitve, ugy a paplak is; a lelkész kongruapótléka 229 frt 63 kr. Anyaközségben a hivek száma 224, a fiókegyházakban pedig Darócon, hol kőtemplom áll bold. Mária tiszteletére, 330, Dédában 232 és Gelénesen 25.

Ignécz.

Az Ignéc helységben a mult századokban müködött papok névsora ismeretlen. 1649-ben az Ignéccel szomszédos *Cserlenó* most fiókközségben lelkészkedett *Pap János.* 1682-ben pedig *Illés Pap Pál,* ki mivel pap levele nem volt és paraszt telken lakott: egy egész nyestadó alá vettetett; aminthogy később 1699-ben is *Csernelőn,* a mint a magyar urbérben iratik *Pap András* volt a tényleges lelkész, *Illés Pap Pál,* itteni $^3/_4$ telkes birtokos, Nyirbe költözött és *Tas* helységben paposkodott s távollétében a telke pusztán állt. Pap Andrásra vonatkozólag pedig ez jegyeztetett fel az összeirásban: »Ez fogadott pap s egy nyesttel tartozna, reménykedik fél nyestre ad peneplacitum«. És lakott Fadgyas László deficiált pap házában, mintegy annak kisegitője.

1704-ben volt a lelkész Cserlenón *Ruszkóczi Pap János,* Fadgyas László pedig kiérdemültnek mondatik s megjegyeztetik az is, hogy Kálniki Pap Illés Tiszántulra ment papnak s most sem tért még vissza onnan. 1730-ban müködött itt *Szelevics Mihály.*

Később itt megszüntek papok lenni s 1733-ban már *Ignécen is Pazuchanics János* emlittetik lelkészül, ki régi paptelken lakott, mellette állt a Demeter tiszteletére épitett fatemplom s ki kapott ágybérül a hivektől egy-egy mérő rozst és stóla fejében kereszteléstől 34 denárt, temetésért ifjutól 48 denárt idősbtől 1 frt 2 denárt, mig az esketés dija egyezségileg megállapittatott. 1782-ben becsültetett a lelkész évi jövedelme 89 frt 20 krra és a kántoré 21 frt 26 krra.

1797-ben helytartótanácsilag elhatároztatott, hogy a telkek kevés száma miatt itt csak káplánia legyen; volt pedig akkor *Ignéczen,* hol a szalmás paplak romokban hevert s a korhadt templomka kicsinyke volt 562 és Cserlenón 190 ember. Különben mint parochus tovább is müködött *Szabados András,* 1820-ban *Popovics Antal,* 1825-ben idősbb *Szabó János,* 1844. *Szluk János,* 1862. *Danilovics József,* 1880. *Danilovics István*

és 1890-től *Suba György* kerületi esperes. A paplak és templom most kőből épitvék, Anyakönyv 1785-től való. A lelkész pótfizetése 156 f. 29 kr. Hiveinek száma: Ignécen 1221, *Cserlenón*, hol Bazil tiszteletére emelt fatemplom van, 572 és az ignéci erdőkben 50.

Iloncza.

Nagy és népes helység lévén, bizonyára már századok előtt lelkészséggel is birt s valószinüen, mint más nagy helyeken, két pap is müködött egyszerre, lévén a falunak két temloma is; de ezeknek neveik ismeretlenek.

1797-ben, midőn megyénkben a parochiák rendeztettek, Ilonczára nézve kimondá a Helytartótanács, hogy megmarad *parochiális helynek* s mennyiben két templom itt szükségtelen, az egyik, mely alkalmatlanabb helyen áll, megszüntetendő s anyaga a meghagyandónak kijavitására forditandó. Igy épült azután fel egy uj kőtemplom, mig 1798-ban a paplak fából volt és állott két szobából; hiveinek száma pedig felment 1203-ra. Lelkészül müködött akkor Csopej János, 1816-ban ifjabb Csopej János, 1822-ban Gribovszky András, 1855. Fankovics Sándor főesperes, 1878-ban Homicsko Elek, 1885-ben Ilniczky István, végre 1895. óta Ilniczky Gábor.

A paplak kőépület s a lelkész kongruája 59 f. 1 kr. Anyakönyvei 1788-ból valók. Hiveinek száma most 1796, *Novoszelicán* pedig, hol szűz Mária tiszteletére szintén kőtemplom áll, 961 s igy a lelkészség egyike a legnagyobbaknak a megyében.

Ilosva.

Népes ruthén helység lévén, bizonyára szintén már századok előtt birt saját lelkészszel és templommal. 1748-ban volt itt 30 görög katholikus lakos, mennyiben az előkelőbbek már előbb a reformált hitet elfogadták; de azért azoknak is volt papjok, ki minden gazdától egy-egy véka rozst s azonfelül stóla fejében keresztelés és avatástól 12 krt, esketéstől 17 krt, és temetéstől 51 krajcárt kapott; mig a kántor, ki adót nem fizetett és más köztehertől is felmentetett, a temetésektől 12 és a harangozástól 6 krajcárt huzott. 1797-ben a Helytartótanács meghagyta a parochiát; lévén akkor hiveinek száma 461 és Bródon 361. Az ilosvai papház volt fából összeróva és szalmával fedve, ilyen volt a szük templomka is.

Lelkészül müködött akkor itt Desko Péter, 1828-től Vaszko Bazil esperes, 1868. Vaszko János, 1880. Romanecz János, 1885. Nizsalovszky János ifjabb, ki jelenleg is müködik.

A templom, mely Péter Pál tiszteletére emeltetett, most kőépület, olyan a paplak is. Anyakönyvek 1810 .óta vezettetnek. A lelkész fizetéspótléka a vallásalapból 111 f. 48 kr. A lelkészséghez tartozik az anyaközségben 834 és *Bródon*, hol szintén kőtemplom áll Szent-Mihály tiszteletére 743. Bródon 1821. évben szintén felállittatott lelkészség, a mikor 1823-ban volt a papja Szteczovics János, nemsokára azonban 1829. megszüntettetett.

Iványi.

Hajdan két, *Nagy és Kis-Iványi* nevü helység volt itt s mint a XIV. századbeli pápai tizedek lajstromából kitünik, itt római katholikusok nagy számmal laktak, kiknek saját parochiájok és már akkor kőtemplomuk is volt, melynek alapfalait 1869. évben feltárattam és lerajzoltam. E keletelt és kerek szentélylyel birt templomnak követi akkor az uj paplak építésére hordották el. Később reformátusok emelkedtek tulsulyra, de bizonyára ruthén lakosok is éltek itt a legrégibb időtől fogva, mi a bor és egyéb tized-adás iránt keletkezett viszálykodások elintézéséről fennmaradt adatokból kitetszik. A két helység a XVII. század végén egyesült, de megelőzőleg ruthén papja csak Kis-Iványi községnek volt, mely 1682-ben 19 jobbágy családból állott, mig Nagy-Iványiban 26 gazda élt s református lelkészt tartott. 1649-ben volt Kis-Iványiban a batyko Pap János, 1672-ben Pap Lukács, ki $^1/_4$ jobbágytelken lakott; 1682-ben Pap Miklós, testvéreivel: Bező Ferenc és Jánossal egy kenéztelket müvelt; e szerint a nevezett pap a Bező jobbágy családból való volt, ki családi nevét elhagyván, az akkori szokás szerint a Pap nevet vette fel. Azon időben már nem működöttt ref. lelkész itt, kinek a hivek 1670-ig bortizedrészt is adni tartoztak . . . 1699-ben még mindig e Bező Miklós paposkodott, 1704-ben azonban a parochiális faház és templomka üresen állott.

1733-ban már Iványinak nevezett egyesült község, ugy látszik csupa ruthénekből állott s azok papja volt *Desko Tódor*, de a Demeter tiszteletére épitett fatemplomka még mindig a régi volt. Később a község 1776 táján Ruszkóchoz csatoltatott filiául; de csakhamar ismét visszaállittatott. Az 1782-diki összeirás szerint *Iványihoz* tartozott Klacsanó és Ruszkóc; s volt az anyaközségben a pap jövedelme 155 f. 6 krra kiszámitva. 1792-ben volt a lelkész *Desko János*. 1797-ben a Helytartótanács elhatározta, hogy Iványiból alakittassék lelkészség Ruszkócon, lévén akkor Iványiban 376 és Klacsanó filiában 260 gk. lakos; ez utóbbi helyen volt a szalmafedelü paplak is. Mindamellett

megmaradt továbbra is és igy volt iványi lelkész e század elején Romanyák György, 1828. Halaktovics János, 1855. Lipeczky András, 1861. Legeza Mihály, 1868. id. Szabó János és 1878. Kacsanovszky József. Ugy a paplak, mint a Demeter tiszteletére emelt kőtemplom szilárd épület. Az anyakönyv 1786. év óta vezettetik. A lelkész fizetéspótléka 146 frt 74 kr. Hiveinek száma: anyaközségben 720 és *Klacsanón*, hol b. szüz Mária tiszteletére kőtemplom van, 528.

Kisalmás.

Régi parochiális hely. Olsavszky Simon munkácsi püspöki helynök 1733-dik évi jegyzőkönyvei szerint Kisalmáson *Szimóczky Illés* volt a lelkész, ki a telekért Dolinay urnak 16 napot dolgozott. A Ker. János tiszteletére emelt fatemplomban 3 harang volt. A stóla 8 poltráról 1 máriásig terjedt.

Az 1772. évi összeirás alkalmával üresnek találta a bizottság, mennyiben pap hiányában a Nagyalmáson lakott lelkész müködött itt; hozzája tartozott akkor Romocsaháza is. A templomka szük és fából épült volt s belső fölszerelése is szegényes vala; az egyház kelyhe ólomból és az ostyatartó üvegből készült. A kisalmási lelkész évi jövedelmét és stóláját 41 frt 54 krra, ágybérét 8 f. 3 krra becsülték, mig a nagyalmásit 13 frt frt 51 krra s a kántor jövedelmét 55 krajcárra. 1797-ben találtatott a papház fából, két szobával, a szük templomka is ilyen volt, hiveinek száma pedig következő: Kisalmáson 228, Fogarason 127, Romocsaházán 102 és Nagyalmáson 140; és a Helytartótanács elhatározta, hogy Fogaras csatoltassék ide fiókul s az alig 50 egyént befogadó rozzant templom helyett uj szorgalmaztassék. Lelkészekül müködtek a XIX. század elején Ilniczky Bazil, 1826. Grigási Bazil, 1831. Kofllanovics János, 1842. ifj. Popovics Mihály (kántora Csopey János), 1844. ifj. Popovics Mihály, 1855. Jaromisz Antal, 1867-ben Csopey Bazil, 1877. Jaromisz Antal, 1880. Koflanovics Bazil s most Popovics Mihály. A szűz Mária tiszteletére emelt fatemplom most is áll, de a paplak már kőből van. Anyakönyve 1778 óta vezettetik. A lelkész fizetéspótléka 197 frt 80 kr. Hiveinek száma anyaközségben 523, Romocsaházán 423 és Nagy-Almáson, hol Mária névre kőtemplom is van, 331.

Romocsaházán 1682-ben lelkészkedett *Pap Holza János,* ki féltelket is müvelt és 1704-ben *Pap László.*

Kajdanó.

Jóllehet a XVII. században a ruthének itt szép számmal voltak, rendes lelkészségök nem volt, csupán e század végén

1772-ben emlittetik batykóul Panasz *Pap János*, ki egy fél telket müvelt, nyest-adót fizetett, de maga Benedikén lakott, 1682-ben is ő volt a pap. Erről az 1699-iki uradalmi urbérben ez áll: A Panasz Pap János féltelke régen parochiára volt rendelve, most a cserlenói batyko uralja, adója 1 nyest, vagy 4 forint; e János papról még az 1704-diki urbér is foglalkozik, lévén akkor a községi biró Soltész János; később azonban nyoma vesz s Kajdanó mint g. k. lelkészség sokáig többé nem emlittetik; 1778-ban ismét előfordul, mint olyan, melynek fiókjai Rákos és Cserlenóval való visszaállitása javasoltatott, lévén akkor itt a 208 ruthén lakosnak jó fatemploma is; mi azonban teljesedésbe nem ment. 1797. Rákos filiája volt 368 g. k. lakossal; igy majd egy századig tartozott oda, a midőn a munkácsi püspök 1888-ban önálló lelkészséggé tette. Akkor lett a parochus *Jaczkovics Sándor*, ki később Amerikába kimenvén lelkészül, Jaczkovics Bazil lépett helyébe, ki kongrua pótlékul 199 frt 50 krt huz, valamint mostani lelkésze, Gebé Tódor keresztfiam. Temploma uj, kőből, Bazil tiszteletére, olyan a paplak is. Anyaközségben van 781 és Dombokon 130 g. k. hive.

Kisfalud.

E helységben már a mult századokban volt lelkész, de az akkori viszonyokhoz képest a pap kényelmére nem sok gondot forditott ugy a hitközség, mint az uraság. Miért is 1797-ben, midőn a Helytartótanács a parochiákat rendezteteté s ujonnan beosztá, itt, jóllehet az anyaközségben a hivek száma 318-ra és *Medencén*, mint fiókegyházban, 628-ra ment, ugy intézkedett, hogy Kisfalud és Kövesden levő lelkészségek egyesittessenek. A hatósági felvétel szerint, volt a kisfaludi paplak fából épitve és szalmával fedve, hasonló volt a régi fatemplomka is. Mindamellett megmaradt mindkét lelkészség továbbra is. Volt pedig akkor a parochus Kisfaludon *Ilniczky János*, ki 1828-ig itt müködött; őt felváltá akkor *Szluk János*, 1844-ben *Hacskajlo Miklós*, 1855-ben *László József*, 1885-ben *Artimovics Gábor*, 1891-ben pedig *Medveczky Gyula*, ki maiglan itt müködik.

A Mária tiszteletére emelt kőtemplom most csinos, ugy a paplak is, melyben az anyakönyvek 1813-tól vezettetnek; a lelkész kongruája 188 frt 16 kr., fiókközségei nem lévén, az anyaegyház hiveinek száma most a millennium évében 1352.

Kis-Szolyva.

Igy neveztetik az 1888. évben *Szkotárszka* és Szvalyovka két egyesitett község, lévén annak előtte a parochia *Szkotársz-*

kán, hol a paplak lent a völgyben a patak balpartján, a diszes fatemplom pedig, melyben az utolsó itélet nagy méretben, de igen drasztikus jelenetekben volt lefestve, a patak jobb partján emelkedő dombon állott s a nyolcvanas években porrá égvén, helyén egy diszes kőtemplom emeltetett.

Szkotárszkán már századok előtt volt lelkészség; igy 1640-ben paposkodott itt *Ruszin Koszty,* ki nyest-adót fizetett az uraságnak; 1672-ben müködött *Pap János,* 1682-ben *Pap Fedor* és 1699-ben *Petrokovics Pap Mátyás,* ki 1704-ben is fungált és nyest-adóul (census marturinalis) 4 frtot fizetett; lévén akkor itt a kenézek Paskovics Miklós és György és Ripics János.

1733-dik évi összeirás szerint lakott *Petrovics Jakab* nevü pap kényelmes telken és fizetett a zálogbirtokosnak évenként 4 frt bért; a Mihály tiszteletére épült fatemplom eléggé tágas volt. Ágybérül kapott a lelkész minden gazdától egy-egy mérő zabot. 1778-ban volt filiája *Talamás* és a pap jövedelmét becsülte a hatóság 1782-ben 76 frt 56 krra, a kántorét pedig 17 frt 23 krra.

1797-ben káplániának akarták leszállitani s Talamás helyett más szomszéd falukat adni alája, de ugy látszik, megmaradt, a mi volt; hiveinek száma felment akkor Szkotárszkán 384 és Szvalyovkán 86-ra. Abban az időben volt itt a lelkész *Tirban László,* az éneklész, helyesebben csak egyházfi pedig Medulya Tódor.

1816-ban volt a lelkész idősbb Hucza János, 1822-ben Leskovics János, 1834-ben Jaczkovics András, 1843. idősb Duliskovics János, 1855. Dudinszky Imre, 1867. Szluk István, 1877. Karpinecz Bazil, 1891-ben Volosin Bazil, 1896-tól Stépán Emil s most Szluk Ágoston. A lelkész évi pótfizetése a vallásalapból 217 frt 26 kr. Anyakönyv 1782-ből eredt. Hiveinek száma 750. A Mária tiszteletére emelt kőlemploma uj, a paplak is szilárd.

Klyucsárka.

E ruthén helység 815 g. k. lakossal azelőtt *ujdávidházai* lelkészségnek fiókközsége volt, 1888-ban azonban önálló parochiával láttatott el és lett első lelkésze *Holis András,* ki jelenben is ott él nemes hivatásának; a mikor a régi fatemplom helyén Szüz Mária tiszteletére uj, kőből való emeltetett, a minthogy a paplak is szilárd kőépület. A lelkész kongruapótléka 199 forint 50 kr.

Kövesd.

Régi, nagy ruthén helység, melynek papjai mégis az előbbi századokban *Falucskáról* kezelték egyházi ügyeit; igy 1740-ben történt püspöki látogatás jegyzőkönyvei szerint volt ugyan *Kövesden* g. k. szertartásu fatemplom, a lelkész azonban Falucskán lakott, mig az éneklész itt a parochiális telken tartózkodott, de a földeket a pap müvelte, kinek stolája évenként hat forintra ment fel. A kántor kapott a temetésért 12 krt s a harangozásért hat krt, lévén itt 8 ruthén lakos. *Falucskán* szintén volt fatemplom egy haranggal s a lelkész kapott hiveitől a földeken kivül keresztelés és avatástól 18, esketéstől 17, temetéstől 51 krajcárt s minden gazdától ágybérül egy-egy véka életnemüt; mig a kántor összesen hat véka rozszsal megelégedett. 1797-ben ugy határozott a Helytartótanács, hogy *Kövesd és Kisfalud* egyesittessenek s mennyiben a hivek száma 1398-ra megy, majd egyházhatóságilag állapittassék meg, hogy segédlelkészség és hova szükséges-e? Akkor tényleg tartozott a *kövesdi lelkészséghez*, hol 284 volt a lelkek száma, Falucska 180 és Papfalva 246 g. k. lakossal; a paplak egy szobából állott és szalmával volt fedve. Lelkészül müködött ifj. *Koflanovics Mihály*, 1821. óta fiókegyháza volt Kövesd *Falucskának*, hova a pap is költözött, a kövesdi paplak elpusztulván, 1840-ben volt a lelkész *Sereghy Bazil*, a kántor pedig Chalusz János; 1855-ben lelkészkedett Vaszko János, 1861-ben Vaszócsik Theodor, 1871. Dudinszky Imre, ki jelenleg is itt müködik, lévén káplánja Dudinszky János.

Most *Kövesden* jó, kőből épült papház lévén, abban lakik a lelkész, a régi fatemplom azonban most is áll és addig, mig a munkában levő uj kőtemplom felépül, használtatik. A lelkész pótfizetése 64 frt 81 kr. Anyakönyvei 1786-tól vezettetnek. Hiveinek száma: *Kövesden* 829, Falucskán, hol Mária tiszteletére emelt kőtemplom van, 460, *Komlóson* 525 és Pálfalván 175.

Falucskán 1821-ik évben állittatott uj parochia, melybe Koflanovics Mihály először költözött s utódai is tartózkodtak nehány évtizedig.

Kovászó.

Az előbbi századokban élénk anyaegyház volt, később azonban a népesség apadásával a lelkészség elzüllött. Igy az 1748-ik évi kanonikai látogatási jegyzőkönyv szerint, akkor a g. kath. fatemplomka is pusztulásnak indult, mennyiben hivei elhagyták, összesen találtatván itt 6 római kath., 1 ruthén és 2 reformált vallásu lakos. Az 1797-iki rendezéskor a Helytartó-

tanács ugy határozott, hogy itt csak káplánság legyen, lévén akkor 250 főnyi g. k. lakosság mig S.-Orosziban 61 és Benében öt találtatott. A paplak fából volt épitve és szalmával fedve s a fatemplom ronda és düledező. Mind a mellett megmaradt lelkészségnek, hol akkor működött idősb Kovács János, utána volt pap 1820. Stéfán Bazil, 1828. Lázár Ádám, 1834. Jaczkovics János, 1842. Valkovszky Miklós, 1846. Gerevics János, 1864. Sztankaninecz György, 1878. Hudáki Emmanuel, 1893-tól Lichvarcsik Mihály s most Volovcsák Miklós. A templom bold. Szűz tiszteletére és a paplak kőépületek. Anyakönyve 1792. óta vezettetik. A lelkész fizetéspótléka 228 frt 76 kr. Hiveinek száma anyaközségben 467, Benében 102 és Sáros-Orosziban 75.

Laturka.

Ezen a szentmiklósi uradalomhoz tartozott verhovinai ruthén helységben régi időkben is voltak papok. Igy a XVII. század végén 1680-ban működött batyko Pap János, ki jobbágytelken lakott s az uradalomnak nyesttel adózott. 1704-ben *Maszaló Lukács* végezte a papi teendőket lévén akkor itt kenézek Kurák György és Torin György. A papnak parochialis telke nem lévén, a Kopolecki-féle fél sessiót adta e célra az uradalom, amitnt ez az 1704-iki urbáriumba bevezettetett. 1733-ban voltak lelkészek Primics Jakab és Nasztalinec Miklós; ez utóbbi egy 37 frton vett jebbágytelken lakott és fizetett dijul 1 frt. A templom 2 haranggal fából volt.

1755-ben a lelkész és fia, ki a kántorságot vitte, együtt laktak egy fél jobbágytelken s fizettek bérül 50 denárt; később azonban más lett az éneklész, ki a pappal meg nem fért, annak engedelmeskedni nem akart, sőt többször civódás közben tettlegességre ragadtatván, a pap szakállát rángattá, miért azután Bestekovics István urad. vereckei kulcsár, Dolhai Pál és Branik Bazil esperesekkel ez ügyben 1764. évben hivatalosan eljártak. 1778-ban voltak filiái Bilaszovica, Miskarovica és Borszucsina. 1792-ben működött itt lelkészül *Griga Elek,* kinek évi jövedelme felment 1783-iki becslés szerint 66 frt 49 krra, a kántoré pedig 22 frt 32 krra. 1797-ben a Helytartótanács azt határozta, hogy a hivek csekély száma miatt, itt csak káplánság legyen; lévén akkor Laturkán, hol uj fapaplak és ily templom volt, 593 lakos. Mégis lelkészségül megmaradván, működött akkor Szokolics Tódor, utána 1824. Mihaliczky Miklós, 1828. Saxun Tódor, 1842. Szabó Miklós, 1846. Turok János, 1864. Bubrjak Bazil, 1868. Szoták György és 1884. óta *Ferencsik Emil;* s most Ruttkay Pál. A Mária tiszteletére emelt kőtem-

plom és ily paplak uj. Anyakönyvei 1819. óta vezettetnek. A lelkész kongruapótléka 119 frt 49 kr. Hiveinek száma Laturkán 413.

Makaria.

A legrégibb lelkészségek egyike, melytől már a XIV. századbeli okiratok emlékeznek; bizonyára már akkor más helységekben is valának a ruthén népnek papjai és szentegyházai, de mennyiben Klio fel nem jegyezte emléköket, azokról csak sejtenünk lehet. *Makaria* már a tizennegyedik században képezte az orthodox hitü Koriathovics Tódor herceg birtokát, ki azt ismét rokonainak a Dolhai, Hosszumezei családbelieknek átengedé, kik itt élénk gazdaságot folytatván, a népnek jólétet szereztek, annyira, hogy két templomban is dicsérték a mindenség urát s teremtőjét, lévén az egyik római katholikusoké, vagy az akkori felfogás szerint: keretztényeké, mig a másik, mely szintén fából volt épitve és cinteremmel s temetővel ellátva, az óhitüek hitközségének birtokához tartozott, de voltaképen a helység földesurai, az 1418-ban vagyon vesztésre itélt Dolhai Bogdán és testvérei Szaniszló, János és György tulajdonát képezte.

Azóta a helység mint a munkácsi uradalom tartozéka, a többiekkel egy sorsban részesülvén, a hivek jobbágyi szolgálatot tettek, mig a pap hitsorsainak lelkiatyja, szintén az uradalomnak nyestadóval tartozott. 1649-ben Lorántffy Zsuzsánna, I. Rákóczy György özvegye idejében emlittetik itteni ily batykóul Pap Mihály, 1672-ben Báthory Zsófia idejében Pap László, 1682-ben Pap Mihály, ki Hritz nevü testvérével egy fél jobbágytelket művelvén, nyestadót fizetett; a II. Rákóczy-féle forradalom idején 1704. évben volt a pap *Pap László*, 1748-ban mint fiókegyház tartozott Bártházához, de később ismét önállóvá lett, főleg midőn elhamvadt temploma és 1755-ben a paplak is felépült, de szegényes állapotához képest csak fából s a templomban is a kehely ólomból és ciborium üvegből való volt; mig a lelkész Csopej János 1775-ben is egy kis lakószobával megelégedett és 57 frt 51 krra becsült évi jövedelemmel; mig a kántor Popovics Gábor egy rozzant fakunyhóban (spelunca) tartózkodott, amiért az uradalomnak évenként 51 krajcárt kellett bérül fizetnie és évi jövedelme 1 frt 29 krra tétetett; de Bártházától, mint fiókközségtől a pap 30 frt 45 krnyi javadalmat huzott. 1778-ban volt még fiókja Bártházán kivül Pisztraháza is. Az 1782-iki összeirás szerint jövedelme felment 85 frt 45 krra s a kántoré 22 frt 44 krra. 1792-ben volt a pap Csopej János.

1797-ben volt Makaria g. k. népessége 352, Bártházáé 268 és Pisztraházáé 270 lélek. Akkor volt a lelkész Csopej János, ki után jött 1824. Csopej Mihály, 1834. Grigási János, 1842. Szabados Antal, 1855. Kocákovics Antal alesperes, 1877. Bukovszky Antal, 1880. *Laurisin Jánvs* s jelenleg Laurisin Ágoston. A Mária tiszteletére emelt kőtemplom szép, a paplak pedig az uradalomtól vett egykori korcsmaház. Anyakönyvei 1816. valók. A lelkész kongruapótléka 120 frt 16 kr. Hiveinek száma az anyaközségben 1017, *Bártházán* pedig, hol kőtemplom áll 485. Ez utóbbi hely valaha önálló lelkészséggel birt. A 16. és 17. századokban ugynevezett batykók működtek, ilyen volt 1649. idősb és ifjabb Pap Ferenc; 1672-ben Pap János, 1682-ben *Pap András* másodfeleségü batyko, ki ez okon csak türetett és 4 frt nyestadót fizetett; különben ő még 1704-ben is müködött; 1733 ban már Kormos Lukács. Az 1748-iki összeirás szerint volt a fatemplomban két harang; a pap javadalmához tartozott hat köblös földrészlet és négy szekér szénát termő kaszáló s kapott a hivektől egy-egy véka gabonát és napszámot; később Makariához csatoltatott; 1792. volt 268 lakosa.

Makkos-Jánosi.

A görög kath. hivek csekély száma miatt itt a XVII. század közepéig még templom sem volt; akkor 1748-ban a negyven lélekből álló ruthénség kezdett templomot épiteni; az ez évben gróf Barkóczy Ferenc egri püspök által végzett egyházi látogatásról felvett jegyzőkönyvben az is hozatott fel, hogy az itt levő régi kőtemplom, mely a reformáltak birtokában van, mint a falfestményeiből megitélhetni, hajdan római katholikusok épitménye volt. Később 1743-ban csakugyan a görög kath. lelkészség is megállapittatott, 1765-ben lévén annak fiókegyháza Beregszász. Az 1775-iki összeirás szerint, a fatemplom paticsfalakból állott, képfal nélkül s kehelye is csak ónból volt; mig a paplak egy szoba, konyha és pincéből álló rozzant faalkotmány vala. Lipcsei Pál nevü lelkészi jövedelmét 39 frt 15 krra becsülte a bizottság, Karusinec János kantorét pedig, ki a papi telken egy kis házikóban szorongott, 8 frt 45 krra; a jegyzék szerint e lak még tanitásra sem volt alkalmas.

A makkosjánosi parochia az 1797-iki rendezéskor is meghagyatván, akkor működött lelkészül Vaszócsik András, utána 1830-ban Medveczky Tódor, 1843. Zombory András, 1867. Azary József, kinek 1884-ben segédje volt Baltovics Miklós, 1886-ban pedig Zseltvay Simon, 1890-től lelkészkedett Berecz Jenő s utána jelenben Holossnyay Tódor.

A Krisztus feltámadása ünneplésére emelt templom valamint a paplak kőből épült; Anyakönyve 1835-től folytattatik. A lelkész pótfizetése 163 frt 97 kr. Hiveinek száma az anyaközségben 658, Balazséron 256, Gáton 34, Kisbégányban 20 és Nagybégányban 342, összesen 1310.

Malmos.

E helység az előbbi századokban *Kozivá* s a közelében állott más vele később összeforrt falu *Nagy-Melnicsnának* neveztetett; a XVII. században a két egyesült helység *Sztrojna* nevet vett fel, mig végre Csernik is hozzá csatoltatván, 1888-ban a mostani *Malmos* uj nevét nyerte.

A XVII. században már mindkét helységnek külön papja volt; igy 1649-iki urbéri összeirás szerint *Kozivának* volt a batykója Sándor Péter, Nagy-Melnicsnának pedig *Hriczikovics György*, mindketten ottani jobbágy és kenéz családokból származván; 1672-ben volt a batykó *Koziván* Füzér Péter és Nagy-Melnicsnán Hriczikovics Lukács. Ez irat szerint Koziva, Sztrojnának is mondatik; tiz év mulva (1682-ben) Füzér Pap Péter még mindig működött s telkét művelvén, volt birtokában 1 ló, 8 tehén, 6 ökör, 5 sertés és 10 méhkas és e szerint elég jó létben élhetett csekély tudománya mellett; mig Nagy-Melnicsnán *Ruszin Pap Fedornak* csak 1 lova, 2 tehene és 2 ökre volt.

Érdekes felvilágositást nyujt a két helység lelkészei állapotára a Rákóczy Ferenc birtoklata idejében 1699. évben felvett urbéri összeirás, hol *Kozivára* vonatkozólag ez foglaltatik: »Parochia itt nem volt, hanem in Anno 1690-iki conscriptiókor Füzér Pap Péter (ki is a kenéz familiából való) osztás szerint neki jutott 1/2 sessióját adta parochiára, mostani conumeratiókor mind maga Batyko, mind fia és unokája annak a perpetuálitásnak contradikáltak jövendőre azért, mert Ruszin Pap Fedor Nagy-Melnicsnáról minémü deficiált telket birt parochiának, mivel emlitett Pap Fedor Nagytibavára papságra ment, azért mostani conumeratiókor hogy a kozivai kenézség egészen megmaradhatna, a dominus terrestrisnek egészben visszaadja, ellenben a dominus terrestris a kozivai cerkumhoz való parochiának meghagyott defictált Riszinkovics Jurko-féle sessiót tetszett rendeltetni; mi a nagymelnicsnai felvett rubrikából kitünik.«

E rovatban pedig ez áll: »Parochiára kozivai cerkumhoz most rendeltetett Ruszin Pap Fedor meghagyott deficiált Riszinkovics Jurko fél sessiója; ez iránt a tiszt ugy invigiáljon, hogy

Dominus terrestris nyest-adója ne diminuáltassék, máskép a magáéból fizet.«

1704-ben a Rákóczy-féle kuruc hadjárat idején volt Nagy-Melnicsnán a pap Füzér Péter.

1733-ban már csupán *Sztrojna* emlittetik, hol Füzér György mint pap lakott jó faparochiában, ilyen volt a templom is, Mihály tiszteletére, melyben két harang is csüngött s gazdálkodás mellett a pap hiveitől ágybért és stólát is szedett.

1765-ben volt filiája Csernik és Brusztopatak.

1778-ban találtatott Sztrojnán 182 g. k. és 6 zsidó lakos, papja volt *Krecsun András,* 1682-ben becsültetett a pap évi jövedelme 61 frt 50 krra és a kántoré 22 frt 12 krra. Krecsun még 1792-ben is paposkodott itt; később azonban megszüntetettett s Mártonkához csatoltatott fiókegyházul Sztrojna; igy fordul elő az 1798-ik évi hatósági összeirásban, amikor Sztrojnának 296 g. k. lakosa volt.

Krecsun András azonkoru iratokban gyakran emlittetik, mint olyan is, ki hiveivel szemben nem a legnyájasabban viselkedett. Igy 1786. évben bünvádi jelentést tettek ellene amiatt, hogy brusztopataki hiveit azért, mert az ágybért és terméyjáradékot megadni vonakodtak, kinoztatta; *Mikó László* nevü jegyzővel lehuzatta a parasztokat és 25—45 botütéssel fenyittette; mi több még asszonyokra is, kik a neki járuló három máriást rögtön meg nem adták, 25 pálcaütést méretett. . . .

1791. évben kijelöltettek a parochia telkiállományu földei.

Lelkészeinek névsora ez: a XIX. század elején működött Sztrojnán Grigási János, 1820. Palkovics Mihály, 1830. Eörmezey János, 1336. Volosin János, 1843. Gyidik István, 1845. Jaczkovics Bazil, 1855. Szoták József, 1870. Gerzanics János, 1885. Megela Mihály és 1890-től Zsatkovics György Kálmán, ki hivatásán kivül történelmi irodalommal is sikerrel foglalkozik.

A Szt. Mihály tiszteletére emelt templom és paplak kőépületek, anyakönyvei 1785-től vezettetnek; a lelkész kongruapótlása 213 frt 26 kr. Hiveinek száma a Sztrojna és Csernikkel egyesült *Malmos* anyaközségben 770, Brusztopatakon pedig 57.

Mártonka.

1888. év óta a Kis-Martinka és Kis-Tibava egymás mellett fekvő két ruthén helység egyesüléséből lett Mártonka nevü község; pedig hajdan századok előtt mindkét helység tartott külön papot.

Ily lelkész volt 1649. I. Rákóczy György özvegye Lorántffy Zsuzsánna idejében Tibaván *Pap Sztanko*. ki az uradalomnak a szokásos nyestadóval tartozott; 1672-ben pedig Báthory Zsófia birtoklata idejében emlittetik ily papul *Pap Hritz*, vagy is Gergely. 1682-ben *Bela Pap András* apja kenéz telkén lakott és gazdálkodott, lévén az akkori urbéri feljegyzés szerint, birtokában 2 ló, 2 ökör, 2 tehén, sertés és méh; mig *Pap Gergely* Tibaván paposkodott. Ennél az urbérben ez jegyeztetett fel: »Pap Iván, ez a batykó fia volna, de paraszt jobbágy s házas ember lévén, az apja szabadságában tekereg, azért iratott rá census és árenda, marhával szolgál.« 1699-ben fia Iván vitte a papi teendőket s művelte azt a fél telket, melyet atyja hagyott a parochiára; atyja Pap Hritz fia volt Pap Lázárnak. Ez urbéri jegyzet szerint a martinkai parochia akkor üresen állott, mivel a batykó holta után e helyre más nem akadt.

A folytonos harcokban, melyek Thökölyi Imre hosszu évi hadjáratai közben dühöngtek, a hátrányt e fejedelem birtokai leginkább megérezték, mennyiben jobbágyai, kik fegyverviselésre alkalmasoknak találtattak, a táborba szállani kényszerülvén, közülök sokan elvesztek s igy az otthon maradt családok kenyérkereső nélkül maradtak. Martinkán is akkor annyira megfogyatkozott a népség, hogy csupán öt férfi találtatott, kik $1^1/_4$ telket műveltek. Nagy-Tibaván is 1699-ben a Fricska Havrilo-féle elpusztult féltelek rendeltetett parochiára, hol a fatemplomka a dombon állott; majd azonban Martinkára került vissza. Dacára a nép fogyatkozásának, a papok e tájon mégis elszaporodtak; igy II. Rákóczy Ferenc idejében 1704-ben *Nagytibaván*, hol Cibár János és Bobály János voltak a kenézek, müködött lelkészül Pap Gergely, Martinkán pedig Pap Bazil; mig a szomszéd helységek is el voltak látva papokkal.

A szóhagyomány regéli, hogy a martinkai pap egykor oly szük parochiális házban lakott, melyben a tehene is el volt helyezve s igy megtörtént, hogy ez állat a cirill-betüs szertartásos könyvet elrágcsálván, a szegény tudatlan pap e miatt sokáig nem végezheté az istentiszteletet. . . .

1733-ban volt a pap Nagytibaván Ivaskó Gergely, hol a parochiaház fából, de kényelmesnek volt épitve, a fatemplom pedig két haranggal volt ellátva; ellenben Martinkán, hol Konchin Simon paposkodott, a paplak elpusztult s a fatemplom egy haranggal birt.

1765-ben volt a lelkészség *Martinkán*, mig Nagytibava annak filiája vala; igy volt az 1778-iki összeiráskor is, de a

pap Nagytibaván lakott, mig Kistibava filiájául tekintetett és mint lelkész *Hrabár Simon* müködött, kineb utódjai azután egy századnál tovább e helyen mint papok alkalmaztattak. Akkor találtatott Nagytibaván 162, Kistibaván és Kis-Martinkán 34 lakos. Az 1782. évi felvétel szerint volt a kistibavai lelkész jövedelme 58 frt 21 kr. és a kántoré 13 frt 28 kr. 1792-ben volt az itteni lelkész (ki már *Kis-Martinkán* lakott) *Hrabár Tódor*. 1797-ben javasoltatott, hogy e parochiához a szomszédos sztrojnai parochiától adassanak fiókközségek. — 1798-ban állott a népesség Kistibaván 65, Nagytibaván 321 és Kis-Martinkán 50 lakosból.

Hiveit szeretvén itt Hrabár Tódor, sokáig vitte az egyházügyeit, aminthogy utódai is később huzamosb időkig lelkészkedtek itt. Hrabár Tódor után 1835-ben üresen állt a paplak, azután jött Koflanovics Miklós, 1842-ben Turok János, majd nemsokára Fenczik András; 1860. ifjabb *Hrabár Bazil* és 1885-ben *Baltovics Miklós,* ki maiglan ott müködik, a kényelmes paplakban, mely a nehány év előtt elhamvadt régi faház közelében felépült; azonban a b. Szűz tiszteletére emelt régi fatemplom most is használatban van. Anyakönyvek 1785-óta vezettetnek; a lelkész kongruapótléka 201 frt 36 kr. Hiveinek száma az anyaközségben, mely Kis-Martinka és Kistibavából alakult 238, mig Nagytibaván, hol Szt. Mihály tiszteletére kőtemplom van, 408.

Maszárfalva.

1773-ban ült a papi telken mint lelkész *Csepák János*, kinek a hivek évenként csupán 1—1 napszámmal, tartoztak; a stolája pedig 1—3 máriásig terjedt. A Szt.-Miklós tiszteletére emelt fatemplomka két haranggal volt ellátva, 1797-ben ugy határozta el a Helytartótanács, hogy Maszárfalva és *Ardánháza* egyesittessenek s a székhely Maszárfalván legyen, hol a lelkek száma többségben van; lévén akkor itt 539 és Ardánházán 529 lakos. Pedig Maszárfalván a paplak nyomorult helyzetben volt, mennyiben az elavult régi faház csupán egy szobából állott, mely egyszersmind konyhául is szolgált; de hasonló rondaságu volt az ardánházai is, valamint mindkét helyen a szük fatemplomka is. Itt paposkodott akkor Mesko András, kit 1820-ban követett Szabó Pál, 1828-ban Koflanovics János, 1831—1837-ig üresen állott és ügyeit ellátta a drágabártfalvi lelkész; azután lett a parohus Manajlo András, 1844-ben Koflanovics Miklós, 1846-ban Mattusz János, 1865-ben Nagy Mihály, 1885 ben Bendász Elek és 1891-ben Melles András. Mind a paplak, mind a templom jó kőépület; a kerületi könyvtár he-

lye, anyakönyvei 1781. évtől valók. A lelkész kongruája 225 frt 58 kr. Hiveinek száma 735. Fiókegyháza nincs.

Medence.

1749-ben müködött itt mint pap három rokon, Pap Máté, Pap Demjén és Pap János, kik jobbágytelkeket müveltek és nyest-adót fizettek; 1672-ben már csak kettő, Pap Máté és Demjén élt; tiz év mulva pedig volt a batyko *Pap Miklós*, ki féltelken lakott s gazdaságát csupán 2 tehén és 4 sertés képezte. 1704-ben volt a pap Pap Mihály; 1730-ban Oniszkovics János, ki a parochia részére a szükséges telket megvette 38 forintért; a templom fából volt s a papnak a hivek csupán fél napi munkaval szolgáltak évenként. 1780-ban volt a pap jövedelme 49 frt 21 krra és a kántoré 22 frt 56 krra becsülve. 1792-ben volt a lelkész Mesko András; de 1797. terveztetett, hogy Medence, Kisfalud és Kövesd filiája legyen, holott hiveinek száma 628 volt s igy parochiának megmarad, melyet akkor Antalóczy Antal lelkész kezelt; utána jött 1820. Vattamányi András, 1828. Orosz Antal, 1836. Sereghi István, 1845. Sereghi István ifjabb, 1847. Popovics András, 1855. Vaszócsik Theodóz, 1860. Vaszko János, 1867. Seregélyi Sándor, 1890. Seregély Miklós és 1893. *Csorba Bazil.*

A keresztfelmagasztalása tiszteletére emelt templom, valamint a paplak kőépület. Anyakönyve 1818. óta vezettetik; a lelkész kongruapótfizetése 210 frt 95 kr. Hiveinek száma anyaközségben 500, Szobatinban, mely 1830. keletkezett, 188.

Misztice.

A Bazilita-rend itteni szerzetesei koronként a lakosság lelki állapotáról gondoskodtak, e mellett azonban világi papok is müködtek. Az 1748-iki r. k. püspöki látogatási jegyzökönyv szerint, találtatott itt 50 g. k. lakos, kiknek fatemplomuk volt, egy haranggal; a lelkész kapott minden gazdától javadalmazásul egy-egy véka rozst, mi évenként négy köbölre gyült; azonfelül élvezte a stólát is; kántora kapott két köböl rozst és stólául a temetéstől 12 és a harangozásért 6 krt. Akkor élt a monostorban három szerzetes, kik a körötte fekvő hat házban lakó 24 ruthén lelki gondját viselék.

Az 1797. évi rendezéskor a miszticei parochia megfagyandónak javasoltatott s találtatott akkor abban 700 g. k. lakos; a templom uj volt és kőből félig felépitve, de külön paplak nem létezett; *Lukova* filiaközségben pedig 234 lélek számláltatott s a Helytartótanács feltételül kikötötte, hogy a templom befejezése iránt javaslat tétessék. Akkor kezelte a

parochiát *Demjanovics József* bazilita szerzetes, utána 1816-ban ifjabb Lipcsey János, 1824-ben ismét a szerzet; 1828-ban ifj. Pasztélyi András, 1830. Popovics Tódor, 1835. Pulszky András, 1842. bilkei Gorzó Sándor, 1863. 1897. *Ortutay Sándor*, segédje *Gorzo Leontin* s jelenben Gorzo Leontin és segédje Kovács Jason.

A templom Mária fogantatása tiszteletére áll; a paplak kőből épült. Anyakönyvei 1777-dik évtől kezdődnek. A lelkész pótfizetése a vallásalapból 125 frt 16 kr. Hiveinek száma az anyaközségben 1314 és Lukován, hol Szt. Demeter tiszteletére kőtemplom van, 604.

1748. *Lukován* lakott a pap és fizetett bérül 2 frtot, a fatemplom szalmafedelü volt, a hivek száma pedig 20; ágybérül kapott a lelkész a gazdáktól egy-egy fél véka tengerit, stólául pedig keresztelés és avatástól 18, temetéstől 51 és eskettéstől 7 krt, mi 1 frt 30 krra felment. A kántor csupán a harangozásért 6 és a temetéstől 12 krt kapott.

Munkács.

E régi város a beregmegyei ruthén, népségnek metropolisa lévén, bizonyára már századok előtt saját lelkészséggel birt, melynek papjai azonban, miként jobbágy hivei is akkor sok nehézséggel küzdvén, kiváló szerepet nem igen vittek s megelégedtek, ha szerény körökben, hitsorsaik közt azok lelki oktatásával s családi bajaik orvoslásával foglalkozhattak. Mint a paplak, oly alantas szervezetü volt hajdan a fatemplomka is, mely e város déli végén, a mostani főgimnázium táján, körülvéve mocsaras postványoktól, fák közt elrejtve, állott; a vastag tölgyfa zsindellel pikkelyszerüleg boritott templom körül temető terült el, melynek sirhalmai töredezett alacsony fakeresztekkel voltak megjelölve, mig a nyugoti bejárat előtt egy nagyobb alaku diszes faragványu feszület emelkedett, mely előtt a templomot látogató ájtatos hivek hódolva és áhitatosan vetettek kereszteket magokra. A templom és paplak körül terültek el uradalmi kertek és szántóföldek, melyeken még századok mulva is csak kemény fagyasztó télen vagy aszályos nyáron lehetett közlekedni, mig más időszakban vagy esős időben csak nagy fáradsággal járhattak a feneketlen ösvényeken és csapásokon, mert az előtte álló, akkor *kőgát*-nak nevezett sikátor, mely a mostani g. k. templom és iskolaház között délkeleti irányban nyult el, valamint a mostani Püspök- (azelőtt Temető-) utcának telkei az évnek csupán szárazabb szakaiban valának járhatók s a terület nagyobb részt lakatlan pusztaságot képezett. . . .

A tizenhetedik század közepén Munkácson is, mint minden nagyobbféle községben kettő, az azonkori urbéri összeirás szerint, szintén *batykónak* nevezett lelkész müködött, lévén ezeknek neveik Pap Ferenc és Pap Márton, kiknek lakóházaik mentesek, »*exempták*« valának; az azonban, hogy mely családból eredtek e papok, adatok hiányában meg nem határozható; valamint az sem, hogy e század végeig dühöngött vallási villongások idején, kik és miként gyakorlák a papi hivatást; annyi azonban bizonyos, hogy még e viszontagságos század végén vett a g. k. hitközség papja részére a mostani temploma táján egy telket, melyet Rákóczy Ferenc, a munkácsi uradalom akkori birtokosa, közterhek és adózásoktól felmentett s melyen később, a szabadságharc elmultával s békesebb idők beálltával, egy szerény paplakot is épitett fából. Erre vonatkozólag az 1699-ik évi uradalmi urbéri összeirásban ez foglaltatik a Bótrágy András-féle telekre nézve: »Ez adófizető telek volt, de mivel a más teleket a fehér házhoz (mostani kastélyhoz) foglalták, a helyett adták ezt a telket in florenis 100, a többiről pénzül fizették; *azután az oroszok abból a telekből cerkumot épitettek és batykonak való lakházat,* mely most már exempta. Mellette áll a város temetője, mely szintén szabad hely.« Ebből kitetszik immár az is, hogy miért neveztetett igy századokon át a közelebb Püspök-utcának elkeresztelt régi *Temető-utca* s hogy a temetkezési terület a mostani főgimnázium egész környékére kiterjedt volt.

E szerény faépületben lakott 1730. táján Olsavszki Mihály lelkész is, ki 1743-ban püspökké lett; s végzé istentiszteletet s egyéb lelkészi hivatást a közelében állott kicsi régi fatemplomban, mely Mária fogantatása tiszteletére emeltetett volt; de a parochus jövedelme is nagyon szerény vala, lévén évi fizetése 30 forint, mig a stólából is csak csekély összeg folyt be, menynyiben a hivek keresztelés és avatásért 30 dénárt, felnőtt ember temetésétől 1 frt 2 d., nőtlen egyéntől 48 denárt és esketésért 1 frt 2 d. adtak. Ily körülmények közt később a püspök fizetésének emelése végett kérvényileg fordult a grófhoz, ki 1738. szept. 17-iki válaszában tudatá, hogy kész a lelkész javadalmazásához hozzájárulni.

A XVIII. század közepén birt a g. k. hitközség e tájon két telket; egyet, melyet a hivek megvettek a Nagyszombathy nemes családtól, melyet Nagyszombathy István és neje Hevesy Katalin még 1717. febr. 12-én szereztek meg 240 frtért »árva Koháry Judittól Barkóczy György özvegyétől« és a másikat Bodnár Andrástól s mely területet a lelkész és éneklész használtak, mig a fából épült paplak idő folytán elavulván s meg-

romladozván, lakhatlanná vált, a hivek pedig pénz hiányában sem ennek kijavitásához, sem egy ujnak épitéséhez hozzáfogni nem akartak s ez okon, valamint azért, hogy a nép szegénysége miatt a lelkész jövedelme nem emelkedett s ő nyomorogni kényszerült, végre megunta a pap a sanyaru helyzetet s elhagyta a hitközséget, mely igy azután sokáig nem tudott más lelkészhez jutni. E szokatlan s vigasztalan állapot inditotta azután arra a hitközséget, hogy 1762. április 7-én a püspökhöz kérvényt intezzen, melyben ecsetelvén, hogy most ugy tengődik, mint a nyáj pásztor nélkül, kéri, rendelne részére lelkészt. Mire Szabó György vikárius generális azt válaszolá, hogy ha a paplakot felépitteti s a hivek a parochiát a szükséges földdel is ellátják, ugy intézkedni fog, különben ő is lehetetlennek tartja, hogy a lelkész a mostani csekély évi jövedelemből és stólából megélhessen. Ennek következtében a hitközség több izben fordult gróf Schönborn Jenő Ervinhez is segitségért, mig végre 1771. március 14-én Bradács János püspök közbejárására elhatározta a gróf, hogy mivel Munkácson a parochiális telek a pap és kántor részére csekély s azonfelül ott még iskolaház is áll, három tanitóval, kik a vallásalapból 300 forinttal huznak, ennélfogva, nehogy a hitközség az uradalomtól még továbbra is több kender- és tengeri-földnek valót kivánjon, kegyelemből a Rácz Péter-féle telekhez, melyen az Olsavszky Mihály Manó által épitett faház áll, még egy uradalmi telket átenged parochiának akép, hogy abból a kántor részére egy harmadrész kertül mérettessék ki s a régi ház neki lakásul szolgáljon, s mennyiben e régi házat avultsága és romladozott állapota miatt a plébános csakugyan nem használhatja, jövőre az Olsavszky-féle épület szolgáljon paplakul, az Olsavszky örökösöket pedig elégitse ki a hitközség a birtok értékéhez képest. Ennek folytán a birtok 519 frt 6 krra felbecsültetvén, a hitközség kijelenté, hogy e nagy összeget összeállitani és kifizetni képtelen s igy 1771. junius 21-iki beadványában ujabban arra kérte a grófot, hogy ez összeget az uradalmi főpénztárból fizettesse ki Olsavszky utódainak, mit a gróf teljesitett is. 1772. szept. 1-én eladta a g. k. egyház a Snitzertől végrendeletileg s a király engedelmével örökölt itteni telket Tasnády Ferencnek 200 frtért. A körülmények javulásával tehát ismét lelkészt kapott a hitközség.

1778-ban müködött ilyenül *Udvari Illés*, kinek kérelmére 1780-ban az 1758-ban Olsavszky által épitett paticsos faházhoz, mely két nagyobb és két kisebb szobából állott, ragasztottak még egy kamarát és pincét s akkor a plébános jövedelmét a hatóság 212 frt 42 krra becsülte. Az évi jövedelmének legna-

gyobb részét képezé az uradalomtól huzott javadalma, mely állott két hordó borból á 12 frt, négy hordó sörből á 4 f. 30 denár, 12 pozsonyi mérő buzából á 1 frt, 12 öl tüzifából á 45 denár, egy öl szénából á 4 frt és egy sertésből á 10 frt. Mig a készpénzbeli járandósága 30 frtot tett. Azonfelül bejött a stólából 20 f. 80 denár, még pedig: ágybérből 10 frt 46 kr., huszonhat szekér tüzifa 9 krajcárnyi értékéből a hivektől 3 f. 54 kr. és a munka értékéből 5 frt 12 kr., mig az éneklész jövedelme csupán 44 frt 28 krra tétetett.

Midőn a munkácsi korona uradalmat az állam a grófi családtól elperelte és átvette, 1784. ápril 12. Csathó Ádám kincstári prefektus megállapitá a munkácsi g. k. lelkész részére évi 120 és káplánja részére 144 frt 30 krt, a kántor részére pedig 18 frt évi járadékul; azonban 1790-ben az uradalom ismét a gróf Schönborn családra visszaháromolván, 1792-ben gróf Schönborn Ervin Jenő akép szabta meg a lelkész deputátumát, hogy az az uradalmi irnok járandóságával egyenlő legyen, sőt azonfelül neki további tetszéseig még 50 frtnyi készpénz fizetést is rendelt. E leiratban a görög kath. lelkész az akkor általán divatozott szokáshoz képest *ruszynyák-papnak* mondatik.

1791-ben Kutka János lelkész lévén alesperes, ő kérte az uradalmi igazgatóságot, hogy felsőbb rendelet értelmében az uradalom a ruthén papok részére járó földilletményt kellően kimérve adassa ki. Ugyanakkor a Helytartótanács jul. 25-én 14342. sz. a. kelt intézvényében a parochiák rendezését elhatározván, meghagyá, hogy Munkácson egy segédlelkészi állás szerveztessék, melyet az állam mellőzésével az uradalom dotáljon.

A mostani görög katholikus diszes templomnak multja és eredete a maga nemében kiváló és sajátszerü, mennyiben az voltaképen nem e szent célra terveztetett. Ugyanis a munkácsi egyházmegyei püspök a tizennyolcadik század közepéig a csernekhegyi monostor előbbi szük szerzetházban tartózkodván, állásának e meg nem felelő disztelen helyzete arra inditá a munkácsi uradalom grófi birtokosát, hogy 1751-ben felhivta, a püspököt, miszerint székhelyét tenné át a városba. Olsavszky Mihály Manó püspök tehát addig is, mig számára megfelelőbb épület emeltetnék, beköltözött ama szerény házba, melynek telkét a g. k. parochia táján Rácz Anna görög kereskedőnő neki átengedé. 1752-ben felkérés folytán megszerzé a Maholányi és Fajankuli-féle két nemesi telket itt, gróf Schönborn pedig átengedé uj palota helyéül azon telket, mely a Kőgát nevü és a Temető-utca közt száz öl hosszuságban és 29—31½ öl szélességben elterült s melyen a mostani templom is áll; s melynek feltételes átvételét a püspök a leleszi káptalan előtt

1755. nov. 12-én kelt okiratban elismeré. Igy a püspök Mária Terézia királynőtől utalványozott költségén s az uradalom és megye gyámolitásával megkezdette a lak épitését, adván ahoz az uradalom 1767-ben 129 hordó meszet s negyvenötezer téglát; s igy az egészen még fel sem épitett lakba beköltözött Olsavszky, kit 1767-ben Bradács János és 1772-ben Bacsinszky András püspök követett ide, ki azonban 1780-ban végleg Ungvárra átköltözvén, igy a püspöki lak s a körülötte levő terület, mely 1770. évben a Troscsák László-féle házhelylyel is megnagyobbittatott, parlagon maradt. E közben a hivek folyvást használták a kis templomot, midőn azonban számuk szaporodott, még 1740. körül a paplaktól északnak a grófi udvari kert mellett Oláh György polgár vezetése alatt épitettek egy kis kőtemplomot, mely keletelt helyzetben akép volt emelve, hogy nyugati bejárása egyenes, ellenben a keleti szentélye félkörü záradékkal birt s a hajó elválasztásánál két félkörü kiszögellés emeltetvén, ez a templomnak kereszt alakot adott, 1778-ban pedig a hivek adakozása folytán tornyot is épitettek hozzá. E kőtemplom ott állott, hol most az 1863-ban épitett emeletes paplak északi sarkán az udvarba nyiló kapu áll s mellette a sikátor utcának használtatik, mely utca 1887. évben némileg kitágittatott.

Jóllehet idővel e kőtemplom is a szaporodó hivek befogadására szükké vált, azt mégis folyvást változatlanul használták. 1798. évben a városban 769, filiáiban, ugymint Váralján 257, Palánkán 182, Pósaházán 16 és Alsó-Schönbornban 9 s igy összesen 1233 g. katholikus találtatván, az eljárt küldöttség uj templom épitését javaslá, a költségvetésben az uj kőtemplom felépitésére irányitván 4600 frtot, a fapaplak helyett épitendő uj házra pedig 1300 frtot s megjegyzé, hogy 34 frt igényeltetik a mise és gyertyára, de mennyiben az egyháznak 40 frt jövedelme van, a 34 frt pótlandó a 74 frtnyi szükségletből. Azonban e tervezet elmaradt s a hivek még sokáig használták a kis kőtemplomot, a midőn 1800. évben ama uj eszmével kezdtek a hivek foglalkozni, hogy az uj templom helyett a teljesen még fel sem épült s üresen álló püspöki lak forditatnék diszes templommá, mi végből a hitközség küldöttségileg járult az uradalomhoz s a Helytartótanácshoz is folyamodott, főleg azzal indokolván kérelmét, hogy a lelkészséghez tartozó hitközség 1239 lélekből áll, a kis templom pedig 252-nél többet befogadni nem képes s igy igen sokan az isteni tiszteletről elmaradni kénytelenek.

Végre ismételt kérvényezés, szemlélés és sürgetás után 1803. évi november 15. leérkezvén a kormányhatósági engedély

és 1804. évi február 22-én a püspök is kiállitván a szükséges beleegyezési okmányt, a hitközségnek az épület átadatott s igy az átalakitás a belső falak és bolthajtások leszedése által megkezdetett. Pénzhiány és részvétlenség miatt azonban a munka csakhamar megakadt, s a hitközség hasztalanul fordult a szükséges segély kieszközléséhez. Igy eredménytelenül, többször kért a hitközség a várostól is némi támogatást, sőt 1830. okt. 28-án még a megyéhez is fordult abbeli panaszával, hogy jóllehet a görög katholikus hivek Munkácson többségben vannak a város többi lakosaival szemben, a más valláson levő városi előjárók mégis vonakodnak nekik még a templom fedelére is némi fát a városi közös erdőből adni. S midőn ennek következtében a megye nyilatkozattételre hivta fel a várost, a tanács azt felelé, hogy a Bégányi családdal közös Liget és Bolona erdő 1828. óta zár alatt lévén, onnan fát legjobb akarat mellett sem adhat, de arra a hitfelekezetüeknek szükségök sincs, mert a g. k. plébánosnak a gróf lévén patronusa, tőle ha kérnének, bizonyára templomra is kapnának fát. Igy azután más módon, nevezetesen az uradalomtól is némileg önkéntes adománynyal segittetvén, 1829. szept. 8-án Dohovics Bazil, akkori itteni buzgó és tudós lelkész közbenjárására és elfogadott terve szerint, *Pócsi Elek* püspök anyagi támogatásával, ki hatezer forint iskolai alapitványt is tett, melynek kamatai egyideig a templom felépitésére fordittattak, a templom déli oldalán a szentély s észak felől a torony alapjai ünnepélyesen letétettek és 1834-ben az egész épület befedetett. 1837. febr. 28-án kérte a g. k. egyház kuratora Balla Bazil a városi hatóságot, hogy mennyiben a most épülő templom tornyát ugy akarja a hitközség kiépiteni, hogy az tüzőrhelyül is szolgáljon, e végett kőfala 21 ölnyi magas lesz s mivel erre 35 mázsa vasra is szüksége van, s nyolc évi épitkezése után pénze elfogyott, kér a várostól segedelmet. A hatóság ezt megigérte, ugy 1838. aug. 21-én az ezer forintnyi kölcsönt is. 1844-ben a toronyban az őrház elkészülvén, a tanács felhivta a lelkészt, nyilatkozzék, hogy a harangozó nem vállalkoznék-e a tüzőrségre is, miért külön évi 16 frtot kapna a várostól (1860-ban pedig a tanács az őr számára való torony helyiség felszerelésére s óra szerzésre egyszersmindenkorra száz forintot felajánlott.) Később ismét pénzhiány miatt szünetelt a munka s forradalom közben az raktárul is használtatott, de az ötvenes években Ferencz József királyunk ő felsége a templom belsejének felépitésére a vallás-alapból 6300 frtot utalványoztatván s ehhez a hivek is buzgón hozzájárulván, az csakhamar némileg fölszereltetett és 1859. évi augusztus hó 27-én Popovics Vazul püspök által nagy

pompával fel is szenteltetett, Desko János helybeli lelkész és főesperes azon alkalommal a volt püspöki kertben, mely a régi paplak körül elterült, háromszáznál több egyént diszesen megvendégelt az e célra zöld galyakból készitett lombsátorban. E diszes templom, mely az Adriai tenger szine felett 121·56 méter magasan fekszik s némileg kimagasló területü hársfákkal s főleg az 1896-iki millenium emlékére ültetett diszfákkal körülvett cintermen áll, 38 méter hosszu és 24·49 m. széles; északról van egy kupalaku bádogtetővel fedett tornya, mely most tüzőr tanyájául szolgál s e végből erkélylyel is el van látva; egyetlen hajója, melynek boltozata hatalmas pilléreken nyugszik, oly tágas, hogy kétezer álló embert befogadhat; a néhány lépcsővel magasabban fekvő szentély kerek alaku; ezt a hajótól egy fejér alapszinü s dusan aranyozott arabeszkekkel diszitett képfal (ikonosztázion) választja el, melynek életnagyságu szent képeit Vidra, ungvári müvész festé. Megörökitésre méltó, hogy az 1859-ben felszentelt templom akkor csak hiányosan lévén még fölszerelve, a buzgó hitközség s annak élén nevezett erélyes lelkésze arra törekedtek, hogy a puszta falak és oszlopok kiszinezésével s az uj szövetség szent történelmi képeinek kifestésével s illőbb felszerelésével azt isteni tiszteletre méltóbbá tegyék; e végből nagy fáradozással gyüjték a szükséges pénzt; Pócsy püspök alapitványa kamatain s a királytól kapott hatezerháromszáz forinton kivül bejött, különösen Lichvarcsik Mihály bubuliskai lelkésztől adományul 100 frt, a kegyurtól 200 frt s ötszáz forint értékü anyag a pillérek és boltozatra; a várostól 100 frt, mig a hitközség tizezer frtot kölcsön felvevén, annak kamatait s a tőkét a maga által feldolgozott egyházi földek jövedelméből, ajándékozások és önkéntes megadóztatásából törleszté. Hozzájárultak még Popovics püspök és Cserszky Péter földbirtokos, kik oltárokat, harangokat, melyek Eperjesen öntettek, csillárokat és egyéb diszitményeket szereztek be s ez utóbbi ezenfelül még iskolai alapitványt is tett gimnáziumra készülő elemi iskolások számára, a toronyórát pedig Münchenben készittette. Az ötezer forintért készitett ikonoztázt és oltárképeket Miklósi müvész festette, mig a kivül-belül kijavitott templom belső falait Fenczik Kornél festész és Mikloda András ügyes szobafestő festették ki diszesen bibliai jelenetekkel ékitvén azokat. A lelkészt e terhes müködésében buzgón támogatták Lukács János, Pásztélyi J., Motrinecz Illés, Hrabár Mihály és utóbb Popovics Ágoston főgondnok; valamint Halaktovics Bertalan segédlelkész a felszerelvények beszerzésénél. Az ekép teljesen kijavitott templom megünneplése azután 1893. évi október 15-én Firczák Gyula püspök közbejárásával megtörtént, mely alkalommal ismét népies diszlakoma rendeztetett.

Nem különben e buzgó lelkésznek köszöni lételét *az uj emeletes paplak* is, mely 1863—67. években, a lebontott ottani kőtemplomka mellett emeltetett. Ennek homlokzatára a lak felépitésekor egy öntött vastábla illesztetett, melyen ciril betükkel ez volt felirva: *Mir Szemü domu*, (vagyis magyarul: Béke e háznak); de később a hazafias pap levéteté e táblát s csupán annak felső diszletét hagyá meg emlékül. E lak közvetlen közelében délfelül állanak az 1778-ban épült iskolák, akkor papnöveldei tanhelyiségek, mig bent az udvaron az elavult régi paplak maradványai látszanak.

A tizennyolcadik században müködtek itt lelkészekül: Susztác Olexa, utána Kornecki János, majd Szabados György vikárius, (kiről a Nyerses dülőbeli parochiális föld is, melyet e század elején bizonyos Diganga nevü öreg asszony a lelkészek használatára adományozott, Szabados-láznak neveztetik), utána lett lelkész Ujhelyi György, Baksay János, Bradács Mihály adminisztrator, Udvari Illés, Kutka János kanonok és Kutka András esperes; a tizenkilencedik század parochusai pedig időrendszerint ezek; Kutka András és segédje Bazilovics Manaszesz, 1828-ban *Dohovics Bazil* esperes, a magyar tuáományos akadémiának 1831. megválasztott levelező-tagja; 1844-ben Hajdu Jeromos és 1855. óta Desko János kerületi főesperes.

A lelkészség kegyura a gróf Schönborn Buchheim család lévén, a lelkész az uradalomtól huz évenkint készpénzben 31 frt 50 kr., sörváltságul 38 frt 64 kr., 7·30 hektoliter buzát, 22·40 mmázsa szénát, 2·70 hliter bort, 56 ürméter tüzifát és egy sertést, mi összesen 345 frt 31 kr. értékü; az egyik *káplán* pedig: 52 frt 50 kr. készpénzben, sörváltságul 38 frt 64 kr, 2.50 hliter buzát, 7·30 hliter rozst, 1·30 hliter paszulyt, 15·38 kilo fagyugyertyát, 2·70 hliter bort, 56 ürméter tüzifát, 1 sertést, 1 bárányt és 12·20 kilo vajat; mi összesen 334 frt 26 krnyi értéket képvisel; de még a g. k. éneklésztanitó is részesül illetményben, kapván évenkint 6 frt 30 krt, 1·50 hektoliter buzát, 3·50 hliter rozst, 1·50 hliter paszulyt és 11·20 mmázsa szénát, mi összesen 49 frt 94 krra becsültetett. *Káplánokul* müködtek: 1814. *Bazilovics* Manasses szerzetes, 1816. Krizovics Bazil szerzetes, 1825. Gombos Gábor szerzetes, 1829. Czuprák Mihály, 1831. Dobray János, 1835. Makarovics Makár szerzetes, 1837. *Báránkovics András* hittudor, 1843. Kicsura Bazil szerzetes, 1847. Bogus Bonifác szerzetes, 1856. Kály Bertalan szerzetes, 1859. Kapisinszki István, 1861. Fodorovszky József, 1868. Mitrák Sándor, 1872. Pásztori Arkád szerzetes, 1874. Toda Fülöp szerzetes, 1876. Zseltvay Gyula, 1878. káplánok Mattyackó Tódor és Malej Jakab, 1886-ban Halaktovics Bertalan, 1891.

Dankánics Jeromos. A segédlelkészek most itt Demjanovich Péter és ifjabb Azary András, ez utóbbinak állása csak 1892-ben szerveztetett. *Mint éneklész* müködött 1870—1886. *Medvigy Mihály* s jelenben Magdinecz Antal, ki mint felekezeti tanitó is Kiss Gyulával együtt müködik.

Anyakönyvek 1725. óta vezettetnek.

Hiveinek száma jelenleg: Munkácson 2610, Alsó-Schönbornban 38, Dercenben 15, Fornoson 30, Pósaházán 42, Puszta-Kerepecen 265, Váralján 420 és Várpalánkán 360, összesen 3780.

Munkács-Ujfalu (vagyis *Alsó-Schönborn*) helységben a XVII. században fatemplom állott, erre vonatkozólag az 1699-iki urbérben ez áll: »Munkács-Ujfaluban templom vagyon, de parochia nincsen.«

A munkácsi vár 1855. évben polgári és állami fegyintézetté átalakittatván, az ott alkalmazott és illetve letartóztatott g. k. egyének lelkészeül a Munkács városi plébános, névszerint Deskó János müködött, ezért az államtól külön dijazásban részesittetvén; 1888-ban azonban ott külön lelkészséget alakitván a m. kir. igazságügyminiszter, kineveztetett fegyintézeti lelkészül *Markovics Pál* áldozár, ki ilyenül az intézet feloszlatásig, t. i. 1896-ig müködött, lakása a vár délnyugati alján állami tisztilakban lévén.

Nagyleányfalva.

1649-ben müködött itt mint lelkész Pap Ferenc és Pap Miklós, kik nyestadót fizettek; 1670. Pap Miháty; 1680-ban pedig Csákán Pap György, ki jobbágy féltelket müvelt s birtokában volt 2 ökre és 2 tehene. 1704-ben nem volt a községnek papja; de már 1733-ban emlittetik *Nitka Simon,* volt itt akkor régi fatemplom egy kis haranggal, a lelkésznek adtak a gazdák ágybérül egy-egy mérő életet és stólául 4—5 polturát. 1765-ben volt filiája Pisztraháza; 1778-ban pedig Fogaras. 1782-ben becsültetett évi jövedelme 71 frt 32 krra. S az éneklészé 22 frt 17 krra. 1792. müködött lelkészül *Orincsay Péter;* 1797-ben történt tervezet szerint Nagyleányfalvi parochiához lett volna csatolandó a sztánfalvai anyaegyház is, melynek jövedelmét is huzta volna. 1798-ban tényleg be is következett ez s az akkori összeirás szerint volt *Nagyleányfalván* a g. k. ruthének száma 248, Sztánfalván 348 és Kislucskán 80; az ottani fatemplom elavultnak mondatik s annak ujjáépitésére 1300, a faparochiaház ujitására pedig 800 frt hozatott javaslatba, azonban minden további eredmény nélkül.

1810-ben volt itteni lelkész Orincsai Mihály, 1822-ben Chascsa Illés, 1829-ben Volenszki Bazil, 1856-ban Novák Sán-

dor, 1861-ben Gribovszki Sándor, 1878-ban Gribovszki Elek, 1886-ban Mészáros Bazil, végre 1895-ben Holovács Elek.

Ugy a templom, mint a paplak most kőépület. Anyakönyvei 1777. óta vezettetnek. A lelkész kongruapótléka 184 frt 36 kr. Hiveinek száma az anyaegyházban 430, Fogarason 300, a fogarasi majorban 50, Kisleányfalván (Berezinka) 16 és *Felső-Schönbornban,* hajdan *Kerepecke* 65.

Egykor *Fogarason* külön lelkész is volt. Igy 1649-ben Pap Mihály és Pap András, 1672-ben ugyanazok, lévén András fia Mihalynak; 1704-ben Csiga László és Tirnavszki Gergely jövevény; 1733-ban Juszevics Tódor, ki papi telken lakott, az egy haranggal ellátott fatemplomka szalmával volt fedve s a pap kapott hiveitől egy-egy napszámot és esketésért 4 poltrát, temetésért 3 máriást, nőtlentől 8 poltrát. 1765. tartozott hozzá Romocsaháza, Nagy- és Kis-Almás; 1778-ban azonban már Nagyleányfalva fiókközsége volt.

Kerepeckén. másképp Oláh-Kerepecen vagyis a mai *Felső-Schönbornban* volt 1670. előtt lelkész *Pap Mihály* másodfeleségü páp, ki nyestadót fizetett az uradalomnak; 1682-ben is müködött ő és lakott egy negyed telken és volt gazdaságában 2 lova, 4 ökre és 2 tehene. Az urbérben ez áll róla: »Juxta compositionem censusát Vajda János fizeti, Mihály minthogy batykó, adója egy nyest, ha ő ngok nem relaxálják jövevény voltára. Cerkumhoz való fél sessió szabad volt ab antiquo, semmit tőle nem fizettek és nem szolgáltak.« 1704-ben megürült a parochia.

Nagy-Lucska.

A XVII. század közepén voltak itt lelkészek Pap Miklós, Pap Demeter és Pap Simon, kik jobbágytelkeken laktak és nyestadót fizettek I. Rákóczy György özvegyének Lorántffy Zsuzsannának; 1672-ben Pap Ferenc és Pap Demeter voltak batykói a százkét gazdából álló ruthén hitközségnek; mig 1682-ben már csak egy lelkész müködött Pap Mátyás személyében, ki egész telket müvelt és egy nyestet tartozott adni évenként az uradalomnak; s csodálatos e század utolsó évében (1699.) már egy lelkész sem találtatott, lévén erről az azonkori urbérben következő megjegyzés: »Pap Lászlóné és fia Pap Ferenc, ezek a parochialis fél-féltelekhez tartoznak, a parochián hogy ha pap lészen: egy nyestet fizet«.

E közben nehéz idők szálltak a vidékre, a munkácsi vár körül fekvő helységekre, melyek a német (osztrák) katonák és a vár őrségtől sok zaklatást szenvedtek, sőt ezek koronkénti kicsapásaiknál, midőn 1703-ban a szabadságharc lángra

lobbant, a környékbeli egyes falukat nem csak kisarcolták, hanem fel is perzselték. Igy 1704-ben midőn Pap Vaszil volt a lelkész, feljegyeztetett azon évi urbáriumban Hagara Mátyás uradalmi számtartó által, hogy a *Nagylucskán* portyázó német katonák megégették a paplakon kivül Selkő Ferenc, Vadász János Kelemen Lukács, Lengyel András, Kozik Simon, Kallus István, Sáfár Ferenc, Balogh Lukács, Szabados Simon, Juhász Ferenc, Gorondi Gergely és Gorondi János szabadosok házait.

1733. volt a lelkész *Firczák István*, ki saját papitelken lakott, a fatemplom Demeter tiszteletére állott, a pap ágybérül egy-egy mérő tengerit vagy rozst kapott a gazdáktól, mig stóla fejében huzott keresztelés és avatásért 24 denárt, felnőttek temetéseért 1 frt 2 denárt és ifju egyénekért 48 denárt, mig az esketés dija egyezség szerint állapittatott meg.

1775-ben volt a lelkész *Gromosi András*, annak laka régi faépületből állott két szobával, mig az ól szintén hozzá csatoltatott; a lelkész évi jövedelme felment 139 frt 20 krra; ugyan is a gazdáktól ágybérül kapott 80 mérő élet becsültetett 80 frtra, a 92 napszám 12 krral 18 frt 24 krra; stólából: avatásokért és keresztelésekért 5 frt 40 kr., esketésekért ugyanannyi, temetésekért 9 frt 6 kr., kolledaért 1 frt 40 kr. és a zsellérek félmérőiből 6 frt. Azonfelül saját földmivelése is behozott a konyhára.

1792-ben volt a lelkész Humenovics Mihály.

1790. évben Traxler János nevü lakatos Munkácson a lucskai templomra egy vaskeresztet készitvén, azért kapott a községtől *tizenhat libát*, melyet Oláh János és Drága András egyházgondnokok szedtek az egyes lakosoktól be.

1798-ban az elavult paplak helyén ujat kezde a hitközség épiteni s a fatemplom helyére épitendő kőtemplomra 4600 frtot szervezett a bizottság, a felszerelésre pedig külön 1274 frtot, miből azonban semmi sem lett.

1814-ben volt itt a lelkész Romzsa András, utána 1825-ben Dohovics Bazil; e lelkész alatt felépült az uj kőtemplom, melyhez még 1821-ben kezdett a község, melynek kérelmére az uradalom gróf tulajdonosa ingyen kijelöltette a helyet, megengedte, hogy 119 ezer téglát termeljenek a hivek, utalványozván arra száraz és dült fát a Malommeg és Haracsina nevü erdőkből ingyen s az épitésre szükséges 356 tölgy és bükkfa szálakat pedig féláron; továbbá megengedte a gróf, hogy a község a nagybisztrai mészkőbányában 32 köb-öl mészkövet ingyen törhessen és abból a szükségelt 3440 pozsonyi mérő meszet ott égethessen, az arra forditandó tüzifáért köbölenként 1 frtot fizessen; végre a hitelre kért 260 darab $1^1/_2$ hüvelykes, 126

darab egy hüvelykes és 680 darab lécet termelési árban megadatta.

1829-ben volt itteni lelkész *Desko Péter,* ki itt három évtizeden felül müködvén, utána 1867. lett parochussá Boksay Mihály, majd 1885-ben Homicsko Elek, kinek 1890. táján volt segédlelkésze Guthi Jenő; 1893-ban volt helyettes lelkész Fencsik András, kit 1895-ben *Bacsinszky Mihály* követett. Az ő buzgólkodásának lehete köszönni, hogy a diszes és kényelmes uj paplakon kivül a templom is teljesen kijavittatott és diszesen kivül-belül felszereltetett; az igy teljesen megujitott és kifestett templomot 1897. junius hó 3-kán mint a Megváltó menybemenetele, a templom védünnepe napján felszentelé *Firczák* Gyula munkácsi püspök, Dr. Hagara Győző beregmegyei uj főispán és számos előkelő vendég jelenlétében; mely ünnepélyes ténykedést, ősi szokásunkhoz képest 120 teritékü dusáldomás és lakoma követe, mely alkalommal számos felköszöntés közben pohár emeltetett *Gabóda Iván* helybeli g. k. vallásu földmivelőgazdára és neje *Drága Máriára* is, kik a templom kijavitási költségeihez négyezer koronával járultak. A templom és paplak kijavitásához járultak még a hiveken kivül, kik 1451 frtot áldoztak, gróf Schönborn Ervin 500 frttal és ő felsége 200 frttal; A *kőmives munkát* eszközlék Zasztulka és Strausz várpalánkai kőmivesek és került 3060 frtba, mig a tornyot Varga Mihály nevü helybeli lakos 600 frtján megujittatta. A festést a templom falain, ugy a képállvány aranyozását eszközlék Miklóda András és Holovcsák Miklós és került 3060 frtba.

Nagy-Mogyorós.

A XVII. század közepén volt a lelkész Pap László, 1670-ben Pap János és fia szintén Pap János, kik 1—1 nyestadót fizettek, mig Pap Lukács ifjabb testvér mint oroszdeák az egyházfi szerepet vivén, igy egy családot képeztek és egy fél jobbágytelket müveltek együttesen. 1682-ben Pap Ferenc lelkész egy telken lakott Pap Andrással, ki akkor mint kántor, oroszdeák müködött; később pedig e század végeig Pap András még mindig élt a lelkészségen. Erről az 1699-ki uradalmi urbérbe ez foglaltatott: »Ez batyko, csak most égett le a háza, tehenei, disznai, méhei és borai, mind megégtek, amint több jobbágyoknak is gabonájok elégett; ennélfogva a batykó most nyestadót nem adhat, de azután fizessen négy forintot.«

1704-ben volt a lelkész még mindig az öreg Pap András, ki e szabadságharcot is végig élte.

Helyén valónak találom itt megjegyezni, hogy ez időkben

a szomszéd *Kis-Mogyórós* ruthén falu is külön pappal birt; ilyen volt 1649-ben Pap Ferenc, 1672-ben Pap Danko, ki az előbbivel egy telken élt s kiről azon évi urbér azt irja, hogy »Pap Ferenc igen öreg ember.« 1682-ben volt a lelkész Pap István; 1699-ben és 1704-ben nem találtatott, a minthogy ezentul is csak mint Nagy-Mogyorós filiája emlittetik.

1733-ban volt a Pap Bumbács Lukács, ki régi elavult faházban lakott s a Bazil tiszteletére épitett fatemplom még haranggal sem birt, hanem fatáblán kalapács ütésekkel hangoztatták a jeladást; később Balázsfalva is fiókközségét képezte. 1782-ben becsülték az itteni pap jövedelmét 79 frt 33 krra, a kántorét pedig 19 frt. 9 krra. 1790 körül volt a lelkész *Steficska Péter*, ekkor, valamint az 1798-ki rendezés alkalmával tartozott Nagymogyoróshoz még Szerencsfalva, Medvegyóc és Balázsfalva; ekkor a fapaplak teljesen elavult s különben is csak egy szobából állott; föld illetménye azonban még 1791-ben kiadatott.

1810 ben volt a lelkész itt Orincsai János, 1822-ben Jackovich Mihály, 1828-ban Kovács András, 1830-ban Jackovich János, 1835. Grigási János, 1840. Gebé András, 1856. Szteczovics Sándor, 1876. Ignátovics Sándor, 1843. Oláh Péter, 1892. Valkovszki Sándor és 1896. Dobra Viktor.

Nagy-Rosztoka.

1649-ben volt itt a ruthén nép lelkésze Pap János, 1670. táján Pap Iván, ki jobbágytelket müvelt; 1682-ben Vaszilkovics János, 1699-ben Pap János, ki fél jobbágytelken lakott, 1704-ben a Rákóczy-féle kuruc hadjárat alkalmával Vaszilkovics András; 1733-ban Javorszky András, ki fából épült kényelmes parochiában lakott s a szépen diszitett és Mihály tiszteletére emelt fatemplomban tarta istentiszteletet; Kicsornán szintén volt templom és javadalmul kapott hiveitől egy-egy mérő zabot ágybérül. 1755-ben használt a lelkész egy fél urbéri telket, mely neki 1771-ben tüzetesen kiméretett.

1782-ben becsültetett a pap évi jövedelme 61 frt 53 krra s a kántoré 19 frt 40 krra; e tájban volt a lelkész Serbán Bazil; ki 1792-ben is emlittetik. 1797-ben volt az anyaegyházban 107, Kis-Rosztokán 142 és Kicsornán 122 g. k. lakos; a paplak fából épitett és szalmával fedett volt, a fatemplom pedig kicsinynek iratik, melynek ujjáépitésére 1300 frt hozatott javaslatba.

Egykor *Uj-Rosztokán* is külön lelkész lévén, itt megemlitem, hogy 1682-ben Pap Hritz (Gergely) müködött lelkészül, ki atyjával Haurilóval (Gábor) főkenézzel egy telken lakott és

nyestadót fizetett; az 1699-iki urbérben pedig ez áll: »Ruszin Vaszil zsellérül más házánál lakik és 4 frt nyestadót fizet; 1690-ben Ruszin Román deficiált, fél telkét parochiára perpetuálták, parochia régenten nem volt.« — 1704-ben Gyitkovics Gábor volt itt a Pap, ki Gyitkovics László kenéz telkén lakott. Az 1755-dik évi összeirás szerint, itt a Ruszin Román soltész telkének felét birta a g. k. pap uradalmi assignáció folytán, az ahoz földrészletek feküdtek a Pohárban, hol temetési dij fejében kapta Drobok Pétertől, a Künj dülőn Beges Andrástól, a Vataska dülőn Bilaka Ferenctől és a Doliniban Beges Jánostól.

A parochiák rendezése után volt Nagy-Rosztokán a pap 1814-ben Kossun Simon, 1822-ben Bezegovics András, 1840-ben Ignáth György, 1846. Szabó András, 1856. Guthi Tódor, 1870-től Pakh Tódor. A templom kőből van épitve, a lak azonban most is még fából van. Anyakönyvei 1819-től vezettetnek. A congrua 232 frt 12 kr. Fiókközségei Kis-Rosztoka 268 és Kicsorna 203 lakossal, mig az anyaközség 182 g. k. és 13 zsidóból áll.

Nyiresfalva.

Régi lelkészség. 1648-ban Thomás Ferenc müködött népies lelkészül, ki I. Rákóczy György Munkács urának nyestadót fizetett; 1672. volt ily lelkész Pap Lázár, 1682-ben Thököly Imre és Zrinyi Ilona idejében Pap Danko, ki jobbágy telket müvelvén, gazdaságában volt 4 ökör, 3 tehén és 8 sertés; mind ezért 4 frt nyestadót szolgáltatott be. 1704-ben megüresedett a lelkészség.

Az 1755-ben történt hatósági összeirás szerint, volt akkor az itteni fatemplom szegényes, kelyhe ónból öntött; a paplak rozzant, füstös parasztépület; *Ovszanik Mihály* akkori plébános jövedelmét becsülte a bizottság 35 frt 13 krra, *Pantya Gergely* kántorét pedig 1 frt 02 krra. Ezenfelül járt a papnak Sarkadról, hol szintén fatemplom volt, jövedelemül 29 frt 54 kr. és az ottani kántornak Iványi Istvánnak pedig 4 frt 03 krnyi járulék.

1778-ban volt fiókközsége Sarkad és Romocsaháza. Nehány év mulva a pap jövedelme kissé megszaporodott, lévén az 1782-ben 80 frt 13 kr. és a kántoré 19 frt 01 kr. összesen. 1790-ben volt itt a lelkész *Cserszky János*. 1797-ben a hatóságok javasolák, hogy a nyiresfalvai lelkészség a hivek csekély száma miatt *káplánsággá* tétessék; mi azonban nem következett be, mert a következő évben Sarkad fiókegyházzal megmaradt parochiának, lévén Nyiresfalván 299 és Sarkadon 171 lakos; a paplak rondának és szalmával fedettnek s a templom

parányinak mondatik. A folyó század elején volt itt a parochus *Hadzsega János,* 1816-ban Melles Demeter, 1822-ben Bihari József, 1825-ben Boksay Mihály, 1829-ben Holovács Tódor, 1837 ben Popovics András, 1843-ban Zsiga György, 1845-ben Barna Mihály, 1861-ben Nagy Mihály, 1865-ben *Berlányi István* és jelenleg 1896. *Homicskó Jenő.*

A kőtemplom jelenleg diszes, Miklós tiszteletére, ugy a paplak is szilárd és tágas. Anyakönyvei 1779-től valók. A pap kongruája 242 frt 27 kr. és azonfelül huz a munkácsi adóhivataltól pótlékul 63 frt. Lakossága 505 gk. és 22 zsidó, *Sarkadon,* hol szintén kőtemplom van Szt. Mihály tiszteletére pedig 662 gk. és 43 zsidó.

Sarkad multjára nézve megjegyzem, hogy itt már a XIV. században volt ruthén templom; 1649-ben volt a batyko Pap Mihály, 1672-ben Pap Mihály és László; 1682-ben *Zserepko Pap Miklós,* kinek telkéről irja az akkori Urbér ezt: »*mint mondják ez cerkomhoz való szabadhely.*« A papnak 3 fia lévén, a telket közösen müvelték. 1704-ben Zserepko Miklós még mindig paposkodott; 1733-ban volt a lelkész Pap Vaszil, ki a régi paptelken faházban lakott s a gazdáktól ágybérül 1—1 mérő rozst s az esketésért 4 polturát huzott. Az 1765-iki összeirás szerint Sarkad már Nyiresfalva filiája volt.

Ormód.

1888-ban *Nagybresztó* és Ploszkánfalva egyesült helységek uj neve lett Ormód, azért mert magaslaton fekszik.

A XVII. század közepén 1648. volt a lelkész *Nagybresztón Pap Simon,* később már ketten is lelkészkedtek itt, ugymint 1672-ben Pap Mátyás és Sztanko; 1682-ben ugyanazok müködtek; Pap Sztanko lelkészrokonai voltak akkor itt Pap Fedor és István, kikről azon évi urbérben ez foglaltatik: »Ezek gyalogszeresek, noha most a batyko-session laknak, de minthogy külön kenyéren vannak, azért iratott rájok census és árenda.«

1699-ben volt a lelkész *Pap Ferenc,* kiről az áll az azon évi összeirásban, hogy »*parochiára* a Pap Mátyás fél és most a Sztanko Iván deficiált fél telke adatott, hogy annál inkább fizethesse a nyest-pénzt.« E Pap Ferenc még 1704-ben a szabadságharc idején is müködött, lévén akkor itt a *kenéz* Popovecz János, Kisbresztón Kopcsa János, Ploszkánfalván pedig Ploszkina Péter.

1733-ban volt a lelkész *Bresztovszki András,* a fatemplomka Mihály tiszteletére emeltetett. Az 1765-iki összeirás szerint volt *Nagybresztó* filiája Lécfalva, Colánfalva és Ploszkánfalva, 1778-ban még Kisbresztó is, 1792-ben volt a lelkész

Sztankovics Mátyás. 1798-ban volt Nagybresztón 128, Ploszkánfalván 78, Colánfalván 74, Lécfalván 182 és Paszikán 268 lakos; a paplak ronda, faszalmás, ellenben a templom uj volt. A XIX. század nagybresztói lelkészek voltak ezek: 1814-ben Durnevics János, 1822-ben Halász András, 1825 Varga Elek, 1829-ben Legeza János, 1835. Popovics Mihály, 1837-ben Zloczky Antal, 1843-ban miszticei Zékány József helyettes, később Manajló András, 1865. Koflanovics Bazil, 1872. Kövér György, 1886. Matyacko Miklós, 1895. Zseltvay Izidor s jelenleg Hadzsega Dániel. A templom régi s fából van, Miklós tiszteletére, ellenben a paplak kőből épült. Anyakönyvei 1836-tól valók. Pótlékfizetése 193 frt 62 kr.

1672. évben volt *Colánfalván* a külön lelkész (batyko) *Colán Péter*, ki az uradalomnak nyestadót fizetett; tiz év mulva mulva is müködött. Utódjai nem emlittetnek.

Oroszvég.

Régi lelkészség. 1648-ban volt a lelkész *Pap Mihály*, ki ugyan jobbágy telket müvelt, de azért ugy mint a munkácsi pap, nyestadó fizetéstől ment volt. Erre vonatkozólag az 1699-ik évi uradalmi urbáriumban ez foglaltatik: »Cerkum és parochia vagyon ab antiquo, batyko adója itt régóta nem volt soha, nem practikáltatott, most sem ponálhatni.« Ugy látszik azonban, hogy e század másod felében itt lelkész nem müködött, hanem a szomszédos Munkács városbeli pap látta el a lakosokat.

1730-ban Szemák János volt a lelkész, ki a papi telken lakott és ahhoz tartozó nyolc holdnyi földilletőséget használt. A templomka fából volt és szt. Mihály vala védnöke. Stólául kapott a pap az 1733-iki feljegyzés szerint: keresztelés és avatásért 1 máriást, esketésért 2 - 3 máriást, temetésért ifjaktól 3, idősbbek után 6 máriást. Az 1778-iki hatósági összeirás szerint volt akkor itt 309 g. k. lakos, 12 zsidó, a fatemplom körül terült el a temető. 1783-ban felment a lelkész évi jövedelme 81 frt 19 krra és a kántoré 18 frt 57 krra; ez időtájban volt a lelkész Desko Gábor, ez 1797-ben is müködött, a mikor a Helytartótanács rendelkezése folytán, ugy határoztatott, hogy az itteni anyaegyház parochiája a csernekhegyi monostorhoz csatoltassék s az akkori parochust tegye át a püspök máshová; ugyanazon alkatomból még 1796. február hó 11-én Rhehuss József munkácsi uradalmi tiszttartó (provisor) és Olsavszky János magtárnok összeirták a parochiális földeket is; sőt akkor a püspök azt is javasolta, hogy innen a parochia Klucsárkára tétessék át, ez azonban teljesedésbe nem ment s a lelkész előbbi állapotjában, falakában és parányi fatemploma mellett

meghagyatott; folytatván az anyakönyvezést, mely 1792-ben vette kezdetét; igy követte az elhunyt lelkészt a XIX. század elején Csipovics Pál; utána 1822-ben volt a lelkész Chanász Jakab, 1829-ben Maruszanics Tódor, 1831-ben Csurgovics Mihály, 1843. Kuliman János, 1856. ifj. Baksay Mihály, 1868-ban Pramer Ambrus, 1878. Hrehovcsák András esperes és 1895-ben Dudinszky Ervin.

Még Kuliman kezde pénzt gyüjteni a fatemplom helyére épitendő kőtemplomra, mi végből V. Ferdinánd király magánpénztárából 400 frtot ajándékozott és 1842-ben letétetett az alapköve, mely azután 1864-ben végre fel is épült, ugy a paplak is, melynek költségeire a vallási alapból 3200 frt kiutalványoztatott. A lelkész kongruája 237 frt 33½ kr. Oroszvégen a hivek száma 454, Klastromalján 286 és Munkács-Oroszvégen 75. Anyakönyve 1793-ban nyittatott. Érdekes a feljegyzésre, hogy Klastromalja illetve a mellette álló csernekhegyi szerzetház lelkészség volt a XV. században s *Monostor*-nak neveztetett s akkor plébániájának lelkésze *Lukács* nevü ruthén áldozár vala, kinek Mátyás király 1458-ban (in vigilia festi assumptionis b. Virginis) kelt rendeletében a monostori Szentmiklósról nevezett plébániát adta, a hozzá tartozó Bobovistye és Lauka nevü helységekkel együtt. (L. bővebben Beregvm. monogr. III. 357. lapon és Brevis Notitia fundat. Theod. Koriathovics I. 16. lap.) Ugy látszik, hogy az alapitványi hely a lelkészséget is kezelte ott s hogy az akkor az iványi és munkácsi r. k. plébánosok részéről a monostori *plébános* ellen támasztott viszály is a tizedszedés miatt azért történt, mert a ruthén lelkészt tizedjog nem illette.

Papfalva.

1649-ben emlittetik lelkészül Pap Demeter, 1672-ben Pap Illés, 1680-ban *Pap István,* ki fél jobbágytelket müvelt és nyestadóul 4 frtot fizetett az uradalomnak, később pedig e féltelkét önként a parochiának adományozta, mint az az 1699-iki urbáriumban feljegyeztetett. Az 1704-iki szabadságharc idején a lelkészség üresen állott. 1733-ban müködött itt *Pap Gergely,* ki a csekély papi telken kivül kenézségen lakott. s azért az uradalomnak évenként 5 frt dijt fizetett; a szt. Mihály tiszteletére épitett fatemplom egy kis haranggal volt ellátva; a pap kapott hiveitől csupán egy-egy napszámot és az esketésért 4 s többi müködéseért 1—3 máriást és illetve 8 poltrát.

Az 1765-iki összeirás szerint tartozott ide fiókegyházul Bába- és Kutkafalva. 1782-ben becsültetett a pap évi jövedelme 74 frt 18 krra, a kántoré pedig 17 frt 59 krra. 1792-ben volt a

lelkész Pap András. 1797-ben felsőbb intézkedés folytán ugy javasoltatott, hogy itt csak káplánság legyen, mennyiben a hivek száma nem volt több mint 140, Bábafalván 150 és Kutkafalván 163 és a paplak és templomka fából való és szüknek találtatott, de azért a parochia megmaradt ezentulra is.

1810-ben volt a lelkész Vüszanik György, 1824. Viscsák András. Ez a parochia szegénysége iránt a megyénél panaszkodván, helytartótanácsi intézkedés folytán, Komlósy Károly és Ilosvay Gedeon szolgabirák küldettek ki az állapot kinyomozására s ennek következtében 1826-ban a lelkészség földilletősége 38 holdban megállapittatott; később ifjabb Viscsák András müködött lelkészül, majd 1878. óta Legeza Tódor.

Feltünő, hogy az itt most is fennálló fatemplom még 1701. évben épült, a mint a felirata mutatja; a lelkészlak szilárd anyagból azonban 1880-ban emeltetett. A lelkészség kongruája a kincstártól 163 frt 90½ kr. Anyakönyve 1779-től kezdődik. Fiókközsége: *Bábakut* (azelőtt Bábafalva és Kutkafalva egyesült két helység) kőtemplommal és 805 g. k. lakossal; mig az anyaegyházban 317 ily lélek találtatik.

Hajdan *Kutkafalván* külön lelkész müködött; igy 1640. Pap András batyko, ki nyestpénzt fizetett az uradalomnak; 1672. Pap János és Tenkács Pap András, ki öcscsével Pap Ferenccel egy jobbágytelkét a parochiára szánta; ezen évi urbérben ez is áll: »Bábafalván pap nincs, de 1690-ben Kampo Sándor paraszttelke rá rendeltetett.« 1704-ben Kutkafalván Pap Tenkács János vejével Kancsi Gergelylyel lakott a kenéz telken s fizettek ezért 6 forint 37 krt, a pap pedig külön nyestpénzül 4 forintot.

1733-ban *Bábafalván* Delegan Vaszil nevü pap lakott a kántorral együtt a papi telken, a fatemplom Mihály tiszteletére állott egy haranggal; a papnak járt ágybérül a gazdáktól kétkét kenyér és egy napszám. 1765-ben már Papfalva filiája volt.

Patkanyóc.

Régi lelkészség, de az előbbi századokban müködött papjai ismeretlenek. A XVIII. században volt a paplak fából két szobára épitve, a szentegyház pedig szintén csekély méretü. Az 1778-ki összeirás szerint Patkanyóc, hol fatemplom állott, pap nélkül volt. 1797-ben pedig a Helytartótanács ugy rendelé, hogy Patkanóctól Gajdos csatoltassék Köblérhez s igy maradtak fiókközségei: Kis-Mogyorós 173 és Skuratóc 84 lakossal.

A XIX. század elején lelkészkedett itt Ortutay Mihály; kit 1821-ben Romanics János váltott fel; 1829-ben volt a pap

Keresztes Péter, 1831-ben Brilla András, 1844-ban Popovics György; 1860. Puza Sándor, 1868-ban Saxun József, 1872-ben Hrabár Bazil, 1887-ben Ferencsik András és 1890-től Berecz Gyula. Ugy a templom, mint a paplak később kőből épült; az előbbinek védszentje Szent Mihály. Anyakönyve 1793-tól vezettetik. A pap jövedelme ágybérből és földterméyből közepes lévén, kongrua cimen csupán 93 frt 99 krt huz a munkácsi kir. adópénztárból. Hiveinek száma Patkanyócon 1000, Medvegyócon (hol fatemplom van) 306 és *Bereghalmoson* (azelőtt Skuratóc) 110.

Pisztraháza.

E régi lelkészségen volt 1640-es években lelkész Pap Lukács, ki jobbágytelket müvelvén, nyestadót tartozott fizetni. 1672-ben már két ily egyén müködött: Pap Demeter és öcscse Pap Lukács; ennek öcscse volt Antal, az azonkori urbér szerint, félkezü és János mint oroszdeák, (vulgo gyák) kántorságot folytatott s valamennyien jobbágytelken laktak. Tiz év mulva 1682-ben voltak lelkészek Pap János és Pap László; ez utóbbi Pap Ferenc jobbágy bátyja, mig Pap Lukács már akkor a klastromban Kalugyer volt. 1704-ben a Rákóczy-féle forradalom idején voltak itt lelkészek Pap László és Pap János. 1730-ban ült a régi papi telken *Visni Tódor,* ki a Mária tiszteletére fából emelt és szalmával fedett és két haranggal ellátott templomban tartá az istentiszteletet; élvén csupán a gazdálkodásból és az igen szükre megállapitott stólából (lévén az esketés dija 4—5 poltra s a temetés gyermektől 8 póltra és nagytól 3 máriás); mint az 1733-dik évi összeirás mondja, az előtt járt a papnak a gazdáktól egy-egy napszám és egy-egy kenyér, most azonban többé semmivel sem tartoznak. Mégis az 1748-ik évi püspöki látogatási jegyzőkönyv szerint, találtatván itt akkor 30 g. k. lakos, a pap a földeiből bevett évenként 16 köböl életet és 3 szekér szénát s igy a stólával felment évi jövedelme 20 forintra! 1741. évben épült a réginek helyén uj fatemplom.

1775-ben történt feljegyzés szerint a templom felszerelése nagyon gyarló volt, a kehely ólomból és a ciborium (ostyatartó) fából; a paplak pedig csak egy szobából állott; lévén az akkori *Fazekas Mihály* nevü lelkész évi jövedelme 37 frt 29 kr.; de a szegény *Czicczey Bazil* nevü kántor sem dicsekedhetett bő jövedelemmel, becsültetvén az 4 frt 6 krra; mely állott 3 mérő rozsból és a stólából: keresztelésért 3, esketésért 7, temetésért 12—24 és colledaért 5 krajcár, mi évenkint 1 frt 6 krra felment összesen.

1778-ban Makaria fiókjául emlittetik Pisztraháza, Bártházával együtt; mig egy 1765-ik évi jegyzékben Leányfalvához tartozott. Később azonban ismét lelkészszel láttatott el Piszstraháza, lévén ilyen 1792-ben ismét Fazekas Mihály.

A XIX. század elején volt itt a pap Sztánkovics Márton, 1825-ben Fazekas Demeter, 1831. Popovics Mihály, 1837. Volenszki Mihály, 1843. Megela Antal, 1861-ben Stéfán Antal és 1890-től Karpinecz Bazil.

Itt a paplak most is fából van, a Mária tiszteletére emelt templom azonban kőből, melyre a község még 1759-ben nyert engedélyt pénzt gyüjteni. Anyakönyvei 1779-től vezettetnek; a lelkész fizetéspótléka 218 frt $50^1/_2$ kr. Hiveinek száma 718 lélek.

Podhering.

Az előbbi századokban nem volt itt lelkész, hanem a hivek a szomszéd *Kustánfalvára* és *Bukovinkára* jártak templomba; erre vonatkozólag ez áll az 1704-ik évi uradalmi urbérben: »Az itteni templomot (cerkumot) Jurkanics László pusztatelkére az uradalom engedélye nélkül épitették a lakosok; addig Kustánfalvára jártak a cerkumba.«

1733-ban müködött itteni g. k. lelkészül Podhoránszki Dániel, ki papitelken lakott, a fából épült s Szent Mihály védnöksége alatt állott templom tornyában két harang csüngött; a lelkész hiveitől kapott 1—1 mérő rozst, 3 polturát és egy-egy napszámot; stólául pedig 3—8 poltrát s temetésért 1—3 máriást. 1778-ban voltak fiókegyházai Kustánfalva és Kendereske. 1782-ben becsültetett a pap jövedelme 99 frt 53 krba és a kántoré 30 frt 22 krba; ezidőben volt a lelkész *Cserszki János,* ki ilyenül még 1792-ben is előfordul. 1797-ik évben ugy terveztetett, ugy hiveinek csekély száma miatt itt csupán káplánság legyen; lévén akkor Podheringen 404, Kustánfalván 228 és Kendereskén 74 lélek; a fából épült paplak uj volt ugyan, de szalmával fedett, a templomka is fából való.

A XIX. század elején volt itt a lelkész idősb Hrabár János; 1831-ben Csurgovich Mihály, 1861. Lyachovics Viktor esperes, 1885. Gribovszki Elek és 1895-től Hudáki Emmanuel ki kongrua cimen 114 frt 36 krt huz évenként. Hiveinek száma az anyaközségben 697, Kustánfalván, hol kőtemplom is van 326 és Kendereskén 138.

Lyachovics esperes a régi csinos fatemplom helyén 1868. junius 2-án kezdé a mostani nagy kupolás kőtemplomot épittetni, aznap tevén le ünnepélyesen az alapkövet, kinek buzgósága folytán a hivek 1880-ban szép iskolaházat is emeltettek. A templom előtt azelőtt szép izlésben épült fakápolna is állott,

melyet sajátságos idoma miatt több izben ábrákban közlének lapjaink s mely előtt sokadalmak idején szentképek és feszület kitétele mellett könyöradományokat gyüjtött a hitközség.

Polyánka. (Loza.)

Régi lelkészség és anyaegyház. Okmányilag már a XVI. században emlittetik. 1569-ben Mátyóci Ilosvay Mihály bevádolván Vitkay Mihályt amiatt, hogy egy jobbágyát és az itteni orosz papot elhurcolta és a dubrókai határban mindkét karjától megfosztotta és azután kegyetlenül megölette, 1570-ben azt az itéletet nyerte, hogy azon esetre, ha ő több hozzá hasonló nemessel Vitkay fejére megesküszik arra, hogy Vitkay jogtalanul megölte a papot: akkor hatalma legyen felette s Vitkayt ahol éri, mint vétkes gyilkost, lefejezheti.

Az 1748-iki hatósági és püspöki látogatási feljegyzés szerint állott akkor e helységben fatemplom két haranggal, a a hivek száma felment 80-ra; a pap kapott javadalmazásul minden gazdától egy véka életet, mi hét köbölre ment fel évenként és két vékányira; stólája volt: keresztelés és avatástól 12 kr., esketéstől 17 kr., temetéstől pedig 51 kr., mi összesen 11 frtra rugott. A kántor minden adótól tehermentes volt s kapott minden temetéstől 12 és harangozástól 6 krajcárt.

Az 1797-iki rendezés alkalmával Polyánka meghagyatott parochiának, de megjegyezte a Helytartótanács, hogy uj temploma iránt javaslat teendő. Ugyanakkor találtatott itt 462 lakos, Karaszlón pedig 341, a régi templom fából volt épitve és szerfelett szük; a kicsiny papház pedig szalmával fedett.

A XIX. század elején volt itt a lelkész Fazekas Ignác, 1835-ben Gerevics Tódor, 1870-ben Gerevics Antal, végre 1895-ben Vaszócsik Gyula; ki valamint elődei a szomszéd Felső-Karaszló fiókközségben székel, Polyánkán megfelelő paplak nem lévén. A lelkész fizetéspótléka 141 frt 90 kr. Anyakönyvei 1832. évtől vezettetnek. Hiveinek száma Polyánkán 845 és F.-Karaszlón, hol kőtemplom is van, 659.

Puznyákfalva.

A XVII. század elején nem itt, hanem a szomszédos *Szidorfalván* volt a parochia, melyen 1649-ben Szidor Pál és Csokoly János nevü batykók müködtek, kik egyszersmind jobbágytelket is mivelvén, nyestadót fizettek. 1672-ben Szidorfalván Pap Pál egyedül vitte az egyház ügyeit és kenéz telken lakott öt testvérével. 1682-ben azonban már *Puznyákfalván* is volt pap, még pedig *Puznyák Mihály*, ki atyjával Puznyák Istvánnal a vidék uradalmi ispánjával és Puznyák Panyko főkenéz-

zel egy telken lakott és nyestadót fizetett. Szidorfalván volt akkor a lelkész Szidor Pap Lázár, az urbér szerint, első feleségü batyko, *Fedelesfalván* pedig Fedeles Pap Gergely, ki négy testvérével lakott egy kenéztelken, t. i. Fedeles Jánossal, Istvánnal, Ferenccel, ki székely kenéz volt és Fedeles Koztytyal, ki mint hópénzes drabant szolgált az uradalomnak.

1690-ben Huszár Vaszil deficiált féltelke rendeltetett parochiára fél nyestadó (2 frt) mellett; 1699-ben volt itt (Fedelesfalván) Pap Iván jövevény a lelkész, ellenben *Puznyákfalván* Puznyák Mihály, kinek volt egy lova, 2 ökre, 2 tehene, 20 juha és 4 sertése a gazdaságban s a templom és paplak elpusztitottnak mondatik. *Szidorfalván* volt a pap Pap Gergely, s erre vonatkozólag az 1699-iki urbáriumban az áll, hogy mennyiben itt parochia nincs, Artic Tamás deficiált telke proponáltatott parochiának.

1704-ben volt a lelkész Puznyák Pap Mihály, Fedelesfalván nem vala akkor pap, ellenben Szidorfalván müködött, mint ilyen *Pap Gergely*.

1733-ban volt Szidorfalván a pap *Leviczky Bazil*, ki paptelken lakott, a fatemplom, melynek védszente vala szt. Mihály, két haranggal volt ellátva; a pap ágybérül nem kapott semmit, stólául azonban esketés és avatástól egy máriást, temetéstől pedig egy forintot; *Puznyákfalván* lelkészkedett Hutza György, ki csupán stólául kapott esketéstől 1 máriást, nagyok temetésétől 1 frtot és nőtlenektől 4 garast. Fedelesfalvi papról nem történik emlités. 1765-ben volt Szidorfalva filiája Puznyákfalvának, Fedelesfalva pedig Szerencsfalvának; de ez utóbbi 1778-ban már szintén fiókja lett Puznyákfalvának. 1782-ben volt a pap jövedelme 66 frt 3 krra és a kántoré 14 frt 27 krra becsülve. 1790-ben volt a lelkész Puznyákfalván *Sifkovics Vaszil*. Az 1797-iki rendezés alkalmával kimondatott, hogy mennyiben Puznyákfalva nagy hegyek közt fekszik, meghagyatik; akkor volt itt a hivek száma 107, Szidorfalván 142, Trosztanicán, (Trosztyánfalva) 150, Herzfalván 28 és Fedelesfalván 101. A paplak fából volt szalmafedéllel; a templom fából épitve.

1814-ben volt Puznyákfalván a lelkész Keresztes Péter, 1822-ben Balogh János, 1830. Hudák Bazil, 1835. Durnevics János, 1843. Mattus Mihály, 1845-ben ifj. Sereghi Bazil, 1856. Haffinec Sándor, 1861. Szoták György, 1868., Jackovics Miklós, 1878. Oláh Péter, 1881. Csucska Gyula és 1891. óta Rakovszky Cirill. A fatemplom most is áll, de a kőből épitett paplak uj. A lelkész Kongruája 179 frt 71 kr. A fönebb nevezett helységek most is fiókjai.

Hajdan *Trosztanica* helységben is külön papok müködvén, pro memoria feljegyzem, hogy 1649-ben volt itt a batyko *Pap Száva,* utána pedig Tega Demeter; mivel az előbbi Lengyelországba visszaköltözött.

1672-ben Maricz János volt a pap és öcscsével Mihálylyal egy fél telket müvelt, de ez csakhamar házát elhagyván, országgá ment. Tega Sándor pedig féltelken gazdálkodott. 1682-ben Maricz Pap János egyedül müködött.

Az akkor dühöngött hadjáratokban azután a népség s különösen a munkabiró férfiak megfogyatkozván, ugy látszik, nem találkozott többé egyén, ki az itteni sovány papi állomásra vágyott volna.

Repede.

Az 1704-ik évi urbérben emlittetik lelkészül *Pap Jakab*, ki szegénysége miatt csupán 2 forintnyi fél nyestadóval rovatott meg. 1733-ban nem volt lelkész, a Miklós tiszteletére épitett fatemplomban 2 harang csüngött, a pap illetménye különben volt minden gazdától 1—1 mérő gabona és napimunka; stólául kapott egy-egy máriást, a temetéstől 1 máriástól 1 forintig. 1765-ben tartozott Repedéhez Bukovinka, Dubrovica és Egereske. 1782-ben becsültetett a pap jövedelme 79 frt 51 krra és a kántoré 12 frt 8 krra. 1792-ben lelkészkedett Hrabár György; 1797-ben a hivek csekélysége miatt káplánságra javasoltatott, de ez abban maradt. Hiveinek száma volt akkor Repedén 291, Egereskén 69, Dubrovicán 47 és Bukovinkán 197. A régi fapaplak szalmával volt fedve, a fatemplom pedig ujnak mondatott.

1810-ben volt Repedén a lelkész id. Ilniczky János, 1840-ben Dóbé Kovách János, 1856-ban Sztripszky Mihály, 1868-ban Kecskószky Elek, 1872. Volenszki András, 1878-ban Szkunzevics János, 1890-ben Popovics Mihály, 1893. Holosnyay Elek. A templom most is a régi fából épitett; ellenben a parochiaház szilárd. Anyakönyvei 1781-ből valók. A pap kongruája 126 frt 42 kr.

Bukovinka fiókközségről megjegyzem, hogy abban 1649-ben volt a lelkész Holca Lukács, ki 1672-ben is kenéztelken lakott; 1682-ben Pap László, ki negyedtelket müvelt; azon évi urbáriumban az foglaltatik, hogy a nevezett lelkész házasfia Pap András paraszt, ki apja árnyékában akar élni szabadságban, de azért ráiratott a census és árenda. 1699-ben volt a lelkész *Pap András,* ki azon telken lakott, melyet az uradalom 1690-ben mint Cibár András pusztatelkét a parochiára rendelt.

1704-ben müködött lelkészül Pap Bazil. Később Repede filiájává lett e község, szép kőtemplomát a hivek épiték.

Ruszkócz.

1640-es években volt a lelkész Pap János, 1672-ben *Pap György*, tiz év mulva az előbbi mellett még Abrahám Pap János nevü lelkész is müködött, sőt további tiz év mulva is helyén volt Pap György, noha az idő folyamán teljesen megöregedett, de igy is müvelte a féltelket. Az 1699-iki urbáriumban rá vonatkozólag ez foglaltatik: »E batyko siket, vén pap, ob defectum suum, mint az előtt, most is ad beneplacitum hagyatik fél nyertre flor 2.« Ime II. Rákóczy Ferenc megbecsülte a hivatásában megfogyatkozott vén papot; ki az 1704. évi összeiráskor is még előfordul s akkor is csak fél nyestadót fizetett.

1730 ban volt a lelkész Kelevajda János, ki a Báthory Zsófiatól adó- és tehermentesitett telken lakott; a Demeter tiszteletére emelt fatemplom szegényes volt; a minthogy a pap is hiveitől csupán két-két kenyeret és 1—1 napi munkát kapott a stólajárulékon kivül, az 1733-iki feljegyzés szerint. 1765-ben ugy emlittetik mint Iványi filiája; ellenben 1778-ban már ez utóbbi volt Ruszkóc fiókegyháza. 1790-ben volt a lelkész *Jajkun Tódór;* az 1797-iki helytartótanácsi intézmény azt rendelé, hogy Iványiból Ruszkócon állittassék fel parochia; lévén akkor Rákos az anyaközség 452 g. k. lakossal, mig Ruszkócon 335 és Kajdanón 368 ily lakos találtatott.

A fentebb emlitett Jajkun Tódor 1820-ig müködött, akkor lett Gebé Tódor, utána 1835-ben Szteczovics Bazil, 1854-ben Reöthy János, 1868-ban Kaminszky János, végre 1895. Sztripszky Miklós.

A templom és paplak most kőből épült; anyakönyve 1774-től vezettetik. A lelkész kogruája 125 fl. 40 kr. Hiveinek száma most 642, Benedikén pedig, hol kőtemplom is áll, 450.

Ruszkóc fiókközségét képezi *Benedike* nevü népes helység, mely hajdan szintén önálló lelkészszel birt s ennélfogva érdemes annak megemlitése, hogy a XVII. században anyaegyházat képezvén volt saját parochiája és fából épült temploma. A II. Rákóczy Ferenc alatt elterjedt szabadságharc éveiben *Pap András* volt a ruthén pap, kit a most nevezett fejedelem különös oltalomba vett, kiadván részére a következő védőlevelet.

Nos *Franciscus* II. Dei gratia sacri romani imperii et Transilvaniae *Princeps Rákóczy*, partium regni Hungariae dominus Siculorum comes et Pater Patriae, pro libertate confoederati regni Hungariae Statuum nec non Munkacsiensis et makovi

ciensis Dux perpetuus comes de Sáros, dominus haereditarius in Sárospatak, Tokaj, Regéc, Ecsed, Somlyó, Lednice, Szerencs, Onod etc. Universis et Singulis exercituum nostrorum generalibus, campi marschallis eorundemque locumtenentibus generalibus vigiliarum praefectis, brigaderis, nec non militiae nostrae tam equestris quam pedestris Ordinis, cuiuscunque tandem nationis regiminum supremis et vicecolonellis, capitaneis, ductoribus, vexilliferis, vigiliarum magistris, decurionibus, ceterisque militibus nostris gregariis cunctis, demum aliis, quorum nimirum interest aut quoque modo interesse potest praesentium notitiam habituris in fidelitate nostra constitutis, salutem et principalis gratiae nostrae propensionem.

Nemes *Beregh* vármegyében Benedikócon lakó orosz pap *Pap Andrásnak* parochiáját ottan találtatható mindennemü külső-belső javaival együtt vöttük Specialis Kegyelmes protectiónk alá. Kihez képest felül megirt lovas és gvalogbadi, fő- és vicetiszteinknek s directorjuk alatt levő közhadainknak, ugy akármely rendbeli hiveinknek is serio és keményen parancsoljuk, hogy a megnevezett orosz papnak parochiájára erőszakosan reá menni, szállani, azt felverni vagy vezetni, cselédeit zaklatni, parochiájánál levő javaiban károkat tenni, a megemlitett papot és cselédeit étel-ital, abrakbeli gazdálkodásra erőltetni, ugy akármely alkalmatlanságot rajtok elkövetni semmi szin és pretextus alatt ne merészeljenek, különben valakik ezen kegyelmes parancsolatunk ellen cselekedni compereáltatik, ediktumunkban expressált kemény büntetéseket és szoros animadversionkat semmiképen el nem kerülik. Datum Munkács, die 27. Mensis Januarii Anno 1709. F. P. Rákóczy. Pecsét. Paulus Ráday m. p.

Az 1788-ik évben felvett kanonikai vizitacio alkalmával még mindig a régi fatemplomban tartá istentiszteleteket a pap.

Később Ruszkóc filiája lőn s az maiglan szent Mihály tiszteletére épitett kőtemplommal és 450 g. k. lakossal.

Selesztó.

A XVII. században igénytelen helység lévén, a lakosok valószinüen a kölcsini vagy viznicei templomokba jártak. Később mégis Selesztó is tartott saját papot, minthogy itt a 18. század elején már Szent Mihály tiszteletére emelt fatemplom is állott, még pedig az 1733-dik évi összeirás szerint volt az három haranggal ellátva, lelkészül pedig *Szvalagin János* működött, ki hiveitől csupán egy-egy napszámot kapott és stólát, még pedig keresztelés és avatástól egy máriást és a temetéstől egy forintot; s kinek már előbb a Szolyvai-féle deficiált

telek adatott javadalomul. 1765-iki felvétel szerint, tartozott hozzá fiókegyházul Kölcsin.

1788. április 17-én jelenté Gergelyi János uradalmi irnok, hogy a selesztói pap birtokában és használatában van az ottani és kölcsini határban 45½ hold földje, a kántornak pedig Selesztón hét holdja. Ugyanakkor becsültetett évi jövedelme 91 frt 12 krra, a kántoré 23 frt 40 krra. 1792. lelkészkedett itt *Halász András*, azonban 1797-ben a hatóságok ugy javasolták, hogy csekély számu hivek miatt itt jövőben csak káplánság legyen, lévén akkor az anyaközségben 340, Kölcsinben 241 és Runofalván 49 lélek, mig a fából épült paplak szalmával volt fedve, a templom pedig megujitva.

1815-ben volt a lelkész Koczakovics András, 1843. Koczakovics Antal, 1856. ifjabb Jaczkovics András, 1865-ben Prámer Ambrus, 1867. Sztripszky Miklós és 1895. óta Szabó Oresztesz.

A mult században épült fatemplom most is van használatban, ez 1777-ben teljesen megujittatott és fölszenteltetett, a paplak kőből épült; anyakönyvei 1777-től vezettetnek. A lelkész kongruája 94 frt 67 kr. Hiveinek száma most Selesztón 554, Kölcsinben, hol csinos kőtemplom áll, 373 és a frigyesfalvi vasgyárban 30.

Hajdan *Kölcsinben* is volt külön lelkész; ilyenül emlittetik 1690-ről Pap János, 1704-ről pedig Pap Iván; hiveinek nagy része akkor fegyverhez nyult és II. Rákóczy Ferenc táborában szolgált.

Serbóc.

Régi lelkészség; az 1691-iki urbér szerint a lakosság nagyon megfogyatkozott, az Artim és Kanyuk kenézcsaládokon kivül csak négy telek volt népes, a többi tiz elpusztult a templommal együtt. Papi teleknek azon évben rendeltetett egy pusztahely. 1704-ben voltak itt a kenézek Artim György és Prokop; a pap pedig *Ruszin Lőrinc;* az előbbi papról *Vladár Buzilról* megjegyzé azon évi urbér, hogy mióta e pap a *tatár fogságból* kiszabadult, Bukócon lakik szüleinél, a papi telket pedig a kenézek a lakossággal müvelik s nyestadóul 4 frtot fizetnek az uraságnak. Vladár tatár fogsága alatt a parochia elpusztultan állott, azután a Fricko Mihály telke adatott lelkészségre.

1733-ban lelkészkedett itt Hlucskovics István, ki egy szük faházban lakott, a szentlélek tiszteletére emelt fatemplomban pedig 2 harang szolgált. 1778-ban volt Serbóc Zsdenyova fiókja Zbun, Paskóc és Jalovával együtt. Az 1775-iki összeirás is emliti, hogy a Friczko Mihály-féle jobbágytelek adatott egy-

kor parochiális telekül, melyet akkor pap hiányában a kántor müvelt. 1777-ben ismét rendezte az uradalom a papi földeket; mennyiben még 1761-ben kérte a község, hogy külön parochiával láttassék el, mert a hivek a nagy távolság miatt gyakran lelki vigasztalás nélkül hunynak el. 1782-ben becsültetett a pap évi jövedelme 63 frt 8 krra és a kántoré 14 frt 22 krra.

1790-ben volt a lelkész Hiszem János, ki akkor verekedés miatt hatósági vizsgálat alá került. 1797-ben helytartótanácsilag elhatároztatott, hogy Serbóc és Rosztoka egyesittessenek s egy parochiát képezzenek; lévén akkor Serbócon 137, Zsdenován 113, Zbunon 20 és Paskócon 17 a g. k. hivek száma.

Hiszem János itt 1823-ig élt, utána volt a pap Hafinec István ki a jövedelem csekély volta iránt panaszkodván, 1824. a megye vizsgálatot intézett ez ügyben; 1831-ben Turok János, 1835. Hodinka Mikály, 1742. Musztyanovics András, 1856. üresen állt a parochia; 1860-ban költözött oda Berlányi István, 1864-ben Szluk András, 1872. Popovics Mihály, 1878-ban Mészáros Bazil, 1885. Demjanovics Ágoston, 1891-ben pedig Papp József. Most kőházban lakik a lelkész, a fatemplom helyén pedig (az megégvén) 1882-ben kőtemplom épült. Anyakönyve 1793. nyittatott. A lelkész kongruája 240 frt 52 kr. Hiveinek száma Serbócon 230, Zsdenován 276 (itt fatemplom is áll), Paskócon 48, Zbunon 56 és Sztáron 11.

Zsdenován századok előtt szintén külön lelkész müködött igy az 1704-iki urbér szerint Lopatin Elek volt a pap, ki az 1691-ben a parochiára szánt elhunyt Ruszin András-féle féltelken lakott. 1733-ban volt itt a lelkész Gergely János, faháza 2 szobából állott, a Miklós tiszteletére emelt fatemplom pedig egy haranggal volt ellátva. Még 1778-ban is anyaközség volt, hol előbbi évben megállapitotta a lelkész földeit az uradalmi tisztség kiküldötte; nemsokára azonban önálló lelkészség megszünt lenni.

Szajkófalva.

Az 1748-diki hatósági feljegyzés szerint akkor Bilkén két lelkész lakott, kik közül az egyik a bilkei, a másik pedig a *szajkófalvi* parochiát adminisztrálta; ez kapott javadalmazásul stólát és életnemüt, a fiókközségtől pedig csupán stólát; a kántora is igy láttatott el, ki a filiákban nem kapott csupán a temetés és harangozástól 6—6 krajcárt.

1797-ben a Helytartótanács akép intézkedett, hogy kimondá, mikép a szajkófalvi parochia feloldassék s a szomszéd lelkészségekhez csatoltassék, megjegyeztetvén, hogy a szükség-

hez képest később majd a káplánság iránt javaslat tétessék. Mind amellett tovább is megmaradt mint lelkészség s a 19-dik század elején müködött itt Firczák Péter, 1820-ban Manajlo Bazil, 1842-ben Zloczki Antal, 1855. Hrabár János, 1864. Gorzó Sándor, 1868. Gorzó András.

A Szent Mihály védnökségére emelt templom régi és kőből van épitve, ellenben a paplak fából való. Anyakönyve 1818-tól vezettetik. A lelkész pótfizetése a vallás alapból 187 frt 16 kr. Hiveinek száma 1248.

Szolocsin.

Régi lelhészség; már a XVII. században voltak saját papjai. Ilyenül emlittetik 1649-ben Lorántffy Zsuzsána birtoklata idejéből az itteni kenézcsaládhoz tartozó *Kalabiska Gergely,* ki mint pap 4 frt nyestadót fizetett a földesuraság pénztárába. 1780-ban volt a lelkész Kalabiska Pap Ferenc, ki féltelket müvelt; 1699-ben a parochia üresen állott, de földeit müvelték Popovecz Iván oroszdeák vagyis éneklész és Kalabiska Iván szintén kántor, kik 4—4 frt nyestadót fizettek. Ez urbér szerint a parochiára a Bosnvák Timko-féle $^1/_4$ telek rendeltetett alapul.

1704-ben a Rákóczy háboruk idején volt a lelkész *Kalabiska Lukács* és kenézekül müködtek Kalabiska Lázár és Popovecz János.

1733-ban volt a lelkész Kalabiska János, ki az egyszerü fából épült parochián lakott, lévén a Mihály tiszteletére emelt és két haranggal ellátott templomka is fából. 1765-ben voltak filiái: Polena, Uklina és Dickovica. 1778-ban azonban Szolocsina ugy emlittetik, mint Holubina fiókközsége, hol mind a mellett a régi pap élt s az anyaközség 99 g. k. lakost számlált. 1790-ben volt a szolocsinai lelkész Sipovics János; 1797-iki hatósági feljegyzés szerint volt Szolocsina Holubina fiókja 252 lakossal; de csakhamar ismét visszaállittatván, 1810-én volt a lelkész Hrabár Bazil, 1822-ben Ihnatovics György, 1825. Keményesi István helyettes, 1831-ben megürült; 1837-ben adminisztrálta Reöthy János, 1843. Kustán József, 1845-ben. Fazekas János, 1856. Kohács Bazil, 1864. Sztripszky János, 1877. Rácz Viktor és 1890. óta Koflanovics Bazil. Sztripszky alatt 1868-ban felépült a régi fatemplomka helyett az uj kőtemplom, de azért a régi még 1891. évig fennállott, amikor lebontatott. Anyakönyve 1787-től vezettetik. A kőlakban székelő lelkész kongruája 181 frt 44 kr. Fiókegyházközségei: Dickovica, Luhi telep, Polena és *Uklina;* összes hiveinek száma 860.

Polenára nézve megjegyzem, hogy hajdan itt is volt kü-

lön lelkész; igy 1691-ben müködött itt Kuczkér Luka, ki az 1704-ik évi urbéri összeirásban is feljegyeztetett igy: »a batyko itt Kucskur máskép Pap Lukács«, ki nyestpénzt fizetett adóul. Az 1704-iki feljegyzés szerint itt a Krabovics Elek-féle telek adatott parochiának, mitől 4 frt nyestpénzt fizettek. Később mint lelkészségi hely nem fordul elé.

De még *Uklinán* is volt a mult századokban batyko; ilyenül neveztetik 1700-ban Kuczkér Pál, ki 1704-ben is müködött, még pedig azon $^1/_4$ jobbágy telken lakván, melyet az 1699-iki urbér szerint, a deficiált Luha Pálné után rendelt az uradalom a parochiára. 1733-ban lelkészkedett Veselovics Jakab, ki paraszt telken lakott, a fából épült Miklós védszentü templomban egy harang volt; fiókjai voltak Polena és Dickovica, de ágybérül semmivel sem tartoztak a hivek. 1765. Uklina már Szolocsina filiájául emlittetik. 1778-ban pedig Holubinához tartozott 58. g. k. lakosával. Az itt fennálló kápolnaszerü fatemplomka előre nyuló eresze és egyszerüsége miatt figyelemre méltó.

Szolyva.

Régi nagy helység s igy természetes, hogy az ottani ruthén lakosság, már természete és lelki hajlandóságánál fogva is rég óta élvezé saját helyi lelkésze szent hivatását. A XVII. században müködött itt mint ily lelki atya, a nép nyelvén batyko: *Pap Demeter,* ki ilyenül 1690-ben is emlittetik; 1704-ben a Rákóczy-féle kuruc-mozgalmakban ketten is lelkészkedtek: Pap János és Sian Ferenc, ez utóbbi ez évben elhunyván, özvegye fizette a 4 frt nyestpénzt. 1733-ban volt a lelkész *Cvjankovics Tódor,* ki oda való jobbágy családnak tagja volt; e lajstromban feljegyeztetett, hogy a fából épült paplak jó állapotban van s a szalmatetővel fedett fatemplom két haranggal van ellátva; hogy a pap gazdálkodásból él és stólája középszerü; 1765-ben volt Szolyva filiája a szomszéd Nagybisztra. 1778-ban volt a pap Manajló Elek s a község bevégzé a még 1737-ben megkezdett kőtemplom épitését. 1790-ben müködött lelkészül *Kossun Gergely.* 1797-ben elhatározta a Helytartótanács, hogy Szolyvához még Csernik község is csatoltassék; akkor volt *Szolyva* lakosságának száma 504, Cserniknek 56 és Nagybisztrának 214. A paplak szalmával volt fedve, de a csekély terjedelmü templomka már kőből volt épitve. A nevezett pap erélyesen kezelte egyházi ügyeit, tulbuzgó hivatásában néha hevétől elragadtatván magát. Igy 1793-ban azzal vádoltatott az uri széknél, hogy megverte Jankel nevü ottani zsidó csaplárost, mert vasárnap az ő hiveinek pálinkát kimért . . . A

XIX. század elején volt a lelkész Halaktovics Bazil esperes, 1820-ban Lipeczky János esp., 1856-ban Ujhelyi Sándor, 1860-ban Rakovszki Sándor, 1877. Sztarecki Miklós, 1880-ban Szabó Antal és 1885. László József, most a paplak és a tágas templom is kőépület. A lelkész 135 frtot huz kongrua cimen; anyakönyvei 1786-tól vezettetnek. Hiveinek száma Szolyván 946, *Nagybisztrán,* hol fatemplom is áll, 267 és Tövisfalván 5. A szolyvai éneklész tanitó huz a gróf Schönborn Buchheim családtól évenkint 6.57 hektoliter rozst, 11.16 hliter zabot és 6 mmázsa szénát, mi 63 frt 22 kr. értékét képvisel most.

Hajdan *Nagybisztra* szomszéd ruthén helység, mely nem rég Szolyvához csatoltatott, is külön lelkészséggel birván, felhozom, hogy a XVII. század közepén volt a lelkész *Pap Lázár,* 1672-ben Civanko Demeter és Civanko Iván; ezek 1682-ben is müködtek; 1699-ben volt a pap *Civanko Pap Demeter.* Erre vonatkozólag azon évi urbérben ez foglaltatik: »A parochiára Civanko Vaszil deficiált fél sessiója rendeltetett, de mivel a Civankoiak nagyon megszaporodtak s külön kenyéren, de a batykóval együtt laknak, azért most a pap maga fiaival fizessen 4 frt nyestpénzt, a többiek hasonló nyestpénzt adjanak mészégetőre s igy mint egyéb jobbágyok segitséget prestálni tartoznak.« 1704-ben volt a pap *Civanko Péter,* ki 1733. *Civjankovics Péternek* neveztette magát s lakott egy tiz forintért vett es Báthory Zsófia asszony által mentesitett telken; levén a fatemplom két haranggal ellátva s a pap jövedelme csekély. Később fiókul Szolyvához csatoltatott.

Sztánfalva.

Régen, a XIII. században oláhok lakta *Krajnának* Sztánfalva főhelye volt, lévén a kilenc helységből álló Vajdaságnak külön szabadalma és hatósága; természetes, hogy akkor már a vallásos óhitü népségnek saját papja is volt, mennyiben 1364. óta Erzsébet és Mária királynéktól szép kiváltságokkal is megajándékoztattak a hivek, kik bizonyára a jólétnek örvendettek. Később az oláhok helyére Koriathovics Tódor podoliai herceg által ruthének beszállittatván, ezek is hűn követték hitelveiket s hódoltak a papi intézményeknek. Nyoma van az uradalmi urbéri összeirásokban, hogy a XVII. században itt is müködtek lelkészek. Ilyenek voltak 1649-ben Pap Szaniszló és Pap János, kik jobbágytelken laktak és nyestadót fizettek a uraságnak. 1672. volt ilyen lelkész Pap Lázár, ki 1682-iki urbérben *Holcza Pap Lázárnak* mondatik, tagja lévén az ottani Holcza jobbágycsaládnak, mely még maiglan is él utódaiban. E papnak volt akkor birtokában a telek és egy ló, 4 ökör, 4 tehén, 10 sertés és 2 méhkas.

1704-ben volt a pap Holcza István, 1733-ban Sztanovics Gergely; a fatemplom, mely Péter-Pál tiszteletére épült, két haranggal volt ellátva, ágybérül kapott a pap 1—1 mérő rozst és 1—1 napszámot, stólául pedig 1—3 máriást. Filiája volt Kis-Lucska, 1778-ban pedig még Klastromfalva is.

1797-ben terveztett, hogy Sztánfalva csatoltassék a leányfalvi parochiához s e pap szedje a jövedelmét, lévén akkor Sztánfalván 348, N.-Leányfalván 248 és Kislucskán 80 g. k. lakos, azonban a terv nem valósult meg.

A XIX. század elején volt a lelkész Viscsák János, 1843-ban Jaczkovics János, 1845-ben Jaczkovics András, 1861-ben Homicsko András, 1878. Kossik András, 1881. Legeza Tódor, 1885. Homicsko Jenő, 1895-ben Holozsnyay Tódor, s most Szabó Simon, ki kongrua cimen 165 frt 42 krt huz az államtól. Anyakönyve 1781. óta vezettetik. Temploma és a paplak kőépületek. Lakossága Sztánfalván 595, Kislucskán 148 gk. lélek.

1785. junius 5-én Viscsák János ottani lelkész kérelmére, azért, mert a parochia akkor oly helyen feküdt, hol a viz által gyakran rongáltatott s e miatt sokszor a templomba sem járhatott, Neupauer Sámuel urad. ugyész és Cserszky András számtartó a Kopcsa Fedor és Mátyás telkét találván arra alkalmasnak, oly egyezséget hoztak létre, hogy a házakat elcserélik s ráadásul a község a jobbágyoknak 60 frtot fizet; igy azonnal az ottani lelkész be is vezettetett az uj telekbe Udvari Illés munkácsi főesperes, Drohobeczky János kántor és Kampü Fedor biró jelenlétében. 1791-ben pedig a kántor kérte a hatóságot, hogy a nép a megkezdett kántorlak kiépitését végezze be, mert felesége s apró gyermekeivel közeledő tél idején nem tud hova lenni.

Sztrabicsó.

1640. körül voltak a lelkészek itt Pap György, Pap Dénes és Pap László, kik I. Rákóczy György Munkács urának egy-egy nyesttel adóztak, mint azt az 1649-iki urbér is feljegyzé; 1672-ben már csak két pap müködött, Pap Dénes és László; 1682-ben Pap László müvelt fél jobbágytelket, öcscse Lengyel Márton szintén féltelket, másodfeleségü pap volt pedig *Szarka Pap Demeter*, ki egy nyesttel tartozott évenkint. 1704-ben volt a pap *Lengyel Pap János*, ki félnyestadóul 2 forintot fizetett évenkint.

1733-ban ült a parochiális telken Nalivajko János nevü lelkész, a fatemplom Demeter tiszteletére állott. 1775-ben volt a pap jövedelme Sztrabicsórúl 47 frt 40 kr., kántoré 16 frt 49 kr. *Gorond* nevü filiából a pap évi járadéka 47 frt 27 krnyi.

Itt az uj fatemplom épült 1769-ben a réginek helyén, kelyhe ónból s a cibórium (ostyatartó) fából volt; triodi és rituális könyv nem volt készletben, a minthogy a parochia is üresen állott. *Isnyéte* fiókegyházban is régi fatemplom volt, ónkehelylyel és fa-cibóriummal. Az ecclesia jövedelme felment 51 krra; a lelkész jövedelme pedig 19 frt 25 krra. A isnyétei kántor Sodra János ronda, büzhödt fakunyhóban lakott (a jegyzőkönyv szerint: spelunca lignea vetusta, lacera putrefacta), mely rondasága miatt rá és tanulókra nézve veszélyes; no de évi jövedelme is csekély volt; 12 forint 40 kr.-ára termény és stóla. 1778-ban is Gorond és Izsnyéte voltak filiái, de a parochia üresen maradt.

1790-ben volt a lelkész Kremniczky János. 1798-ban tartozott Sztrabicsóhoz 24 környékbeli helység, sok olyan, mint Kis-Gut, Agtelek, melyekben alig 1—2 g. k. lakos találtatott.

1800-ban volt itt a lelkész Popovics István, 1835. Firczák Bazil, 1860. Megela Antal, 1891-től 1897-ig Megela Mihály s most Berecz Jenő.

1830-ban történt összeirás szerint volt a sztrabicsói lelkész évi jövedelme 259 frt 52 kr. és a faizásból 4 frt. A hozzá tartozott Sztrabicsó, Gorond, Isnyéte, Barkaszó, Szernye, Rafajnaujfalu, Kis- és Nagy-Gut, Csomonya, Nagy- és Kis-Dobrony és Aggtelek filiákban volt a lakosok száma 1237. Bejött pedig Sztrabicsón 67 jobbágygazda mellett 1—1 pozsonyi mérővel életnemüt, 2—2 napszámot, zsellértől fél p. mérőt és 1 napszámot számitva, összesen 101 frt 10 kr. érték; Gorondból 88 frt 10 kr. érték, Isnyétéből 24 frt, *összesen* 213 frt 20 kr. és stólákból 21 frt 32 kr., szántó- és kapáló földe volt Sztrabicsón 29.6 hold *Gorondon* 29 hold, a kántornak pedig a két helyen 37 hold $^5/_8$, miból Sztrabicsóra 23 hold esett.

1896-ban a pap kongruája 158 frt 56 kr. Hiveinek száma Sztrabicsón 1087, a 15 fiókközségben pedig összesen 446.

Tőkés.

A XVII. században Sándorfalvának is neveztetett; e század második felében lelkészül müködött itt *Pap István*, ki az 1691-ki urbér szerint, szegény és idegen jövevény is lévén, a szokásos nyestadó fejében csupán két forintot fizetett; e pap 1699-ben is müködött, valamint a Rákóczy-féle szabadságharc idején is, az 1704-ki összeirás szerint, a mikor a faluban a kenéz, vagyis kiváltságos előljáró Bokoty János volt. 1730-ban paposkodott itt *Keleman István*, ki az 1733-ki hatósági összeirás szerint, a régi lelkészi telket használta, de a régi fatemplom, melyben csak egy kis harang lógott, siralmas állapotban és

szalmával fedett volt; s a pap a hivektől egy-egy napi munkánál egyebet nem is kapott, a stóla járandóság pedig szintén parányi volt, levén az a kereszteléstől 8, avatástól 3 poltura, nőtlen temetésétől 1 és megnőttől 3 máriás. 1765-ben Hátmegnek volt a filiája, Szundákfalva és Kelemenfalvával együtt; még 1798-ban is filiája volt, lévén akkor 256 lakosa. Azonban nem sokára ismét parochiává tétetett, melyben a XIX. század elején Halász András lelkészkedett; 1822-ben volt a pap Szemjánszky Gergely, 1830-ban Hrcsák Bazil, 1835-ben Sereghi István, 1837. Szabados Antal, 1843-ban Hrehovcsák András, ki ott buzgón és erélyesen müködött; s a többi közt a régi fatemplom helyett uj kőtemplomot is kezde épittetni. A régi fatemplom magas és hegyes tornyával, kupolás hajójával, a nyolcszög három oldalával zárt alacsony szentélyével és szük ablakaival érdekes képet nyujtott, annál inkább, mert a halpikkelyszerüen fedett érdekes faépület terjedelmes hársfák árnyékában állott; de az uj templom mellett is továbbra meghagyatott.

1885-ben volt lelkész Petrasovics József, ki még a millennium évében is ott müködött, mig előde Oroszvégben állomásozott.

A lelkész kongruája 215 frt 5 kr.; anyakönyvek 1776. óta vezettetnek; fiókközsége nincs; Hiveinek száma most 699.

Tőkés és Deskófalva nevü szomszédos község 1888. évben egyesittetvén, érdemes feljegyezni, hogy egykor az utóbbi helységben is külön lelkészség volt.

Igy a XVII. és következő században, midőn megyénkben az egyházi ügyek még rendszeresitve nem valának és a ruthén orthodox papok bárhol müködhettek, itt is találtatott már akkor ugynevezett batyko, ki a mellett, hogy jobbágytelket müvelt, még egyházi müködést is folytatott. Ilyenül emliti az 1672. évi uradalmi urbárium Pap Ilést, ki fiával Lászlóval együtt paposkodott; ez különben mint az 1682-iki összeirásból kitünik, voltaképen a Balyoga jobbágy családból származott, de elhagyván családja nevét, egyszerüen *Papnak* hivatta magát, mi akkor elterjedt szokás volt; ez évben is egy fél telket müvelt, de csupán nyestadóul 4 frtot fizetett. 1704. évben nem volt pap a helységben; 1733-ban azonban emlittetik ilyenül Deskó János, ki kenéztelken lakott s fizetett azért bérül öt forintot. 1778-ban már Feketepatak fiókegyházául fordul elő; aminthogy az 1782-iki összeirásban sem emlittetik anyaegyházul, de az e század végén történt rendezések alkalmával Tőkéshez csatoltatott, jóllehet 1798-ban Hátmeghez tartozott s volt görög katholikus lakosa 135.

Uj-Dávidháza.

A XVII. században igénytelen helység lévén, saját lelkészszel nem birt; még 1699-ben is csak kilenc lakosból állott; azontul az uj telep népesedni kezdvén, 1733-ban már lelkészeül müködött *Ladányi János*, ki parochiális telken lakott s a Szt. Mihály tiszteletére emelt fatemplomban tartá istentiszteletet; hiveitől 1—1 mérő életnemüt és stólául keresztelés és avatástól 24 denárt, esketéstől 68 denárt, ifju temetésétől 24 denárt és nagytól 1 frt 24 denárt kapott. 1770-ben volt filiája Ó-Dávidháza fatemplommal; 1778-ban volt g. k. lakosainak száma 302. 1792-ben volt a lelkész itt *Orlay Mihály;* és 1797-ben is a parochia meghagyatni rendeltetett.

1810-ben volt itt a lelkész Azary Antal, 1840-ben Andruk János, 1850-ben Kuliman János, 1876-ban *Saxun Antal,* volt 1848—9-iki honvéd, ki Saxun Kornél segédkezése mellett itt müködött 1898. április 8-ig, a mikor elhunyt s helyét *Szilvay Iván* foglalta el; ki irodalmilag is foglalkozik. Ugy a templom, mint a paplak most kőből van; anyakönyvei 1780-tól vezettetnek; a lelkész kongruája 74 frt 85 kr. Fiókegyháza Ó-Dávidháza, hol Péter-Pál védszentek tiszteletére szintén kőtemplom áll s mig itt 372 gk. lakos találtatik, addig Uj-Dávidházán most a g. k. hivek száma 1521-et tesz s azonfelül találtatik itt még 2 r. k., 65 ref. és 52 zsidó lakos is, mi a népesség és jólét emelkedésére mutat.

Verebes. (Verbiás.)

A Beszkid határhegység alján fekvő e ruthén helységnek lelkésze volt a XVII. század második felében *Pap László*, kinek részére 1689-ben papi telekül az uradalmi tisztség a Sztroszivács Máté-féle telket adományozta. 1704-ben volt a lelkész *Pap Vaszil;* s ugyanakkor kenézekül müködtek Petrusz János és Kustán János, később volt a pap Petrusz György. 1733-ban már két pap is volt itt alkalmazva, névszerint *Gulin Bázil* és *Bobigh Gergely*, kik 1733-iki feljegyzés szerint, kenéztelken laktak és a kertekért az uradalomnak 7 és 14 polturát fizettek. A Mihály tiszteletére fából épült templomban két harang csüngött; ágybérül járt a hivektől egy-egy véka (korec) zab; fiókegyháza volt Hlubókapatak. 1775. évi összeirás szerint a pap és kántor egy fél jobbágytelken lakott melynek földei a Holopeczin Bazil-féle telekből származtak.

1765-ben volt a kántor *Bobik Mátyás* és testvérei mint papfiak Bazil és Ferenc; hasonló papfiak voltak Petrusovicán és Pudpolócon, kik papi földeket usurpáltak, *Gulin Mátyás* és Gergely, *Petrusz Gergely* kántor és öcscse Timót.

1788-ban volt az anyaegyház *Hlubokapatak* s annak volt filiája Verbiás, Uj-Rosztoka (fatemplommal) és Petrusovica; de Verbiáson lévén a parochiaház, a pap is itt lakott, lévén akkor Hlubokapatakon 72, Bablyukon 5, Uj-Rosztokán 88 és *Verbiás-Petrusovicán* 291 g. k. lakos és itt fatemplom is.

1783-ban volt a verbiási pap jövedelme 74 frt 14 kr., a kántoré pedig 24 frt 12 kr. 1790. lelkészkedett itt (Verbiás-Petrusovicán) *Kossun Simon*, 1798-ban találtatott 400, Hlubokapatakon 34 és Uj-Rosztokán 206 g. k. lakos; a paplak fából volt és szalmával fedve, a fatemplom ellenben uj, mely azután 1877-ig fenállott, amikor megégett s helyébe később kőtemplom épitteteft. 1797-ben hatóságilag ajánltatott, hogy itt a hivek csekély száma miatt káplánság legyen s mivel a templom szerfelett kicsiny, annak megnagyobbitása iránt javaslat teendő.

1804-ben volt a lelkész Komarnicki István, 1816-ban Leskovics Demeter, 1822 idősb Lyachovics János, 1825. Turok János, 1835-ben Zsiga György, 1837. Dobé Kovács János; 1845. Azary József, 1856. Rákószki Sándor, 1861. Szabó János, 1868. Homicsko István, 1872. Bubrják Bazil, 1878. Lyachovics Ákos, 1885. Szabados Mihály, 1890-ben Azary János, 1893. óta Szluk Gyula.

A most *Verebes* név alatt egyesült Verebes, Hlubokapatak és Petrusovica helységben a hivek száma 340, Kis-Uj-Rosztokán 196 és Bablyukon 16. Petrusovicán áll egy kis fatemplom Szent István tiszteletére. A lelkész kongruája 198 frt 75 kr. Anyakönyvei 1818. óta vezettetnek.

Az 1699-iki urbáriumban az foglaltatik, hogy az uradalmi tisztek *Hlubokán* a Ruszin Marko deficiált telkét rendelték a parochiára.

Petrusovicán müködött mint lelkész 1730-ban *Petrusz Bazil,* ki egy kenéztelek tizenkettedik részén lakott és bérül 2 máriást fizetett. Az itteni Mihály tiszteletére emelt fatemplom két haranggal volt ellátva; ágybérül ő is kapott egy-egy korec zabot a gazdáktól, ugy csekély stólát is. Később e hitközség a Verebesivel egyesült.

Vezérszállás (Pudpolóc.)

Pudpolóc és Romanóc egyesült község uj neve 1888. óta Vezérszállás annak emlékeül, hogy II. Rákóczy Ferenc 1703. junius 27-én itt tölté Duzsár István jalovai kenéz házában az éjt, midőn a munkácsi csatavesztés után Lengyel földre menvén, másnap Zavadkáról, (most Rákóczy-szállás) ott az elébe jött gróf Bercsényi Miklós segédcsapataival visszafordult, akkor Pudpolócon lelkészül szolgált Pap Pál; előtte 1690-ben volt

a lelkész Pap Fedor; 1704-ben volt a kántor Pap Márton, a lelkész testvére.

1733-ban lelkészkedett *Sümegi Illés,* ki régi papitelken lakott s a szent Mihály tiszteletére emelt fatemplom két haranggal volt ellátva; a pap, ki a kántorral együtt egy féltelket használt, minden gazdától évenként 2—2 kenyeret és ágybérül 1—1 mérő zabot kapott. Később a parochia sokáig üresen állott, 1774-ben Haizler Venczel vereckei uradalmi gazdatiszt jelenté, hogy a pudpolóci utóbbi pap Sümegi tizenkét év előtt elhunyván, földeit a lakosok elfoglalták s igy uj telek lenne a parochiára a templom közelében kijelölendő s filiául Felső-Hrabonica adandó, mert Pudpolócon cssupán 7, Romanócon 2 és Hrabonicán csak 5 ház népes s igy célszerübb lenne mindezeket az ábránkai anyaegyházhoz csatolni; ellenben a pudpolóciak kérék, hogy a parochia hagyassék meg ott. Megjegyzem egyébként a kor jellegzésére, hogy az elhunyt pap a világi tudományból keveset sajátitott el, mennyiben csupán cirillbetükkel tudott irni, sőt mint egy 1762. julius 21-én kiállitott magyar irásból kitünik, csupán nevét cirillul aláirni. 1765-ben Marcsisin Gergely volt itt, a kántor. 1778-ban tartozott Pudpolóchoz fiókul Romanóc, Kis- és Nagy-Ábránka (templomokkal) és F.-Hrabonica; volt pedig akkor Pudpolócon 48 és Romanócon csupán 10 lakos. 1782-ben becsültetett a pap jövedelme 68 frt 45 krra és a kántoré 17 frt 41 krra. 1792-ben lelkészkedett *Petyuk János;* 1798-ban volt a lelkek száma Pudpolócon 90, itt az uj paplak fából épült, ily templom pedig reves volt; Romanócon 25, Hraboniczán 49, Nagy-Ábránkán 82, Zagyilszkán 162 és Jalován 54. Mindamellett kormányszékileg ugy határoztatott, hogy Pudpolóc csak *káplánia* legyen, mi azonban abba maradt, mert 1816-ig müködött lelkészeül *Likovics Mátyás,* utána 1822-ig Saxun János, 1825-ben Duliskovics Bazil, 1846-ban Lipeczky András, 1856. Karpinec Bazil, 1877. Holovacsko Emilian és 1890-től *Reöthy Simeon,* ki még most is faházban lakik, de a templom már kőből épült. Kongruapótléka 190 frt 50 kr; anyakönyvek 1780-tól vezettetnek. Filiái: F.-Hrabonica 95, Jalova fatemplommal 74, Ábránka fatemplommal 205, Slóg telep fakápolnával 45 és Zágyilszka fatemplommal 170 lélekkel; mig az anyaközségben 167 lélek számláltatik.

Hajdan *Nagy-Ábránkán* is volt külön pap; igy 1696-ban Pap Iván, ki alatt az uradalom a Rubajko Iván féltelkét rendelte papi javadalomúl; 1704-ben Karalovics János, 1733-ban Szuranovics Gergely és Kocskodányi Gergely, ki 1755-ben itt a Pap János, a kántor pedig a Popovics máskép Huszár Jánosféle jobbágytelken lakott.

Zagyilszkán 1704-ben volt a batyko Pap Bazil, ki 2 frt nyestpénzt fizetett s a parochiára a Gerzovics Gábor-féle telek rendeltetett; 1733-ban paposkodott itt *Zagyilszkai Tódor*, ki kenéztelken lakott s fatemploma Miklós tiszteletére épült.

Volóc.

E helység a XVII. században *Ökörmezőnek* neveztetett; I. Rákóczy György fejedelem idejében volt a pap *Olexakovics Prokóp*, ki jobbágy telken lakott és élősködött. 1672-ben már hárman voltak, ugymint *Olexakovics János*, *Lukács és Jacko*, kik közül csupán az első fizetett egy nyestadót; 1682-ben *Olexakovics Iván* pap, atyja jobbágytelkén lakott; 1699-iki urbér szerint, a parochiára a Ruskovics Lukács-féle jobbágytelket adta az uradalom. 1704-ben volt a pap *Melles László* és Miklós; 1733-ban volt a lelkész Melles Gergely, ki paraszthházban és telken lakott, a Mihály tiszteletére emelt fatemplomban két harang csüugött. 1778-ban voltak filiái Kanora és Almamező; amabban templom és 145 lakos, emebben pedig 39 lélek volt. 1782-ben a pap jövedelmét 85 frt 54 krra és a kántorét 23 frt 25 krra becsülte a hatóság. 1790-ben volt a lelkész Fusár András. 1797-ben ugy határozta el a Helytartótanács, hogy Volóc maradjon parochia — helynek, de vizáradásai miatt távolabb fekvő fiókjai elhelyezése iránt javaslatot tegyenek a hatóságnak; volt pedig akkor Volócon 440, Kanorán 356 és Almamezőn 65 hive; a paplak szalmával volt fedve s a templom szintén fából.

Érdekes az 1755-ik évi május hó 2-án Návay Ferenc tiszt által beadott jelentés, melyben előadja, hogy Volócon a presbiter Soltész-telken lakik, mely parányi, de a parochiális negyedtelek Ökörmező nevü prediumon van az uradalmi kaszálóknál, mely Marcsics telkéből kihasittatott. Részint zálog, részint vétel cimén bir a pap földeket Kőrösi János után a Priszlopon Mészár Mátyás után a Paszikán, Raktej Jakab után a Priszlop dülőben, Hudán Elek után a Konecpólén, Lavinec János után a Treputyán, Holovka János után a Püd-kicseri nevü dülőben, mely utóbbi kaszálót a pap 30 év óta 30 év óta 4 frt 30 kr. kölcsöntőke kamatául használ. 1765-ben birt ily papi földeket jogtalanul Popovics Ferenc és öcscse János, kik a pap fiai voltak.

1700. müködött itt lelkészül Maruszanics János, 1825-ben Masztyanovics György, 1829-ben Lyachovics Tódor, 1835. Zombory András, 1845-ben Vaszocsik Theodoz és 1856. óta Kiss János esperes, 1885. Popovics Arnold és 1891. óta Fankovics Antal. A dombon a patak felett állt diszes fatemplom helyén 1890. táján kőtemplom épült, lent pedig ilyen paplak. Anyakönyve 1783. óta vezettetik. A lelkész kongruája 130 frt 20 kr.

A hivek száma Volócon 740. Kanorán, hol uj kőtemplom áll, 439 és Zánykán 10.

Kanorán volt 1649-ben a batyko Csuprovics Koszty, ki 1682-ben is élt s fiával Csuprovics Vaszillal, ki lelkész volt, egy telket müvelt; 1699 ben ez utóbbi részére a deficiált Kosztovics Demeter féltelke adatott papföldül. 1704-ben volt a lelkész Csuprovics László, öcscse András pedig a kántor. 1733-ban volt a pap Csuprovics János, ki uradalmi telken lakott és 4 frtot fizetett. A Mihály tiszteletére emelt fatemplom 3 haranggal volt ellátva. 1797-ben mint Volóc *fiókja* emlittettetik, lévén akkor 356 lakosa, most pedig 439. Uj kőtemploma szt. Mihály védnöksége mellett épült.

Zugó.

Hukliva 1888-ban Talamás és Vereticsivel egyesittetvén, lett közös nevük *Zugó.*

Hukliva a Nagyhegy nevü havas árnyékában fekszik és már hajdan is népes hely volt. A XVII. században volt itt az 1649-iki urbér szerint a lelkész Pap Demeter, ki jobbágytelket müvelt és nyestadót fizetett az uradalomnak. 1672-ben voltak ruthén batykók Melles Ferenc és Pap János, 1682-ben pedig Melles Pál, Pap Pavel, Pap Fedor és Pap Vaszil, kik mint testvérek egy fél jobbágytelken laktak és azt müvelték. 1699-ben müködtek papokul: Melles Pál és Pap Iván az egyik és Pap Pál és Pap Sándor a másik templomnál. Erre vonatkozólag ez foglaltatik az azon évi urbéri összeirásban: »Két cirkum lévén, mindkét parochiához 2—2 pap van, fél-fél telek usque ad beneplacitum még adatott s igy másfél telek után adnak 4½ nyestet adóul.«

1704-ben Melles Pál fia Popadinec András és Popadinec Sándor, valamint Popadinec Mihály voltak a papok, egy helyt, Popadinecz László és Popadinecz Jakab pedig kántorok. Másrészről *Suszta Pál* esperes fiai László, Tamás és János presbiterek (filii presbiteri) féltelket müveltek és nyestadót fizettek, a kántorok pedig 2 frtot.

1733-ban Hukliva felső végén paposkodtak Kapus Vaszil és Hujvan Mihály, kik a szép fatemplom mellett urad. telken, melytől 8 frt fizettek, laktak, a templom pedig négy haranggal volt ellátva; ellenben az alsó végen papokul müködtek Melles János és Brenigh Gergely, kik papházban laktak és 4 frt nyestpénzt fizettek, az alsó fatemplom három haranggal szintén nagy volt s Mihály tiszteletére épült. 1778-ban volt filiája Veretecső. 1775-ben kérte a püspököt Bacsinszky Andrást a hitközség arra, hogy a Popovicstól 8 frtért az uj pap részére

vett házhelyet az uradalomnál mentessé tenni igyekezzék. Ekkor volt itt 266 hivő, Veretecsőn pedig 47. — 1792-ben *Grigási Mihály* müködött lelkészül, 1797-ben pedig fiókegyházul Talamás csatoltatott ide a szkotárszkai parochiától, lévén akkor itt 193, Veretecsőn 87 és *Hukliván* 875 lakos, hol akkor már csak egy kis fatemplom állott az összeirás szerint, az előbbiek valószinüen elpusztulván.

Grigási Mihály esperes itt 1823-ig élt, utána lett parochus Kovordányi János esperes, 1829. Zombory György esperes, 1831. Maruszanics Sándor esperes, 1835. Seregélyi József esperes, 1854-ben Malczovszki János, ki 1893-ig élt, a midőn helyét Nizsalovszky Antal foglalta el. A felső fatemplom mellett van a kőből épült paplak. Anyakönyvek 1770-től folytattatnak. A lelkész pótfizetése 199 frt 70 kr. Hiveinek száma helyben 830 és Dorosón 5.

Talamáson volt 1649-ben a lelkész Pap Lukács; 1699-ben üresen állott a lelkészség, erről azon évi Urbérben ez foglaltatik: »Parochia az előtt nem volt, Anno Domini 1690-iki conscriptiókor rendeltetett Dorosovics Mikita puszta sessiója cum appertinentiis, minthogy pedig nincsen cerkumja, puszta parochiának nem adscribáltatik.«

Zsukó.

Az 1733. évi hatósági összeirás szerint Pap Bazil nevü pap lakott a parochiális telken, a fából épült templom keresztelő Jánost vallá védszentének s abban két harang volt; a lelkész ágybért nem kapott, hanem a helyett egy három szekérnyi szénát termő kaszálóját szokták volt megmüvelni és kezelni; stólául pedig huzott: keresztelés és avatástól egy máriást, esketéstől 8 poltrát, gyermektemetésétől ugyanannyit és nagyoktól 3 máriást. Az 1778-diki összeirás szerint: nem találtatott itt sem templom, sem pap. Később azonban ismét parochiára emelkedett, de ugy, hogy 1798-diki felvétel szerint, a parochiális lak Csapóckán volt, Zsukón pedig a fatemplomka parányi s a Helytartótanács ugy határozott, hogy Rákos filiái ide csatoltassanak. Hiveinek száma volt Zsukón 295, Csapóckán 214 és Benedikén 221. Ugyanakkor volt a lelkész Szuszánszki Pál, később Zsukón 1820-ban Halaktovics János, 1829. Szabó Miklós, 1844-ben Selesztai Demeter, 1854. Kaminszky János, 1870. Primics Gergely és 1895. óta Kaminszky András. A fatemplom helyén két évtized előtt szép kőépület emeltetett keresztelő János tiszteletére; a minthogy a paplak is szilárd anyagból való. Anyakönyvei 1779. óta vezettetnek. A pap kongruája 162 frt 34 kr. *Csapócka* nevü fiókközség, szent Mihály védnöksége mellett épitett kőtemplommal és 310 lakossal bir.

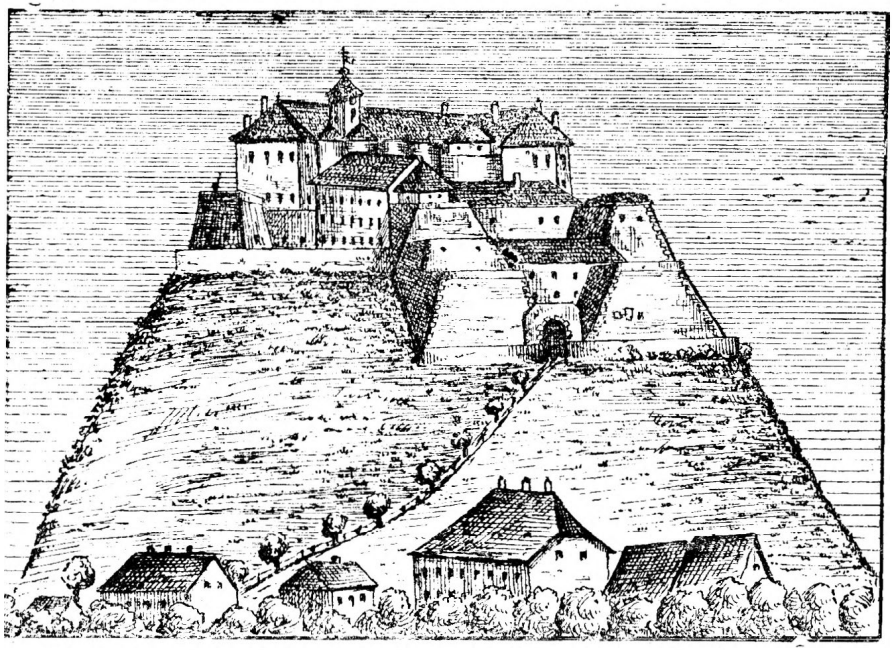

A ruthén papok által az uradalomnak, illetve az előtt a *munkácsi várhoz* fizettetni szokott ugynevezett *nyest-pénz*, vagyis négy forint eredetéjére nézve némi felvilágositást nyujt az alább közlendő perekresznai *kenézlevél*, mely egyszersmind a kenéz, illetve Soltész állására is vet némi fényt. Ily ajánlkozott vagy kiszemelt egyének megbizást kaptak volt a földesuraktól, hogy elhagyott vagy lakatlan pusztahelyekre idegen jobbágyokat, földmivelőket telepitsenek s uj helységeket alkossanak, melyeknek azután ők előjárókká váltak, sőt kisebb ügyekben még büntető jogot is gyakoroltak a községben. Ily kiváltságuk volt a krajnai kenézeknek, melyet még Erzsébet királynő 1378-ban adományozott nekik. A munkács-uradalmi kenézek a szerjárástól, közmunkától mentek voltak ugyan, e helyett azonban tartoztak évenkint egy-egy nyestet vagy e helyett négy forintot, egy karoly madarat, vagy 50 denárt, két császármadarat és drabantpénzül 3 frtot beadni. A kenéz továbbá, ha juha volt, sztrongának idején tartozott 2—2 sajttal a földesur számára, ha pedig nem volt, egy-egy sajttal. Sztrongásnak, vagyis uradalmi beszedőnek minden főkenéz tartozott válságdijul adni egy-egy bárányt és 16 pénzt. A mely jobbágy

megürült kenézséget nyert, tartozott dijul 40 frtot fizetni s az ekép szerzett kiváltságához tartozott azután azon jog is, hogy 12 forintnyi külön dij mellett kenéz-malmot állithatott, t. i. őrlőmalmot és gubakallót, melytől azután egy lasnakot és egy pokrócot vagy pénzül két forintot adni köteleztetett. A *szabadosok*, például a nagylucskai libertinusok, eleinte többnyire lovon s fegyverrel tartoztak szolgálatot tenni, később uri szolgálataikat többnyire levélhordás által rótták le. A kenézi kiváltságos osztályokat megszünteté a Máriateréziai urbéri rendezés, a szabadosokét pedig az 1848-iki reform. A *perekresznai kenézlevél* magyar forditásban következő:

Én gelsei *Ballingh János* fenséges és méltóságos Rákóczy György ur isten kegyelméből Erdély fejedelmének, Magyarország részei urának és székelyek grófjának stb. Munkács vára és helyőrségének főkapitánya s uradalmainak prefektusa stb. emlékezetül adom e sorok rendében mindazoknak, kiket illet vagy jövendőben illetni fog, hogy ő fenségének Beregmegyében lévő jóságait bőviteni és szaporitani akarván, Bundás Péter, János és Sztankónak s az ők összes örököseinek és utódainak *Perekrasszna* nevü pusztára nézve, melynek határait képezik keletről a Paskovicz és nyugatról Csertészovadka nevü folyók, adtam és engedélyeztem *soltészséget* vagyis *kenézséget* fenséges uram nevében és tekintélyével oly módon, hogy ő fensége tetszéseig oda hat esztendő alatt idegen és nem a várhoz tartozó jobbágyokat szállitsanak, addig sem magok, sem a mely jobbágyokat oda telepitenek, se adózzanak se szolgáljanak; a hat esztendő elmultával mint a többi a vidéken levő kenézek olyan kenézség után való censust esztendőnkint tartozzanak a várhoz fizetni, mindenben oly szabadságban éljenek mint a többi e vidéken levő kenézek, még a maradékjok is; a mely jobbágyokat telepitenek, ezek olyan szolgálattal, adózással fognak tartozni, mint a többi e vidéken levő jobbágyok. *Mivel pedig az egyház szolgája, ki közönségesen batykó-nak neveztetik, az ők segedelméből fenntartatik, illő,* hogy azon taxát, melyet minden esztendőben szoktak az ők ruthén pásztorának, köznéven *batykónak* fizetni, ugyanoly joggal ők is évente fizessék. Hogy ha pedig hat esztendő alatt magok fogadása szerint idegen jobbágyoktól ezen helyt meg nem telepitik, tehát hat esztendő mulva a munkácsi tisztek mindjárt jobbágyságra erőltessék őket és szolgáltassák. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Kelt a Munkácsi várban 1641. julius 22. Ballingh János, s. k. P. H. E kenézlevelet később a munkácsi várban 1645. április 6-án megerősité maga, Rákóczy György is.

Idő haladtával, mint máshol, vagy nálunk is a régi elavult

intézményekből, szokásokból és viszonyokból sok változott, elannyira, hogy utódaink immár sok tekintetben csak a régi iratokból fognak magoknak némi képet alkothatni a multakról. Hazánkban, hol buzgó hazafiak és tisztességes s becsületes munkavezetők Isten, király és haza eszméinek hódolva, erős küzdelmek után uj világot hoztak létre, sok jó és üdvös keletkezett. A hübéri intézmény teljesen megszünvén, a jogegyenlőség, testvériség és egyéni szabadság s a müvelődés utáni törekvés elterjedt s igy a jólét felé vezető ut korlátlanul megnyilt, melyen immár törekedve haladni, mindenkinek módjában módjában áll... Megyénkben is időfolytán sok előhaladás történt, különösen a ruthének lakta vidéken tapasztalható az... Ime a munkácsi püspökség székháza is, melyet századokon át a Csernekhegy lejtőjén épült hat parányi szobából állott monostornak szük két fülkéje képezett, idővel méltóságához illőbb elhelyezést nyert; mig az egykor kisszerü monostor is, mint tuloldali ábránk mutatja, később kiemelkedett s most müvészi ecsetre érdemes, szép vidékünknek egyik kiváló diszes pontját képezi.

Tartalomjegyzék.

I. Általános történeti rész. 1. lap.

1. Ruthéneink telepedése. 1.
2. A ruthén nép és papjok sorsa az Unio előtt. 5.
3. A papok és hiveik állapota az Unio után 10.
4. Kolonics Lipót bibornok müködése.
5. A ruthének dolga II. Rákóczi Ferenc alatt. 16.
6. Az egri r. k. püspökség fennhatósága. 17.
7. Részleges vágyódás a diszunióra. 19.
8. Ruthéneink állapota a gróf Schönborn Buchheim család urasága alatt. 21.
9. A g. k. lelkészségek rendezése a 18. században. 30.
10. A lelkészségek szervezése Bacsinszky András püspök alatt. 35.
11. A lelkészségek további rendezése s javadalmazása. 41.
12. Beregmegyei g. k. esperességek kerületei a XIX. században. 53.
13. A munkácsi egyházmegye a XIX. században. 58.
14. Egyházmegyei ügyek 1896-ban.
15. Egyházmegyei egyházi és beregi g. k. tanügy állása a XIX. század végén. 64.
16. A bazilitarendü szerzet. 71.

II. rész, mely a mostani és hajdani lelkészségek multját s jelenét tartalmazza. 73.

Ábránka 73., Ivaskofalva, Krajnamartinka 74.
Alsó-Remete 74.
Alsó-Verecke 76., Rákóczi-Szállás, Pereszirova. 79.
Ardánháza 79.
Bányafalva 80., Paszika 81.
Beregrákos 81.
Beregszász 82.
Beregsárrét 85., Kucsova 85., 88.
Beregszentmiklós 85., Alsó-Hrabonica 86., Iglinc 87.
Beregszilvás 87.
Beregszőllős 88., Lauka 88., Klacsanó 89.
Bilke 89.

Bubuliska 90.
Bukóc 90., Perekreszna 93.
Cserhalom 93.
Dávidfalva 94.
Dombostelek 95., Izvor 95., Olenyova 96., Pálos 96. Kisbisztra 96.
Drágabártfalva 96.
Dunkofalva 97., Kockaszállás 98., Csabina 99., Zimbrilova 99.
Duszina 99., Roszos 100., Plávia 99.
Feketepatak 101., Deskofalva 101.
Felsőkisbisztra 101., Tissova 102.
Felső-Verecke 103., Drahusóc 103., Timsor 104.
Felső-Viznice 104., Alsó-Viznice 105., Közép-Viznice 105.
Gombás 106., Szerencsfalva 107.
Hankovica 109.
Hársfalva 110., Szaszóka 110.
Hátmeg 111.
Holubina 112.
Homok 112.
Ignéc 113., Cserlenó 113.
Ilonca 114.
Ilosva 114.
Iványi 115.
Kisalmás 116., Romocsaháza 116.
Kajdanó 116.
Kisfalud 117.
Kisszolyva 117., Szkotárszka 118.
Kövesd 119., Falucska 119.
Laturka 120.
Makaria 121., Bártháza 122., Pisztraháza 122.
Makkosjánosi 122.
Malmos 123., Koziva 123., Nagymelnicsna 123.
Mártonka 124., Kismartinka 125., Nagytibava 125.
Maszárfalva 126.
Medence 127.
Misztice 127., Lukova 128.
Munkács 128., templom 131., lelkészek 135.
Nagyleányfalva 136., Fogaras 137., Felső-Schönborn 137.
Nagylucska 137.
Nagymogyorós 139., Kismogyorós 140.
Nagyrosztoka 140., Ujrosztoka 140.
Nyiresfalva 141., Sarkad 142.
Ormód 142., Colánfalva 143.
Oroszvég 143., Monostor 144.

Papfalva 144., Kutkafalva 145., Bábafalva 145.
Patkanyóc 145.
Pisztraháza 146.
Podhering 147.
Polyánka 148.
Puznyákfalva 148., Szidorfalva 149., Fedelesfalva 149., Trosztányfalva 150.
Repede 150., Bukovinka 150.
Ruszkóc 151., Benedike 151.
Selesztó 152., Kölcsin 153.
Serbóc 153., Zsdenova 154.
Szajkófalva 154.
Szolocsin 155., Polena 155., Uklina 156.
Szolyva 156., Nagybisztra 157.
Sztánfalva 157.
Sztrabicsó 158.
Tőkés 159.
Ujdávidháza 161.
Verebes 161., Hlubokapatak 162., Petrusovica 162.
Vezérszállás 162., Nagyábránka 163., Zagyilszka 164.
Volóc 164., Kanora 165.
Zugó 165., Talamás 166.
Zsukó 166.
Kenézlevél 167.

Értelemzavaró sajtóhiba: a 72. lapon Máriapócson »szerzetesházat« helyett olvasandó »*szeretetházat*« nyitnak; a 98-ik lapon 188-ban helyett 1888. értendő.